

JLARUS

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

ISSN: 2586-9825 E-ISSN: 2730-1982

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2566

Vol.5 No.1 January - April 2023

Approved by TCI during 2020 - 2024

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

P-ISSN: 2586-9825

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2566)

E-ISSN: 2730-1982

Vol.5 No.1 (January - April 2023)

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 ครั้งที่ 3 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษารัฐกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทัศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการอำนวยการ

1. คณบดีคณะศิลปศาสตร์	
2. รองคณบดีด้านบริหารและพัฒนาระบบ	
3. อาจารย์วันดี ศรีสวัสดิ์	รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย
4. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี	รองคณบดีด้านพัฒนานักศึกษา
5. อาจารย์วาสนา มะลินิน	รองคณบดีประจำศูนย์นันทบุรี
6. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	รองคณบดีประจำศูนย์สุพรรณบุรี
7. นางสาวมลฤดี ทับพรม	หัวหน้าสำนักงานคณบดี
8. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	บรรณาธิการ
9. อาจารย์ชนิตาภา กระแจะจันทร์	กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

1. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พล.อ.ต. ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
3. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. รองศาสตราจารย์ ดร.กรณีย์พล วิวรรณมงคล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล	ข้าราชการบำนาญ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือตอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.จิตติมา พักเพียง	องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี
14. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุขใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ (ต่อ)

15. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. อาจารย์ ว่าที่ ร.ต.ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
19. อาจารย์วาสนา มะลินิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. อาจารย์ชนิดาภา กระแจะจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. Miss Lindsay Mayo Fincher	Texas Tech University

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พล.อ.ต. ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
4. น.อ.หญิง ดร.อุษา โพนทอง	กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม
5. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
9. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนธิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชธร ตู้องค์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

21. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
22. รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีศรีเครื่อง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดิ์ กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมธย์ นกหลัง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตูมิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกันต์ แสงโชติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร จันทร์เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล คำเขียน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.จิตติมา พักเพียง	องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี
33. ดร.ปรีชัย ดาวอุดม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
34. ดร.กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
35. ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
36. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล	ข้าราชการบำนาญ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล จิตวิรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สังข์ทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ภาศิณาย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาลินันท์ บุญมี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา วิริยา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภูมิ ปองเสงี่ยม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สินโพธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทวดี วงษ์เสถียร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจันดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน (ต่อ)

13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ประชาติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แจ่มจันทร์ บุญโญปกรณ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี เพือกฟัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักษกเมธ พวงทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำรัก ชี้อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกวี ชี้อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสดาล ญาณจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ต.ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
24. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
25. อาจารย์ ดร.ธารณี นวัสนธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
26. อาจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
27. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
29. อาจารย์ ดร.ฐาปกรณ์ ทองคำนุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
30. อาจารย์ วันดี ศรีสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
31. อาจารย์ ปริณุต ไชยนิชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
32. Ms.Aura Mendoza Siojo	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสดาล ญาณจันทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักษกเมธ พวงทอง
3. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก
4. อาจารย์รุจิภา ธรรมลักขมี
5. อาจารย์มนพัฒน์ บุญยะบุรณ์
6. อาจารย์ออมวจี พิบูลย์
7. อาจารย์กนกกาญจน์ ปานเปรม
7. Mrs.Rhiana Taylor

ตรวจรูปแบบและพิสูจน์อักษร

1. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี
2. อาจารย์ชาสินี สำราญอินทร์

ประสานงานวารสาร

1. อาจารย์ชนิดาภา กระแจะจันทร์
2. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
3. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล
4. นายเอกชัย นาคณอม
5. นายจิระวุฒิ สารธรรม

จัดทำรูปเล่มวารสาร

1. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
2. อาจารย์ปริณุต ไชยนิชัย
3. อาจารย์ออมวชิ พิบูลย์
4. อาจารย์มนพัฒน์ บุญยะบุรณ
5. อาจารย์กัณฑ์วีร์ เวียงสิมา
6. นายจิระวุฒิ สารธรรม

ออกแบบปก : อาจารย์กัณฑ์วีร์ เวียงสิมา และนายจิระวุฒิ สารธรรม

จำนวนพิมพ์ : 120 เล่ม

เจ้าของ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208 <http://www.arts.rmutsb.ac.th>

พิมพ์ที่ : ออยุธยาดีไซน์

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตรราชมงคลสุวรรณภูมิ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 ครั้งที่ 3 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ

วารสารศิลปศาสตรราชมงคลสุวรรณภูมิ จัดทำขึ้นปีละ 3 ฉบับ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 13 ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2566) มีบทความจำนวน 15 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 12 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง

อนึ่ง ความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ เป็นความเห็นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชมงคลสุวรรณภูมิ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป จะได้รับสาระประโยชน์จากวารสารฉบับนี้

J. dapo Rang

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

บรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

P-ISSN: 2586-9825 E-ISSN: 2730-1982

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)

บทความวิจัย : Research Article

- รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตร
แบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชนตำบลน้ำ-บ้านม้า อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1
MODEL OF TOURISM MANAGEMENT OF CREATIVE COMMUNITY-
BASED TOURISM ON SUSTAINABLE AGRICULTURE USING DIGITAL
TECHNOLOGY IN THAP – NAM BANMA SUBDISTRICT, BANG PAHAN
DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE
สาธิตันท์ บุญมี, อเนก พุทธิเดช, โสพิศ ทุมดี, และอำนาจ สุขแจ่ม
- การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหาร
ขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 15
THE DEVELOPMENT OF A POTENTIAL MODEL OF EXECUTIVES OF
THE SMALL FOOD MANUFACTURING FACTORIES TO INCREASE
COMPETITIVENESS
กฤษฎา เดชาธิพาโชติ, สักรินทร์ อยู่ผ่อง, วิเชียร เกตุสิงห์
และอัศรัตน์ พูลกระจำว
- การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้
เชิงรุก (Active Learning) 28
CHINESE LANGUAGE WRITING SKILL IMPROVEMENT OF STUDENTS
AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUARNABHUMI
AYUTTHAYA HUNTRA CAMPUS USING ACTIVE LEARNING METHOD
กัลฐณภัทร์ ไชยสิงห์ทอง และการุณย์ ชัยวณิชย์

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย
ในชั้นเรียน ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

THE DEVELOPMENT OF A SELF-LEARNING PACKAGE TO ENHANCE
CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY AMONG GRADUATE DIPLOMA
IN TEACHING PROFESSION STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY
OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI

วชิรา อยู่สุข

41
- การศึกษาวิปัสสนาญาณตามมหาลัทธิสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงาน
ทางวิชาการ

VIPASSANAYANA STUDY BASED ON THE MAHA SATIPATTHANA SUTA
TO DEVELOP ACADEMIC WORK

อภิวัฒน์ จันทะนี

54
- ความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและการบริการของผู้ใช้บริการ
ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

DEMAND FOR INFORMATION RESOURCES AND SERVICE OF THE
PUBLIC LIBRARY USERS SUPHANBURI PROVINCE

สุภาวดี เผือกพัก, นันทยา คงประพันธ์, และพรทิพย์ ช่วยเพล

66
- การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนองที่ตอบสนอง
ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

THE STUDY OF CHARACTERISTICS OF WELLNESS TOURISM
RESOURCES IN RANONG PROVINCE THAT MEET THE NEEDS OF THAI
AND FOREIGN TOURISTS

ธนัชชา ชัยชีवालประทีป

80

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดและเลิกการบริโภคยาสูบจาก 95
การใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (COMMUNITY
ISOLATION)
COMMUNITY PARTICIPATION GUIDELINES TO REDUCE AND QUIT
TOBACCO CONSUMPTION THROUGH THE USE OF ISOLATION
MEASURES COVID-19 PATIENTS IN THE COMMUNITY
นิพนธ์ รัตน์ระรัต และสุรีย์ฉาย พลวัน
- กลยุทธ์การต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ประสบการณ์ 110
ที่เกี่ยวกับ “สามี”
NEGOTIATING STRATEGIES BETWEEN THE SOCIAL STRUCTURES AND
MOTHERS OF CHILDREN WITH DISABILITIES UNDEREXPERIENCES WITH
THE HUSBAND
ปริณต ไชยนิชัย และปรีชัช ดาวอุดม
- การศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัย 127
เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี
A STUDY OF ENGLISH LANGUAGE LEARNING STRATEGIES OF
STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
SUARNABHUMI SUPHANBURI CAMPUS
เมธัส เมยไธสง
- น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก: สิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาด 141
ของคนเมือง
PLASTIC BOTTLED WATER: FACILITING FOR URBAN COMMUNITY TO
ACCESS CLEAN DRINKING WATER
จรัญญา กิติไพศาลนนท์ และปรีชัช ดาวอุดม
- การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพ 157
กรุงเทพมหานคร
THE EDUCATION MANagements OF VOCATIONAL SCHOOLS IN
BANGKOK
นันทพร ดำรงพงศ์, ธนู ทดแทนคุณ, และสุพจน์ อิงอาจ

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ : Academic Article

■ สื่อสารทางการเมืองเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งอย่างไร ได้ใจ ได้เสียง HOW TO POLITICAL ELECTION AND COMMUNICATION FOR VOTES ทรงสุตา ขวัญประชา, สุภาภรณ์ ศรีดี, และวิทยาธร ท่อแก้ว	172
■ วัฒนธรรมแฝงในค่านิยมธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีนโบราณ THE HIDDEN CULTURE IN CHINESE FAN TRADITIONS พรรณทิพา จันทร์เพ็ง และกนกพร นุ่มทอง	182
■ วิธีการสอนให้ความรู้เทศกาลตวันอู่ (ไหว้บ๊ะจ่าง) HOW TO TEACH THE DUANWU FESTIVAL (DRAGON BOAT FESTIVAL) ขวัญดาว มาอยู่	196

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ฐ
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	บ
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ	ล
กระบวนการพิจารณาบทความ	พ

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตร
แบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชนตำบลบ้านม้า
อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
MODEL OF TOURISM MANAGEMENT OF CREATIVE COMMUNITY-BASED
TOURISM ON SUSTAINABLE AGRICULTURE USING DIGITAL TECHNOLOGY
IN THAP – NAM BANMA SUBDISTRICT, BANG PAHAN DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

สาลินันท์ บุญมี

Salinun Boonmee

อเนก พุทธิเดช

Anek Putthidech

โสพิศ ทุมดี

Sopit Tumdee

อานาจ สุขแจ่ม

Amnaj Sookjam

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: amnaj.s@rmutsb.ac.th, 0863025428, ID Line

Received January 17, 2023; Revised February 6, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อสังเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ความพร้อมของชุมชนตำบลบ้านม้า ที่จะพัฒนาไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาปัจจัยและข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยว และ 4) เพื่อเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1) ชุมชนมีพื้นที่เกษตรที่มีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบได้จำนวน 7 แห่ง แต่ขาดนโยบายและงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม

2) ชุมชนมีพื้นที่เกษตรที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีพืชพันธุ์ที่หลากหลาย มีบุคลากรที่มีความสามารถถ่ายทอดความรู้ทางด้านการเกษตรและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังมีโอกาสจากกระแสนิยมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาพื้นที่เกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ แต่ชุมชนยังมีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว และงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3) แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ตำบลบ้านม้า ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการรองรับ ด้านการให้บริการ ด้านการดึงดูดใจ และด้านเทคโนโลยี

4) รูปแบบการท่องเที่ยวฯ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว มีการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการสนับสนุนการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Abstract

This Article aimed to study 1) the creation problem and the needs and readiness of the Thap Nam-Ban Ma Community to develop a tourism model, 2) study factors and limitations in tourism management, 3) study tourism management guidelines, and 4) propose a tourism model. This research was mixed-method research, and the instrument for collecting data was interviews and questionnaires—data analysis by percentage, arithmetic mean, and standard deviation.

1. The research results were found as follows:

1) Seven agricultural areas in the community were ready to develop their potential to be prototypes of agricultural tourism. Still, there needed to be a concrete policy and budget to develop agricultural areas into agricultural tourism.

2) The community had unique agricultural areas. There was a wide variety of plants. There were personnel who could transfer knowledge on agriculture and the concept of sufficiency economy. There are also opportunities from the trend of agricultural tourism and the use of technology for tourism today that could help promote the development of agricultural areas into agricultural tourism. But the community still needed more tourism management and the budget for developing tourist attractions.

3) Management guidelines for developing the potential of agricultural tourism of the Thap Nam-Ban Ma community are as follows: Support service attraction and technology.

4) The tourism model emphasized community participation in tourism management. There was a travel program design, and there were proactive public relations to promote and develop the potential to support tourism and bring technology to help support tourism.

Keywords: Community-based tourism, Creative tourism, Agrotourism

บทนำ

ปัจจุบันรายได้จากการท่องเที่ยวนับได้ว่า เป็นแหล่งรายได้หนึ่งที่สำคัญของประเทศ โดยปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกำลังได้รับกระแสนิยมจากนักท่องเที่ยว จากการสำรวจในปี 2562 พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อใช้ชีวิตเหมือนคนท้องถิ่นอัตราเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับปี 2561 นอกจากนี้ ในปี 2563 ยังพบว่า นักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 84 สะท้อนให้เห็นว่า การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Government Savings Bank Research Center, 2020) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560–2564) ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่หลากหลาย โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ติดอันดับ 16 ของประเทศ ที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 13,000 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) เนื่องจากเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ที่ได้จดทะเบียนเป็นมรดกโลก ส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในระดับชุมชนท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ อีกทั้งเพื่อการคุ้มครอง ป้องกัน การสงวนรักษาแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติในประเทศ งานวิจัยส่วนใหญ่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น พลวัฒน์ ชุมสุข (2563) และ วริษา ต่างใจ สมิตรา เรื่องพิระกุล และ ธัญญธรณ์ วราพงศ์พิศาล (2564) เป็นต้น แต่เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่เกษตรที่มีความหลากหลาย สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม พักผ่อน ทำกิจกรรม ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองรับการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับกระแสนิยมในปัจจุบัน

ชุมชนทับน้ำ-บ้านม้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่น้อมนำแนวทางการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการดำเนินชีวิต และถือว่าเป็นชุมชนที่พยายามจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยอาศัยทรัพยากรและวิถีชีวิตในชุมชนมาช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว แต่จากรายงานแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทับน้ำ (พ.ศ.2561-พ.ศ.2565) (องค์การบริหารส่วนตำบลทับน้ำ, 2561) และจากการสัมภาษณ์ชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ชุมชน ยังขาดการวางแผนและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องอาศัยศักยภาพในหลาย ๆ ด้าน โดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มศักยภาพและสนองตอบด้านการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบ Smart Tourism ที่มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยว (Tourism Intelligence Center: TIC) สร้างแรงบันดาลใจต่อนักท่องเที่ยว และกระตุ้นให้เกิดการเดินทางได้ (ยุคลวัชร ภัคตจักรวิรุทธิ์ และ เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2562)

บทความวิจัยนี้นำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชนทับน้ำ-บ้านม้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามนโยบายภาครัฐ ที่หน่วยงานและชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ผลวิจัยนี้สามารถนำไป

ต่อยอดในการพัฒนานวัตกรรมบนพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ความพร้อมของชุมชนที่บ้านน้ำ-บ้านม้า ที่จะพัฒนาไปสู่การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
4. เพื่อเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยให้ชุมชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้วยแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นประทับใจ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านที่ 2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ภายในชุมชน โดยผ่านประสบการณ์จริง ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวและมีกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ด้านที่ 4 การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและศูนย์บริการข้อมูลรวมทั้งความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และด้านที่ 5 บุคลากรและนักสื่อความหมายท้องถิ่น ที่มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารด้านประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชุมชน (พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวงสุรัชย์ กังวล และวราภรณ์ นันทะเสน, 2561) โดยการนำเทคโนโลยีสำหรับการท่องเที่ยวมาช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว จะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวได้มากขึ้นของนักท่องเที่ยว ตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีก่อนเดินทาง เพื่อช่วยในการวางแผนท่องเที่ยว เช่น เส้นทาง ห้องพัก เป็นต้น ระหว่างเดินทางที่ช่วยในการนำทาง ตรวจสอบสภาพอากาศและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้เมื่อสิ้นสุดเดินทาง นักท่องเที่ยวสามารถบันทึกประสบการณ์ และการเสนอข้อติชมจากการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการแชร์ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้นำข้อเสนอไปพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้น (ไพศาล กาญจนวงศ์ และ รักธิดา ศิริ, 2561)

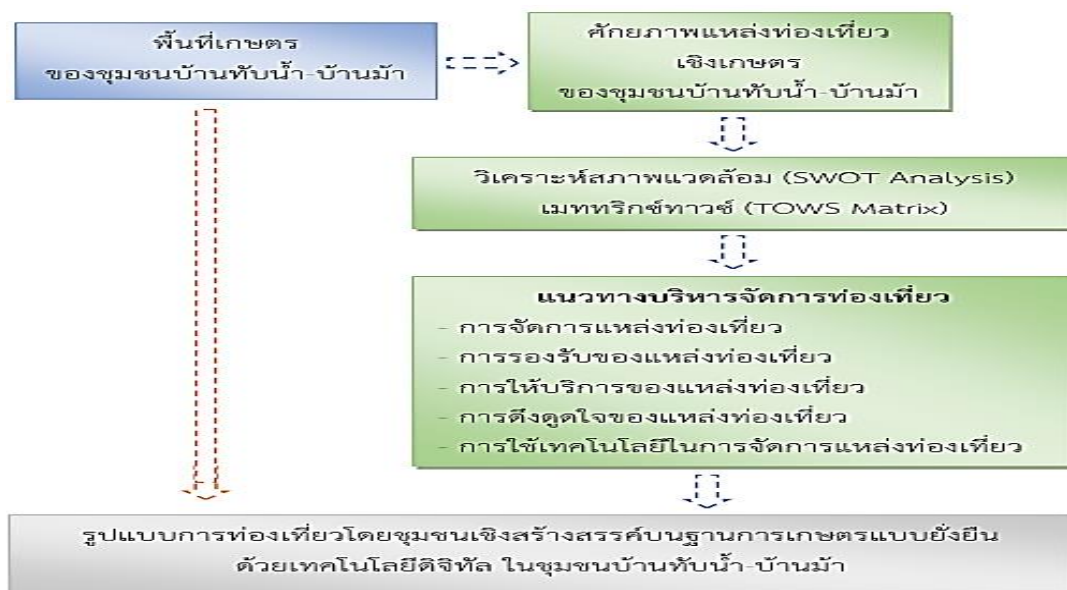
จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยนี้นำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน และแนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการท่องเที่ยว มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การดึงดูดใจ

ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยนำปัจจัยแต่ละด้านมาใช้ในการวางแผนและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของนักท่องเที่ยว รองรับกระแสนิยมการท่องเที่ยวในปัจจุบันและสังคมในยุคดิจิทัล

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน และเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการท่องเที่ยว ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีวิจัย คือ ชุมชนหับน้ำ-บ้านม้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) (Kemmis & McTaggart, 1988) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงาน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 7 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 7 คน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือราชการและประสานงาน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ถึง 4 และทำการจดบันทึกบทสัมภาษณ์ และสรุปผล เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความต้องการและความพร้อมของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จัดบันทึกและข้อมูลจากการถอดเทปการสัมภาษณ์ มาตรวจสอบข้อมูลทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มเดียวกับขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงาน จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 2 กิจกรรม คือ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างเครือข่าย และ 2) การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลประเด็นปัจจัยและข้อจำกัด นำไปสู่กลยุทธ์ในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เมทริกซ์ทอว์ส (TOWS Matrix) และใช้เทคนิคต้นไม้แห่งปัญหา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง กระดาษฟลิปชาร์ต และกระดาษการ์ด

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก แล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของประเด็น หลังจากนั้นจึงตรวจสอบข้อสรุปและสรุปผล ส่วนการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการถอดเทป วิเคราะห์ และสรุปเนื้อหา แยกตามประเด็นตามแบบประเมินผลที่ใช้การสนทนากลุ่ม และสรุปเป็นภาพรวมนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การวัดผล

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มเดียวกับขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงาน จำนวน 30 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 304 คน รวมทั้งสิ้น 334 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยว โดยตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องชัดเจนและความเหมาะสมของข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการจัดการท่องเที่ยว ในประเด็นพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลที่เกิดขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มเดียวกับขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงาน จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มและทำการบันทึกเสียงและภาพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-4 มาร่วมกันสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว และนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก แล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของประเด็น หลังจากนั้นจึงสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว พร้อมตรวจสอบรูปแบบและสรุปผล และนำเสนอผลการสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยว ในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีพื้นที่เกษตรที่มีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบได้จำนวน 7 แห่ง แต่ขาดนโยบายในการพัฒนาพื้นที่เกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม และงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ และเทคโนโลยีสนับสนุนการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในชุมชนบ้านทับน้ำ-บ้านม้า คือ จุดแข็ง (S) พื้นที่เกษตรในชุมชนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ โดยพื้นที่ที่มีพืชพันธุ์ที่หลากหลาย สามารถสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ การคมนาคมสะดวกและเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ง่าย นอกจากนี้ในชุมชนยังมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้านการเกษตร และมีผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง จุดอ่อน (W) ชุมชนขาดระบบกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โอกาส (O) ปัจจุบันกระแสสังคมนิยมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีจำนวนเพิ่มขึ้น จึงเป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และโอกาสของการนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุนในการท่องเที่ยว ข้อจำกัด (T) ปัจจุบันการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านต่าง ๆ ยังไม่เป็นรูปธรรม งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรเกิดความเสียหาย

จากวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) จึงได้นำยุทธวิธีโดยใช้เมทริกซ์ทาวส์ (TOWS Matrix) มาใช้กำหนดยุทธวิธีเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ กลยุทธ์เชิงรุก (SO) กำหนดนโยบายและแผนเพื่อพัฒนาพื้นที่เกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงรุก กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อของบประมาณสนับสนุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสนับสนุนการฟื้นฟูพื้นที่เกษตรอย่างเร่งด่วนเมื่อเกิดภัยธรรมชาติ กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) พัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม และส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว กลยุทธ์เชิงรับ (WT) รณรงค์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของพื้นที่ สร้างความเชื่อมั่น ความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวในชุมชนทับน้ำ-บ้านม้า ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากเพื่อนหรือคนรู้จักมาท่องเที่ยว โดยเดินทางมากับครอบครัว/ญาติพี่น้อง จำนวน 1 - 2 วัน ด้วยรถยนต์ส่วนตัวเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อศึกษาหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในช่องทางที่หลากหลาย เช่น ทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) ตี๊กต็อก (Tiktok) เป็นต้น ส่วนความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนทับน้ำ-บ้านม้า มีโอกาสและมีศักยภาพ

ในการจัดการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีโอกาสและมีศักยภาพมากที่สุด ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ โดยใช้เทคโนโลยีมาประกอบบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการสนับสนุนการถ่ายทอดและอบรมให้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานผู้ประกอบการ ประชาชน และนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารจัดการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการพัฒนาพื้นที่เกษตรแต่ละแห่งให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชา ผสมผสานกับเทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อลดแรงงานและค่าใช้จ่าย และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนให้ความรู้และเข้าถึงข้อมูลอย่างถูกต้องและรวดเร็ว พร้อมสร้างกิจกรรมที่หลากหลายและอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า จากกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในส่วนการสำรวจศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ ในการกำหนดความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงได้รูปแบบการท่องเที่ยวฯ ที่มีขั้นตอน ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวฯ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จากการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
2. ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวฯ เริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และมีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากนั้นจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว เพื่อเสนอทางเลือกให้นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย การท่องเที่ยวแบบวันเดียวและแบบสองวัน (ค้างคืนในชุมชน) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบเป็นกลุ่ม (ศึกษาดูงาน) หรือแบบส่วนตัว

แผนภาพที่ 2 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนทับน้ำ-บ้านม้า

3. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อม และให้ความรู้การใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้ประกอบและนักท่องเที่ยว

4. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว พัฒนาและอบรมเทคโนโลยีในการสร้างช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์

5. การมีส่วนร่วมขององค์กร ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับท้องถิ่น เพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเยาวชนและชุมชน เพื่อสร้างทักษะการเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุมชนมีพื้นที่เกษตรที่มีความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ขาดนโยบายและงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ดังนั้นนโยบายและยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริษฐ์ คุณชมภู วรปภา อารีราษฎร์ และ ธรัช อารีราษฎร์ (2560) กล่าวว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ องค์ประกอบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบและการจัดการ และคณะกรรมการ นอกจากนี้ สอดคล้องกับสภาพ เกียรติพิริยะ และคณะ (2563) กล่าวว่า การเติบโตของการท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ เป็นการสร้างแรงดึงดูดใจเพื่อดึงดูดใจในการท่องเที่ยว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พื้นที่เกษตรมีการปลูกพืชพันธุ์ที่หลากหลายโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีบุคลากรที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ทางด้านการเกษตร การคมนาคมสะดวกและเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ง่าย พื้นที่เกษตรจึงสามารถพัฒนาศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ โดยมีโอกาสจากการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการท่องเที่ยว อีกทั้งกระแสนิยมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบัน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านคณะกรรมการขับเคลื่อนการบริหารจัดการท่องเที่ยว และงบประมาณในการพัฒนาความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก และการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือด้านผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นรายได้หลักมากกว่า ซึ่งไม่ได้เน้นประเด็นการสร้างรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้นการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนีย์ นาคเสนีย์ ชลธิชา พันธุ์สว่าง และ สมเนตร จันทวิชชประภา (2561) กล่าวว่า ปัจจุบันแหล่งเกษตรได้รับความนิยมจากกระแสการบริโภคเพื่อสุขภาพ สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่เน้นการส่งเสริมการเกษตรและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีชุมชนมีส่วนร่วม นอกจากนี้นักท่องเที่ยวมีความพอใจกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย สามารถเดินทางมาเข้าเย็นกลับและจองการท่องเที่ยวล่วงหน้าได้

และสอดคล้องกับ ทัชชญา ทรงอิทธิสุข และ ณัฐนุช จันทวิมล (2563) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการ และความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และ อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ (2564) กล่าวว่า รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงต้องมีการเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีกิจกรรมที่ดึงดูดการท่องเที่ยว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนทับน้ำ-บ้านม้า ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการรองรับ ด้านการให้บริการ ด้านการดึงดูดใจ และด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนมีความพร้อมในปัจจัยตามด้านต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมให้เกิดศักยภาพได้ และสามารถพัฒนาศักยภาพในระดับสูงต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญฤทัย เสงี่ยมศิลป์ และคณะ (2561) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนต้องประกอบด้วย ศักยภาพด้านความดึงดูด ศักยภาพด้านการรองรับ และศักยภาพด้านการให้บริการ และสอดคล้องกับ นำขวัญ วงศ์ประทุม และคณะ (2561) กล่าวว่า องค์ประกอบของศักยภาพที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย ศักยภาพในการรองรับ ศักยภาพด้านการจัดการ ศักยภาพการดึงดูดใจ และศักยภาพการบริการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ เบญจมาภรณ์ คงชนะ และ เรณูภา ชุนชำนาญ (2561) เรื่องการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนท้องถิ่น ต้องมีการส่งเสริมศักยภาพด้านเทคโนโลยีสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวฯ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยว มีการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว จากนั้นทำการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการสนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นใช้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา งามยิ่งยง และ ละเอียต ศิลาอ่อน (2560) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อาศัยการมีส่วนร่วมในวางแผน การประชุมร่วมกันของคณะกรรมการทั้งภาครัฐและชุมชน ร่วมปฏิบัติการไปจนถึงร่วมประเมินผล และคำนึงถึงระเบียบและข้อกฎหมายในด้านการวางแผน การจัดการ รวมถึงการรักษาความพอใจของนักท่องเที่ยวไว้ได้ และการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงทุกภาคส่วนของชุมชน สนับสนุนด้านงบประมาณและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชนทับน้ำ-บ้านม้า พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

จากแผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นรูปแบบที่มีการบูรณาการร่วมกัน 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนระบบบริหารจัดการท่องเที่ยว องค์ประกอบที่ 2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นความพร้อมให้กับนักท่องเที่ยวขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว องค์ประกอบที่ 3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นความสามารถในการสร้างคุณค่าให้กับบริการ โดยใช้เทคโนโลยีในการเติมเต็มและเพิ่มความหลากหลาย องค์ประกอบที่ 4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างโอกาสและสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว องค์ประกอบที่ 5 เทคโนโลยีในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นความสามารถในการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่หรือสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีศักยภาพในระดับสูงขึ้น ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านพื้นที่และกิจกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านงบประมาณ และ การเสริมศักยภาพเพื่อสร้างความยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านงบประมาณ

สรุป

ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐาน การเกษตรแบบยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชนท่อน้ำ-บ้านม้า ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมขององค์กรผ่านการขับเคลื่อน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นรูปแบบที่มีการบูรณาการร่วมกัน ประกอบด้วย การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การรองรับแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการแหล่งท่องเที่ยว การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และเทคโนโลยีในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ จะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมบนพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ อย่างเหมาะสมต่อไป ช่วยยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเกษตรด้วยเทคโนโลยี ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท่อน้ำ-บ้านม้าแล้ว ยังเป็น ประโยชน์ ในการเป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนอื่นที่มีความสนใจ นำไปปรับใช้สู่การพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเกษตรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ เกิดความยั่งยืนได้ใน อนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า พื้นที่ที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ขาดนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ชุมชนมีพื้นที่เกษตรสามารถพัฒนาศักยภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ แต่ขาดกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นควรให้ความสำคัญในการจัดตั้งกรรมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน มีความพร้อมในปัจจัยตามด้านต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมให้เกิดศักยภาพได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับสูงต่อไป เพื่อรองรับกับ กระแสนิยมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบัน

1.4 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรฯ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการและบริหารจัดการการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย งบประมาณ การอบรมให้ความรู้ เพื่อให้ชุมชนเกิด ความตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีศักยภาพในระดับสูงต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวฯ ที่สำคัญ คือ เป็นรูปแบบเกิดจากการ มีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ มีหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทั้งการกำหนดนโยบายและงบประมาณ เพื่อให้เกิดรูปแบบการ

จัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนานวัตกรรมบนพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *จำนวนนักท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2537-2561*. สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2564. จาก www.tat.or.th.
- ทัชชญา ทรงอิทธิสุข และ ณัฐนุช จันทวิมล. (2563). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมุมมองของนักท่องเที่ยวกรณีศึกษา อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย*, 15(29), 29-43.
- ทัศนีย์ นาคเสนีย์, ชลธิชา พันธสว่าง และ สมเนตร จันทวิชชประภา. (2561). บริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดราชบุรีในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย 2561*. ราชบุรี.
- นำขวัญ วงศ์ประทุม และคณะ. (2561). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านวาวี จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(2), 132-150.
- นิตยา งามยิ่งยง และ ละเอียด ศิลาน้อย. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบริเวณริมฝั่งคลองดำเนินสะดวกในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดราชบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(1), 149-116.
- เบญจมาภรณ์ คงชนะ และ เรณูภา ขุนชำนาญ. (2561). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 5(1), 145-166.
- พลวัฒน์ ชุมสุข. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(1), 68-75.
- ไพศาล กาญจนวงศ์ และ รักธิดา ศิริ. (2561). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 13(1), 101-113.
- เพียงฤทัย เสงี่ยมศิลป์ และคณะ. (2561). *การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ ตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี*. ใน รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- พงษ์จันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรัชย์ กังวล และวราภรณ์ นันทะเสน. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. *Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning*, 8(2), 52-83.
- ยุคลวัชร ภัคดีจักริรุฒ์ และ เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2562). ศักยภาพชุมชนด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวแก่แหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 7(2), 254-264.

- วริษา ต่างใจ, สุมิตรา เรืองพิระกุล และ ฉัญยธรรณ์ วราพงศ์พิศาล. (2564). รูปแบบการท่องเที่ยวตามวิถีใหม่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 4(2), 281–292.
- ศิริวิชญ์ คุณชมภู, วรปภา อารีราษฎร์ และ ธรัช อารีราษฎร์. (2560). การติดตามผลการใช้ระบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*, 5(1), 50–60.
- สถาพร เกียรติพิริยะ และคณะ. (2563). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 7(12), 436–450.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทับน้ำ. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-พ.ศ.2565)*. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <http://tubnum.go.th>.
- อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ. (2564). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Government Savings Bank Research Center. (2020). *รายงานการพัฒนาย่างยั่งยืน ประจำปี 2562*. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2565. จาก https://www.gsb.or.th/media/2020/08/GSB-SR-2019_TH.pdf.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner* (3rd ed.). Geelong, Australia: Deakin University Press.

การพัฒนารูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

THE DEVELOPMENT OF A POTENTIAL MODEL OF EXECUTIVES OF THE SMALL FOOD MANUFACTURING FACTORIES TO INCREASE COMPETITIVENESS

กฤษดา เดชาธิพาโชติ, สักรินทร์ อยู่ผ่อง, วิเชียร เกตุสิงห์ และอัศรัตน์ พูลกระจำง

Kissada Dechathipachote, Sakarin Yuphong, Wichien Ketsingha and Akkarat Poolkrajang

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok

E-mail: dakfk2122@hotmail.co.th

Received February 2, 2023; Revised February 16, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบศักยภาพของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 2) พัฒนารูปแบบศักยภาพของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และ 3) สร้างคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การวิจัยเป็นแบบผสมวิธีระหว่าง เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 4 กลุ่มได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึก 11 คน 2) ผู้บริหารในการตอบแบบสอบถาม 402 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมสนทนากลุ่ม 14 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคู่มือ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม แบบประเมินคู่มือ สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพของผู้บริหารสามารถแบ่งองค์ประกอบตามประเภทของสมรรถนะ คือ สมรรถนะหลัก (Core competencies) ประกอบด้วย 14 องค์ประกอบ และสมรรถนะในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร (Competence in food processing industry) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ประกอบด้วยวิธีการประเมินศักยภาพของผู้บริหาร วิธีการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารตามองค์ประกอบ โดยผลการประเมินคู่มือของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ด้านความเหมาะสมคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4) เหมาะสมมากที่สุด ด้านความสมารถนำไปประยุกต์ใช้ ($\bar{X}$ = 4) เหมาะสมมากที่สุด

คำสำคัญ: ศักยภาพผู้บริหาร, สมรรถนะ, โรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม, การแข่งขัน

Abstract

This article aimed to: 1) study the potential components of executives of small food manufacturing factories to increase competitiveness, 2) develop a potential model of executives of small food manufacturing factories to increase competitiveness, and 3) create a guideline manual for potential development of executives of small food manufacturing factories to increase competitiveness. This is mixed-method research with a combination of qualitative and quantitative approaches. There were four categories of informants: 1) in-depth interviews of 11 experts, 2) questionnaires collected from 402 executives, 3) focus group discussions of 14 experts, and 4) 5 experts in a guideline manual assessment. Research instruments were an in-depth interview guide, a questionnaire, and a manual assessment form. Qualitative data was analyzed by content analysis. Statistical methods for quantitative interpretation were frequency, percentage, mean, standard deviation, and factor analysis.

The research results showed that the potential of executives can be divided into components according to the type of competencies. Core competencies consisted of 14 components, while competence in food processing industry consisted of 6 components affecting the potential development of executives of small food manufacturing factories. The findings led to a model of potential development that can be applied effectively and a guideline manual for potential development of executives that contained potential assessment methods and methods for potential development of executives by components. The result of the guideline manual assessment by experts showed that, in terms of suitability, the guideline manual for potential development is the most appropriate with the average score ($\bar{X} = 4$). In terms of application, with the average score ($\bar{X} = 4$), the manual is the most suitable.

Keywords: Executive Potential, Competency, Small Food Manufacturing Factories, Competition

บทนำ

อุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง เพราะมีการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องมากมายตั้งแต่ภาคเกษตร ภาคการค้า ตลอดจนภาคการขนส่งและภาคบริการ จะเห็นได้ว่าภาพรวมอุตสาหกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอาหารนั้นมีจำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 1,107,829 ราย (ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร สถาบันอาหาร, 2564) และสร้างรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศอยู่อันดับที่ 1 ในภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นมูลค่า 920,000 ล้านบาท ในปี 2563 อุตสาหกรรมอาหารมีผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 128,906 ราย คิดเป็น 99.4% ในอุตสาหกรรมอาหาร ธุรกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารยังสร้างผลผลิตมวลรวม ประมาณ 262,685 ล้านบาท คิดเป็น 42.7% ของ GDP

อนิรุทธิ์ ตูลสุข (2563) ได้พูดถึง ความท้าทายของอุตสาหกรรมอาหาร ในยุคที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดความพลิกผันในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั่วโลก ที่เรียกว่า“VUCA” คือความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) ที่ไม่สามารถคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นได้ชัดเจน และหลังเกิดวิกฤตไม่นาน เหมือนว่า VUCA World จะยังไม่สามารถอธิบายลักษณะของโลกใบใหม่ได้ เข้าใจเหมือนเดิมเพราะแม้ว่าโลกเรายังผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ กลับมากกว่าเดิม หลายเท่าจึงเกิด คำว่า “BANI” World ซึ่งมาจากคำว่า 1) เปราะบาง (Brittle) หมายถึง แทบทุกอย่าง มาเร็วไปเร็ว ความสำเร็จในโลกธุรกิจหลายตัวไม่อาจอยู่คงทนถาวร แถมยังแตกหักได้ง่าย อาจถูก disrupt ได้ตลอดเวลา 2) ความกังวล (Anxious) เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความกังวล เพราะอะไร ๆ ก็เกิดขึ้นได้ ทุกทางเลือกอาจจะไม่ใช่วิธีทางที่ถูกต้อง สามารถล้มเหลวได้ 3) ไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) หรือ เป็นโลกที่ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นเส้นตรง 4) เข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) หรือ โลกที่เข้าใจได้ยากเป็นคำอธิบายเชิงอารมณ์ได้ดีที่สุด คือ เหมือนจะเข้าใจแต่ไม่เข้าใจ ซึ่งบางครั้ง แม้แต่การใช้ big data เข้ามาช่วยอาจทำให้ยิ่งกว่าเดิมก็มี จึงขอสรุปได้ว่า BANI เป็นมากกว่า “สถานการณ์” (ผันผวน, ไม่แน่นอน, ซับซ้อน, คลุมเครือ) แต่เป็นการมองไปถึงผลกระทบ “ด้านอารมณ์ ของคน” ด้วย เช่น ความกังวล, ความหวั่น, ความสับสน เป็นต้น

จากความพลิกผันมากขึ้นในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั่วโลกจนเกิดผลกระทบและ เป็นปัญหาของผู้นำหรือผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม ที่จะต้องหากลยุทธ์ในการ ดำเนินงานที่จะสามารถทำให้องค์การได้เปรียบคู่แข่งขัน ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวสามารถสรุปปัญหา ของผู้นำในอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารยังไม่มี การเพิ่มความรู้ ด้านการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหารใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้เป็นหลัก ลองผิดลองถูก บริหารแบบครอบครัว 3) ผู้บริหารยังไม่พิจารณาลงทุนในการขอการรับรองระบบความ ปลอดภัยด้านอาหาร เช่น GMP, GHPs, HACCP, BRC, ISO 9001 ถ้ายังไม่มีข้อบังคับจากลูกค้า 4) ผู้บริหารมีการบริหารเพียงคนเดียวยังไม่มีการสร้างระบบการสืบทอดหน้าที่ 5) บุคลากร ด้านการควบคุมคุณภาพและการควบคุมการผลิต เป็นคนเดียวกันรับผิดชอบหลายหน้าที่ 6) การพัฒนา บุคลากรยังไม่ตรงเป้าหมายของอุตสาหกรรมอาหาร 7) ช่องทางและเวลามีน้อยในการเพิ่มเติมความรู้ ทักษะ 8) การวางแผนและวางเป้าหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร เป็นเพียงการ วางแผนระยะสั้น 9) การวางแผนการรับมือสถานการณ์ยังไม่มีการจัดทำ 10) กลัวความเปลี่ยนแปลง

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจ ในการที่จะศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของ ผู้บริหาร โรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเป็นแนว ทางการพัฒนาศักยภาพที่สามารถนำพาองค์กรแข่งขันในยุคเศรษฐกิจพลิกผัน โดยดำเนินการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขัน”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบศักยภาพของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบศักยภาพของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
3. เพื่อสร้างคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะ

“ศักยภาพ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ให้ความหมายของศักยภาพไว้ว่า หมายถึง ภาวะแฝงอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

สุทธธัญญ์ โอบอ้อม (2558) ศักยภาพ (competency) มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือส่วนที่มองเห็นได้ชัด พัฒนาได้ไม่ยากนักด้วยการศึกษาค้นคว้า มีองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ความรู้และทักษะ หรือเรียกส่วนนี้ว่า Hard Skills สำหรับส่วนที่สองคือส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยากเพราะซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคล มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะคิด ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (self-concept) บุคลิกลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล (trait) และแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน (Motive) หรือเรียกส่วนนี้ว่า Soft Skills

ผู้วิจัย จึงสรุปได้ว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ขีดความสามารถสูงสุดที่อยู่ในตัวบุคคลที่สามารถประยุกต์ใช้ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่มีและแสดงออกมาในการปฏิบัติงานใด ๆ ส่งผลต่อความสำเร็จและพึงพอใจต่อตนเองและผู้อื่น

“สมรรถนะ” โดย สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ (2548) สมรรถนะ (Competency) คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ

ภัทรทิรา มุขสมบัติ (2562). สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ อันส่งผลต่อการกระทำในการทำงานต่าง ๆ ตามบทบาทที่ได้รับ และผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้หรือพัฒนาให้ได้มากกว่ามาตรฐานที่กำหนด

ประเภทของสมรรถนะ

McClelland (1973) ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) คุณสมบัติหลักที่คนในองค์กรต้องมี (Must) คือความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและความเชื่อของคนในองค์กรเป็นขีดความสามารถหลัก เป็นพฤติกรรมที่องค์กรคาดหวังจากพนักงานทุกคนทุกระดับ 2) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ เป็นขีดความสามารถที่คาดหวังจากบุคลากร ซึ่งจะแตกต่างกันตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ เป็นความรู้ ความสามารถที่จำเป็นในแต่ละตำแหน่งงาน โดยกำหนดขึ้นจากขอบเขต หน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงาน และ 3) สมรรถนะเชิงบริหารจัดการ เป็นขีดความสามารถที่

คาดหวังจากผู้บังคับบัญชาที่ระดับหัวหน้างาน เป็นความรู้หรือความสามารถในด้านการบริหารจัดการขึ้นไป จำเป็นต้องมีถูกกำหนดขึ้นจากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า “สมรรถนะ” Competency คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่แสดงออกมาจากบุคคลเพื่อให้งานที่ปฏิบัติเกิดผลสำเร็จได้สูงกว่ามาตรฐานทั่วไปจนเกิดเป็น ความพึงพอใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการดังนี้ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Attributes)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

Henri Fayol (1916) ทฤษฎี POCCC เป็นแนวคิดการบริหารจัดการเชิงปฏิบัติการที่คิดค้นขึ้น เพื่อรองรับการทำงานกับคนหมู่มาก แต่ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับขนาดองค์กร โดยประกอบไปด้วย 1) การวางแผน (Planning) การกำหนดแผนปฏิบัติการหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติงานไว้ตั้งแต่ต้นจนจบ 2) การจัดองค์กร (Organizing) การกำหนดตำแหน่งงาน ภาระ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ตลอดจนจำนวนคนให้ครอบคลุมการทำงานครบทุกกระบวนการ 3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การจัดองค์กรตลอดจนจัดโครงสร้างการทำงานนั้นจะทำให้เราเห็นสายบังคับบัญชาที่ชัดเจน 4) การประสานงาน (Coordination) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการเชื่อมโยงงานตลอดจนการปฏิบัติการทุกอย่าง 5) การควบคุม (Controlling) การควบคุม หมายถึง การกำกับตลอดจนบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปตามแผนที่วางไว้

ผู้วิจัย จึงสรุปได้ว่าการบริหารจัดการ หมายถึงการดำเนินการในงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งต้องเริ่มต้นจาก การวางแผน การจัดการองค์กร การควบคุมงาน การนำ และการสั่งการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

Rogers and David. (2009) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีหรือแบบแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อให้เกิดผลดีที่เป็นข้อได้เปรียบ และสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์อันใดอันหนึ่งหรือหลาย ๆ วัตถุประสงค์ พร้อมกันโดยให้มีความเสี่ยงน้อยที่สุด ณ ระดับที่ยอมรับได้ และสัมพันธ์กับแนวคิดของ Porter, M. E. (1990) ได้กล่าวถึงความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) 5 ข้อ และถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางนั่นก็คือ 1) กลยุทธ์ในการสร้างความแตกต่าง 2) กลยุทธ์ต้นทุนคุณค่าที่มีประสิทธิภาพ 3) กลยุทธ์ในการสร้างความรวดเร็วและว่องไว 4) กลยุทธ์การขับเคลื่อนธุรกิจด้วยข้อมูล 5) กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบทางการเข้าถึงลูกค้า และสัมพันธ์กับแนวคิดของ Ansoff (1965) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการแข่งขัน คือ ความสามารถในการแสวงหาคุณสมบัติเฉพาะของผลิตภัณฑ์ในตลาดได้ ซึ่งทำให้บริษัทมีความแข็งแกร่งในตำแหน่งของการแข่งขัน

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าแนวคิดด้านขีดความสามารถในการแข่งขันนั้น การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ด้านประสิทธิภาพที่เหนือกว่าบริษัทอื่นโดยใช้ทรัพยากรทุกส่วนที่มีประสิทธิภาพ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑารัตน์ ปินทแพทย์ (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบศักยภาพพนักงานเข้าใหม่สำหรับธุรกิจอุตสาหกรรม ยุคเศรษฐกิจพลิกผัน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบศักยภาพพนักงานเข้าใหม่ประกอบด้วย 3 มิติ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) มิติด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ จรรยาบรรณในการทำงานและการปฏิบัติตนในงาน 2) มิติด้านทักษะความสามารถในงาน

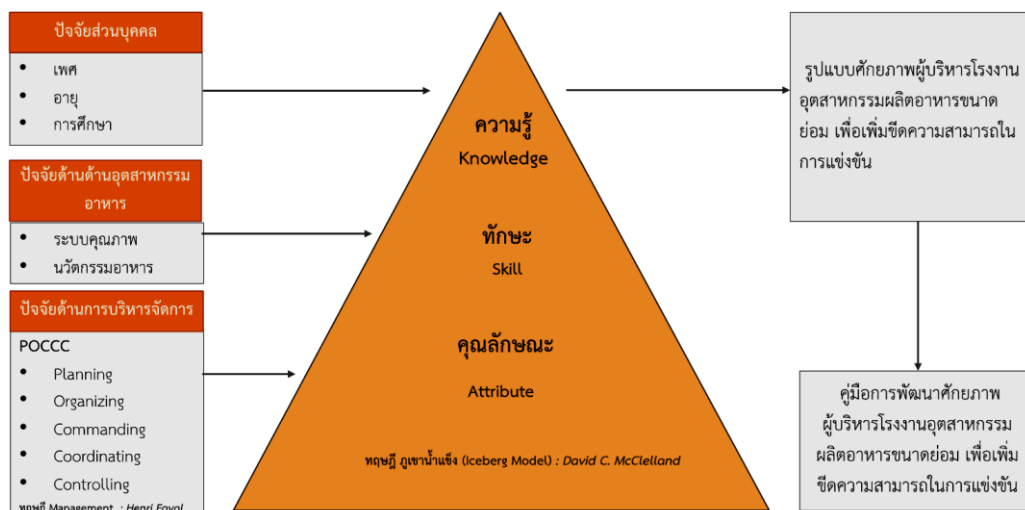
มี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การประยุกต์รูปแบบการทำงานและเทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) มิติด้านความรู้ความเข้าใจในงาน มี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน

Burack & Mathys (1998) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการโดยศึกษาจากการเทียบเคียงสมรรถนะของผู้จัดการบริษัทกับพนักงานด้านเทคนิค พบว่า มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการบริหาร 5 สมรรถนะได้แก่ 1) การมีวุฒิภาวะมุ่งมั่นในการทำงาน 2) การพัฒนาตนเอง 3) การจัดการด้านการปฏิบัติงาน 4) การเพิ่มคุณค่าในการปรับตัวให้เข้ากัน 5) มุ่งเน้นการเรียนรู้

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารคือ การปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพที่ไม่มีความแน่นอนในปัจจุบันแบบใหม่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางด้าน ภาวะความเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการจัดการเชิงกลยุทธ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งแสดงได้ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธีระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 4 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ (1) ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เชิงลึก 11 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด 2) กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เจ้าของกิจการ, ผู้จัดการโรงงาน, ผู้จัดการฝ่าย, ผู้จัดการแผนกในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม จำนวน 402 คน กลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของยามาเน (Yamane, 1973) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95 % และความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าไม่เกินร้อยละ 5 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม 14 คน ใช้วิธีการเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนดคือ ต้องมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับงานที่ดำเนินการนั้น ๆ อย่างน้อย 5 ปี และ 4) ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคู่มือ 5 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ สมรรถนะ การบริหารจัดการ ความสามารถในการแข่งขัน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดทำแบบ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน รวม 11 คน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการวิเคราะห์ มาสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบระหว่าง ความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence) : IOC และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยเทคนิคสัมประสิทธิ์ อัลฟาของ (Cronbach Alpha Coefficient)

ขั้นตอนที่ 4 รวบรวมข้อมูลและประเมินผล/วิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่ม ตัวอย่าง แล้วนำมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละในการ วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะบุคคลของผู้ให้ข้อมูล สถิตีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อหาน้ำหนัก ความสำคัญตามความเห็นของผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์หาลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญโดยใช้วิธีวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำ (ร่าง) รูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและ (ร่าง) คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงาน อุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการตรวจสอบและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 6 จัดประชุมสนทนากลุ่มประชาพิจารณ์ เพื่อพิจารณา (ร่าง) รูปแบบ โดยนำเสนอ ต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 คน และ (ร่าง) คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงาน อุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นตอนที่ 7 พัฒนารูปแบบและปรับปรุงคู่มือ โดยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการ ปรับปรุงรูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามความคิดเห็น แบบประเมิน รูปแบบ และแบบประเมินคู่มือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้การประเมินหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามมีค่ามากกว่า 0.50 ถือว่าใช้ได้ สถิติที่ใช้ คือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบออนไลน์ ผ่าน Google form การประชุมสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ การวิเคราะห์ความสำคัญของข้อคำถาม ใช้คำนวณหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีขั้นตอนดังนี้ 1) การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการหาค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Okin Measure of Sampling Adequacy) และการทดสอบ Bartlett's test of Sphericity 2) การสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ใช้วิธีการวิเคราะห์ องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis : PCA) 3) การหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) ใช้วิธีการหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax) 4) การกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบ พิจารณาดังนี้ (1) ค่าไอเกนของแต่ละองค์ประกอบต้องไม่น้อยกว่า 1.0 (2) ร้อยละของความแปรปรวนสะสมที่อธิบายได้ (Cumulative Variance Explained) ของทุกองค์ประกอบต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 (3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของแต่ละตัวแปรต้องไม่น้อยกว่า 0.50 (4) จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีมากกว่า 1 ตัวแปร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลจากการหมุนแกนหาองค์ประกอบ (Factor Rotation) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax) พิจารณาค่าน้ำหนักของแต่ละตัวแปรมากกว่า 0.5 พบว่า มีทั้งหมด 20 องค์ประกอบ ซึ่งศักยภาพเป็นความสามารถสูงสุดที่แอบแฝง หากบุคคลได้รับการส่งเสริมพัฒนา สมรรถนะที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ หรือพัฒนาความสามารถก็จะมีศักยภาพที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงอธิบายองค์ประกอบศักยภาพของผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อมตามประเภทสมรรถนะ ได้ดังนี้ **1) สมรรถนะหลัก (Core Competency)** ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ คือ (1) กำหนดวิสัยทัศน์องค์กร (2) กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน (3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ (4) ปรับตัวเชิงรุกพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (5) บริหารการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก (6) บริหารงานเชิงกลยุทธ์ (7) บริหารความเสี่ยง **2) สมรรถนะหน้าที่ (Functional Competency)** ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ (1) ตอบสนองลูกค้าอย่างรวดเร็วมีทิศทาง (2) มุ่งสู่มาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร (3) สร้างสรรค์ รสชาติ คุณค่าทางโภชนาการ ให้แตกต่าง (4) นำเทคโนโลยีอัตโนมัติมาใช้ในการทำงาน (5) สร้างระบบงานที่ยืดหยุ่นต่อไอเดียที่หลากหลาย (6) มุ่งเน้นกิจกรรมเพิ่มผลผลิต **3) สมรรถนะการบริหาร (Managerial Competency)** ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ คือ (1) บริหารการเปลี่ยนแปลง (2) การบริหารงบประมาณ (3) บริหารองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ (4) บริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (5) บริหารการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก (6) บริหารงานเชิงกลยุทธ์ (7) บริหารความเสี่ยง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบศักยภาพของผู้บริหาร โดยการนำองค์ประกอบที่ได้ไปประชุมสนทนากลุ่ม ประชาพิเคราะห์ จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะ และมีฉันทานุมัติในรูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมในการปรับคำในแต่ละองค์ประกอบให้เหมาะสม และ

เสนอแนะให้ ปรับประเภทสมรรถนะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการการปรับปรุงและแก้ไของค์ประกอบตาม ประเด็นได้รับคำแนะนำและจัดใหม่โดยการปรับเปลี่ยนดังนี้ องค์ประกอบของศักยภาพ ตามประเภท สมรรถนะ คือ **1) สมรรถนะหลัก** มีจำนวน 14 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (2) การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน (3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ (4) การปรับตัวเชิงรุก พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (5) การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น (6) การสื่อสารเพื่อประสานความร่วมมือ (7) การพัฒนาทีมงานเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (8) การบริหารการเปลี่ยนแปลง (9) การบริหารต้นทุน (10) การบริหารธุรกิจสู่ความยั่งยืน (11) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้า (12) การสร้างมาตรฐานการทำงาน (13) การบริหารงานเชิงกลยุทธ์ (14) การบริหารความเสี่ยง **2) สมรรถนะในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร (Food Processing Industry Competency)** มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองลูกค้า (2) มาตรฐานความปลอดภัยและกฎหมายอาหาร (3) คุณภาพผลิตภัณฑ์ (4) เทคโนโลยีอัตโนมัติในการทำงาน (5) ระบบงานที่ยืดหยุ่นต่อไอเดียที่หลากหลาย และ (6) กิจกรรมเพิ่มผลผลิต

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการสร้างคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตามหัวข้อที่สำคัญโดยแบ่งคู่มือออกเป็น 4 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 แนะนำคู่มือ ส่วนที่ 2 รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้งาน ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมินศักยภาพ ซึ่งผลการประเมินคู่มือของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งจากการประเมิน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยกับ คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ย 3.9 คือ เหมาะสมมากที่สุด

อภิปรายผล

ศักยภาพเป็นขีดความสามารถสูงสุดของบุคคลในการทำงานนั้น ๆ หากบุคคลได้รับการส่งเสริมพัฒนา ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ หรือความสามารถก็จะทำให้คนนั้นมีศักยภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ เมธิสุภาพ และ คณะ (2562) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีการพัฒนาสมรรถนะ ได้สูงสุด เต็มประสิทธิภาพ จะมีแนวโน้มก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สำคัญในอนาคต หรือสามารถพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นหากผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารขนาดย่อมจะมีศักยภาพเพื่อจะสามารถผลักดันให้องค์กรสามารถแข่งขันได้นั้นจะต้องพัฒนา สมรรถนะหลัก และสมรรถนะในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สมรรถนะหลัก ประกอบไปด้วย 14 องค์ประกอบ

1) **การกำหนดวิสัยทัศน์** ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย ความรู้ด้านการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสอุปสรรค (SWOT) ทักษะในด้านความคิดเชิงระบบและความคิดเชิงวิเคราะห์ และมีความเชื่อว่าทุกอย่างพัฒนาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา ลีนิจ (2563) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์องค์กร และประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการ ที่พบว่า มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการที่ดี 2) **การกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน** ประกอบไปด้วย ความรู้เรื่อง BSC Balance Scorecard ทักษะในการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) และความเชื่อว่าทุกอย่างพัฒนาได้

สอดคล้องกับงานวิจัย ปาหนัน เทศบรรทัด (2562) ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการและกำหนดเป้าหมายของงาน ที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน **3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์** ประกอบไปด้วยความรู้ในวัฒนธรรมองค์กรในสภาวะปัจจุบัน ทักษะการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ จากทุกด้าน มีความมุ่งมั่นพัฒนาให้ดีขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวรัตน์ เพชรพรหม (2562) ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรลักษณะเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน **4) การปรับตัวเชิงรุกพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง** ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย ความรู้ด้านความคิดเชิงระบบ ทักษะการปรับตัว กล้าตัดสินใจที่ชัดเจน และความสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ **5) การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น** จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) มีทักษะการฟังอย่างเปิดใจ มีการเปิดใจยอมรับและให้คุณค่าความแตกต่าง **6) การสื่อสารเพื่อประสานความร่วมมือ** จะต้องมีความรู้เทคนิคการสื่อสารเชิงบวกทักษะกระตุ้นการทำงานของทีม ให้ได้ตามเป้าหมาย มีการเปิดใจยอมรับและให้คุณค่าความแตกต่าง **7) การพัฒนาทีมงานเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน** จะต้องมีความรู้การสร้างทีม ทักษะในด้านการโค้ช มีการเปิดใจยอมรับและให้คุณค่าความแตกต่าง **8) การบริหารการเปลี่ยนแปลง** จะต้องมีความรู้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทักษะในการสื่อสารเพื่อสร้างทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลง มีการเปิดใจยอมรับและให้คุณค่าการเปลี่ยนแปลง **9) การบริหารต้นทุน** จะต้องมีความรู้ด้านต้นทุนสินค้า ทักษะการวางแผนการใช้จ่ายมีความละเอียดรอบคอบ **10) การบริหารธุรกิจสู่ความยั่งยืน** จะต้องมีความรู้เรื่ององค์ประกอบของความยั่งยืนทักษะด้านการสื่อสาร มีจิตสาธารณะแบ่งปัน **11) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า** จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดแบบเติบโต ทักษะในด้านการเจรจาต่อรอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี **12) การสร้างมาตรฐานการทำงาน** จะต้องมีความรู้ในขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ทักษะในด้าน การเขียนมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความคิดเชิงวิเคราะห์ **13) การบริหารงานเชิงกลยุทธ์** จะต้องมีความรู้ด้านการวางกลยุทธ์สามารถวาดภาพอนาคต ทักษะด้านการบริหารงานมีความคิดเชิงวิเคราะห์ **14) การบริหารความเสี่ยง** จะต้องมีความรู้เรื่องการบริหารความเสี่ยง ทักษะในด้านความคิดเชิงระบบและความคิดเชิงวิเคราะห์ ความสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์

สมรรถนะอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ

- 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองลูกค้า** จะต้องมีความรู้เรื่องการทำวิจัยตลาดกลยุทธ์ทางการตลาด 4P การกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวกร อโนริย์ (2564) ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ ด้านการมีนวัตกรรม ด้านการทำงานเชิงรุก ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการ
- 2) มาตรฐานความปลอดภัยและกฎหมายอาหาร** จะต้องมีความรู้ในกฎหมายอาหารและระบบความปลอดภัยในอาหาร ทักษะกระตุ้นการทำงานของทีมงานให้ได้ตามเป้าหมาย มีความคิดเชิงวิเคราะห์
- 3) คุณภาพผลิตภัณฑ์** จะต้องมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร ทักษะในการวิเคราะห์คุณภาพอาหาร มีความคิดเชิงวิเคราะห์
- 4) เทคโนโลยีอัตโนมัติในการทำงาน** จะต้องมีความรู้ทางด้านไอทีและดิจิทัล ทักษะในด้านการเชื่อมโยงคนกับระบบอัตโนมัติ มีความเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง
- 5) ระบบงานที่ยืดหยุ่นต่อ**

ไอเดียที่หลากหลาย จะต้องมีความรู้ในระบบการทำงานที่หลากหลาย ทักษะในการเชื่อมโยงข้อมูล ทักษะการฟังอย่างเปิดใจ ความยืดหยุ่นทางความคิด คือความสามารถในการปรับเปลี่ยนรูปแบบทางความคิดของตนเอง (Mental Shifting) ซึ่งเป็นทักษะในการตอบสนองและรับมือต่อสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **6) การมุ่งกิจกรรมเพิ่มผลผลิต** จะต้องมีความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิต ทักษะในด้านนำข้อมูลมาวิเคราะห์ มีการคิดเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันพบองค์ประกอบที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงรูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

จากแผนภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบทั้งหมดถูกจัดเรียงจัดอยู่ในรูปแบบของสมรรถนะ โดยครึ่งวงกลมวงนอก คือ สมรรถนะหลัก มี 14 องค์ประกอบ และครึ่งวงกลมวงใน คือ สมรรถนะในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร มี 6 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบนั้นจะต้องมี ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะหมุนในแนววงกลม โดยองค์กรสามารถนำรูปแบบศักยภาพไปพัฒนาผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อมเพื่อให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

สรุป

ในสภาวะที่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อมที่จะสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้นั้น ผู้บริหารจะต้องมีองค์ประกอบตามสมรรถนะ

หลัก และสมรรถนะในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร โดยแต่ละสมรรถนะนั้นต้องมียุทธศาสตร์ ทักษะ คุณลักษณะ เพื่อเพิ่มศักยภาพในทุกองค์ประกอบให้บรรลุผล รูปแบบศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม นั้น องค์การสามารถนำไปพัฒนาผู้บริหาร โดยใช้คู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และประเมินศักยภาพผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ภาครัฐ ควรทบทวนกลยุทธ์และมาตรการ ในการส่งเสริมศักยภาพผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมอาหารขนาดย่อม ให้มีความสอดคล้องกับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงาน

2) คู่มือแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันนี้ ควรนำไปเก็บไว้ในระบบการบริหารจัดการความรู้ (KM) ขององค์กร และควรมีการ Update เนื้อหาสาระให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์เป็นระยะ ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยโดยกำหนดความชัดเจนของกลุ่มตัวอย่าง เพราะศักยภาพของผู้บริหารอุตสาหกรรมที่ต่างกัน อาจจะต้องมีองค์ประกอบที่ต่างกัน และอาจกำหนดอุตสาหกรรมให้ชัดเจน เช่น อุตสาหกรรมผักผลไม้ อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ เป็นต้น

2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารโรงงานผลิตอาหารขนาดย่อม โดยทฤษฎีที่มีรูปแบบใหม่เพื่อการวิเคราะห์หาองค์ประกอบ และสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลที่มีความสำคัญต่องานวิจัย ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สักรินทร์ อยู่ผ่อง ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.อัศรัตน์ พูลกระจำง ดร.วิเชียร เกตุสิงห์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมอาหารขนาดย่อมที่ตอบแบบสอบถามที่สนับสนุนให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ ปิณฑแพทย์. (2563). การพัฒนารูปแบบศักยภาพพนักงานเข้าใหม่สำหรับธุรกิจ อุตสาหกรรม ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- ชลิดา ลีนจี. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์องค์กรและประสิทธิภาพ การกำกับดูแลกิจการที่ดี ของบริษัทมหาชนจำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- นวรรตน์ เพชรพรหม. (2562). *วัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ไพรชณียไทย จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต) ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปาหนัน เทศบรรทัด. (2562). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารระดับกลางในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ภัทรทิรา มุขสมบัติ. (2562). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้จัดการศูนย์บริการลูกค้าสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศจิรัตน์ เมธิสุภาพ และคณะ (2562). *ศักยภาพของบุคคลในองค์กร การประเมินและพัฒนา ศูนย์อัจฉริยะเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร*. (2564). *สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม*. สืบค้น 25 กันยายน 2564. จาก http://fic.nfi.or.th/upload/info_graphic/pdf41.pdf.
- ศิวกร อโนริย์. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2548). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency*. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์จำกัด (มหาชน).
- สุทธธัญญ์ โอบ่อ้อม. (2558). *การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนิรุทธิ์ ตูลสุข. (2563). *VUCA World โลกใบใหม่ที่ไร้ทิศทางชัดเจน*. สืบค้น 21 กันยายน 2564. จาก <https://www.coachforgoal.com/blog/topic/vuca-world-โลกใบใหม่ที่ไร้ทิศทาง>.
- Ansoff, I. (2010). *Strategy Management*. Beijing: China Machine Press.
- Burack & Mathys. (1998). "Employee oriented cultures and performance" WorkingPaper. Chicago: University of Illinois at Chicago, College of Business Administration.
- Henri, F. (1949). *General and Industrial Management*. London: Sir Issac Pitman & Sons
- Rogers, D. & David C. (2009). *Strategy management*. Journal of Ji Nan University.
- McClelland, D. C. (1973). "Testing for Competence Rather Than for Intelligence". *American Psychologists*. 28(1), 1-24.
- Porter, M. E. (1990). *New global strategies for competitive advantage*. *Planning Review*, 18(3), 4-14.

การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา
โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
CHINESE LANGUAGE WRITING SKILL IMPROVEMENT OF STUDENTS
AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI
AYUTTHAYA HUNTRA CAMPUS USING ACTIVE LEARNING METHOD

กัลฐภัทร ไชยสิงห์ทอง

Kanthapat Chaisingthong

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Arts Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: kanthapat_mo@hotmail.com

การุณย์ ชัยวนิชย์

Karun Chaivanich

ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

The Academic Division, Chulachomklao Royal Military Academy, Nakhonnayok

E-mail: kchaivanich@gmail.com

Received October 10, 2022; Revised December 14, 2022; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการภาษาจีนในชีวิตประจำวัน และ ภาษาจีนเบื้องต้น ของภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 เป็นนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด ได้แก่ แผนการเรียนรู้อาษาจีน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง คำที่ใช้ในภาษาจีน เพื่อใช้ประกอบการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t-test (Dependent) จากผลการศึกษา พบว่า ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ผลการทดสอบก่อนเรียนนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.48 คะแนน และหลังเรียน 26.18 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการเขียนภาษาจีนที่ดีขึ้นเนื่องจากคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ทักษะการเขียน, ภาษาจีน

Abstract

This research aimed to study learning achievement in Chinese language writing skill of students at Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi Ayutthaya Huntra Campus, by using active learning method. The population in the study was 50 undergraduate students of the Faculty of Liberal Arts majoring in English for Communication who enrolled in Everyday Chinese Language and Basic Chinese in the first semester of the academic year 2022. The research tools were: 1) Chinese Language study plans focusing on words that are used in Chinese language in order to develop Chinese writing skill by active learning process, and 2) an achievement test for students at Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi Ayutthaya Huntra Campus, by using active learning. The tool for data collection was a learning achievement test. The statistics for data analysis were percentage, average, standard deviation, and t-test dependent. In terms of learning achievement in Chinese language writing skill of the students at Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi Ayutthaya Huntra Campus after applying active learning method, it was found that the pre-test result was 19.48 in average, and the post-test was 26.18. When comparing the test scores before and after learning, it indicated that the students had improved Chinese writing skill because the post-test scores were higher than the pre-test scores at a statistical significance level of 0.05.

Keywords: learning achievement, Active learning, Writing Skills, Chinese Language

บทนำ

ในยุคปัจจุบันถือเป็นยุคแห่งสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge - based society and Economy) และเป็นโลกแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้การเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาประจำชาติ กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนไม่ควรละเลย เพราะการมีความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาได้มากกว่าหนึ่งภาษานั้นจะเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของชีวิต เช่น ด้านการศึกษาเล่าเรียนหรือการทำงานอาชีพ (วรรัตน์ อนุสสัย และ จำเนียร พลหาญ, 2561) นอกจากนั้นยังใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เจรจาต่อรองเพื่อการแข่งขันและความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมือง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการศึกษาแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาศักยภาพของบุคคลยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อนำประเทศไปสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ (กรมวิชาการ, 2548)

ภาษาจีน เป็นภาษาที่สำคัญมากภาษาหนึ่งและมีแนวโน้มที่จะสำคัญยิ่งขึ้นในอนาคต เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 5,000 ปี มีการสั่งสม องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาถึงปัจจุบัน สาธารณรัฐประชาชนจีนยังเป็นประเทศมหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเป็นประเทศที่มีความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกและประชากรชาวจีนยังมากเป็นอันดับ 1 ของโลก ดังนั้นหากคนไทยมีความรู้ภาษาจีนจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ค้นคว้าและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ สามารถ

สร้างความร่วมมือด้านธุรกิจการค้าการพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยได้เปรียบในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ (สำนักยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย, 2553) และภาษาจีนยังคงมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญทางเศรษฐกิจตลอดทางการเมืองในสังคมโลกอย่างต่อเนื่อง (ชลาลัย อาณามวัฒน์, 2556)

การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย มีเป้าหมายให้ผู้เรียนภาษาจีน สามารถในการนำภาษาจีนไปใช้ในการสื่อสาร การประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในสังคมเศรษฐกิจ แสวงหาความรู้และใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพได้ ภาษาจีนจึงเป็นที่ยอมรับของทั่วโลก ดังนั้น การศึกษาในประเทศไทยจึงส่งเสริมและเปิดโอกาสให้คนไทยและเด็กไทยได้ศึกษาภาษาจีนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาจีนในการสื่อสารกับชาวจีนอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 โดยผู้สอนจะเป็นผู้ช่วยแนะนำและออกแบบกิจกรรมด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (Active Learning) โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) ทำให้สามารถปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมมากขึ้น (กรกนก สอนจันทร์ และมณฑา จำปาเหลือง, 2564)

Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรคทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเองด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นผู้แนะนำกระตุ้นหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นโดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย และนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อเพิ่มทักษะการเขียนภาษาจีนให้มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน และลดบทบาทของผู้สอนลงโดยเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และจากผู้ชำนาญเฉพาะด้าน รวมทั้งทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีการเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่เรียนเข้ากับแขนงวิชาต่าง ๆ และเข้ากับชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) และเหมาะสมกับการศึกษาในยุค 4.0 (Education 4.0)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์และแนวทางการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การทบทวนวรรณกรรม

เดชนัย จัวยุฑ และคณะ (2559) กล่าวว่า Active learning คือ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้ กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า

พาติยะห์ อุตสาห์ราชการ (2558) กล่าวถึง การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างศักยภาพสูงสุดแก่ผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ โดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อน หรือการตั้งคำถาม หรือการเรียนการสอนที่มีความเคลื่อนไหว ใช้ได้ทั้งกลุ่มเล็ก และห้องเรียนใหญ่ ๆ ผู้เรียนอาจทำงานคนเดียวหรือทำเป็นกลุ่มก็ได้

กรนก สอนจันทร์ และ มณฑา จำปาเหลือง (2564) พบว่า การจัดการความรู้ด้านการสอนภาษาจีน ในการพัฒนาทักษะการอ่าน และการเขียน มีกระบวนการจัดการความรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการค้นหาความรู้ต้องค้ำความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดประเมินผล องค์ความรู้ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะในด้านการสอนภาษาจีน 2) ขั้นการสร้างความรู้ 3) ขั้นการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ 4) ขั้นการจัดเก็บองค์ความรู้ได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน จากข้อค้นพบจากงานวิจัย แสดงให้เห็นว่า ความรู้โดยใช้การสอนเชิงปฏิบัติการ และการจัดเก็บองค์ความรู้โดยการจัดทำเป็นฐานความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น ผู้สอนและบริหาร ควรเห็นความสำคัญของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการร่วมกันภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

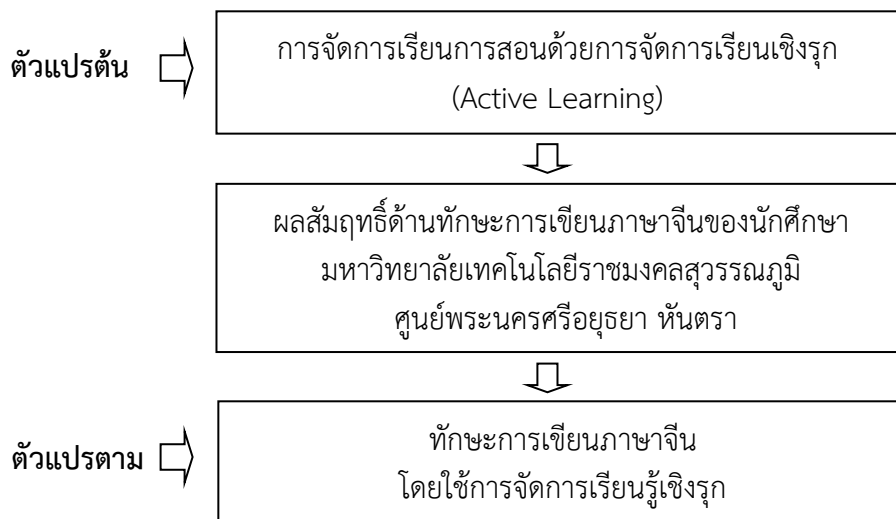
นารินารถ กลิ่นหอม (2561) กล่าวว่า นักเรียนทุกชั้นเรียนมีการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เชิงรุกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยชั้นเรียนที่มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระและกิจกรรม ด้านสื่อการสอน ด้านผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ส่วนใหญ่ คือด้านการเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านเนื้อหาสาระและกิจกรรมตามลำดับ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนยังไม่ปรากฏกิจกรรมที่พัฒนาศักยภาพทางการคิดการแก้ปัญหาหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ของผู้เรียน และยังขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นหลัก

กัญญา ทองแห้ว (2564) จากการทดสอบทักษะการจำตัวอักษรจีนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนอักษรจีนโครงสร้างอักษรเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนอักษรจีนโครงสร้างอักษรเดี่ยว มีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนอักษรจีนโครงสร้างอักษรเดี่ยวสามารถพัฒนาทักษะการจำตัวอักษรจีนของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการเขียนภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณของการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ได้ลงทะเบียนเรียนวิชา ภาษาจีนในชีวิตประจำวัน (Everyday Chinese Language) และ ภาษาจีนเบื้องต้น (Basic Chinese) ของภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 เป็นนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสาร จำนวน 50 คน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและพัฒนาแผนการเรียนรู้ภาษาจีน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง คำที่ใช้ใน ภาษาจีน เพื่อใช้ประกอบการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนผ่านกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกม และความร่วมมือในห้องเรียน จำนวน 4 แผน ประกอบด้วย

- 1) แผนเรื่อง หน่วยคำ (语素) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ หน่วยคำ (语素) ในภาษาจีน
- 2) แผนเรื่อง ชนิดของคำ (词的分类) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ คำเดี่ยว (单纯词) และคำผสม (合成词) ในภาษาจีน
- 3) แผนเรื่อง การสร้างคำ (造词法) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ คำนาม (名词) คำกริยา (动词) และ คำกริยานุเคราะห์ (助动词) ในภาษาจีน

4) แผนเรื่อง ประโยคของคำ (语句) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ส่วนประกอบของประโยค (句子成分) รูปประโยคพิเศษ (特殊句式) อเนกรรูปประโยค (复句) ในภาษาจีน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ฝึกทักษะการเขียนภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแผนจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ปรียา สมพีช, 2559) ผู้วิจัยได้เลือกหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง คำที่ใช้ในภาษาจีน จำนวน 4 แผน คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง หน่วยคำ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ชนิดของคำ 3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การสร้างคำ และ 4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ประโยคของคำ (卢福波, 1998) (杨寄洲, 2008) (杨寄洲, 2007) แล้วนำแผนการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 1 คน ด้านการเรียนรู้ 1 คน และด้านการวัดผลและประเมินผล 1 คน พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence: IOC) (อุไรวรรณ ชัยชนะวิโรจน์ และ ชญาภา วันทุม, 2560) ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ซึ่งแผนการเรียนรู้นี้มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรวบรวมข้อมูลและเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ใหม่ (จุราภรณ์ ปฐมวงษ์, 2565) จากการเรียนร่วมกันตามแนวคิดการจัดการเรียนเชิงรุก จากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ทดลองใช้กับกลุ่มประชากรต่อไป

2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเขียนภาษาจีนและที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีน จากนั้นทำการสร้างแบบทดสอบดังกล่าวจำนวน 1 ชุด มี 50 ข้อ คิดเป็น 50 คะแนน แบ่งเป็นปรนัย 20 ข้อและอัตนัย 30 ข้อ โดยแบ่งเกณฑ์คะแนนตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนด 5 ระดับคุณภาพ ดังนี้ (ทิพย์ฉัมพร เกษโกมล, 2554)

ระดับมากที่สุด (41-50 คะแนน)

ระดับมาก (31-40 คะแนน)

ระดับปานกลาง (21-30 คะแนน)

ระดับน้อย (11-20 คะแนน)

ระดับน้อยที่สุด (0-10 คะแนน)

นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence: IOC) พบว่า มีค่าอยู่ที่ 1.00 จากนั้นได้ทำการปรับปรุงแบบทดสอบแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา จำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค (α -Coefficient) (กรรณก สอนจันทร์ และ มณฑา จำปาเหลือ, 2564) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 และนำไปใช้ทดลองใช้กับประชากรเพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการทดสอบเป็นระยะเวลา 2 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวน 4 ชั่วโมง

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมให้นักศึกษาปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้ฝึกทักษะการเขียนภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นให้นักศึกษาใช้ฐานกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีน (การเขียน) ที่มีการกิจกรรมการมีส่วนร่วม และการใช้เกมเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้มาบูรณาการกับการเรียนรู้การเขียนภาษาจีน (จุรากรณ์ ปฐมวงษ์, 2565) เพื่อให้นักศึกษามีความสุข สนุกสนาน ทำท่าย และเป็นกัลยาณมิตร (วรพงศ์ ไชยฤกษ์, 2558) และได้ให้นักศึกษาทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (Post-test)

4. นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation; S.D.) การทดสอบค่าที่ t-test (dependent) (จุรากรณ์ ปฐมวงษ์, 2565)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้เก็บจากข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา ทั้งหมด 50 คน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนและหลังเรียน แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทางสถิติและคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	50	19.48	8.314	-5.865	0.000
หลังเรียน	50	26.18	7.675		

หมายเหตุ $P \geq 0.05$

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีน ก่อนการจัดการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.48 คะแนน (ระดับน้อย) และหลังการจัดการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.18 คะแนน (ระดับปานกลาง) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพและเปรียบเทียบระดับคุณภาพด้านทักษะการเขียนภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนและหลังเรียนในภาพรวม แสดงผลดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพด้านทักษะการเขียนภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนและหลังเรียน

การทดสอบก่อนเรียน				การทดสอบหลังเรียน			
นักศึกษา (N)	ช่วง คะแนน	ระดับ คุณภาพ	ร้อยละ	นักศึกษา (N)	ช่วง คะแนน	ระดับ คุณภาพ	ร้อยละ
0	41-50	มากที่สุด	0	3	41-50	มากที่สุด	6
13	31-40	มาก	26	13	31-40	มาก	26
5	21-30	ปานกลาง	10	24	21-30	ปานกลาง	48
26	11-20	น้อย	52	10	11-20	น้อย	20
6	0-10	น้อยที่สุด	12	0	0-10	น้อยที่สุด	0
รวม	50	974	น้อย	50	1309	ปานกลาง	100

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพด้านทักษะการเขียนภาษาจีนโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนและหลังเรียนในภาพรวม

ข้อมูล	ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ	Sum	Mean	S.D.
ก่อนเรียน	974	น้อย	50	19.48	8.314
หลังเรียน	1309	ปานกลาง	50	26.18	7.675

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบระดับคุณภาพด้านทักษะการเขียนภาษาจีน โดยภาพรวมก่อนการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับ “น้อย” คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 19.48) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 8.314) หลังการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 26.18) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 7.675)

อภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา มีผลคะแนนความสามารถการเขียนภาษาจีนหลังการใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าคะแนนก่อนใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกอาจเป็นเพราะการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้อย่างเชิงรุกนี้ สามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และอาจทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี และเต็มใจที่จะเรียนการเขียนภาษาจีน ส่งผลให้คะแนนด้านความสามารถในการเขียนภาษาจีนดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรพงศ์ ไชยฤกษ์ (2558) กล่าวโดยสรุปว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนได้ลดกระบวนการสื่อสาร และการถ่ายทอดเนื้อหาให้แก่ผู้เรียน แต่หันมามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ พยายามกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุก ทำทาย และเป็นกัลยาณมิตร ตลอดจนยังมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วย การอ่าน การเขียน การโต้ตอบการวิเคราะห์ปัญหา และการอภิปรายร่วมกัน รวมไปถึงการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ญัฐวดี

สิทธิรัตน์ และ จงกล แก่นเพิ่ม (2560) และ ยุวดี อยู่สบาย, ศิริินยา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์ และ จิตรา จันทราเกตุรวี, 2563 ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีการทำงานร่วมกันกับผู้เรียน ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการเรียน ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้นเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ ส่งผลทำให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษา พบว่า การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีน โดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ส่งผลถึง 1) ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 30 กำหนดให้ สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

Active Learning หรือการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจำเป็นที่จะต้องลดบทบาทของผู้สอน แต่เพิ่มบทบาทของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ และได้คิดในสิ่งที่ทำลงไปเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และครูด้วยการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน จากนั้นก็สร้างองค์ความรู้ขึ้นจากสิ่งที่ได้ลงมือทำนั้นผ่านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การอภิปราย และการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความหมายกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ Active Learning (กมล โพธิเย็น, 2564) และ สอดคล้องกับ ฐนัส มานวงศ์ (2562) กล่าวว่า การศึกษาที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน คือ การจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สะท้อนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงศักยภาพของผู้เรียน และมีการเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจนสอดคล้องกับบริบททางสังคม นอกจากนี้ยัง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการปรับตัวและมีกระบวนการเรียนรู้ในระดับที่แตกต่างกัน แต่สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ การเรียนรู้เชิงรุกช่วยทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าต่อการศึกษา เนื่องจากมีความเข้าใจและเห็นความสำเร็จของตนเองในการพัฒนาผลการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เมื่อเปรียบเทียบกับ การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาบุคลิกในทุก ๆ ด้าน นักศึกษาปรับตัวและตอบสนองต่อทุกสถานการณ์การแก้ปัญหาได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้พื้นฐาน การจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับผู้สอนและนักเรียนเท่าเทียมกัน การทำกิจกรรมมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งรวมถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ที่มีความหมายให้เข้าใจความเป็นไปที่สำคัญของสังคม เพื่อดัดแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เข้ากับสภาพชีวิตจริงได้มากกว่าเดิม (ศารทูล อารีวรวิทย์กุล, 2554)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

สรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา จำนวน 50 คน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แผนจัดการเรียนรู้ภาษาจีนจำนวน 4 แผนที่ประกอบการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีน จากนั้นให้นักศึกษา ทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนภาษาจีนก่อนและหลังการเรียนในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ “น้อย” คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}=19.48$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ ($S.D.=0.928$) หลังการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}=26.18$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($S.D.=0.825$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ก่อนเรียนนักศึกษาที่มีระดับคุณภาพสูงสุดคือ “มาก” จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงอยู่ในระดับคุณภาพ “ปานกลาง” จำนวน 5 คน คิดเป็น ร้อยละ 10 และอยู่ในระดับคุณภาพ “น้อย” จำนวน 26 คน คิดเป็น ร้อยละ 52 และอยู่ในระดับคุณภาพ “น้อยที่สุด” จำนวน 6 คน คิดเป็น ร้อยละ 12 ตามลำดับ สำหรับหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่มีระดับคุณภาพสูงสุดคือ “มากที่สุด” จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6 รองลงอยู่ในระดับคุณภาพ “มาก” จำนวน 13 คน คิดเป็น ร้อยละ 26 และอยู่ในระดับคุณภาพ “ปานกลาง” จำนวน 24 คน คิดเป็น ร้อยละ 48 และอยู่ในระดับคุณภาพ “น้อย” จำนวน 10 คน คิดเป็น ร้อยละ 20 ตามลำดับ จากสรุปผลการวิจัย เห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา มีทักษะการเขียนภาษาจีนหลังการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการเขียนภาษาต่างประเทศ

ต่าง ๆ เช่น ภาษาพม่า ภาษาอินโดนีเซีย ภาษาเวียดนาม ภาษาญี่ปุ่น รวมถึงหน่วยงานทางการศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาพม่า ภาษาอินโดนีเซีย ภาษาเวียดนาม ภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น

1.2 การส่งเสริมและขยายผลงานวิจัย สามารถนำไปประยุกต์กับการออกแบบการเรียนการสอนในบริบทของรายวิชาในหมวดวิชาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้เชิงลึก

1.3 การเชื่อมต่อขยายผลกับแนวคิดในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีนของนักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์กับการเรียนการสอนในส่วนอื่น ๆ ที่มีหน้าที่พัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถทางภาษาต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 อาจมีการพิจารณาแนวคิดทางการศึกษาหรือหลักการอื่น ๆ เพื่อมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอน เพื่อทำการเปรียบเทียบข้อดีและข้อด้อยกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของงานวิจัยครั้งนี้ อันนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

2.1 ควรศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลต่อผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ที่มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2548). *วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19(1), 11-28.

กรกนก สอนจันทร์ และ มณฑา จำปาเหลือง. (2564). การจัดการความรู้ด้านการสอนภาษาจีนในการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาจีนของนักเรียนโรงเรียนหนองรีประชานิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี, *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 11(3), 113-119.

กัญญา ทองแห้ว. (2564). การพัฒนาการจำอักษรจีนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนอักษรจีนโครงสร้างอักษรเดี่ยวของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *วารสารลະครີ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 5(1), 117-126.

- จุราภรณ์ ปฐมวงษ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), 143-159.
- ชลาลัย อานามวัฒน์. (2556). การบริหารการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐวดี สิทธิรัตน์ และ จงกล แก่นเพิ่ม. (2560). การพัฒนาเรียนรู้แบบออบเจกต์บนแท็บเล็ตเรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านคลองเคียน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 14(1), 124-132.
- ฐนัส มานวงศ์. (2562). การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนนายร้อยตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 6(1), 232-263.
- เดชดนัย จุ้ยชุม, เกษรา บัวแถมซ้อย และ ศิริกัญญา แก่นทอง. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องทักษะการคิดของนักศึกษาในรายวิชาทักษะการคิด (Thinking Skills) รหัสวิชา 11-024-112 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning). *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(3), 47-57.
- ทิพย์ฉมพร เกษโกมล. (2554). การสร้างแบบวัดจิตลักษณะพฤติกรรมแบบมาตราประมาณค่า. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 3(1), 1-11.
- นารีนารถ กลิ่นหอม. (2561). การศึกษาการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในชั้นเรียนรายวิชาภาษาจีนของโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 41(3), 91-103.
- ปรียา สมพิช. (2559). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 260-270.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (14 สิงหาคม 2545). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1-23.
- ฟาติฮะห์ อุดสำหรับราชการ. (2558). รูปแบบการเรียนการสอน Active Learning เพื่อพัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่องคลื่นไหวสะเทือน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุวดี อยู่สบาย, ศรินยา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์ และ จิตรา จันทราเกตุวิ. (2563). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 16(4), 133-141.
- วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2558). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยร่วมสมัยและการรู้สารสนเทศของนักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยการใช้เทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(1), 77-95.

- วรารัตน์ อนุสัตย์ และ จำเนียร พลหาญ. (2561). ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(1), 65-74.
- วารินทร์พร พันเพ็ญฟู. (2562). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(1), 135-145.
- สำนักยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย. (2553). *ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอน ภาษาจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ศารทูล อารีวรวิทย์กุล. (2551). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากการเรียนรู้แบบบูรณาการและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุไรวรรณ ชัยชนะวิโรจน์ และ ชญาภา วันทุม. (2560). การทดสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย. *วารสารการพยาบาลและสุขภาพ*, 11(2), 105-111.
- 卢福波. (1998). *对外汉语教学实用语法 (第3次印刷)*. 北京:北京语言文化大学出版社.
- 杨寄洲. (2008). *汉语教程第一册上 (修订本)*. 北京:北京语言大学出版社.
- 杨寄洲. (2007). *汉语教程第一册下 (修订本)*. 北京:北京语言大学出版社.

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน
ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

THE DEVELOPMENT OF A SELF-LEARNING PACKAGE TO ENHANCE
CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY AMONG GRADUATE DIPLOMA
IN TEACHING PROFESSION STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY
OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI

วชิรา อยู่สุข

Wachira Yoosook

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Industrial Education, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: wachira.y@rmutsb.ac.th

Received December 9, 2022; Revised December 19, 2022; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 2) ศึกษาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูที่มีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบการวิจัยในชั้นเรียน 3) แบบประเมินคุณภาพรายงานการวิจัยในชั้นเรียน และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย คำนำ คำชี้แจง วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา 8 บทเรียน แบบฝึกปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน 20 หัวข้อ และแบบทดสอบ มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.49/80.17 2) ผลการศึกษาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษา พบว่า มีร้อยละความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เท่ากับ 14.40 สามารถเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน มีคุณภาพอยู่ในระดับดี และ 3) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้นักศึกษาสามารถทบทวน บทเรียนได้ตลอดเวลา รองลงมา คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยช่วยให้ทราบเป้าหมายของการเรียน และชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง, การวิจัยในชั้นเรียน, ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop and establish the efficiency of a self-learning package on Research for Learning Development, 2) study the classroom research competency of students pursuing a Graduate Diploma in Teaching Profession, and 3) study the opinions of students in the Graduate Diploma in Teaching Profession program concerning the self-learning package on Research for Learning Development. The sample group comprised 29 second-year students of the Graduate Diploma in Teaching Profession at the Faculty of Industrial Education, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. The research instruments were 1) a self-learning package on Research for Learning Development, 2) a classroom research test, 3) an evaluation form for classroom research, and 4) a questionnaire to gather students' opinions. Data were analyzed by mean, percentage and standard deviation.

The results revealed that 1) the self-learning package on Research for Learning Development consisted of prefaces, statements, and study objectives, 8 contents, 20 subjects for classroom research practices, and quizzes. The effectiveness of the learning set was 82.49/80.17; 2) The research competency from the classroom research the students did post-test showed they had growth scores with an average rating of 14.40, and research paper quality was at a good level; 3) The students' opinions toward the self-learning package on research for learning development was at the highest level. The subject self-learning package allowed students to review lessons at any time, followed by the learning objectives in each unit, to help them identify their goals. Further, the self-learning package enabled students to self-direct learning.

Keywords: Self-learning package, Classroom research, Graduate Diploma in Teaching Profession

บทนำ

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ความจริงเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน เป็นการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทของชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของตนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ การวิจัยถูกกำหนดให้เป็นการดำเนินการควบคู่ไปกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในมาตรา 24 (5) ที่ระบุให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และในมาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนั้น

การวิจัยในชั้นเรียนจึงไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังก่อเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อครูผู้สอน ที่จะเป็เครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาวิชาชีพครู เนื่องจากข้อค้นพบที่ได้มาจากการบวนการค้นคว้าที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ และครูเกิดการพัฒนาการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามข้อบังคับขององค์การวิชาชีพ คือ ครุสภา ที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีความเข้าใจในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (ข้อบังคับครุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562) มุ่งเน้นพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นที่นอกเหนือจากสาขาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ให้มีความรู้และความสามารถตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ให้เป็นครูมืออาชีพมีความรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง มีทักษะวิชาชีพครู ซึ่งในหลักสูตรมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน คือ รายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาได้ศึกษาหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติในการวิจัย การใช้และผลิตงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การทำวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งในรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่กำหนดให้นักศึกษาต้องทำงานวิจัย อย่างน้อย 1 เรื่อง และนำเสนอผลการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ สอดคล้องกับมาตรฐานความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพครู ดังนั้นคุณลักษณะบัณฑิตที่จะสำเร็จไปเป็นครูวิชาชีพ จำเป็นต้องมีความรอบรู้ในการเรียนการสอนสามารถใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้

จากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศ พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการทำงานวิจัย และต้องการความช่วยเหลือในการทำวิจัยในชั้นเรียนจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัย ของ จารุพันธ์ ขวัญแน่น (2559) ที่พบว่า สภาพปัญหาการทำวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตฯ ว่าสาเหตุน่าจะเกิดจาก “นักศึกษายังขาดประสบการณ์ในการทำวิจัยและมีระยะเวลาในการศึกษาที่จำกัด อาจทำให้ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยเป็นไปได้น้อยและเป็นเรื่องยาก อีกทั้งผลการวิจัยของ เชษฐภูมิ วรรณไพศาล (2559). เกี่ยวกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันผลิตครู พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีระดับการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนค่อนข้างน้อย ขาดการเชื่อมโยงสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนได้อย่างรอบด้านและไม่ครอบคลุม สาเหตุของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนได้ทั้งหมด จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การจะพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ มีสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ทบทวนให้เข้าใจนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน อีกทั้งยังสามารถออกแบบให้มีการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ จะทำให้ผู้เรียนสามารถทราบผลการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที เป็นการเสริมแรงทำให้เกิดความกระตือรือร้นของผู้เรียน (ศศิวิมล บุรณะเรข และคณะ 2563) ซึ่ง “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถศึกษาและทบทวนความรู้ได้ตลอดเวลา เป็นนวัตกรรมทางการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้และความก้าวหน้าได้เอง ตามความสามารถ ความสนใจ และความสะดวกของแต่ละคน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นสื่อ

ประกอบการสอนให้ผู้เรียนได้เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพงานวิจัย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูที่มีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

ชุดการสอน เป็นสื่อหรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้พัฒนาขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2516 เพื่อทดลองใช้กับนิสิตปริญญาโท แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เรียนรายวิชา “เทคโนโลยีกับการศึกษาร่วมสมัย” พบว่า นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างจากนิสิตที่เรียนจากการสอนแบบบรรยาย และมีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีการเผยแพร่ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2517 ปัจจุบันเป็นสื่อที่ผู้สอนนิยมนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาเป็นผลงานทางวิชาการอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้นเรียน มีการเรียกชื่อและกำหนดนิยามของชุดการสอนขึ้นมาใหม่หลายคำ เช่น “ชุดกิจกรรม” “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” และ “ชุดการเรียนรู้” (วิเชียร ชำรงโสตถิสกุล, 2560)

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นนวัตกรรมทางการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (กรองกาญจน์ อรุณรัตน์, 2536) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ และความก้าวหน้าได้เองตามความสามารถความสนใจ และความสะดวกของแต่ละคน ความสำคัญของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสรุปได้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545) ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้และความก้าวหน้าได้เอง
2. ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ตามความสามารถเป็นการตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เกิดอิสระในการเรียนตามความสามารถและความต้องการของตนเอง
3. ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ตามความสนใจ เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน เมื่อมีความสนใจผู้เรียนจะมีโอกาสก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว
4. ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ตามความสะดวกของแต่ละคน คือ สามารถเลือกเวลาเรียนที่เหมาะสมกับตนเองได้
5. ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้จากชุดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
6. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถใช้เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ผู้เรียนจำนวนมากสามารถเรียนเรื่องเดียวกันพร้อม ๆ กันเวลาเดียวกัน

7. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนของบุคลากร เพราะผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีผู้สอนโดยตรงและสามารถศึกษาได้ตลอดเวลา ไม่จำเป็นต้องหยุดงานเพื่อไปรับการอบรม

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่สร้างขึ้นมีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การใช้ เช่น ชุดการเรียนรู้แบบกิจกรรมกลุ่ม ชุดการเรียนรู้แบบบรรยาย และชุดการเรียนรู้แบบรายบุคคลจะมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันตามลักษณะการใช้งาน (กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2554) สรุปได้ดังนี้

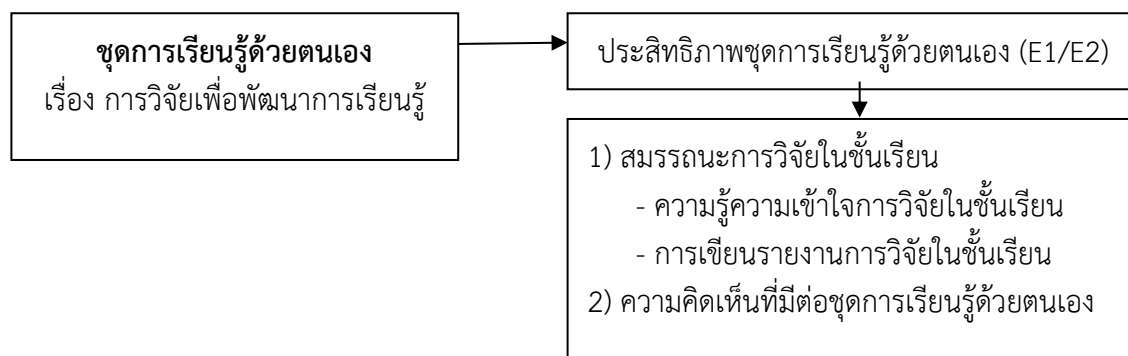
1. องค์ประกอบด้านการจัดการ ประกอบด้วยคู่มือและแบบฝึกปฏิบัติ สำหรับครูผู้รู้ และผู้เรียน เป็นการเตรียมการเรียนการสอน มีคำสั่งหรือการมอบหมายงาน เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนการสอน

2. องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาระ เป็นเนื้อหาสาระที่ถูกออกแบบให้อยู่ในรูปของสื่อการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งกำหนดไว้ให้ผู้เรียนสามารถบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

3. องค์ประกอบด้านการประเมินผลเป็นการประเมิน “กระบวนการ” โดยวัดจากแบบฝึกหัด รายงานการค้นคว้าจากใบงาน และจากการทดลอง เป็นต้น และส่วนที่เป็น “ผลลัพธ์” ของการเรียนรู้ โดยวัดจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ นอกจากนี้อาจมีการประเมินก่อนการเรียนเพื่อการวัดสมรรถนะของผู้เรียนก่อนเรียนด้วยก็ได้

องค์ประกอบทั้งหมดจะเห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น อยู่ในกล่องหรือซองโดยจัดลำดับไว้เป็นหมวดหมู่ หรือจัดเก็บไว้เป็นแผ่นซีดี ดีวีดี และเทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ถูกจัดกระทำไว้บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ออกแบบไว้เป็นชุดการสอนสำหรับการเรียนการสอน และเพื่อสะดวกต่อการใช้ เช่น โปรแกรมด้านการศึกษาในสมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวมีการวัดผลก่อนและหลัง (one group pretest-posttest design) โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ อดุสสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 85 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 คณะครุศาสตร์อดุสสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 29 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากเลือกห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง** เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นมาจากการวิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ วิเคราะห์ผู้เรียน และมาตรฐานวิชาชีพครู ประกอบไปด้วย หน้าปก คำนำ คำชี้แจง วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา 8 บทเรียน แบบฝึกปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน 20 หัวข้อ แบบทดสอบ และบรรณานุกรม โดยจัดทำเป็นเอกสาร หลังจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประเมินคุณภาพ พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.55 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ คือ เรียงลำดับแบบฝึกปฏิบัติให้ตรงและสอดคล้องกับเนื้อหาตามกระบวนการวิจัย แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) ดังนี้

1) ทดลองแบบเดียวกับนักศึกษา จำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 75.83/69.26 หาข้อบกพร่องของภาษา ความเหมาะสม และแบบฝึกปฏิบัติ พบว่า การตั้งคำถามในแบบฝึกปฏิบัติไม่ชัดเจนเข้าใจยาก จึงปรับปรุงแก้ไขให้เข้าใจได้มากขึ้น 2) ทดลองแบบกลุ่มกับนักศึกษา จำนวน 10 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.00/79.75 ซึ่งมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงนำไปทดลองในชั้นต่อไป 3) ทดลองภาคสนาม โดยนำชุดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ไปทดลองใช้จริงกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.49/80.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80

2) **แบบทดสอบการวิจัยในชั้นเรียน** เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ทำการ โดยหาค่าความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าเท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นนำไปวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ คือ ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.35-0.62 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 ใช้ประเมินสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3) **แบบประเมินคุณภาพรายงานการวิจัยในชั้นเรียนวิจัย** ใช้ในการประเมินสมรรถนะด้านการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้ 4.51-5.00 อยู่ในระดับดีมาก, 3.51-4.50 อยู่ในระดับดี, 2.51-3.50 อยู่ในระดับปานกลาง, 1.51-2.50 อยู่ในระดับพอใช้ และ 1.00-1.50 อยู่ในระดับควรปรับปรุง โดยมีรายการและเกณฑ์การประเมินคุณภาพ จำนวน 16 หัวข้อ ได้แก่ 1) ชื่อเรื่องการวิจัย 2) บทคัดย่อ 3) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 4) วัตถุประสงค์การวิจัย 5) สมมติฐานการวิจัย 6) ขอบเขตการวิจัย 7) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8) วิธีการดำเนินการวิจัย 9) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 10) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 11) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 12) สถิติที่ใช้และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 13) การสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ 14) การเขียนบรรณานุกรม 15) ภาคผนวก และ 16) รูปเล่มการวิจัย โดยมีค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (IOC) ระหว่างรายการเป้าหมายและเกณฑ์การประเมินคุณภาพรายงานการวิจัย มีค่าเท่ากับ 1.00

4) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลังการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์ในการประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด, เห็นด้วยมาก, เห็นด้วยปานกลาง, เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 และมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญให้ปรับแก้ข้อคำถามในบางข้อให้เข้าใจง่ายขึ้น จากนั้นปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ IRB-RUS-2563-023 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ทราบถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย และขอคำยินยอมการเข้าร่วมในการวิจัยโดยสมัครใจ โดยไม่มีผลต่อการประเมินผลการเรียนในรายวิชา พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ได้ซักถามข้อสงสัย ก่อนลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองตลอดการทดลอง

2. อธิบายและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทาง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างก่อนเริ่มทำการทดลอง หลังจากนั้นให้ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test)

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกับการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง โดยการบรรยาย/อธิบายเนื้อหา ทำกิจกรรมกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และทำแบบฝึกปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนตามลำดับ โดยผู้เรียนกลุ่มทดลองจะปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนจริงกับนักเรียนในห้องเรียนที่ตนเองเป็นผู้สอนในสถานศึกษา มีการกำหนดให้ส่งงานตามเป้าหมาย โดยมีผู้วิจัยคอยให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ตรวจสอบและประเมินแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องก่อนทำแบบฝึกปฏิบัติในลำดับต่อไป จนครบกระบวนการวิจัย และเขียนเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

4. ใน 2 สัปดาห์สุดท้าย ให้นักศึกษาแต่ละคนนำเสนอผลการวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้น ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบการวิจัยในชั้นเรียน (post-test) และทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. ผู้วิจัยตรวจประเมินคุณภาพการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน จากรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของนักศึกษา โดยใช้แบบประเมินคุณภาพรายงานการวิจัยในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกณฑ์การหาร้อยละของความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยโดยภาพรวมเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพ E1/E2 ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

รายการประเมิน	จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ประสิทธิภาพ
คะแนนระหว่างเรียน (E1)	29	60	49.49	3.20	82.49
คะแนนหลังเรียน (E2)	29	40	32.07	2.52	80.17

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 82.49/80.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาศมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาชีพครู ที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนการทดสอบการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังเรียน (คะแนนเต็ม 40)

ทดสอบ	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	คะแนนความก้าวหน้า	คะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้า	ร้อยละความก้าวหน้า
ก่อนเรียน	763	26.31	3.88	167	5.67	14.40
หลังเรียน	930	32.07	2.52			

จากตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนการทำแบบทดสอบของนักศึกษาในภาพรวม จำนวน 29 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 26.31 หลังเรียนเท่ากับ 32.07 มีคะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้า เท่ากับ 5.67 มีค่าร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 14.40 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ คือ ร้อยละ 25 (พิชิตฤทธิ์จรรยง, 2559)

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินคุณภาพการเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษา จำนวน 29 เรื่อง ในภาพรวมโดยแยกตามหัวข้อในรายการประเมิน

ข้อ	รายการ	คะแนนรวม	χ ²	S.D.	การแปลค่า
1	ชื่อเรื่องการวิจัย	124	4.28	0.65	ดี
2	บทคัดย่อ	116	4.00	1.04	ดี
3	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	112	3.86	0.79	ดี
4	วัตถุประสงค์การวิจัย	132	4.55	0.83	ดีมาก
5	สมมติฐานการวิจัย	77	4.53	1.01	ดีมาก
6	ขอบเขตการวิจัย	117	4.03	1.12	ดี
7	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	120	4.14	0.92	ดี
8	วิธีการดำเนินการวิจัย	111	3.83	1.10	ดี
9	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	143	4.93	0.26	ดีมาก
10	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	108	3.72	0.96	ดี
11	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	109	3.76	0.95	ดี
12	สถิติที่ใช้และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	109	3.76	1.09	ดี
13	การสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	112	3.86	0.95	ดี
14	การเขียนบรรณานุกรม	103	3.55	0.95	ดี
15	ภาคผนวก	121	4.17	0.89	ดี
16	รูปเล่มการวิจัย	123	4.24	0.74	ดี
	เฉลี่ยรวม	63.34	4.08	0.21	ดี

จากตารางที่ 3 แสดงว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยได้ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 63.34 และได้รับระดับคุณภาพเท่ากับ 4.08 เมื่อพิจารณาแยกตามหัวข้อในรายการประเมิน พบว่า นักศึกษาทำวิจัยในชั้นเรียนได้รับระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 3 หัวข้อ ได้แก่ การเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย และประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาชีพครูที่มีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยแยกเป็นประเด็นดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลค่า
1	การจัดลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่อง เข้าใจง่าย	4.62	0.49	มากที่สุด
2	ปริมาณเนื้อหาเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป	4.45	0.51	มาก
3	จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยช่วยให้ทราบเป้าหมายของการเรียน	4.66	0.48	มากที่สุด
4	ช่วยให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น	4.55	0.51	มากที่สุด
5	การศึกษาด้วยชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น	4.28	0.59	มาก
6	ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.66	0.48	มากที่สุด
7	ทำให้นักศึกษาสามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา	4.83	0.47	มากที่สุด
8	ทำให้นักศึกษามีความสนุกสนานกับการเรียนรู้	4.17	0.60	มาก
9	ทำให้นักศึกษาสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้	4.41	0.50	มาก
10	มีความเหมาะสมที่จะนำไปเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ	4.59	0.57	มากที่สุด
11	มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการศึกษาด้วยตนเอง	4.62	0.49	มากที่สุด
12	นักศึกษามีความพึงพอใจ และมีความสุขที่ได้เรียนรู้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.52	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.53	0.04	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการสอบถามความคิดเห็นนักศึกษามีต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.04) รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้นักศึกษาสามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.47) รองลงมา คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยช่วยให้ทราบเป้าหมายของการเรียน และชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.66$, S.D.= 0.48)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.49/80.17 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ตามหลักการตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ที่ให้

พิจารณาจากหลักการ ทฤษฎีการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้สอน ประกอบกับเนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย เป็นวิชาที่เป็นความรู้ความเข้าใจ (พุทธิพิสัย) อีกทั้งอธิบายได้ว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้มีการพัฒนา จากการวิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และมาตรฐานวิชาชีพครู มีการวิเคราะห์ผู้เรียน กำหนด วัตถุประสงค์ และแบบฝึกปฏิบัติที่สอดคล้องกับกระบวนการและขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียน จากนั้น นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำไปทดลองใช้ ทำให้ได้ชุด การเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสร้างขึ้นตามองค์ประกอบที่แตกต่างกันตามลักษณะการ ใช้งานของ กฤษมณฑ์ วัฒนาณรงค์ (2554) ที่ประกอบด้วยคู่มือและแบบฝึกปฏิบัติ สำหรับผู้ใช้ชุดการ เรียนรู้ และผู้เรียนที่เรียน เป็นการจัดเตรียมการเรียนการสอน มีคำสั่งหรือการมอบหมายงาน เพื่อ กำหนดแนวทางการเรียนการสอน องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาระ ซึ่งกำหนดไว้ให้ผู้เรียนสามารถบรรลุ ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และองค์ประกอบด้านการประเมินผลเป็นการประเมิน “กระบวนการ” โดยวัดจากแบบฝึกหัด การค้นคว้าจากใบงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปราณี เสี่ยงมงาม (2560) ที่พัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการสำหรับบุคลากร คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.83/91.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 เนื่องจากได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบตามหลักการสร้างชุดการเรียนรู้ ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ โดยผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบ ตามลำดับขั้นตอน เริ่มตั้งแต่วิเคราะห์ ผู้เรียน วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบชุดการเรียนรู้ เลือกใช้สื่อ โดยผ่านการ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา กับกิจกรรมการเรียน การสอน ทำให้ได้ชุดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน ของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาชีพครู ที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ พบว่า สมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษา จากการทำแบบทดสอบการวิจัยใน ชั้นเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับ โรชวรรณา เซพโฆลาม และคณะ (2565) ที่ศึกษาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของ นักศึกษาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนด้านความรู้ ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากทุกคนได้ผ่านการเรียนรู้ในรายวิชา การวิจัยในชั้นเรียน และในรายวิชาที่เรียน นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง ทุกกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน แต่เมื่อนำคะแนนไปเทียบกับร้อยละ ความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีค่าเท่ากับ 14.40 ซึ่งมีคะแนนความก้าวหน้าต่ำกว่าเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ คือ ร้อยละ 25 (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559) อาจ เนื่องจาก การวิจัยในชั้นเรียนมีรายละเอียดของเนื้อหา มาก ผู้เรียนซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน มีประสบการณ์ในการทำวิจัยที่น้อย และมี ระยะเวลาในการศึกษาที่มีช่วงเวลาจำกัด อาจทำให้ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยเป็นเรื่องยาก

และผลจากการประเมินคุณภาพรายงานการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษา จำนวน 29 เรื่อง ในภาพรวมโดยแยกตามหัวข้อในรายการประเมิน พบว่า รายงานการวิจัยในชั้นเรียน มีคุณภาพอยู่ใน ระดับดี จากการประเมินคุณภาพรายงานวิจัยของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องน้อย ไม่ลึกและไม่กว้างพอ ทำให้กรอบแนวคิด ตัวแปรที่ศึกษา และนิยาม คำศัพท์ไม่ชัดเจน ส่งผลต่อการสร้างเครื่องมือการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล อีกส่วนหนึ่งอาจเป็น

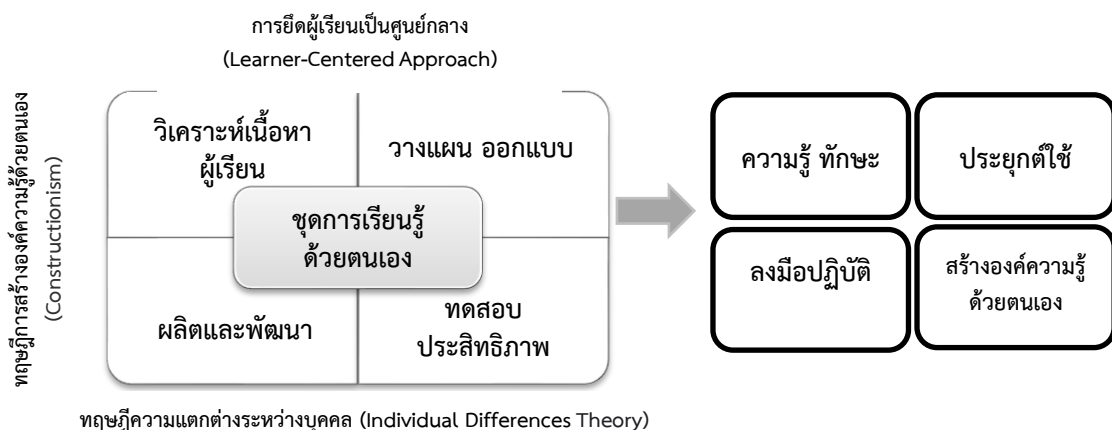

เพราะดูตัวอย่างมาจากงานวิจัยของคนอื่น ทำให้ไม่เข้าใจเรื่องที่ศึกษาดีพอ ส่งผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ และการเขียนรายงานการวิจัยของตนเอง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาชีพครู ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ โดยภาพรวม พบว่า รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้นักศึกษาสามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา รองลงมา คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วย ช่วยให้ทราบเป้าหมายของการเรียน ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดลำดับเนื้อหา มีความต่อเนื่อง เข้าใจง่าย มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการศึกษาด้วยตนเอง และจะนำไปเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ ช่วยให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น นักศึกษามีความพึงพอใจและมีความสุขที่ได้เรียนจากชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปริมาณเนื้อหาเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป ทำให้นักศึกษาสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ และการศึกษาด้วยชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกรู้สึกมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น ตามลำดับ ส่วนรายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้นักศึกษามีความสนุกสนานกับการเรียนรู้ สอดคล้องกับ โรชรรณา เซพโหมลามา, รุฮัยซา ดือราแม และโซฟีลาน มะดาแฮ (2565) ที่ศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พบว่า นักศึกษาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมีความสนใจใฝ่รู้ มีความสุขที่ได้พัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนจนทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นตั้งใจ อดทน รับผิดชอบในการวิจัยในชั้นเรียน เชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองค้นพบและพัฒนาผู้เรียน ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้คำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของนักศึกษา สอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชา สามารถทบทวนได้ตลอดเวลา รวมถึงแบบฝึกปฏิบัติทำให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนของการทำวิจัยในชั้นเรียน สอดคล้องกับ สุปราณี เสงี่ยมงาม (2560) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการสำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่พัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาที่ใช้สอดคล้องกับความสนใจ และมีความง่ายเรียงตามลำดับต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการเรียน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ จากการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากแผนภาพที่ 2 การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์เนื้อหาและผู้เรียน 2) วางแผนและออกแบบ 3) ผลิตและพัฒนา 4) ทดสอบประสิทธิภาพ โดยนำหลักการทฤษฎีมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ประกอบด้วย การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) และ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

สรุป

จากผลการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้ประกอบประกอบการเรียนรู้ ในรายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลาทราบ จุดประสงค์และเป้าหมายของการเรียนรู้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ การวิจัยในชั้นเรียน มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนหลังเรียนสูงขึ้น สามารถประยุกต์ใช้ หลักการ ทฤษฎีที่ได้จากการเรียนไปปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของตนเอง ใน สถานศึกษาที่ตนเองปฏิบัติการสอน และสามารถเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนได้ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน รวมถึงความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้สามารถใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจเพิ่มเครื่องมือหรือกิจกรรมที่ช่วยสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษา ควรพิจารณาความรู้พื้นฐาน เช่น การพัฒนานวัตกรรม การวัดและประเมินผลการศึกษา ระเบียบวิธีวิจัย ควรส่งเสริมให้นักศึกษา ค้นคว้า สืบค้นข้อมูลและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นพื้นฐานในการทำงานวิจัยในชั้นเรียน

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนควรให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้ความสำคัญกับคำถามหรือให้คำแนะนำในการทำวิจัย ในชั้นเรียนทันที เนื่องจากนักศึกษาจะได้ทำความเข้าใจ และกลับไปปรับปรุงแก้ไขงานก่อนทำงานใน ขั้นตอนต่อไป อีกทั้งผู้สอนควรสร้างทางเลือกให้นักศึกษาได้ลองลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และ กำหนดเวลาในการทำแบบฝึกให้ได้ตามเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ และสร้างความมั่นใจให้กับ นักศึกษาที่ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบดิจิทัล หรือเป็นรูปแบบ Web based learning เพื่อสะดวกในการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2 ควรมีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองร่วมกับวิธีการสอน หรือเทคนิคการสอนแบบ อื่นๆ เช่น Active Learning เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมงานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ประจำปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- กรองกาญจน์ อรุณรัตน์. (2536). *ชุดการเรียนรู้การสอน*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2554). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (20 มีนาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง. หน้า 18-20.
- จารุณันท์ ขวัญแน่น. (2559). การศึกษาปัญหาการทำวิจัยและแนวทางการพัฒนาคุณภาพงานวิจัยของ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 3 วันที่ 22 ธันวาคม 2559*, (ฉบับที่ 1) หน้า 60-68.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 5(1), 1-20.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีการศึกษาหน่วยที่ 1-5*. กรุงเทพมหานคร: สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2559). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัย ในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษา. *วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรีรับใช้สังคม*. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2(1), 41-47.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). *เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรชวรรณา เชพโฆลาม, รุ้อยชา ตือราแม และโซฟีลาน มะดาแฮ. (2565). สมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน ของนักศึกษาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 7(2), 276-293.
- วิเชียร อารังโสถติสกุล. (2560). บทสะท้อนแนวคิดด้วยชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 19(3), 356-369.
- ศศิวิมล บุรณะเรข, สุทธนันท์ กัลป์กะ, มალიณี อยู่ใจเย็น และจารุวรรณ ก้านศรี. (2563). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรู้พื้นฐานสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*. 30(1), 94-106.
- สุปราณี เสงี่ยมงาม. (2560). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การผลิตวารสารวิชาการ สำหรับบุคลากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

การศึกษาวิปัสสนาญาณตามมหาลัทธิสติปัฏฐานสูตร เพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการ

VIPASSANAYANA STUDY BASED ON THE MAHA SATIPATTHANA SUTA TO DEVELOP ACADEMIC WORK

อภิรักษ์ จันตะนี

Aphinant Chantane

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai campus

E-mail: Aphinant2021@gmail.com

Received August 1, 2022; Revised January 11, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

จากการวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนและขั้นตอนการปฏิบัติตามคำสอนพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามลัทธิสติปัฏฐานสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ และเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาผลงานวิชาการโดยการปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามลัทธิสติปัฏฐานสี่ ซึ่งเน้นศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนาญาณ 16 ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร และเกณฑ์มาตรฐานของ ก.พ.อ. พ.ศ. 2564

ผลการวิจัย พบว่า ศีล สมาธิและปัญญา เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะทำให้อาจารย์นำไปสู่การพัฒนาผลงานวิชาการได้ผลสำเร็จ กล่าวคือ ศีล เป็นการปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามหลักจลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร การทำให้มีสติสัมปชัญญะและสันโดษ ทั้งนี้เพื่อลดโลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งสอดคล้องกับ (มรรค 3 ใน 8) กล่าวคือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะสำหรับสมาธิเป็นการทำจิตให้สงบ อบรมจิตให้มั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ การปฏิบัติสมถ กรรมฐานของผู้ทำสมาธิให้ได้ในขั้น “ปฐมฌาน” ซึ่งสอดคล้องกับ (มรรค 3 ใน 8) สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และปฏิบัติต่อด้วยอริยศีลชั้นจันได้บรรลุฌาน 4 และปัญญาเป็นผลมาจากการอบรมตนเพื่อให้เกิดปัญญาอย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งสอดคล้องกับ (มรรค 2 ใน 8) สัมมาสังกัปปะ สัมมาทิฐิ โดยบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฌานแล้วจนได้บรรลุวิชชา 8 คือเป็นพระอรหันต์ในที่สุด ดังนั้น พัฒนาผลงานทางวิชาการ ได้แก่ การทำวิจัย การเขียนเอกสารตำราหรือหนังสือและการเขียนบทความวิชาการ ก็จะทำให้สามารถเสนอขอเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการต่อไป

คำสำคัญ: วิปัสสนาญาณ, สติปัฏฐาน, ผลงานทางวิชาการ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study and analyze the doctrines and the steps to follow the teachings of the Lord Buddha regarding the practice of Vipassana according to the Satipatthana Sutra in relation to the development of academic works

and 2) to propose a model for developing academic works by practicing introspection according to the four Satipatthana Sutra which focuses on studying documents about the teachings about the practice of Vipassana 16 according to the Maha Satipatthana Sutta and standard criteria of the Civil Service Commission B.E. 2564.

The results of the research revealed that precepts, concentration and wisdom are the preliminary factor that will lead the instructors to develop academic works successfully. That is, precepts are the practice of correctness according to the principles of virtuous precepts, middle precepts, and great precepts, as well as practicing in the organic principle, sobriety and solitude to reduce greed, hatred and anger, which are in line with the 3) of the Eightfold Paths), namely, right speech and right action, right livelihood for meditation is to calm the mind. Training the mind to be stable as concentration including the practice of concentration, meditation of a meditator at the "First Jhana" level, which corresponds to the 3) of the Eightfold Path), right mindfulness, right meditation, and practices with noble precepts until attain the Four Jhana. Wisdom is the result of self-training to achieve wisdom clearly which corresponds to the (2fold path in 8) right thought and right view by practicing Vipassana meditation of the person who has meditated until attaining Vija 8, i.e. becoming an Arahant in the end. In conclusion, develop academic works, including conducting research, writing documents, textbooks or books, and writing academic articles will be able to propose to apply for further academic positions.

Keyword: Vipassanayana, Satipatthana, Academic work

บทนำ

การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยียุคดิจิทัลเป็นผลทำให้การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของมนุษย์มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดจากโรคโควิด-19 จนทำให้การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์หรือการผลิตรายวิชาโรคไม่ทันกับโรคโควิดที่มีเปลี่ยนแปลงหรือกลายพันธุ์อย่างรวดเร็วจนยากที่จะพัฒนาตัวมาบำบัดรักษาให้หายขาดได้ สำหรับพัฒนาผลงานทางวิชาการในแวดวงการศึกษาไทยจะมีลักษณะทำนองเดียวกัน กล่าวคือ การพัฒนาผลงานทางวิชาการ เช่น การพัฒนาเอกสาร ตำราและการทำวิจัยของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรเพื่อใช้สอนนิสิตนักศึกษาให้ได้รับความรู้และประสบการณ์อย่างแท้จริงทั้งนี้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้เริ่มใช้มาเป็นเวลา 10 กว่าปี และกฎกระทรวง อว. พ. ศ. 2565 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา 31 มีนาคม 2565) ทำให้สถาบันอุดมศึกษาที่สอนทุกรายวิชาจะต้องเน้น “ผลลัพธ์การเรียนรู้” เป็นสำคัญ ดังนั้นการจัดทำเอกสาร(แบบที่ 1 แบบที่ 2) ตำราและการทำวิจัย ล้วนแต่มีความสำคัญทั้งสิ้นซึ่งทำให้อาจารย์ส่วนใหญ่เกิดความเครียด ความวิตกกังวล ความเบื่อหน่าย ความท้อแท้ความหวาดกลัว จิตใจเศร้าหมองและเป็นทุกข์กับผู้ที่ไม่มีจิตใจเข้มแข็งเพียงพอที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว ถ้าหากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาที่จำเป็นต้องพัฒนาเอกสาร ตำรา

และการทำวิจัย ได้นำวิธีการ “วิปัสสนาญาณตามมหาหลักสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการ” แม้ว่าจะไม่มีตัวอย่างให้เห็นถึงวิธีการนำวิปัสสนาญาณมาใช้ในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ จนประสบความสำเร็จก็ตามแต่ด้วยวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรจึงเชื่อว่าจะทำให้เกิดทักษะสามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับความก้าวหน้าการศึกษาและเป็นเครื่องมือที่ได้พัฒนามนุษย์ (วิเชียร ไชยบัง, 2554) คุณภาพของคนย่อมปฏิสนธิจากระบบการศึกษาที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม แต่ผลจากการจัดการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าเงินเพียงอย่างเดียวไม่สามารถยกระดับผลการจัดการศึกษาได้ในศตวรรษที่ 21 โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัด ถ้าพระผาคอกอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย (สาขาวัดอัมพวัน) โดยมีพระครูสุขุมสีลานุกิจ (พระอาจารย์ทองสุขฐิตสีโล) เป็นผู้อำนวยการฝึกได้ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจากพระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อร์ญฐิตธัมโม) ที่วัดอัมพวันและเป็นพระอาจารย์สอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นเวลา 14 พรรษา จนมีความเข้าใจและมีปณิธานอันแรงกล้าที่จะเผยแผ่วิชาในมาตุภูมิจึงได้ออกมาแสวงหาสถานที่เพื่อฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและได้มาพบวัดถ้า พระผาคอกเป็นสถานที่ที่เหมาะสมยิ่งนักด้วยไม่ไกลจากย่านชุมชนมากแต่ก็มีความสงบและร่มรื่นด้วยต้นไม้อากาศเย็นสบายตลอดปีเหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติเป็นอย่างยิ่งเป็นเวลา 20 ปี ที่ท่านได้พัฒนา มีพุทธศาสนิกชนได้เข้ามาศึกษาอย่างไม่ขาดสายและนับวันจำนวนคนที่เข้ามาศึกษาก็มากขึ้นตามกาลเวลา

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการ เป็นการพัฒนาศักยภาพที่ได้จากปฏิบัติวิปัสสนาญาณ ให้สามารถนำมาเพื่อเป็นหลักในการพัฒนาผลงานทางวิชาการและนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่นิสิตนักศึกษาที่เรียนรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร ตลอดจนการพัฒนาความก้าวหน้าเพื่อขอเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับหลักสูตร/สาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนในหลักสูตรหรือผู้ที่กำลังเลือกหลักสูตรที่ดีมีมาตรฐานในการตัดสินใจเข้าศึกษาเพื่อสร้างอนาคตให้มีความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามหลักสติปัฏฐานสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ
2. เพื่อศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติตามวิปัสสนาญาณตามหลักสติปัฏฐานสูตรเพื่อส่งผลการพัฒนาผลงานทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาไทย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาผลงานวิชาการโดยการปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามหลักสติปัฏฐานสี่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปเป็นแนวในการพัฒนาผลงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

ด้วยสติปัฏฐาน เป็นธรรมในที่ตั้งแห่งสติตามอารมณ์ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ส่วนวิปัสสนาญาณ เป็นการเห็นแจ้งถึงความรู้และเกิดปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาที่เห็นแจ้งอย่างพิเศษที่สมบูรณ์ของปัญญา

โดยวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน คือ หลักการใช้สติและปัญญา กำหนดรู้ สภาวะธรรมทางกาย เวทนา จิต ธรรม ตามความเป็นจริงจนหยั่งรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะธรรมที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ตัวตน เราเขา จนเกิดปัญญาเป็นขั้น ๆ เริ่มตั้งแต่วิปัสสนาญาณที่ 1 นาม-รูป ปริจเฉทญาณไปจนถึงวิปัสสนาญาณที่ 16 ปัจจเวกขณะญาณ ซึ่งหมายถึง ปัญญารู้เห็นในมรรคจิต ผลจิต นิพพาน รวมถึงกิเลสที่ละแล้ว และกิเลสที่ยังคงเหลืออยู่มีขั้นตอนการศึกษาเอกสาร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนี้

การฝึกสติใช้สติ เพื่อให้มีสติเป็นฐาน มีสมาธิ (ตั้งมั่น) ที่เป็นที่ตั้งแห่งสติ ซึ่งเมื่อเกิดสมาธิขึ้นแล้วย่อมยังให้เกิดจิตตั้งมั่นอันคือสัมมาสมาธิร่วมด้วยโดยธรรมหรือธรรมชาติ แล้วนำทั้งสัมมาสติและสัมมาสมาธินั้นไปดำเนินการพิจารณาในธรรมคือเจริญวิปัสสนาญาณ ธรรมที่แสดงในอัมมานุปัสสนา หรือธรรมอื่นใดก็ได้ตามจริต สติ ปัญญา มิได้จำกัดที่เป็นธรรมานุปัสสนา โดยสติปัฏฐาน 4 ตามกิจกรรมอานาปานสติ และโพชฌงค์ 7 เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน (พระคันธสารา ภิกขุ, 2541) ดังนี้

- 1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นกายในกาย ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก
- 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา ทั้งภายใน และภายนอก
- 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นจิตในจิต ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก
- 4) อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรม ทั้ง ณ ภายใน และ ณ ภายนอก

สำหรับวิปัสสนาญาณ 16 หรือ โสฬสญาณเป็นความหยั่งรู้ ในที่นี้หมายถึงญาณที่เกิดขึ้นแก่ผู้เจริญวิปัสสนาญาณตามลำดับ ตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด ซึ่งอาจารย์ที่สามารถพัฒนาผลงานทางวิชาการได้ดีอย่างน้อยจะต้องปฏิบัติได้ตามญาณ 1 ถึงญาณ 3 เช่น 1) นามรูปปริจเฉทญาณ เรียกว่า สังขารปริจเฉทบ้าง นามรูปวัญฐานบ้าง เป็นปัญญาที่ประจักษ์แจ้งความแยกขาดจากกันของนามธรรมและรูปธรรมที่ละอารมณ์โดยสภาพความเป็นอนัตตา 2) นามรูปปัจจยปริคคหญาณ เป็นปัญญาที่ประจักษ์แจ้งความเป็นปัจจยของนามธรรมและรูปธรรม คือ รู้ชัดว่านามรูปแต่ละอย่างมีปัจจยเป็นเหตุให้เกิดถึงญาณที่กำหนดปัจจยของนามรูป 3) สัมมสนญาณ เป็นปัญญาที่ประจักษ์แจ้งการเกิดดับสืบต่อของนามธรรมรูปธรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้เห็นโทษของการเกิดดับได้ไม่ชัดเจน เป็นญาณที่พิจารณาหรือตรวจตรา (นามรูปตามแนวไตรลักษณ์) เมื่อพิจารณาด้วยสัมมสนญาณไปจนญาณแก่กล้าขึ้น เริ่มมองเห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมสลายไปของสิ่งทั้งหลาย มองเห็นความแปรปรวนปัจจุบันธรรมนี้ก็มีขึ้น ดังนั้นการพัฒนาผลงานทางวิชาการซึ่งมีทั้งการเขียนเอกสารประกอบการสอน ตำราและการทำวิจัยเพื่อให้อาจารย์ใช้สอนและนิสิตนักศึกษาใช้ประกอบการเรียนรายวิชาในหลักสูตร/สาขาวิชาระดับอุดมศึกษา (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา, 2564)

1) เอกสาร หมายถึง เอกสารแบบที่ 1 หรือเอกสารแบบที่ 2 ที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อประกอบการสอนรายวิชาในหลักสูตร/สาขาวิชาระดับอุดมศึกษา

เอกสารแบบที่ 1 เป็นผลงานทางวิชาการที่เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบในการประเมินผลการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนให้เห็นเนื้อหาวิชาและวิธีการสอนอย่างเป็นระบบจัดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้สอนในการใช้ประกอบการสอน (ใช้สำหรับอาจารย์ที่ขอเข้าสู่ตำแหน่งระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์)

เอกสารแบบที่ 2 เป็นผลงานทางวิชาการที่ใช้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนให้เห็นเนื้อหาวิชาที่สอนและวิธีการสอนอย่างเป็นระบบ จัดเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้เรียนที่นำไปศึกษาด้วยตนเองหรือเพิ่มเติมขึ้นจากการเรียนในวิชานั้น ๆ (ใช้สำหรับอาจารย์ที่ขอเข้าสู่ตำแหน่งระดับรองศาสตราจารย์)

2) ตำรา หมายถึง งานวิชาการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนทั้งวิชา หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชา ซึ่งเกิดจากการนำข้อค้นพบจากทฤษฎี จากงานวิจัยของผู้ขอหรือความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียง โดยมีมีโนทัศน์ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นแกนกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับมีโนทัศน์ย่อยอื่นอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพสัมพันธ์ภาพ และสอดคล้องตามหลักการเขียนที่ดี ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ และให้ความรู้ใหม่ อันเป็นความรู้สำคัญที่มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวงการวิชาการนั้น ๆ เนื้อหาสาระของตำราต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้ขอยื่นเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ ผู้ขอตำแหน่งจะต้องระบุวิชาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรที่ใช้ตำราเล่มที่เสนอขอตำแหน่งทางวิชาการด้วย (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์)

โดยผลงานทางวิชาการที่เป็น “ตำรา” นี้ อาจได้รับการพัฒนาขึ้นจากเอกสารคำสอนจนถึงระดับที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งผู้อ่านอาจเป็นบุคคลอื่นที่มีใช้ผู้เรียนในวิชานั้น แต่สามารถอ่านและทำความเข้าใจในสาระของตำรานั้นด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องเข้าศึกษาในวิชานั้น หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอน (สำหรับขอ ผู้ช่วยศาสตราจารย์หรือ รองศาสตราจารย์) ไปแล้วจะนำมาเสนอเป็นตำราไม่ได้ เว้นแต่จะมีการพัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าเป็นตำรา

3) หนังสือ หมายถึง งานวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบด้านและลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยมีโนทัศน์หลักที่เป็นแกนกลางและมีมีโนทัศน์ย่อยที่สัมพันธ์กัน มีความละเอียดลึกซึ้ง ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง

4) ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูลคำตอบหรือข้อสรุปรวมที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ (งานวิจัยพื้นฐาน) หรือการนำวิชาการนั้นมาใช้ประโยชน์ (งานวิจัยประยุกต์-Applied research) หรือ งานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative research) หรือการพัฒนาอุปกรณ์ หรือกระบวนการใหม่ที่เกิดประโยชน์ (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา, 2564)

โดยสรุปทั้งเอกสาร ตำราและผลงานวิจัยที่ดีมีคุณภาพเพื่อในการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่นำไปใช้ประกอบอาชีพอย่างมีคุณภาพต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวเคราะห์ปีสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อบูรณาการกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการครั้งนี้ โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อกำหนดขอบข่ายการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐานสูตรด้วยการกำหนดรู้พื้นฐานอันเป็นที่ตั้งแห่งสติ คือ กาย เวทนา จิต และธรรม เพื่อยังสติหยั่งรู้ให้เกิดขึ้น เป็นผลให้ลดละความยึดมั่นในอุปาทานขั้น 5 สามารถเข้าสู่ปีสสนาญาณและเกิดปัญญาได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการค้นคว้าเอกสารจากพระไตรปิฎกและแหล่งผลิต (Bailey, 1994) ดังนี้

1. เอกสารทางวิชาการ เป็นเอกสารปฐมภูมิคือพระไตรปิฎกภาษาไทย (มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, 2539) เช่น สติปัญญาสูตร วิปัสสนาญาณ และประกาศ ก.พ.อ.ลงวันที่ 7 มกราคม 2565 สำหรับเอกสารพุทฺธยภูมิเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นโดยบุคคลที่มีได้เป็นประจักษ์พยานในเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง เช่น พุทธธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552) การเจริญสติปัญญา (พระคันธสาราภังค์, 2541) และคู่มือการพัฒนาผลงานวิชาการ (อภินันท์ จันตะนี และคณะ, 2562) และระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง (อภินันท์ จันตะนี, 2565) เป็นต้น

2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสรุปหลอมรวมออกมาเป็น “ผลที่ได้รับจากการวิจัย” จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ดังนี้

1) นามรูปปริจเฉทญาณ เรียกว่า สังขารปริจเฉทบ้าง นามรูปวฏฏฐานบ้าง เป็นปัญญาที่ประจักษ์แจ้งความแยกขาดจากกันของนามธรรมและรูปธรรม ที่ละอารมณ์โดยสภาพความเป็นอนัตตา ถึงความรู้จักรูปธรรม-นามธรรมว่า สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ พอนับได้ว่าเป็นของจริง ก็มีแต่รูปธรรมและนามธรรมเท่านั้น และกำหนดได้ว่า ในการรับรู้และเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของตนนั้น อะไรเป็นรูปธรรม อะไรเป็นนามธรรม เช่น เมื่อเห็นรูป จักขุประสาท แสง และรูปหรือสี เป็นรูปธรรม จักขุวิญญาณ หรือการเห็นเป็นนามธรรม

2) นามรูปปัจจัยปริคคหญาณ เป็นปัญญาที่ประจักษ์แจ้งความเป็นปัจจัยของนามธรรมและรูปธรรม คือ รู้ชั่วนามรูปแต่ละอย่างมีปัจจัยเป็นเหตุให้เกิดถึงญาณที่กำหนดปัจจัยของนามรูป ญาณขั้นนี้เรียกได้หลายชื่อว่า ธัมมัญญิตติญาณบ้าง ยถาภูตญาณบ้าง สัมมาทสสนะบ้าง ผู้ประกอบด้วยญาณขั้นนี้ พระอรรถกถาจารย์เรียกว่าเป็น “จุฬโสดาบัน” คือพระโสดาบันน้อย เป็นผู้มีคติ คือทางไปก้าวหน้าในพระพุทธศาสนา

3) สัมมสนญาณ เป็นปัญญาที่ประจักษ์แจ้งการเกิดดับสืบต่อของนามธรรมรูปธรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้เห็นโทษของการเกิดดับได้ไม่ชัดเจน เป็นญาณที่พิจารณาหรือตรวจตรา (นามรูปตามแนวไตรลักษณ์) เมื่อพิจารณาด้วยสัมมสนญาณไปจนญาณแก่กล้าขึ้น เริ่มมองเห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมสลายไปของสิ่งทั้งหลาย มองเห็นความแปรปรวนของปัจจุบันธรรมว่า ธรรมเหล่านี้ไม่มีแล้วก็มีขึ้น มีขึ้นแล้วก็ดับสลายไป มองเห็นการเกิดและดับสลาย ทั้งโดยปัจจัยและเป็นขณะ ๆ ไป ก็เริ่มเกิดญาณใหม่ เรียกว่า อุทยัพพยานุปัสสนา แต่ยังเป็นญาณใหม่ ๆ อยู่และญาณนี้ตอนนี้ที่เรียกว่า ตรุณวิปัสสนา หรือ ตรุณวิปัสสนาญาณ (วิปัสสนา ญาณอ่อน ๆ) ผู้ได้ตรุณวิปัสสนานี้เรียกว่า “อาร์ทวิปัสสก” (ผู้เริ่มเห็นแจ้ง หรือผู้ได้เริ่มวิปัสสนาแล้ว) และในตอนนี้เอง วิปัสสนูปกิเลส” เช่น โอาส คือแสงสว่างแสนงาม จะเกิดขึ้น ขวนให้หลงผิดและติดใจ ถ้ารู้เท่าทันผ่านพ้นไปได้ กำหนดแยกแยะอะไรเป็นทางอะไรไม่ใช่ทางได้แล้ว

4) อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ เป็นปัญญาที่เห็นแจ้งการเกิดดับของนามธรรมรูปธรรมอย่างละเอียดเป็นวิปัสสนาที่มีกำลัง เห็นโทษของการเกิดดับของสภาพธรรมได้ยิ่งขึ้น เรียกว่า อุทยัพพญาณ ญาณอันตามเห็นความเกิดดับ คือพิจารณาความเกิดขึ้นและความดับไปแห่งเบญจขันธ์ จนเห็นปัจจุบันธรรมที่กำลังเกิดขึ้นและดับสลายไป ๆ อย่างชัดเจน เข้าใจภาวะที่เป็นของไม่เที่ยง ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ไม่อยู่ในบังคับบัญชาตามความอยากของใคร หยั่งทราบทั่วว่า สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นครั้นแล้วก็ต้องดับไป ล้วนเกิดขึ้นแล้วก็ดับไปทั้งหมด เมื่อเกิดการรับรู้หรือ เคลื่อนไหวใด ๆ ในแต่ละขณะ ก็มองเห็นนามธรรม รูปธรรม และตัวรู้หรือผู้รู้ที่เกิดขึ้น แล้วทั้งรูปธรรม นามธรรมและตัวรู้นั้น ก็ดับไปพร้อมกันทั้งหมด เป็นความรู้เห็นชัดแก่กล้า (พลวิปัสสนา) ทำให้ละนิจจสัญญา สุขสัญญา และอตตสัญญาได้

5) ภัยคานุปัสสนาญาณ เป็นปัญญาที่ประจักษ์แจ้งความดับทำลายของนามรูป โดยไม่ใส่ใจถึง การเกิด เรียกว่า ภัยคญาณ ญาณอันตามเห็นความสลาย คือเมื่อเห็นความ เกิดดับเช่นนั้นชัดเจนเข้า ก็จะไม่คำนึงเห็นเด่นชัดในส่วนความดับที่เป็นจุดจบสิ้น มองเห็นแต่อาการที่สิ่งทั้งหลาย ดับไป ๆ เห็นว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ล้วนจะต้องดับสลายไปทั้งหมด

ผลการวิจัย

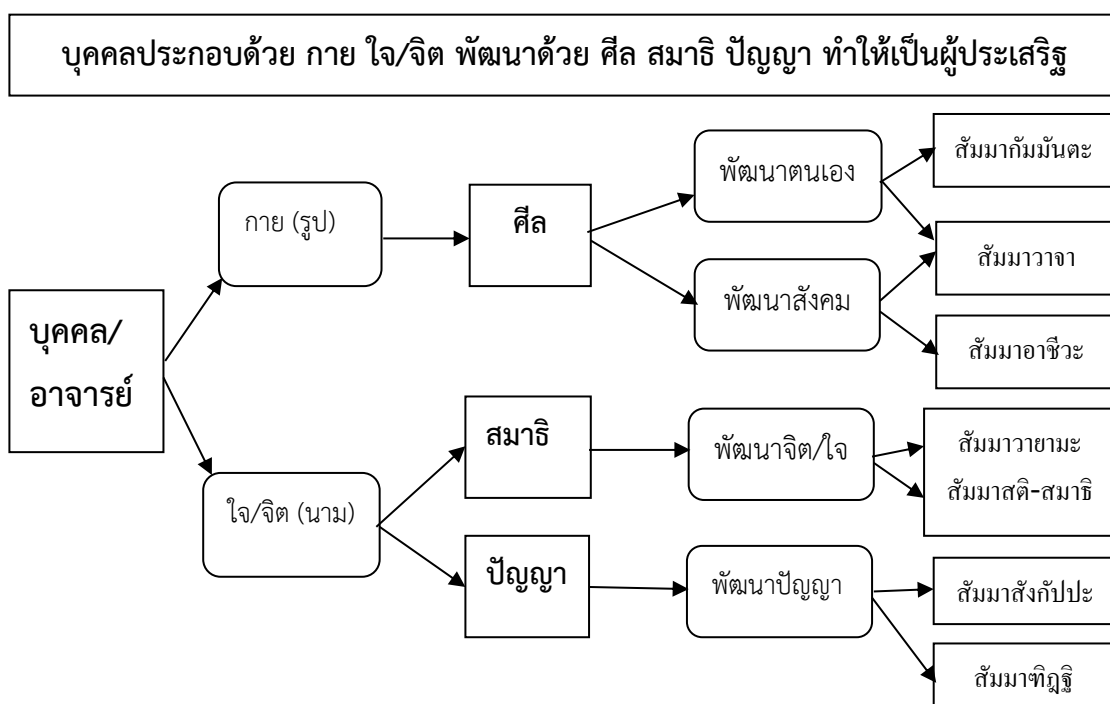
จากวัตถุประสงค์ข้อ 1) เป็นหลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามหลัก สติปัฏฐานสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ โดยเริ่มจากไตรสิกขา ซึ่งปฏิบัติตามหลัก ของมรรค 8 คือมีศีล 5 การทำสมาธิ และสร้างปัญญาด้วยวิปัสสนาญาณ เพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการ ดังนี้

1) **ศีล** อธิศีลสิกขา คือศึกษาเรื่องศีลและปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามหลักจุลศีล มัชฌิมศีล และ มหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลัก มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร การทำให้มีสติ สัมปชัญญะและสันโดษ ทั้งนี้เพื่อลดโลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งสอดคล้องกับมรรค 3 ใน 8 กล่าวคือ สัมมาวาจา (พูดจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (ทำงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีวิตชอบ)

2) **สมาธิ** อธิจิตตสิกขา เป็นการทำให้สงบ อบรมจิตให้มั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ การปฏิบัติสมถ กรรมฐานของผู้ทำสมาธิให้ได้ในขั้น “ปฐมฌาน” ซึ่งสอดคล้องกับ (มรรค 3 ใน 8) สัมมาวายามะ (ใช้เพียร ชอบ) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งใจมั่นชอบ) และปฏิบัติต่อด้วยอริยศีลชั้นธรรมาภิบาล 4

3) **ปัญญา** อธิปัญญาสิกขา เป็นผลมาจากการอบรมตนเพื่อให้เกิดปัญญาอย่างแจ่มแจ้งซึ่งสอดคล้องกับมรรค 2 ใน 8 สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) โดยบำเพ็ญวิปัสสนา กรรมฐานของผู้ได้ฌานแล้วจนได้บรรลุวิชชา 8 ตามลำดับสูงขึ้นในที่สุด

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 2) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามวิปัสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งทำตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการเริ่มปฏิบัติของอาจารย์จากรูป-นามไตรสิกขา และมรรคมีองค์ 8 เพื่อพัฒนาปัญญา

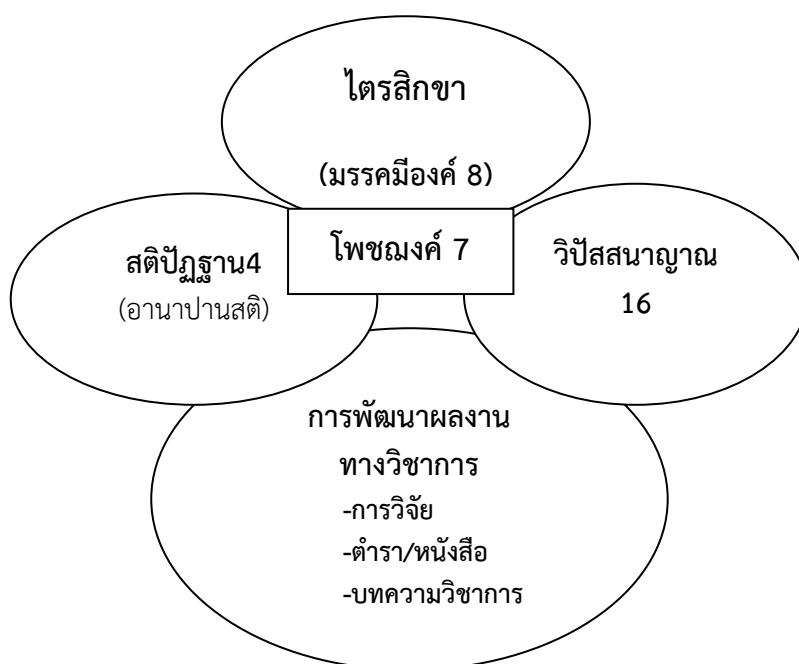

โดยบุคคล (อาจารย์) ประกอบด้วย รูป (กาย) และนาม มีเวทนา (ความรู้สึก) สัญญา (ความจำ) สังขาร (สิ่งปรุงแต่ง) วิญญาณ (ความรู้แจ้ง) หรือเรียกอีกอย่างว่ารูปและนาม (กายกับจิต) เป็นขั้นตอนหรือกระบวนการที่เกิดขึ้นและมีการทำงานร่วมกันไม่อาจแยกออกจากกัน

1) รูปคือกายเป็นส่วนประกอบของชีวิตเป็นร่างกาย ซึ่งมีโครงสร้างของร่างกายที่สามารถทำงานได้อย่างครบถ้วน รวมถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกทางร่างกาย (กาย/รูป) ด้วย ดังนั้น การพัฒนาทางกาย (รูป) คือมีศีลเป็นข้อปฏิบัติ (รักษาศีล) เพื่อพัฒนาตนเองและสามารถปรับตัวเข้าสังคมได้

2) นามประกอบด้วยเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ (จิต) โดยใช้หลักสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาสมาธิด้วยอานาปานสติและการพัฒนาปัญญาด้วยวิปัสสนาญาณ 16 (1) เวทนา คือ ความรู้สึกของกายและใจที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่รับรู้ นั้น ๆ (คือรู้ทางตาที่เกิดจากการได้เห็นรู้ทางหูที่เกิดจากการได้ยินได้ฟังรู้ทางจมูกที่เกิดจากการได้กลิ่นรู้ทางลิ้นที่เกิดจากการได้ลิ้มรสรู้ทางกายที่เกิดจากการได้สัมผัสรู้ทางใจที่เกิดจากการได้คิด) มี 3 อย่าง คือ ความรู้สึกสบายกายและสบายใจ (2) สัญญา คือ ความจำได้หมายรู้ในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ได้สัมผัสกับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และนึกคิดหรือพิจารณาญาณ (3) สังขาร คือ การที่จิตของคนเราคิดปรุงแต่งไปในทางที่ดีทางที่ชั่ว หรือทางที่ไม่ดีและไม่ชั่ว (การคิดกลาง ๆ) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทั้งทางดีและทางชั่ว (4) วิญญาณ คือ การรับรู้อารมณ์ (ความรู้สึก) ของใจผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 การรับรู้อารมณ์ทางตา หรือ การเห็น เรียกว่า จักขุวิญญาณการรับรู้อารมณ์ทางหูหรือการได้ยิน เรียกว่า โสตวิญญาณการรับรู้อารมณ์ทางจมูก หรือการได้กลิ่น เรียกว่า ฆานวิญญานการรับรู้อารมณ์ทางลิ้น หรือการลิ้มรส เรียกว่า ชิวหาวิญญาน การรับรู้อารมณ์ทางกาย หรือ การสัมผัสทางกาย เรียกว่า กายวิญญาน การรับรู้อารมณ์ทางใจหรือการคิด เรียกว่า มโนวิญญาน ดังนั้น การพัฒนารูป (กาย) และนาม (จิต) ของอาจารย์ เพื่อให้อาจารย์มีสติ สมาธิและปัญญาที่จะสามารถพัฒนาผลงานทางวิชาการให้มีคุณภาพและมาตรฐาน จำเป็นต้องมีขั้นตอนการพัฒนาอย่างชัดเจน

ในการเสนอรูปแบบตามวัตถุประสงค์ข้อ 3) เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้อาจารย์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพดังแผนภาพที่แสดงองค์ความรู้จากการวิจัยองค์ความรู้ (Body of knowledge) ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการเชื่อมโยงสติปัฏฐาน 4 โพชฌงค์ 7 วิปัสสนาญาณ 16 เพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการ

สติปัญญา 4 จึงเป็นการฝึกใช้สติ สมดังชื่อ ที่ความหมายว่า การมีสติเป็นฐาน ธรรม(สิ่ง)ที่เป็นที่ตั้งแห่งสติ ซึ่งเมื่อเกิดสมาธิขึ้นแล้ว ย่อมยังให้เกิดจิตตั้งมั่นอันคือสมาสมาธิร่วมด้วยโดยธรรมหรือธรรมชาติ แล้วนำทั้งสมาธิและสมาธินั้นไปดำเนินการพิจารณาในธรรมคือเจริญวิปัสสนา ในธรรมทั้งหลายดังที่แสดงในธัมมานุปัสสนา หรือธรรมอื่นใดก็ได้ตามจริต สติ ปัญญา มิได้จำกัดแต่เพียงในธรรมานุปัสสนา โดยสติปัญญา 4 ตามกิจกรรมอานาปานสติ และโพชฌงค์ 7 เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน (พระคันธสาราภังค์, 2541)

โพชฌงค์ 7 เนื่องจากการฝึกปฏิบัติตามกิจกรรมอานาปานสติ อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเบื่อหน่ายหรือเหม่อลอย หรือการนั่งวิปัสสนาญาณไม่ต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องนำข้อ 1 สติสัมโพชฌงค์ มาคอยกับสติให้ตั้งมั่นไว้

1) **สติ** (สติสัมโพชฌงค์) เป็นการระลึกได้ สำนึกพร้อมอยู่ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับเรื่องที่ปฏิบัติ ซึ่งสติเป็นการทำลายโมหะคือความหลง เพราะโมหะทำให้เกิดอวิชชา และอวิชชาทำให้เกิดโมหะเช่นกัน ซึ่งผู้เจริญสติจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำลายอวิชชาลง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2561)

2) **ธัมมวิจยะ** (ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์) ความเพียรธรรม ความสวดส้อง สืบค้นธรรม เป็นการพิจารณา ในธรรมจนเห็นชัดตามความเป็นจริงย่อมทำลายสักกายทิฐิในตัวตนว่าฉัน 5 เป็นตัวกู (อหังการ) ของกู (มมังการ) ลงเสียได้และย่อมทำลายสี่ลัทธิที่ตปราคมาส การถือนั่นในศีลพรตอย่างผิด ๆ ด้วยการเห็นตามความเป็นจริงว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามกฎแห่งกรรม

3) **วิริยะ** (วิริยสัมโพชฌงค์) ความเพียร มีความอดทนต่อสิ่งมากระทบต่อจิตใจ เป็นความแก้แค้นกล้าของจิต ที่เพียรพยายามด้วยศรัทธาที่มั่นคง จนประสบผลจากการปฏิบัติจนสิ้นความสงสัยในคุณของพระรัตนตรัย คือเป็นความศรัทธาในระดับวิริยะ คือมีความแก้แค้นกล้า อันหมายถึงความเพียรอันเกิดจากความแก้แค้นกล้าเพราะศรัทธา

4) **ปีติ** (ปีติสัมโพชฌงค์) ความอิ่มใจ โดยความสุขจากความเข้มข้นใจของปีติ ย่อมดับสิ้นซึ่งพยาบาทและปฏิฆะความไม่พอใจใด ๆ ลงเสียได้

5) **ปัสสัทธิ** (ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์) ความสงบกายใจ เป็นความสงบกายสงบใจ ย่อมทำให้กามราคะที่เกิดเมื่อเกิดย่อมต้องอาศัยการนึกคิดตรึกตรองในกาม เมื่อสำรวมกาย คืออินทรี 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และสำรวมใจไม่ให้คิดตรึกตรองในกาม ย่อมยังกามราคะที่จะ

6) **สมาธิ** (สมาธิสัมโพชฌงค์) ความมีจิตตั้งมั่น มีจิตแน่วแน่วในอารมณ์ โดยระดับอัปปนาสมาธิย่อมกำจัดความฟุ้งซ่านรำคาญใจลงเสียได้ และสมาธิระดับรูปราคะย่อมทำลายความยินดีพอใจในรูปราคะ และสมาธิระดับนิโรธสมาบัติย่อมต้องทำลายความยินดีพอใจในรูปราคะเสียเพราะมีนิพพานเป็นอารมณ์ กามราคะได้เด็ดขาด ย่อมบรรลุเป็นพระอนาคามีที่มีปกติเข้าถึงนิโรธสมาบัติได้แล้ว

7) **อุเบกขา** (อุเบกขาสัมโพชฌงค์) ความมีใจเป็นกลาง เพราะเห็นตามเป็นจริง เป็นการวางเฉย คือวางเฉยในสมมุติบัญญัติและผัสสะเวทนาทั้งหลาย ทั้งหยาบเสมอกันและประณีต จนข้ามพ้นในความเลวกว่า เสมอกัน ดีกว่ากัน จนละมานะทั้งหลายลงเสียได้

วิปัสสนาญาณ 16 ญาณ 16 หรือ **โสฬสญาณ** เป็นความหยั่งรู้ ในที่นี้หมายถึงญาณที่เกิดขึ้นแก่ผู้เจริญวิปัสสนาตามลำดับ ตั้งแต่ญาณ 1 ไปถึงญาณ 16 ทำให้ผู้ปฏิบัติที่ฝึกกำหนดจนรู้เห็นว่าร่างกายฉัน 5 เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ เห็นแจ้งของรูปและนาม ซึ่งต้องปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นเครื่องมือด้วยอินทรี 5 ที่สมบูรณ์ สภาวะธรรม และปัญญาของจิตจะปรากฏขึ้นตามลำดับ นับว่าเป็นผลของวิปัสสนากัมมัฏฐานคือ **โสฬสญาณ** และวิปัสสนาญาณ 16

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง วิปัสสนาญาณตามมหาหลักสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ เป็นการฝึกสติให้มีความตั้งมั่นหรือมีสมาธิ เมื่อเกิดสมาธิขึ้นแล้วก็ส่งผลให้เกิดปัญญา ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการทดลองของพระครูภาวนาภิธาน (2562) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน” ผลสติปัฏฐาน 4 ประการ ประกอบด้วย 1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นกายในกาย 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การพิจารณาเห็นจิตในจิต 4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ซึ่งพิจารณาธรรมเห็นในธรรมทั้งหลาย และมีผลต่อการพฤติกรรมปฏิบัติทั้งทางกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมให้บริสุทธิ์ผุดผ่องสะอาด สงบ ซึ่งทำให้สว่างใน 3 ทาง คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จนสามารถควบคุมรักษากิจและยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระพยุห เมธาวิ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้วิปัสสนากรรมฐานของวัดราชบุรณราชวรวิหาร ตำบลโพทะเล อำเภอดงเจริญ จังหวัดสิงห์บุรี” กล่าวคือเป็นการพัฒนาตนโดยเริ่มด้วยการพัฒนา กาย (ศีล) พัฒนาอารมณ์ (ความรู้สึก) พัฒนาจิต (สมาธิ) และพัฒนาปัญญาให้มีคุณภาพสงบ ประกอบด้วยสติปัญญามองเห็น เป็นต้น โดยมีความสอดคล้องกับผลจากการวิจัยของพระมหาสังข์จวัน วัฒนวิจิตร (ฉัตรไทยแสง) (2560) คือการเจริญวิปัสสนาสั่งสติยังรู้ได้สติกำหนดรู้กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ความแตกต่างกันของคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากจิตรู้สภาวะของกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ความแตกต่างกันของคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากจิตกำหนดรู้เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ความแตกต่างกันของคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากสำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีจิตเจตจำนง มีจิตแน่วแน่ในอารมณ์ โดยระดับอัปนาสมาธิยอมกำจัดความฟุ้งซ่านรำคาญใจและสมาธิระดับอรูป รากะยอมทำลายความยินดีพอใจในรูปราคะซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อนุภักดิ์ พวงมะลิ (2561) วิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดถ้ำพระผาคอกอำเภอเวียงชัยจังหวัดเชียงรายคือ สติปัฏฐานเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นพระสูตรหนึ่งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนและทรงพิจารณาเห็นความสำคัญนี้มาแต่แรกตรัสรู้เตือนให้มีตนเป็นที่พึ่งแห่งตนเป็นสรณะ การปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐานต้องใช้สติสัมปชัญญะเข้าไปกำหนดกายเวทนาจิตธรรมผู้ที่ปรารถนาจะบรรลุผลซึ่งองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากผู้ปฏิบัติที่ฝึกกำหนดจนรู้เห็นร่างกายขั้น 5 คือ เห็นแจ้งของรูปและนามที่ต้องปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นเครื่องมือด้วยอินทรีย์ 5 ที่สมบูรณ์ สภาวะธรรมและปัญญาของจิตจะปรากฏขึ้นโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลักษณวดี แก้วมณี (2558) วิจัยเรื่องเกณฑ์ตัดสินความเป็นวิปัสสนากัมมัฏฐานในสังคมไทยตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือเกณฑ์ตัดสิน ความเป็นวิปัสสนาของกัมมัฏฐานอยู่กับการเห็นนามรูปว่าไม่เที่ยง คือมีเกิดแล้วดับ เป็นทุกข์ คือถูกความเกิดและดับบีบคั้นให้อยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ และเป็นอนัตตาคือนามรูป ไม่มีตัวตน ไม่สามารถบังคับได้ เป็นไปตามใจปรารถนาได้ ดังนั้นจึงสามารถใช้เกณฑ์นี้มาเป็นเกณฑ์ตัดสินความเป็นวิปัสสนาของ กัมมัฏฐานในสังคมไทยตามหลักสติปัฏฐาน 4

ข้อเสนอแนะ

ในการปฏิบัติวิปัสสนาญาณตามมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

โดยอาจารย์จะต้องฝึกจิตตนเองให้รู้แจ้งเห็นจริงจนสามารถทำลายกิเลสหรือการขจัดกิเลสให้ลดลงหรือหมดได้ยิ่งดี เพราะจะทำให้การพัฒนาสติปัญญาเพื่อให้มีสมาธิตั้งมั่นก่อนดำเนินการพัฒนาผลงานทางวิชาการ ได้แก่ การเขียนเอกสารตำรา/ หนังสือ และการทำวิจัย รวมทั้งเขียนบทความทางวิชาการ เพื่อใช้กับการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา เมื่อพัฒนาเอกสาร ตำราหรือหนังสือและการทำวิจัยให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานแล้ว จะทำให้สามารถเสนอขอเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) ในโอกาสอันควรในที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ควรทำวิจัยแบบทดลอง เช่น ให้อาจารย์ได้ปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 และวิปัสสนาญาณ 16 โดยกำหนดเพื่อประเมินผลแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจนและควรทำวิจัยโดยใช้แนวการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 ในสถานปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ณอภัย พวงมะลิ. (2561). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของคุนยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดถ้ำพระผาคอก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำการศึกษและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. (2564). *หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา.
- พระครูภาวนากิจสุนทร. (2562). *การศึกษารูปแบบและกระบวนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช*.
- พระคันธสาราภิวงศ์. (2541). *การเจริญสติปัฏฐาน*. ลำปาง: จิตวัฒนาการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). *โพชฌงค์ พุทธวิธีเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- พระพยุ่ง เมธาวิ. (2561). *การประยุกต์ใช้วิปัสสนากรรมฐานของวัดราชบุรณารามของจังหวัดสิงห์บุรี*. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสัจจวัฒน์ วชิรญาโณ (ฉัตรไทยแสง). (2560). *การเจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อการปรับบุคลิกภาพ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลักษณะวดี แก้วมณี. (2558). *เกณฑ์ตัดสินความเป็นวิปัสสนากัมมัฏฐานในสังคมไทยตามหลักสติปัฏฐาน 4*. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อภินันท์ จันทะนี และคณะ (2562). *คู่มือการพัฒนาผลงานวิชาการ*. คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและการบริการของผู้ใช้บริการ

ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

DEMAND FOR INFORMATION RESOURCES AND SERVICE OF THE PUBLIC LIBRARY USERS SUPHANBURI PROVINCE

สุภาวดี เผือกฟัก

Supawadee Phueafak

นันทยา คงประพันธ์

Nuntaya Kongprapun

พรทิพย์ ช่วยเพล

Phornthip Chuayphen

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: nongfuk_suphan@hotmail.com

Received December 26, 2022; Revised February 1, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและการบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย คือ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง เชิงปริมาณทั้งหมดจำนวน 120 คน เชิงคุณภาพ จำนวนทั้งหมด 30 คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติการทดสอบแบบ t-test สถิติความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะนำไปสู่การเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยใช้วิธี LSD ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี มีความพึงพอใจในการใช้บริการสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 ส่วนปัญหาในการใช้สารสนเทศและบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 และความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และ 2) ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน ส่งผลต่อความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการห้องสมุดของประชาชน ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ห้องสมุดประชาชนควรจัดหาสื่อและให้บริการสารสนเทศที่ทันสมัย

และเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อให้ห้องสมุดประชาชนจัดซื้อสื่อให้ครบทุกประเภท ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ และการสนับสนุนด้านบุคลากรอันเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาระบบบริการสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความต้องการ, ทรัพยากรสารสนเทศและบริการ, ผู้ใช้บริการ, ห้องสมุดประชาชน

Abstract

The objectives of this research are 1) to study demand for information resources and service of the public library users in Suphanburi province and 2) propose development strategies for information resources and service of the public library users in Suphanburi Province. This research used mixed method to collect data by using questionnaires to collect quantitative data together with In-depth and Focus Group Interview to collect qualitative data. A sample group of quantitative method was 120 people and 30 people for qualitative method. The collected data were analyzed by using the frequency, percentage, mean and standard deviation. The hypotheses were tested by Independent Sample (t-test), One-way ANOVA (F-test). If differences were found, it would lead to pairwise comparison using the LSD method. The result showed that library users have satisfaction in using information services in the overall at moderate level with an average of 3.20; Problems in using information and services in general were at a moderate level with an average of 3.15 and Demand for information resources and public library services in Suphanburi province in overall is at moderate level with an average of 3.17 and 2) personal factors including gender, age, status, education level and different professions affect the demand for information resources and library services of the public indifferently. Therefore, public libraries should provide media and provide modern and sufficient information services to meet the needs of users including related agencies. Budget support should be provided for public libraries to purchase all types of media meets the needs of users and personnel support, which is an important mechanism to develop an efficient information service system.

Keywords: Demand, Information Resources and service, Public Library, Users

บทนำ

การพัฒนาคนทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงที่ระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนจึงมุ่งส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาห้องสมุดประชาชน และแหล่งเรียนรู้อื่นให้ทันสมัยกระจายอย่างทั่วถึง เข้าถึงง่าย สะดวก เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนในทุกพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ดังนั้น แหล่งสารสนเทศที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นแหล่งบริการสารสนเทศที่มีความใกล้ชิดกับคนในชุมชน มีความสะดวกในการได้มาเรียนรู้ด้วยตนเอง ห้องสมุดประชาชนจึงเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลทุกเพศทุกวัยและทุกกลุ่มในสังคม สามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาความรู้ของบุคคลคือความรู้ฝังลึกในคนเป็นความรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ความเชื่อ ค่านิยมที่สามารถถ่ายทอดออกมาได้และความรู้ในกระต่ายซึ่งเป็นความรู้ในตำราเอกสาร วารสาร คู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และฐานข้อมูล การเรียนรู้ในห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมตามอัธยาศัยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ การเรียนรู้จากห้องสมุดประชาชนจึงเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ห้องสมุดประชาชนจึงมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการจัดการความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติในการดำรงชีวิตในสังคม (ทศกร ศิริพันธุ์เมือง, 2560)

ห้องสมุดประชาชนมีบทบาทหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้บริการสารสนเทศแก่ประชาชนโดยทั่วไป เป็นสถานที่ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นหน่วยงานที่จะเชื่อมโยงการเรียนรู้ของบุคคลจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ผสมผสานการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลทุกเพศ ทุกวัยสามารถเข้าร่วมบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศในสังคมปัจจุบันที่การติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงสารสนเทศ ไม่จำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ มีส่วนทำให้พฤติกรรมการรับข้อมูล สารสนเทศของผู้ใช้บริการเปลี่ยนไป ห้องสมุดมีการให้บริการที่ครอบคลุมและการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย ทำให้การบริการจากเดิมที่เป็นสารสนเทศจากหนังสือหรือตำราเป็นเล่ม ผู้ใช้บริการห้องสมุดจะต้องอ่านจากห้องสมุดโดยห้องสมุดตั้งรับในการให้บริการ การบริการสารสนเทศของห้องสมุดเป็นการเน้นการ

ให้บริการสารสนเทศที่เข้าถึงผู้ใช้ และช่วยให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และทันต่อความต้องการ จึงเป็นการบริการที่ไม่ควรตั้งรับอยู่นิ่งกับห้องสมุด แต่ควรมีแนวคิดและวิธีการผสมผสานกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของห้องสมุดเป็นที่ประทับใจ และนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ เมื่อนำเอากลยุทธ์ทางการตลาดมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารสมัยใหม่ ถ้าเราปรับเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศและบริการเป็นเชิงรุก ปรับเปลี่ยนวิธีการมุ่งไปที่ผู้รับบริการหลากหลายใหม่ๆ มาใช้ในองค์กร ปรับเปลี่ยนสื่อการนำเสนอที่ทันสมัยและรวดเร็ว เข้าถึงผู้รับบริการได้ทุกที่ทุกเวลา ห้องสมุดจะกลายเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต ผู้ใช้บริการประทับใจและผู้ให้บริการทำงานอย่างมีความสุข (อนันศักดิ์ พวงอก, 2561)

แต่จากการศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า ผลการดำเนินงานยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของห้องสมุดประชาชน โดยเฉพาะด้านงบประมาณและการเงิน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบุคลากร ด้านสิ่งพิมพ์ ด้านบริการ ด้านครุภัณฑ์ ด้านอาคารสถานที่ และด้านสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรียังประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะความทันสมัยของสถานที่ การเชื่อมโยง เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การบริการที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ จึงเป็นการยากที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนได้ เนื่องจากประชาชนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของห้องสมุดซึ่งขัดแย้งกับนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ประภาพร รูปสวยดี, 2558)

บทความวิจัยนี้นำเสนอความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรีและเสนอกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเป็นประโยชน์แก่วงวิชาการหรือสังคม นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและบริการให้ทันสมัยเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศและการบริการ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยผู้มีส่วนร่วมทั้งในการสร้างการให้เนื้อหา และเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์เกิดเป็นเครือข่ายสังคมขนาดใหญ่ การเรียนรู้ขยายวงกว้างขึ้นในการเข้าถึงและแบ่งปันสารสนเทศ องค์การสารสนเทศต้องปรับเปลี่ยนบทบาทบริการสารสนเทศและวิธีการต่าง ๆ ในการให้บริการ การจัดการบริการสารสนเทศที่ผ่านมาเป็นบริการเชิงรับ ผู้ใช้มีความต้องการและมาใช้บริการองค์การสารสนเทศจัดบริการอ่าน จัดทำเครื่องมือช่วยค้นในรูปเล่มบรรณานุกรม บัตรรายการ ตระขี้นี้ และสาระสังเขปโดยผู้ให้บริการช่วยเหลือผู้ใช้นั้นสิ่งพิมพ์ตามที่ต้องการ ต่อมาจัดขึ้นเป็นงานบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า จากนั้นมีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศและเครื่องมือช่วยค้น ในรูปแบบซีดีรอมและออนไลน์ (การจัดการงานบริการสารสนเทศ, 2559)

2. แนวคิดเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชน

2.1 ความหมายของห้องสมุดประชาชน นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของ“ห้องสมุดประชาชน” ไว้ดังนี้

ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งสารสนเทศที่รัฐบาลนำเงินภาษีของประชาชนมาจัดบริการห้องสมุดประชาชน เปิดให้ประชาชนเข้าใช้และยืมหนังสือได้โดยไม่เสียค่าบริการ มีหน้าที่บริการสารสนเทศแก่ประชาชนโดยไม่จำกัดเพศ วัย และการศึกษา เพื่อส่งเสริมการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (สุนี เลิศแสงกิจ และพิศิษฐ์ กาญจนพิมาย, 2556)

ห้องสมุดประชาชน หมายถึง สถาบันบริการสารสนเทศที่ดำเนินงานภายใต้สังกัดของหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนเน้นการให้บริการที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น ไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา อายุ การศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ ข่าวสารความรู้ การศึกษา จรรโลงใจ สันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงการส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ สนับสนุนการศึกษาทั้งในและนอกระบบ การพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สิรินาฏ วงศ์สว่างศิริ, 2560)

สรุปได้ว่า “ห้องสมุดประชาชน” หมายถึง ห้องสมุดที่ให้บริการแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยรัฐให้การสนับสนุนทางการเงินบางส่วนหรือทั้งหมดจากเงินภาษีของประชาชน มีจุดหมายที่จะให้บริการแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้การศึกษา ความรู้ ความจรรโลงใจ แก่ผู้ใหญ่และเด็ก รวมทั้งเป็นแหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้าทุกแขนง ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนความรู้ทั่วไป เพื่อบริการแก่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา

2.2 ประเภทของห้องสมุด ห้องสมุดที่ให้บริการในประเทศไทย โดยทั่วไปแบ่งตามลักษณะหน้าที่และวัตถุประสงค์ให้บริการได้ 5 ประเภท ได้แก่ 1) ห้องสมุดแห่งชาติ (National Library)

2) ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย 3) ห้องสมุดโรงเรียน 4) ห้องสมุดประชาชน และ 5) ห้องสมุดเฉพาะ

2.3 บทบาทของห้องสมุดประชาชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2550) ได้กำหนดบทบาทของห้องสมุดประชาชน ดังนี้ 1) เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน 2) เป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดกิจกรรมด้านแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน 3) เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน เป็นศูนย์ประชาคม โดยจัดให้บริการสถานที่ ประชุม สัมมนา การแสดงผลงาน จัดกิจกรรมของเด็กและครอบครัว รวมถึงการจัดกิจกรรมนอกประสงค์ของชุมชน 4) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ โดยจัดและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภาครัฐและเอกชน และ 5) การพัฒนาห้องสมุดประชาชนเป็นห้องสมุดมีชีวิต ที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.4 วัตถุประสงค์ของห้องสมุดประชาชน

ในการดำเนินการของห้องสมุดประชาชนมีวัตถุประสงค์ 6 ประการ ดังนี้ (ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน, 2555; อ้างใน สิรินาฏ วงศ์สว่างศิริ, 2560)

1) เพื่อการศึกษาและการค้นคว้า ห้องสมุดประชาชนทำหน้าที่เป็นแหล่งความรู้สำคัญของประชาชนในท้องถิ่นเปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยของประชาชน สำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าสำหรับการศึกษาหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

2) ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ ห้องสมุดประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นทั้งแหล่งข้อมูลและศูนย์รวมข่าวสาร ความรู้ เหตุการณ์ปัจจุบันต่าง ๆ ทั่วไป

3) บทบาทการพัฒนาตนเอง ห้องสมุดประชาชนได้จัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ใช้ได้เกิดความคิด จินตนาการ และการสร้างสรรค์ และเพื่อการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4) บทบาทต่อเด็กและเยาวชน ห้องสมุดประชาชนจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศ กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจจินตนาการให้กับเด็กและเยาวชน

5) บทบาทต่องานด้านศิลปะและวัฒนธรรม ห้องสมุดประชาชนให้การสนับสนุนและจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน

6) บทบาทต่อสังคม ห้องสมุดประชาชนมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นหน่วยงานสาธารณะและศูนย์กลางของชุมชน ด้านการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

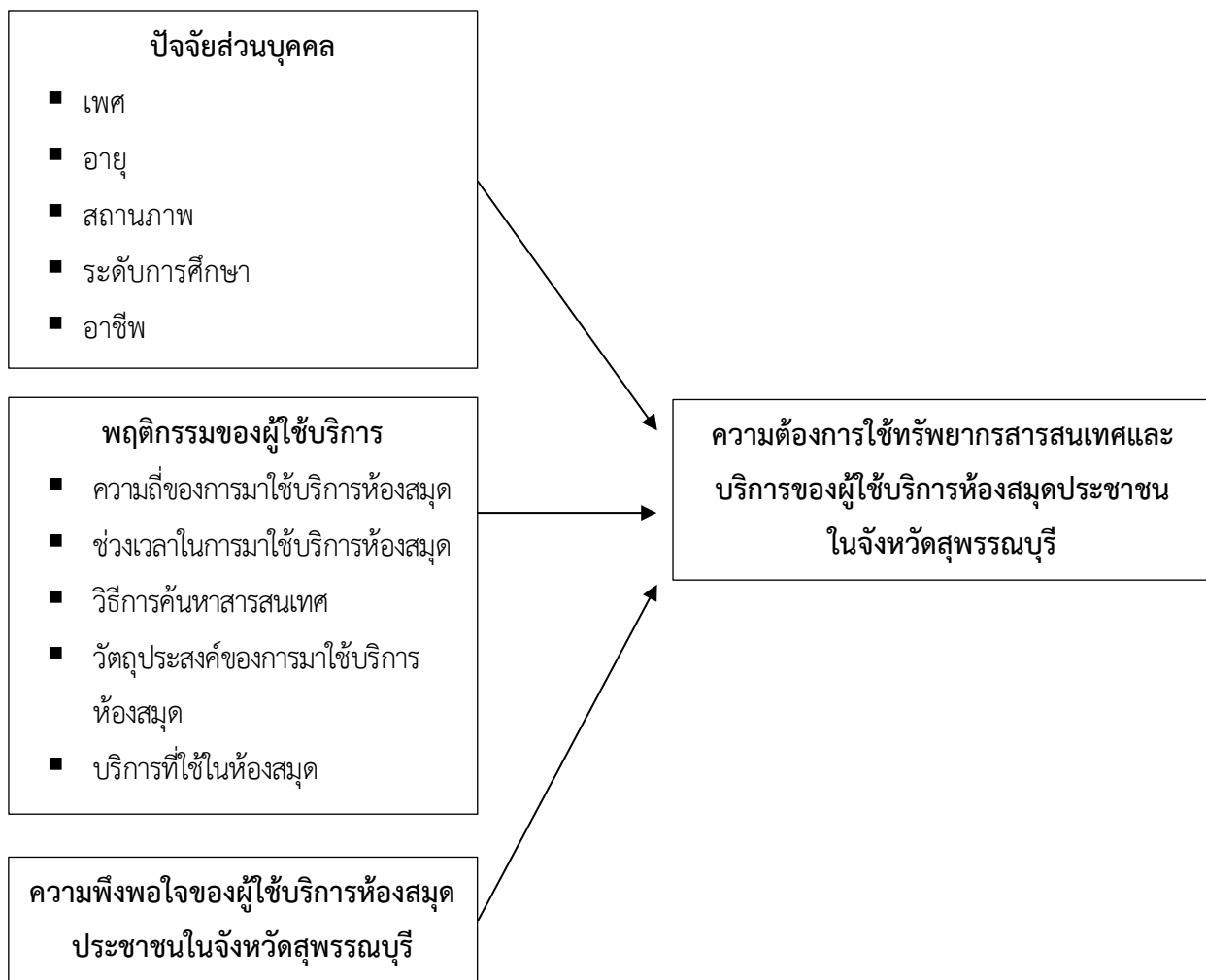
สำหรับความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดประชาชน หมายถึง ความคาดหวังของผู้ที่มาใช้บริการห้องสมุดต่อการให้บริการของห้องสมุดประชาชนใน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ (ประภาพร รูปสวยดี, 2558) 1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ 2) ด้านการพัฒนาการบริการ 3) ด้านการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ 4) ด้านการพัฒนากิจกรรมห้องสมุดประชาชน และ 5) ด้านการพัฒนาสถานที่

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) พื้นที่วิจัย คือ ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี 10 แห่ง ประชากร คือ ประชาชนที่เข้าใช้บริการของห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 แห่ง ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน คณะผู้วิจัยจึงใช้สูตรของโคเชน (Cochran, 1953) และใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental random sampling) ซึ่งคณะผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ (2) พฤติกรรมของผู้ใช้บริการ จำนวน 5 ข้อ (3) ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 9 ข้อ (4) ความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 82 ข้อ (5) ปัญหาในการใช้สารสนเทศและบริการของประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 16 ข้อ และ (6) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยอยู่ที่ 0.87 ใช้ศึกษาความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) แบบสัมภาษณ์มีประเด็นคำถาม 5 ข้อ ได้แก่ (1) ความคิดเห็นต่อการให้บริการของห้องสมุดประชาชน (2) ความต้องการให้ห้องสมุดประชาชนมีบริการด้านใด (3) ความคิดเห็นต่อทรัพยากรสารสนเทศภายในห้องสมุดประชาชน ณ ปัจจุบัน (4) แรงจูงใจในการเข้าใช้บริการห้องสมุดประชาชน (5) ห้องสมุดประชาชนควรพัฒนาการให้บริการอย่างไรให้ทันสมัย และ (6) ปัญหาการบริการของห้องสมุดที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไข/ปรับปรุง ใช้ศึกษาความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม ประเด็นการสนทนากลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรีใน 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ (ประภาพร รูปสวยดี, 2558) (1) ด้านการให้บริการของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด (2) ด้านสื่อที่ให้บริการ (3) ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ (4) ด้านรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ (5) ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ และ (6) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ รวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In – depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2565 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งจะประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD) และ 2) สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะนำไปสู่การเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยใช้วิธี LSD สำหรับการวิจัย

เชิงปริมาณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่เข้าใช้บริการของห้องสมุดประชาชน ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นการศึกษาค่าความถี่และค่าร้อยละของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการสารสนเทศ รวมทั้งศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความพึงพอใจในการใช้บริการสารสนเทศ ปัจจัยปัญหาการใช้สารสนเทศและการบริการ และปัจจัยความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการห้องสมุดประชาชน พบว่า

ผลสำรวจประชาชนที่เข้าใช้บริการของห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 120 คน พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 โดยมีช่วงอายุระหว่าง 20 - 39 ปี จำนวนทั้งสิ้น 51 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 สถานภาพของประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรี มีสถานภาพโสด จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 54.20 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และประกอบอาชีพนักเรียนหรือนักศึกษา จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

สำหรับข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการสารสนเทศของประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนมาใช้บริการห้องสมุดไม่แน่นอนจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20 ช่วงเวลาในการมาใช้บริการห้องสมุดคือ วันอังคาร-ศุกร์ ช่วงเช้า (08.30 – 12.00 น.) จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20 ค้นหาสารสนเทศด้วยวิธีสอบถามบรรณารักษ์ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20 วัตถุประสงค์ของการมาใช้บริการห้องสมุดคือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20 ส่วนบริการที่ใช้ในห้องสมุดคือใช้บริการยืม-คืน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 34.20

ปัจจัยความพึงพอใจในการใช้บริการสารสนเทศ พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรี มีความพึงพอใจในการใช้บริการสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การใช้บริการยืม-คืน เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

ปัจจัยปัญหาการใช้สารสนเทศและการบริการ พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรี มีปัญหาในการใช้สารสนเทศและบริการโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 ส่วนปัญหาด้านสื่อโสตทัศน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 อยู่ในระดับปานกลาง

ความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการห้องสมุดประชาชน พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรี มีความต้องการในการใช้สารสนเทศ โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 ส่วนด้านลักษณะของเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 บรรณารักษ์มีกลยุทธ์หรือมีแผนการพัฒนาห้องสมุดประชาชน จังหวัดสุพรรณบุรีในด้านต่าง ๆ

1. ด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

คณะผู้วิจัยได้เห็นถึงความพร้อมความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงานของบรรณารักษ์ทั้ง 10 แห่ง ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อบริการกับผู้ใช้บริการให้ตรงกับความต้องการและได้รับประโยชน์จาก ทรัพยากรสารสนเทศอย่างแท้จริง นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในปัจจุบันได้ ในด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศนี้หากได้รับงบประมาณเพียงพอในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดประชาชนเป็นส่วนที่ช่วยพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ และเป็นกำลังของประเทศชาติต่อไป

ส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการต้องการทรัพยากรสารสนเทศประเภทวิชาการประเภทต่าง ๆ เช่น การเมือง การเกษตร อาหาร งานประดิษฐ์ การประกอบอาชีพทั่วไป การเสริมรายได้ ปรัชญา แนวคิด การประสบความสำเร็จ คอมพิวเตอร์ สมุนไพร หนังสือพิมพ์รายวัน วารสาร นิตยสาร นวนิยาย เรื่องสั้น หนังสือเด็ก และเยาวชน

นอกจากทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดประชาชนได้บริการไว้ให้กับผู้ใช้แล้ว ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์เพื่อมาสืบค้นข้อมูลออนไลน์ภายในห้องสมุดประชาชน ซึ่งปัจจุบันการสืบค้นออนไลน์เป็นอีกทางเลือกที่ผู้ใช้บริการสนใจมากในยุคปัจจุบัน ด้วยความรวดเร็ว ในการเข้าถึงข้อมูลและตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ผู้วิจัยเห็นว่าห้องสมุดประชาชนควรปรับให้มีการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ ปัจจุบันต้องปรับห้องสมุดประชาชนก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ห้องสมุดประชาชน ควรเพิ่มเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัย เช่น การสืบค้นแบบออนไลน์ ฐานข้อมูลออนไลน์ ฐานข้อมูลซีดีรอม อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

2. ด้านการพัฒนาการบริการ

ด้านการบริการคณะผู้วิจัยเห็นว่าบรรณารักษ์จัดการบริการสอดคล้องกับชุมชนแต่ควรเพิ่มกลยุทธ์ การให้บริการเชิงรุก โดยลงพื้นที่เพื่อเข้าถึงผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน จัดห้องสมุดเคลื่อนที่เพื่อให้ ประชาชนได้รับความรู้ เป็นสิ่งที่น่ายกย่อง อาจด้วยงบประมาณที่มีจำกัดทำให้การบริการเข้าถึง ประชาชนเป็นไปด้วยความยากลำบาก การที่จะให้ประชาชนได้รับความรู้เป็นสิ่งไม่ยากสำหรับ บรรณารักษ์ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพอยู่แล้วนั้น ยังมีประชาชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญยังเข้าถึง ความรู้ยาก ห้องสมุดประชาชนเป็นสถานที่อีกแห่งที่จะนำความรู้ไปสู่กลุ่มคนเหล่านี้ได้ถ้ามีผู้ที่เป็นแกนนำ หลักส่งเสริมสนับสนุนห้องสมุดประชาชนได้นำความรู้เข้าสู่ชุมชน

3. ด้านการพัฒนาการประชาสัมพันธ์

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ห้องสมุดประชาชนได้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และลงพื้นที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุดประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อกระตุ้นให้มีผู้ใช้เข้าใช้บริการห้องสมุดมากขึ้นกว่าเดิม เป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ของห้องสมุดประชาชน จังหวัดสุพรรณบุรี

4. ด้านการพัฒนากิจกรรมห้องสมุดประชาชน

ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรีจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการเรียนรู้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายตามนโยบายของสำนักงาน กศน. กิจกรรมที่จัดมีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้ใช้บริการจะได้รับและกิจกรรมควรให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ให้ผู้ใช้บริการทราบถึงวัตถุประสงค์และสิ่งที่จะได้รับและนำไปปรับใช้ในชีวิตได้

5. ด้านการพัฒนาสถานที่

ด้านการพัฒนาสถานที่ พบว่า อาคารสถานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของห้องสมุด มิใช่เพียงมีอาคารอย่างเดียว สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการภายในอาคารก็มีส่วนสำคัญดึงดูดให้มีผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการห้องสมุดอีกด้วย และในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ หรือ โน้ตบุ๊ก ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ เป็นอีกปัจจัยที่ประชาชนยุคนี้ให้ความสำคัญ รวมถึงบรรยากาศที่เย็นสดชื่นภายในอาคาร ควรจัดสรรงบประมาณมาพัฒนาด้านอาคารสถานที่ เพื่อให้ผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ประชาชนในชุมชนจะได้รับความรู้เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและสังคมประเทศชาติต่อไป

อภิปรายผล

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีความพึงพอใจต่อการให้บริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีบริการสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกและตอบโต้ให้กับผู้ใช้บริการในการค้นคว้าหาข้อมูล ซึ่งสามารถติดต่อขอใช้บริการได้ด้วยตนเอง หรือติดต่อผ่านทางอีเมล มีบริการสืบค้นข้อมูล อบรมการใช้งานฐานข้อมูล และให้คำปรึกษาด้านการทำวิจัยแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป สำหรับบริการที่ผู้ใช้นิยมใช้มากที่สุดคือ บริการยืม-คืน อาจเพราะกลุ่มผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและนักศึกษา ซึ่งมีภาระการเรียนรู้เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมหรือประกอบการเรียนตามหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์ จะรา และคณะ (2558) ที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสารสนเทศทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ความต้องการในการใช้สารสนเทศ พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรีมีความต้องการในการใช้สารสนเทศ โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากทรัพยากรสารสนเทศ

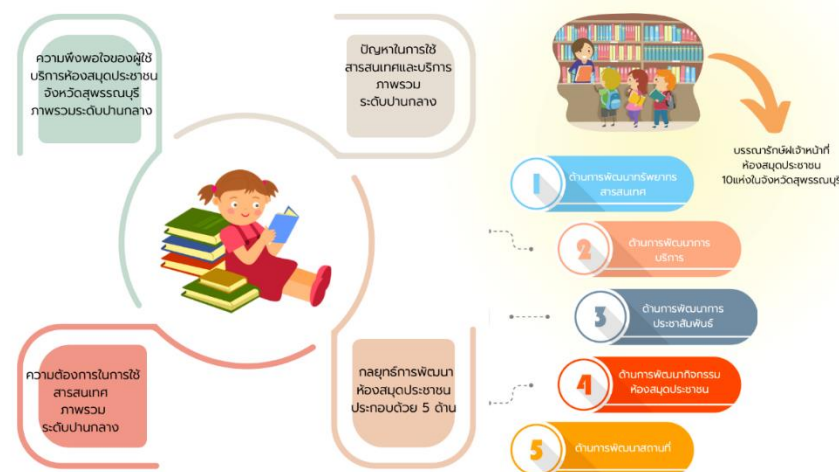
ที่ห้องสมุดจัดหาให้ผู้ให้บริการค่อนข้างล่าสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งข้อจำกัดเรื่องของงบประมาณในการจัดสรรแต่ละปีลดลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษา (2559) ที่พบว่าความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดประชาชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า มีความต้องการมากที่สุดเช่นเดียวกับการศึกษาของวาริรัตน์ จะรา และคณะ (2558) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการมีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือ เอื้ออำนวยความสะดวก และช่วยประหยัดเวลาให้กับผู้ใช้อย่างแท้จริง

ปัญหาในการใช้สารสนเทศและบริการ พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรี มีปัญหาในการใช้สารสนเทศและบริการโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากห้องสมุดประชาชนควรจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้มีเนื้อหาครบถ้วนและทันสมัย สอดรับกับประชาชนทุกเพศทุกวัย ปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตและเครื่องคอมพิวเตอร์ และบุคลากรที่ให้บริการควรมีจำนวนเพิ่มขึ้นและควรได้รับพัฒนาทักษะการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวาริรัตน์ จะรา และคณะ (2558) พบว่า ปัญหาในการใช้บริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้ให้บริการส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลในห้องสมุด แต่สะดวกที่จะนำหนังสือกลับไปอ่านหรือค้นคว้าที่บ้านมากกว่า เช่นเดียวกับการศึกษาของกรณีการ์ ยุทธคราม และภรณ์ ศิริโชติ (2557) ที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการใช้ห้องสมุดนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลางทุกด้าน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและการบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน จังหวัดสุพรรณบุรี พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพที่หน่วยงานนำมาประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

กลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี

แผนภาพที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี

สรุป

ผลการศึกษาที่ได้ครั้งนี้สามารถเป็นข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดให้มองเห็นภาพรวมของปัญหาและข้อเสนอแนะสำหรับการให้บริการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดนโยบายสร้างกลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชน เนื่องจากผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการที่แท้จริง ส่วนด้านสังคมและชุมชน ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีแหล่งสารสนเทศและบริการที่ทันสมัย มีกิจกรรมที่ตอบโจทย์ผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการ เป็นประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรีมีความต้องการในการใช้สารสนเทศ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เนื่องจากทรัพยากรสารสนเทศ ที่ห้องสมุดจัดหาให้ผู้ให้บริการค่อนข้างล้าสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณที่ในแต่ละปีได้รับการจัดสรรลดลง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ คือ การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อให้ห้องสมุดประชาชนจัดซื้อสื่อการเรียนรู้ให้ครบทุกประเภทและตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ รวมถึงการสนับสนุนด้านกำลังคนอันเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาระบบบริการสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการห้องสมุดจังหวัดสุพรรณบุรีมีปัญหาในการใช้สารสนเทศและบริการ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมองเห็นภาพรวมของปัญหาและข้อเสนอแนะสำหรับการให้บริการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดนโยบายในการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชน เนื่องจากผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของผู้ใช้บริการที่แท้จริง และด้านสังคมและชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีมีแหล่งสารสนเทศและบริการที่ทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ ความต้องการในการใช้สารสนเทศ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชนโดยควรให้ความสำคัญกับผู้ให้บริการห้องสมุดประชาชน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการห้องสมุดประชาชนยุคดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ยุทธคราม และภรณ์ ศิริโชติ. (2557). การใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*. 21(2), 65-72.
- การจัดการงานบริการสารสนเทศ. (2559). *บทที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ*. สืบค้น 25 ตุลาคม 2563. จาก www.human.bsru.ac.th.
- ชลลดา พงศ์พัฒน์โยธิน. (2555). บทบาทของห้องสมุดในบริบทการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 31(2), 18-26.
- ทศกร ศิริพันธุ์เมือง. (2560). รูปแบบการจัดบริการสารสนเทศเชิงรุกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของห้องสมุดประชาชนจังหวัดสกลนคร. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*. 10(2), 28-43.
- นภัสนันท์ ชมภูเทพา. (2559). ความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดประชาชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*. 10(4), 285-295.
- ประภาพร รูปสวยดี. (2558). *พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วาริรัตน์ จะราและคณะ. (2558). ความพึงพอใจและความต้องการใช้บริการสารสนเทศเพื่อการค้นคว้าและวิจัยหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*. 2(2), 23-29.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2550). *บทบาทของห้องสมุดประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ (เอกสารอัดสำเนา).
- สิรินาฏ วงศ์สว่างศิริ. (2560). การส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*. 19(2), 143-154.
- สุนีย์ เลิศแสงกิจและพิศิษฐ์ กาญจนพิมาย. (2556). *ห้องสมุดกับการรู้สารสนเทศ*. กรุงเทพมหานคร: วังอักษร.
- อนันต์ศักดิ์ พวงอก. (2563). กลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษสู่ประเทศไทย 4.0. *วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.)*. 18(2), 100-115
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons. Inc.

การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนอง
ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ
THE STUDY OF CHARACTERISTICS OF WELLNESS TOURISM RESOURCES
IN RANONG PROVINCE THAT MEET THE NEEDS
OF THAI AND FOREIGN TOURISTS

ธนัชชา ชัยชัชวาลประทีป

Tanichar Chaichatchawalprateep

คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Faculty of Hospitality and Tourism Industry, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Prachuap Khiri Khan

E-mail: Tanichar.cha@mutr.ac.th

Received February 21, 2023; Revised March 24, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาคุณลักษณะของทรัพยากรท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพเพื่อนำมาประเมินและจัดประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสร้างแนวทางในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดระนอง ตลอดจนแนวทางการพัฒนาทรัพยากรสู่เมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 73 ท่าน ด้วยวิธีการสุ่มแบบสโนว์บอลและสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินและการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวในจังหวัดระนองที่เหมาะสมกับการส่งเสริมสุขภาพมี 9 ประเภท รวมถึงทรัพยากรด้านศาสนสถาน และสถานบริการด้านสุขภาพ โดยแบ่งคุณลักษณะตามสุขภาพได้ 6 ประเภท ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตอำเภอเมือง ทั้งนี้สามารถสร้างเส้นทาง รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ 2 ลักษณะคือ 1) การท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพหรือป้องกันโรค เรียกว่า เส้นทางสร้างสุขภาพ และ 2) การท่องเที่ยวเพื่อรักษาหรือฟื้นฟูสุขภาพ เรียกว่าเส้นทางฟื้นฟู ส่วนแนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแต่ละประเภทสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การปรับปรุงและเพิ่มเติมโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว 2) การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีและอาสาสมัครเยาวชน 3) การสร้างการรับรู้และความเข้าใจและการอบรมแก่ชุมชน 4) การพัฒนาเอกลักษณ์การให้บริการด้านสุขภาพเป็นไปในแนวทางและมีมาตรฐานเดียวกัน ตลอดจนพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพโดยใช้ส่วนผสมจากทรัพยากรที่โดดเด่นของจังหวัด และ 5) สร้างความร่วมมือและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดระนองทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ: ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, ความต้องการของนักท่องเที่ยว

Abstract

This research aimed to study the characteristics of tourism resources suitable for health promotion in order to evaluate and classify health tourism destinations and create guidelines for designing routes and activities for health tourism in Ranong Province, as well as guidelines for the development of tourism resources for a health tourism city. This study was a mixed methodology research. The structured interview, an assessment form, and participatory action meetings were used to collect data from 73 key informants and snowballing samplings according to each research objectives.

The result showed that there were 9 categories of appropriately tourism resources for health promotion including temples and health facilities, which can be classified according to health characteristics into 6 types, mostly concentrated in Muang district of Ranong province. Mentioned tourism resources could create 2 types of routes, models, and activities, which were: 1) Tourism for health promotion and disease prevention, which can be defined as “strengthening health route”, and 2) Tourism for maintaining and rehabilitating health, which can be defined as “Fuen-Rak Route”. Guidelines of tourism resource development were: 1) improve and increase tourism infrastructures, 2) develop tourism interpretation with technology and youth volunteers, 3) increase awareness and understanding, as well as provide training to people in the community, 4) reinforce the identity of health service and service standard in the same direction, while continually increasing service potential for staff and developing health products with outstanding local materials and resources, and 5) reinforce the tourism networks with private and public partnerships in Ranong province.

Keywords: Health Tourism resources, Wellness tourism, Tourist’s Desires

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งมีศักยภาพที่สูงและโดดเด่น รัฐบาลมีการกำหนดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและเพิ่มขีดการแข่งขันทางด้านการท่องเที่ยวขึ้น ซึ่งการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่การบริการส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาพเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ถูกกำหนดอยู่โดยตลอด อาทิ นโยบายการพัฒนาประเทศสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพของภูมิภาคเอเชีย ฯลฯ ประกอบกระแสความนิยมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเห็นได้จากมูลค่ารายได้ทางการตลาดทางการท่องเที่ยวซึ่งไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ของทวีปเอเชีย และอันดับที่ 13 ของโลก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) ข้อมูลเมื่อปี 2559 พบว่า ประเทศไทยเป็นอันดับ 1

ในภูมิภาคเอเชียที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงการกระจุกตัวของรายได้และนักท่องเที่ยวอยู่ในประเทศไทยเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ผลการศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่าการเดินทางมาเพื่อดูแลสุขภาพและใช้บริการทางแพทย์เป็นวัตถุประสงค์หลัก ซึ่งเกินครึ่งของนักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการกิจกรรมสปาและนวดแผนไทย ส่วนการเข้ารับการรักษาทางการแพทย์เป็นลำดับรองลงมา

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งประเทศไทยมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั้งสองประเภท โดยเฉพาะการใช้ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ (Global Spa Summit, 2012) ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มักเป็นการดูแลสุขภาพป้องกัน โดยการดูแลสุขภาพตนเองก่อนป่วยด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพ และยกระดับคุณภาพชีวิต ปัจจุบันการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมได้รับความนิยมมากขึ้น โดยมีได้เน้นเพียงการดูแลสุขภาพเท่านั้น แต่กลับให้ความสำคัญไปถึงสุขภาพที่มุ่งเน้นการต่อสู้กับความเครียดและแก้ปัญหาทางจิตในการดำเนินชีวิตด้วย เนื่องจากมนุษย์ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพจากภายในสู่ภายนอก มุ่งเน้นวิถีชีวิตมากกว่าความเจ็บป่วย มีความรับผิดชอบต่อตนเองเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปอย่างสมบูรณ์ (สุรีย์ ธรรมิกบวร, 2554) ดังนั้นการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมจึงครอบคลุมในทุกมิติของบุคคล และสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมอีกด้วย เหตุนี้จึงทำให้เกิดความนิยมต่อกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มคนรักสุขภาพขึ้น ทั้งนี้ในด้านการท่องเที่ยว Mueller และ Kaufmann (2001) พบว่า สุขภาพที่ดีมีความสัมพันธ์กับการเดินทางและการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย โดยมีความต้องการการรักษาหรือส่งเสริมสุขภาพเป็นแรงจูงใจหลัก ประเทศไทยมีการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพอย่างกว้างขวาง อาทิ น้ำพุร้อน น้ำแร่ โคลน แร่ธาตุ และพืชสมุนไพรต่าง ๆ ทรัพยากรที่กล่าวมานั้นเป็นสิ่งดึงดูดและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวไปพร้อมกับการดูแลสุขภาพได้

ดังนั้น บทความนี้จะนำเสนอผลการศึกษาลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดระนอง เพื่อค้นหาคุณลักษณะทรัพยากรที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพ และจัดแบ่งประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อันเป็นการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมและผลักดันให้ทรัพยากรนั้นรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ และเพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบเส้นทาง รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของจังหวัดระนองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพของพื้นที่จังหวัดระนอง
2. เพื่อประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในการส่งเสริมสุขภาพ และจัดแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพื้นที่จังหวัดระนอง

3. เพื่อนำเสนอข้อมูลลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในการส่งเสริมสุขภาพสำหรับการออกแบบเส้นทาง รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของจังหวัดระนอง

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนองที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนองที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ นั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยไว้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งทั้งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ ส่วนของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น มีรูปแบบทั้งสองลักษณะตามคำนิยามข้างต้น การดูแลสุขภาพในกิจกรรมการท่องเที่ยว มักจะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์และมีธรรมชาติที่รื่นรมย์พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่น่าเพลิดเพลิน การพักผ่อนที่เพลิดเพลินไปกับธรรมชาติและการทำงานกิจกรรมหลายอย่าง เป็นปัจจัยหลักและปัจจัยที่สร้างบันดาลใจที่ให้นักเดินทางเพื่อสุขภาพสนใจ ซึ่งจากที่กล่าวมาสะท้อนไปถึงประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวสุขภาพตามความสนใจ ดังเช่น Cornelia Voigt (2013) และ Hogab and Voigt (2013) กล่าวถึงทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการแพทย์ทางเลือก ทางเลือกเสริมและการแพทย์ทางเลือกทดแทน วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับสุขภาพ สุขภาพชุมชน กิจกรรมสุขภาพ การประชุม และการออกกำลังกาย และทรัพยากรมนุษย์และความสามารถ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

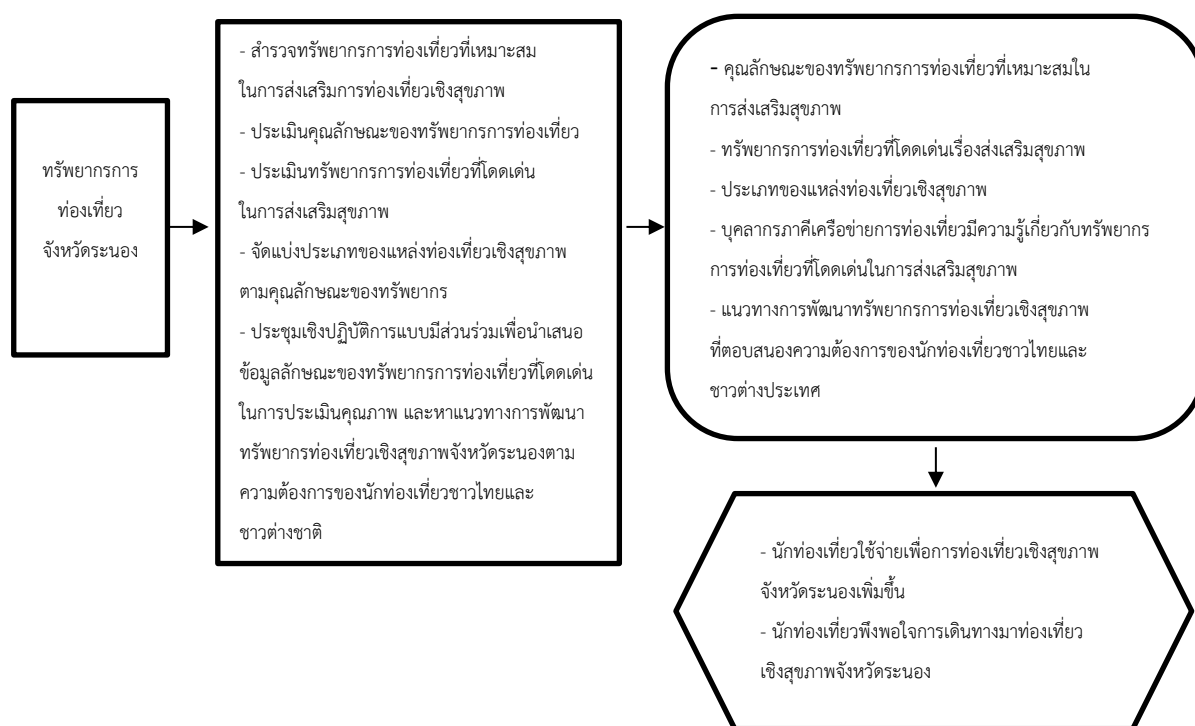
แนวคิดของ Mueller และ Kaufmann (2001) กล่าวว่า การมีสุขภาพที่ดีย่อมมีความสัมพันธ์กับการเดินทางและการย้ายถิ่นที่อยู่ โดยมีแรงจูงใจหลักจากความต้องการรักษาและส่งเสริมสุขภาพซึ่งเป็นการขยายแนวคิดความคิดจาก Dunn (1959) ที่มีการตีความทางสุขภาพที่มากไปกว่าความเจ็บป่วยเพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึงความคิดในการสร้างสมดุลทางร่างกาย จิตใจ และวิญญาณ รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับ Smith & Kelly (2006) ที่เสนอมิติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยนักท่องเที่ยวสุขภาพเลือกที่จะเดินทางไปพักผ่อนในที่สงบเงียบและแสวงหาที่สงบเชิงจิตใจและวิญญาณเพื่อให้จิตใจสงบ ซึ่งเดิมนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวบางแห่งนั้นอาจมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Kucukusta & Heung, 2012) รวมถึงกีฬาและกิจกรรมอื่น เช่น กอล์ฟ ปั่นจักรยาน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่สุขภาพที่ดีและเป็นที่ยอมรับในตลาดการท่องเที่ยวภายใต้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขณะที่ Bushell and Sheldon (2009) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบองค์รวมขึ้นกล่าวคือ การเดินทางที่รวมสุขภาพร่างกาย ความงาม อายุยืนและการรับรู้ทางจิตวิญญาณ ตลอดจนการเชื่อมต่อกับชุมชน ธรรมชาติและความลึกซึ้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชยาภรณ์ ชีระเวชพลกุล (2561) ได้แบ่งประเภทแหล่งท่องเที่ยวในการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดระนอง ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพทางธรรมชาติ 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพแบบผสมผสาน ประกอบกับ สรรคนันท์ ตันติอุโฆษกุล อัครวงศ์ และคณะ (2561) ได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีความโดดเด่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาแนวคิดในการสร้างความน่าหลงใหล 6 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งศิลปวัฒนธรรม 2) แหล่งทางธรรมชาติ 3) แหล่งจำหน่ายอาหารเพื่อสุขภาพ 4) ศาสนสถาน 5) สถานบริการเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ และ 6) วิถีชีวิตของคนในชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed – Method Research) โดยมีความหลากหลายในการใช้เครื่องมือ ทั้งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบประเมิน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะทรัพยากรท่องเที่ยวในการส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง และตัวแทนชุมชนและเจ้าของทรัพยากร ซึ่งใช้การสุ่มแบบสโนว์บอลลิงและสุ่มแบบเจาะจงตามลำดับ จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 27 คน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในเรื่องส่งเสริมสุขภาพและจัดแบ่งประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักธุรกิจอาชีพ และตัวแทนชุมชน/เจ้าของทรัพยากร จำนวนทั้งสิ้น 13 คน โดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

วัตถุประสงค์ที่ 3 และ 4 เพื่อออกแบบเส้นทาง รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเสนอแนวทางการพัฒนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง หอการค้าจังหวัดระนอง สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดระนอง นักธุรกิจ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสถานบริการเพื่อสุขภาพ หน่วยงานภาครัฐ และเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดระนองที่มีความโดดเด่นในการส่งเสริมสุขภาพ จำนวนทั้งสิ้น 35 คน โดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือ

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 มีการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการบันทึกเสียงและจดลงแบบสัมภาษณ์ พร้อมกับบันทึกภาพนิ่ง โดยมีเกณฑ์คัดกรองทรัพยากรท่องเที่ยวเบื้องต้น ประกอบด้วย ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว สถานบริการเพื่อสุขภาพต้องเป็นไปตาม พ.ร.บ. สถานบริการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ร้านอาหารต้องผ่านการรับรองมาตรฐานอาหารสะอาด รสชาติอร่อย ที่พักต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวหรือมาตรฐานโฮมสเตย์ และทรัพยากรท่องเที่ยวต้องได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการจัดการท่องเที่ยวหรือเป็นที่ยอมรับของสังคม

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ใช้แบบประเมินทรัพยากรท่องเที่ยวซึ่งเป็นทรัพยากรที่ได้จากศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 โดยกำหนดค่าแบบ Rating Scale ตั้งแต่ 1-5 คะแนน เรียงตั้งแต่ต่ำมากและสูงมากตามลำดับ ซึ่งค่าระดับคะแนนที่ได้นั้นสามารถแบ่งเป็นช่วงชั้น 5 ระดับ ตามค่าร้อยละ ดังนี้ ร้อยละ 85 -100 เท่ากับมีความโดดเด่น/ศักยภาพสูงมาก ร้อยละ 80 -84.99 เท่ากับมีความโดดเด่น/ศักยภาพสูง ร้อยละ 75 -79.99 เท่ากับมีความโดดเด่น/ศักยภาพปานกลาง ร้อยละ 70 -74.99 เท่ากับมีความโดดเด่น/ศักยภาพน้อย และต่ำกว่าร้อยละ 70 เท่ากับมีความโดดเด่น/ศักยภาพน้อยมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 และ 4 ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเสนอข้อมูลลักษณะทรัพยากรท่องเที่ยวที่โดดเด่นที่ได้จากการประเมินตามวัตถุประสงค์ที่ 2 และหาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพจังหวัดระนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสามเส้า (Triangular) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้อาจมีความหลากหลาย น่าเชื่อถือ แม่นยำและสอดคล้องกันมากที่สุดด้วยวิธีที่แตกต่าง ซึ่งการวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์จากมุมมองทางทฤษฎีที่แตกต่างกัน

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นที่มีค่าประเมินอยู่ในระดับกลางขึ้นไปมาจัดแบ่งประเภทเท่านั้น โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจะถูกนำมาหาค่าความเชื่อมั่นจากตัวอย่างที่ไม่ได้ใช้ในงานวิจัยจำนวน 30 คนก่อนการเก็บข้อมูลจริง

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3-4 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามแบบวัตถุประสงค์ที่ 1

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพของพื้นที่จังหวัดระนอง พบว่า ทรัพยากรที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึทางบวก 4 มิติ คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ ตามลักษณะของทรัพยากรที่เหมาะสมกับแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันสุขภาพ การรักษาสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพ สามารถจำแนกทรัพยากรได้ 4 ประเภท ดังนี้

1.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีทั้งสิ้น 2 ประเภท ดังนี้

1) ทรัพยากรน้ำซึ่งเหมาะสมกับการส่งเสริมสุขภาพมี 3 ชนิดได้แก่ น้ำแร่ จำนวน 4 แห่ง มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพทั้ง 4 ลักษณะและตอบสนองความต้องการทั้ง 4 มิติ ขณะที่แม่น้ำ/ลำธาร จำนวน 2 แห่ง และน้ำตก จำนวน 5 แห่ง มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพเพียง 2 ลักษณะ คือ การส่งเสริมและการฟื้นฟู และตอบสนองความต้องการเพียงด้านจิตใจด้านเดียว

2) ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรณีสัณฐานซึ่งเหมาะสมกับการส่งเสริมสุขภาพมี 3 ชนิด ได้แก่ ถ้ำ จำนวน 1 แห่ง ภูเขา จำนวน 3 แห่ง และหาด/เกาะ จำนวน 1 แห่ง ทรัพยากรทั้ง 3 ชนิด มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพด้านการส่งเสริมและการฟื้นฟู และตอบสนองความต้องการด้านจิตใจเพียงด้านเดียว

1.2 ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ พบ 4 แห่ง คือ จวนเจ้าเมืองระนอง บ้านร้อยปีเทียนสี พระราชวังรัตนรังสรรค์ (จำลอง) และศิลาจารึกสลักพระปรมาภิไธยย่อ จ.ป.ร. ทั้ง 4 แห่ง เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพเพียงลักษณะเดียว คือ การส่งเสริม ส่วนการตอบสนองความต้องการมี 2 มิติ คือ ด้านจิตใจ และด้านจิตวิญญาณ

1.3 ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณี และวิถีชีวิต พบ 6 กลุ่มคือ ประเพณีอาบน้ำแร่เดือนเพ็ญ วิถีชีวิตของคนเร่ร่อน วิถีชีวิตพหุวัฒนธรรมและเกษตรบ้านวงใน วิถีชีวิตเกษตร วิถีคนรักกาแฟ และวิถีชีวิตเกษตรพอเพียง บ้านไร่อรุณ ฟาร์มสเตย์ ทั้ง 6 กลุ่ม เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพในด้านการส่งเสริมเพียงลักษณะเดียว ส่วนการตอบสนองความต้องการของทรัพยากรเหมือนกันทั้งหมดในด้านจิตใจ ต่างเพียงประเพณีอาบน้ำแร่เดือนเพ็ญมีมิติด้านจิตวิญญาณร่วมด้วย ขณะที่อีก 5 กลุ่มที่เหลือสะท้อนถึงมิติด้านสังคม

1.4 สถานบริการเพื่อสุขภาพ ผลการศึกษาสามารถแบ่งสถานบริการเพื่อสุขภาพเป็น 4 ประเภท โดยมีข้อค้นพบดังนี้

1) ที่พัก พบ 22 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในด้านส่งเสริม รองลงมาคือด้านป้องกัน ขณะที่มีเพียงบ้านพักบ่อน้ำร้อนพรรั้ง อำเภอเมืองเท่านั้นที่มีคุณลักษณะในด้านการฟื้นฟู ส่วนมิติการตอบสนองความต้องการของที่พัก ส่วนใหญ่สะท้อนเพียง 2 มิติคือ ทางด้านกายและด้านจิตใจ ทั้งนี้บ้านไร่อรุณ ฟาร์ม สเตย์ อำเภอเกาะเปอร์, โตนเพชร กิโนเอร์กาเด็น อำเภอเมือง และบ้านพักบ่อน้ำร้อนพรรั้ง อำเภอเมือง สะท้อนถึง 3 มิติโดยมีมิติด้านสังคมเพิ่มขึ้นมา ขณะที่บ้านแหลมนาวโฮมสเตย์ อำเภอสุขสำราญ สะท้อน 3 มิติเช่นกัน แต่เป็นด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ แต่ที่น่าสนใจคือ ก้องวัลเลย์ อำเภอกระบุรีและโฮมสเตย์ม่วงกลาง อำเภอเกาะเปอร์ สะท้อนทั้ง 4 มิติ

2) สถานบริการสุขภาพ พบ 5 แห่ง อยู่ในด้านส่งเสริมสุขภาพอย่างเดียว ขณะที่ในมิติการตอบสนองความต้องการ ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็น 2 มิติ คือ ด้านกายและจิตใจ และมีเพียงราชาวดี อำเภอเมืองเท่านั้นที่สะท้อนให้เห็นเพียงด้านกายเท่านั้น

3) ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ พบ 17 แห่ง อยู่ในด้านการส่งเสริมสุขภาพเพียงอย่างเดียว ยกเว้นร้านรัชชาฟาร์ม อำเภอเมือง ที่มีคุณลักษณะด้านการป้องกัน ขณะที่ในมิติการตอบสนองความต้องการด้านกายพบทั้งหมด 17 แห่ง

4) ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ พบ 10 แห่ง ซึ่งทุกแห่งมีคุณลักษณะการส่งเสริมสุขภาพในด้านการส่งเสริมและมีมิติการตอบสนองความต้องการในด้านกายเหมือนกันทั้งหมด ยกเว้นผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรที่ต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่สะท้อนคุณลักษณะการรักษาเพียงอย่างเดียว

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการประเมินทรัพยากรท่องเที่ยวที่โดดเด่นในเรื่องส่งเสริมสุขภาพ จังหวัดระนอง จากการประเมินทรัพยากรท่องเที่ยวที่โดดเด่นจากตอนที่ 1 เพื่อนำผลการประเมินที่อยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่ระดับปานกลางหรือมากกว่าขึ้นไป มาจัดแบ่งประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง ผลพบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวจังหวัดระนองที่อยู่ในเกณฑ์ดังกล่าวมีดังนี้

2.1 ทรัพยากรน้ำแร่ พบ 5 แหล่งที่ผ่านเกณฑ์ ประกอบด้วย บ่อน้ำร้อนรักษะวาริน แหล่งน้ำแร่ร้อนบ้านพรุั้ง อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง ขณะที่บ่อน้ำร้อนพลูหลุมพลี ธารินฮอทสปริง และบ่อน้ำร้อนหาดยาย อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ทรัพยากรน้ำตก พบ 3 แหล่งที่ผ่านเกณฑ์ ประกอบด้วย น้ำตกบกกทราย อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง ส่วนน้ำตกบุญญบาล และน้ำตกหงาวอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ทรัพยากรแม่น้ำ ลำธาร พบเพียงคลองลัดโนดแห่งเดียวที่ผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับสูง

2.4 ทรัพยากรภูเขา พบ 3 แห่งที่ผ่านเกณฑ์ ประกอบด้วย ภูเขาหญ้าซึ่งประเมินอยู่ในระดับสูง ส่วนเขาฝาชีและเขาพ่อตาโขงโดงอยู่ในระดับปานกลาง

2.5 ทรัพยากรชายหาด เกาะ พบเพียงหมู่เกาะระนอง (เกาะพยาม) เท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์ซึ่งประเมินอยู่ในระดับสูง

2.6 ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ พบ 3 แห่งที่ผ่านเกณฑ์ซึ่งประเมินอยู่ในระดับสูงทั้งหมด ประกอบด้วย จวนเจ้าเมืองระนอง บ้านร้อยปีเทียนสี และพระราชวังรัตนรังสรรค์

2.7 ทรัพยากรประเพณี พบเพียงประเพณีเดียวคือ ประเพณีอาบน้ำแร่เดือนเพ็ญ ซึ่งประเมินอยู่ในระดับสูงมาก

2.8 ทรัพยากรวิถีชีวิต พบเพียงแห่งเดียวที่ผ่านเกณฑ์คือ วิถีชีวิตคนร่อนแร่ ซึ่งประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

จากทรัพยากรท่องเที่ยวที่ผ่านเกณฑ์ประเมินข้างต้น สามารถแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนองเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางประวัติศาสตร์ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางประเพณีและวิถีชีวิต 4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางศาสนสถาน 5) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสถานบริการเพื่อสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ที่พัก สถานบริการสุขภาพ และร้านอาหารเพื่อสุขภาพ และ 6) ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการนำเสนอข้อมูลเพื่อออกแบบเส้นทาง รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของจังหวัดระนอง จากการศึกษาคุณลักษณะของทรัพยากรท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพของจังหวัดระนองทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ จากนั้นนำไปประเมินศักยภาพพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่กระจุกตัว

ในเขตอำเภอเมือง โดยคุณลักษณะส่วนใหญ่ของทรัพยากรท่องเที่ยวในการส่งเสริมสุขภาพ มี 3 องค์ประกอบ คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ ดังนั้น แนวทางในการออกแบบเส้นทาง รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของจังหวัดระนองตามคุณลักษณะของทรัพยากร ประกอบด้วย 2 เส้นทาง คือ 1) “เส้นทางสร้างสุขภาพ” สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีสุขภาพดีอยู่แล้วแต่ต้องการดูแลสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น และ 2) “เส้นทางฟื้นฟูสุขภาพ” สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีสุขภาพไม่ดี ซึ่ง “ฟื้นฟู” มาจากคำว่า “ฟื้นฟูสุขภาพ” และ “รักษา” มาจากคำว่า “รักษาสุขภาพ”

4. วัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนองที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จากการนำเสนอผลงานวิจัยต่อภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวพื้นที่จังหวัดระนอง พบว่า จังหวัดระนองมีทรัพยากรที่มีความหลากหลาย ซึ่งจากการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว มีหลายแห่งอยู่ในระดับปานกลางแต่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ จึงต้องได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยสามารถสรุปประเด็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดระนอง ดังนี้

4.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ แหล่งน้ำพุร้อนพรังเป็นแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถใช้น้ำร้อนสลับน้ำเย็นในลำธารธรรมชาติเพื่อปรับสมดุลร่างกายได้ แต่หากต้องการให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ ควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานความสะอาดของสถานที่ การตรวจสอบคุณสมบัติน้ำแร่อย่างสม่ำเสมอจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้

4.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางประวัติศาสตร์ ควรมีการถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดระนองที่กำลังจะสูญหาย ปัจจุบันนักสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดระนองเป็นผู้สูงอายุ ควรค้นหาอาสาสมัครเยาวชนเพื่อเป็นนักสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ หรือการเลือกใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

4.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางประเพณีและวิถีชีวิต ควรมีประเพณีอาบน้ำแร่เดือนเพ็ญในทุกปีเพื่อสร้างความต่อเนื่องและความเชื่อถือศรัทธาทางด้านสุขภาพให้กับนักท่องเที่ยว เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผลักดันให้เป็นประเพณีที่สำคัญของภูมิภาค

4.4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางศาสนสถาน ศาลเจ้าต่ายเต๊ะเอี้ยขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และไม่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวของบริษัทยาเที่ยว จึงทำให้คนในพื้นที่หรือนักท่องเที่ยวไม่ทราบความโดดเด่นของศาลเจ้าต่ายเต๊ะเอี้ย

4.5 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสถานบริการเพื่อสุขภาพ ควรให้ความสำคัญกับมาตรฐานการให้บริการของสถานบริการทุกประเภท การต่ออายุหรือการขอรับรองมาตรฐานต่าง ๆ

การพัฒนาบุคลากรในการให้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเท่าเทียม

4.6 ผลผลิตงานเพื่อสุขภาพ ควรนำทรัพยากรที่โดดเด่นหรือสัญลักษณ์ของจังหวัดระนอง มาเป็นส่วนหรือองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ เช่น ดอกโกมาซุม พลับพลึงธาร กาหยู เป็นต้น

อภิปรายผล

แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนองเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งมีปัจจัยเด่นดังนี้

1. การปรับปรุงและเพิ่มเติมโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งกระบวนการคัดกรองโรค ตลอดจนความสะอาดและความปลอดภัยของพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว (Alaeddinoglu, F. และ Can, AS, 2010; ฐมาจรี ปาลอภิไทร, 2560) ทั้งนี้การคัดกรองโรคและตรวจร่างกายเป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยจากการระบาดของโรคในสถานที่ให้บริการ ซึ่งความปลอดภัยเป็นองค์ประกอบที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่น รวมถึงความสะอาดของสถานที่ที่แสดงถึงสุขอนามัยที่ดี (รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, 2558; กัญญาวิณัฏ์ ลำสัน, 2558) อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสนับสนุนและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Ritchie and Crouch, 2002)

2. การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของสื่อที่ไม่ใช่คนอย่างการใช้เทคโนโลยีนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว และสื่อที่ใช้คนอย่างการหาอาสาสมัครเยาวชนในพื้นที่เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชน โดยเฉพาะในด้านประวัติศาสตร์ที่เสี่ยงต่อการสูญหาย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางประวัติศาสตร์มีคุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้ มีเอกลักษณ์/คุณค่าเฉพาะเชิงการท่องเที่ยว (รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, 2558) รวมทั้งการค้นหาวรรณกรรมเยาวชนเป็นนักสื่อความหมายนั้น ทรัพยากรบุคคลถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Ritchie and Crouch, 2002)

3. การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวหรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่ภายในจังหวัดระนอง โดยเฉพาะการสร้างความรู้ถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ซึ่งอาจจัดแบ่งเขตพื้นที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและสร้างความน่าหลงใหลในวิถีชีวิตของคนในชุมชน (Hoheb และ Voig, 2013) สอดคล้องกับการศึกษาของสรณ์นันท์ ดันตือโฆษกุล อัครวงศ์ และคณะ (2561) ที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีความโดดเด่นในการสร้างความน่าหลงใหลของจังหวัดนครศรีธรรมราช

4. การให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานการให้บริการและการพัฒนาบุคลากรให้บริการ รวมถึงการสร้างเอกลักษณ์รูปแบบการให้บริการในพื้นที่ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของสปาระนองที่สะท้อนถึงภูมิหลังของจังหวัด เช่น เครื่องแต่งกายผู้ให้บริการ สมุนไพรหลัก เป็นต้น

5. การสร้างความร่วมมือและสนับสนุนจากเครือข่ายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดระนอง ทั้งระดับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง ควรได้รับการขับเคลื่อนโดยภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันวางแผนและนโยบายการพัฒนา ตรวจสอบ มาตรการและประเมินผล เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง (Ritchie and Crouch, 2002)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพของพื้นที่จังหวัดระนอง ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ เพื่อนำมาประเมินศักยภาพกำหนดลงในแผนที่จังหวัดระนอง เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเส้นทาง รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของจังหวัดระนอง คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพของพื้นที่จังหวัดระนองส่วนใหญ่ช่วยในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ ดังนั้นแนวทางการสร้างเส้นทาง รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของจังหวัดระนอง ตามคุณลักษณะของทรัพยากร คือ “เส้นทางสร้างสุขภาพ” สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีสุขภาพดีอยู่แล้วแต่ต้องการดูแลสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น และ “เส้นทางฟื้นฟูสุขภาพ” สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีสุขภาพไม่ดี ซึ่ง “ฟื้นฟู” มาจากคำว่า “ฟื้นฟูสุขภาพ” และ “รักษา” มาจากคำว่า “รักษาสุขภาพ”

สรุป

1. คุณลักษณะของทรัพยากรท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพของจังหวัดระนอง โดยอาศัยองค์ประกอบ 4 มิติ ที่ทำให้สุขภาพมีความสมบูรณ์จนเกิดสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีคุณลักษณะซ่อมแซมสุขภาพ และกลุ่มที่มีคุณลักษณะสร้างสุขภาพ โดยทรัพยากรที่มีคุณลักษณะดังกล่าวในจังหวัดระนอง มี 9 ประเภท ประกอบด้วย น้ำแร่ น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร ภูเขา ถ้ำ ชายหาด เกาะ แหล่งประวัติศาสตร์ ประเพณี และวิถีชีวิต นอกเหนือจาก 9 ประเภท แล้วนั้นยังพบศาสนสถานและสถานบริการเพื่อสุขภาพ จำแนกเป็นที่พัก สถานบริการสุขภาพ ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

2. การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดระนองที่โดดเด่นในเรื่องส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ประเพณีการอาบน้ำแร่เดือนเพ็ญมีความโดดเด่นมากที่สุด ตามด้วยทรัพยากรชายหาด/เกาะ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ น้ำแร่ แม่น้ำ/ลำธาร ภูเขา น้ำตก ทรัพยากรด้านวิถีชีวิต และถ้ำ ตามลำดับ และสามารถแบ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยว ได้ 6 ประเภท ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ทางประเพณี ทางศาสนสถาน สถานบริการเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

3. แนวทางการสร้างเส้นทาง รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดระนองพบว่าส่วนใหญ่กระจุกตัวในอำเภอเมือง อีกทั้งคุณลักษณะของทรัพยากรในพื้นที่ ส่วนใหญ่นั้นจะช่วยในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ เหตุนี้จึงสามารถ กำหนดได้ 2 เส้นทาง ประกอบด้วย “เส้นทางสร้างสุขภาพ” และ “เส้นทางฟื้นฟูสุขภาพ”

4. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนองที่ตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังนี้

4.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ ควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานแบบครบวงจร มีการจัดคัดกรองโรคที่มาตรฐาน รักษาความสะอาดของพื้นที่ มีการตรวจสอบและรับรองคุณสมบัติ น้ำแร่

4.2 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางประวัติศาสตร์ ควรเพิ่มเทคโนโลยีในการนำเสนอข้อมูล แหล่งท่องเที่ยว มีการถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชนในพื้นที่

4.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางประเพณีและวิถีชีวิต ควรสร้างความเข้าใจและอบรมแก่ ชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึงบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับการท่องเที่ยวโดย ชุมชน สร้างความเชื่อและความศรัทธาด้านสุขภาพในประเพณีอาบน้ำแร่เดือนเพ็ญ

4.4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางศาสนสถาน ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกและ ความสะอาดของพื้นที่ รวมถึงเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดควรส่งเสริมการท่องเที่ยวประเภท ศาสนสถานให้เป็นที่รู้จัก

4.5 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทสถานบริการเพื่อสุขภาพ ควรสร้างเอกลักษณ์ การบริการเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งพื้นที่โดยสะท้อนถึงภูมิหลังของจังหวัดระนอง และรักษามาตรฐาน การบริการและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อสร้าง เอกลักษณ์ในการให้บริการ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน

4.6 ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ควรใช้ทรัพยากรที่โดดเด่นของจังหวัดมาเป็นส่วนประกอบ ของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการกำหนดตราสัญลักษณ์ที่เป็นหนึ่งเดียวเพื่อป้องกันการสร้างความสับสน ให้กับนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ นักวิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่สนับสนุนการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานภาครัฐและที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาทรัพยากรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยอาจารย์ร่วมกับทางภาคเอกชนในการพัฒนาดังกล่าว นอกเหนือจากการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวแล้วนั้น ควรสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับข้อมูลประโยชน์ด้านสุขภาพ ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทดังกล่าว อีกทั้งการสร้างโครงสร้างพื้นฐานภายในแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะที่โดดเด่นให้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมทางการแพทย์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพ เพื่อให้ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพื้นที่จังหวัดระนองในทุกประเด็น ซึ่งจะนำไปสู่นโยบายของจังหวัดที่จะทำให้จังหวัดระนองเป็นเมืองแห่งสุขภาพให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกสงบ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปในทิศทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *ความสุขของนักท่องเที่ยวในการเลือกจุดหมายปลายทาง*. สืบค้น 14 กรกฎาคม 2563. จาก www.mots.go.th/main.php?fiename=index.
- กัญญาวิณัฒน์ ลำสัน. (2558). *การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ปากแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชยาภรณ์ อีระเวชพลกุล และไพฑูรย์ เจตธำรงชัย. (2561). กลยุทธ์การตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 12(27). 85-100.
- ฐมจारी ปาลอภิตโร. (2560). *การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวรอบพื้นที่โรงไฟฟ้าบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์. (2558). *การศึกษาศักยภาพและความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สรศักดิ์นันท์ ตันติอุโฆษกุล และคณะ. (2561). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้ตอนบน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุริย์ ธรรมิกบวร. (2554). *การพยาบาลองค์รวม: กรณีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส จำกัด.
- Alaeddinoglu, F. & Can, AS. (2010). Identification and classification of nature-based tourism resources: western Lake Van basin, Turkey. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 19(2011). 198–207.
- Global Spa Summitt. (2012). RESEARCH REPORT : GLOBAL SPA SUMMIT 2011. *Wellness Tourism and Medical Tourism: Where Do Spas Fit?*.
- Hoheb, C. (2013). *Top 10 trends wellness travel 2013. Wellness Tourism Worldwide*. Retrieved on September 30, 2022. from www.wellnesstourismworldwide.com.
- Mueller, H., & Kaufmann, E. L. (2001). Wellness tourism: Market analysis of a special health tourism segment and implications for the hotel industry. *Journal of Vacation Marketing*, 7, 5-17.
- Ritchie and Crouch. (2002). *The competitive destination: A sustatinable touism perspective*. Wallingford, United Kingdom: CABI Publishing.

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดและเลิกการบริโภคยาสูบ จากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (COMMUNITY ISOLATION)

COMMUNITY PARTICIPATION GUIDELINES TO REDUCE AND QUIT TOBACCO CONSUMPTION THROUGH THE USE OF ISOLATION MEASURES COVID-19 PATIENTS IN THE COMMUNITY

นิธมน รัตนะรัต

Nirumon Rattanasarat

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University

สุรีย์ฉาย พลวัน

Sureeshine Phollawan

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

E-mail: narumonpr@yahoo.com

Received February 21, 2023; Revised March 24, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ของประชาชนในด้านการลดและเลิกการบริโภคยาสูบในระหว่างการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) และ 2) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบ จากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน โดยสอดคล้องกับมาตรการการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) การวิจัยเป็นแบบผสมวิธีโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่เข้าร่วมมาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก และชุมชนบ้านพูนสุข อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ป่วย COVID-19 ที่มีอาการเล็กน้อย (กลุ่มสีเขียว) ที่มีประวัติการบริโภคยาสูบในพื้นที่จำนวน 20 คน และกลุ่มที่ 2 แกนนำชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีส่วนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชน จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติร้อยละ (Percentage)

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้และมีพฤติกรรมลดและเลิกการบริโภคยาสูบส่วนใหญ่ลดลงจากการเข้าร่วมมาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชนและมีบางส่วนสามารถเลิกการบริโภคยาสูบได้อย่างถาวรหลังจากที่ได้รับการรักษาแล้ว และ 2) ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชน พบว่า ต้องอาศัยการดำเนินการที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 มิติด้านหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม

ประกอบด้วย การประชุมประชาคมในการรณรงค์ลดและเลิกบุหรี่ในชุมชน การกำหนดกฎกติกาชุมชน ในการห้ามสูบบุหรี่ และการจัดกิจกรรมเพื่อลดและเลิกการสูบบุหรี่ในชุมชน และส่วนที่ 2 มีติด้านแกนนำชุมชนและสมาชิกในชุมชนประกอบการเชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมลดและเลิกสูบบุหรี่ให้กับสมาชิกในชุมชน การร่วมกันติดตามสอดส่องผู้สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ และการปฏิบัติตาม และบังคับใช้กฎหมายควบคุมยาสูบ

คำสำคัญ: การบริโภคยาสูบ, การแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this article can be classified as follows 1) to study the perceptions of people in the target areas in reducing and quitting tobacco consumption during the isolation of COVID-19 patients in the community and 2) to study the community participation approaches to help reduce and quit tobacco consumption by implementing community isolation measures for COVID-19 patients. This research is Mixed method research with both quantitative and qualitative research method. The key informants in the research were: individuals participating in the isolation measures for COVID-19 patients in the community area of Bang Prok Subdistrict and Ban Poonsuk Community, Muang District, Pathum Thani Province by using a specific selection method resulting in 2 groups of patient namely: group 1, patients with mild symptoms of COVID-19; (Green group) with a history of tobacco use in the area, 20 people, and group 2, community leaders/public health volunteers who contribute to reducing and quitting tobacco consumption for community members, 6 people. The instrument for collecting data were questionnaires and interview forms. Statistics used in data analysis were percentage statistics.

The research results were found as follows; 1) Most of the sample population had awareness and decreased their behavior of tobacco consumption as a result of participating in community quarantine measures for COVID-19 patients, and some were able to quit tobacco consumption permanently after receiving treatment. 2) Guidelines for community participation in reducing and quitting tobacco consumption for members of the community require two important actions namely 1: Government and civil society dimensions, consisting of community meetings to campaign for reducing and quitting smoking in the community, establishment of community rules for banning smoking and activities organizing to reduce and quit smoking in the community and 2:Community leaders and community members dimension, consists of inviting relevant people to participate in smoking reduction and quitting activities for community members.

Monitoring of smokers in non-smoking areas and compliance with and enforcement of tobacco control laws.

Keywords: Tobacco consumption, Community isolation measures for COVID-19 patients, Community participation approaches

บทนำ

จากสภาพปัญหาของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และจากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการสูบบุหรี่ของผู้ป่วยที่ติดเชื้อ COVID-19 ระบุว่า การสูบบุหรี่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดการระคายเคืองต่อระบบทางเดินหายใจอย่างมาก และทำให้เนื้อปอดเสื่อมสมรรถภาพลง ลดภูมิคุ้มกันร่างกายต่อการป้องกันการเกิดโรค เป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพปอดและระบบทางเดินหายใจอย่างชัดเจน ทำให้เกิดความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรค COVID-19 ที่รุนแรงซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของวารสารการแพทย์จีน (Chinese Medical Journal) ซึ่งได้ตีพิมพ์เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2563 ระบุว่า ผู้ป่วย COVID-19 ที่มีอาการทรุดลงรวมถึงเสียชีวิตเป็นผู้ป่วยที่สูบบุหรี่มากกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ และพบว่าผู้ป่วย COVID-19 กลุ่มที่มีอาการทรุดลงและถึงแก่ความตาย มีสัดส่วนเป็นผู้สูบบุหรี่ต่อผู้ไม่สูบบุหรี่คิดเป็นอัตรา 14 ต่อ 1 (รณชัย คงสกนธ์, 2563) นอกจากนี้ จากการศึกษาวิจัยการสูบบุหรี่และการติดเชื้อ COVID-19 พบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ระบุว่าบุหรี่ยังมีผลต่อการกดภูมิคุ้มกันของร่างกายทำให้เกิดการติดเชื้อได้ง่ายและเมื่อติดเชื้อแล้วอาการรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่พบว่าผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าติดเชื้อ COVID-19 เป็น 5 เท่าของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ ผู้ที่สูบบุหรี่ธรรมดาและบุหรี่ยาสูบติดเชื้อ COVID-19 เป็น 7 เท่าของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ กล่าวโดยสรุป การสูบบุหรี่จะมีโอกาสเสี่ยงสูงสุดที่จะติดเชื้อ COVID-19 ได้ง่าย เกิดการแพร่กระจายของโรคได้มากยิ่งขึ้น และมีความสัมพันธ์กับการเกิดปอดอักเสบรุนแรง รวมถึงการมีโอกาเสียชีวิตเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลรวมทั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงได้ให้ความสำคัญโดยการนำมาตรการการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) มาแนะนำเพื่อให้ประชาชนได้ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้ตนเองติดเชื้อโรค และลดการแพร่กระจายของโรค COVID-19 ไปสู่ผู้อื่น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563)

ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เกิดขึ้นหลังจากการติดเชื้อ COVID-19 ของประชาชน ได้แก่ ปัญหาในการบริหารจัดการเตียงในโรงพยาบาลหรือในสถานพยาบาลซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอ ดังนั้นเพื่อให้สามารถทำการวินิจฉัยโรคได้อย่างรวดเร็ว ลดอาการรุนแรงจากโรคและการเสียชีวิต รัฐบาลจึงมีแนวคิดในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการออกแบบภายใต้แนวคิด "เปลี่ยนชุมชนเป็นโรงพยาบาล" หมายความว่า ผู้ป่วยซึ่งอยู่ในชุมชนจะได้รับการดูแลเสมือนอยู่ในโรงพยาบาล เพียงแต่เปลี่ยนสถานที่และมีแพทย์ดูแล มีอุปกรณ์ ยา อาหารต่าง ๆ ให้ครบ (สปริงนิวส์ออนไลน์, 2564) โดยการให้ผู้ป่วยที่มีอาการไม่รุนแรง (กรณีผู้ป่วยสีเขียว) อาศัยการแยกกักตัวที่บ้าน (Home Isolation: HI) หรือเข้ารับการแยกกักตัวในชุมชน (Community Isolation: CI) (กรมการแพทย์, 2564)

แนวทางหนึ่งในการลดอันตรายจากการติดเชื้อ และลดการแพร่ระบาดของโรคนั้นจะต้องทำการลดและเลิกการสูบบุหรี่หรือยาสูบของประชาชนให้มากที่สุด ประกอบกับการใช้วิธีการแยกกักผู้ป่วย

COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) (ในกรณีที่ไม่สามารถใช้วิธีการแยกกักตัวผู้ป่วยที่บ้าน (Home Isolation) ด้วยตนเองได้) โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม รวมทั้งสมาชิกในชุมชน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดและเลิกการบริโภคยาสูบจากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) โดยเลือกขอบเขตการวิจัยในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 2 พื้นที่ ได้แก่ 1) พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยชุมชนบางปรอก ชุมชนสมประสงค์ ชุมชนเทศบาลมิตร ชุมชนคลองพิบูล และชุมชนวัดหงส์ และ 2) เครือข่ายคนไร้บ้าน ชุมชนบ้านพูนสุข ตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก มีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในหลายมิติผ่านกลไกการทำงานที่สำคัญคือองค์กรชุมชน พื้นที่ชุมชนบางปรอกได้รับการยอมรับและยกย่องให้เป็นชุมชนเข้มแข็งและชุมชนต้นแบบ มีการจัดตั้ง “ศูนย์ดูแลผู้ป่วยโควิดชุมชน (Community Isolation) ตำบลบางปรอก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี” เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2564 ในพื้นที่หอประชุมโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลเมืองปทุมธานี เพื่อเป็นศูนย์พักคอยรองรับผู้ติดโควิด-19 ที่มีอาการไม่รุนแรง (กลุ่มสีเขียว) และผู้ป่วยที่ไม่พร้อมที่จะดูแลตัวเองที่บ้าน (สำนักงานเทศบาลเมืองปทุมธานี, 2564) โดยดำเนินการร่วมกันระหว่างเทศบาลเมืองปทุมธานี ผู้นำชุมชน สมาชิกภายในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) และอาสาสมัครจิตอาสาดูแลผู้ป่วย

2) พื้นที่ชุมชนบ้านพูนสุข เป็นชุมชนเครือข่ายคนไร้บ้านที่มีการบริหารจัดการโดยมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ให้การดูแลคนไร้บ้านให้มีที่อยู่อาศัยและมีงานทำ โดยมีการพัฒนาและจัดทำเป็นศูนย์พัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านปทุมธานี และได้มีการจัดการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) สำหรับคนทั่วไปซึ่งเป็นผู้ป่วยกลุ่มสีเขียวที่เริ่มติดเชื้อ โดยทำงานประสานงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางพูน เพื่อเข้าสู่ระบบการรักษาต่อไป (ไทยพีบีเอสออนไลน์, 2564)

อนึ่ง บทความวิจัยนี้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดและเลิกการบริโภคยาสูบจากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนต่อการนำมาตราการการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งได้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในควบคุมการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 มาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับผู้ป่วย COVID-19 ที่ไม่มีอาการหรือมีอาการเล็กน้อย (กลุ่มสีเขียว) ที่เข้าร่วมมาตรการแยกกักตัวในชุมชน (Community Isolation) ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายในด้านการลดและเลิกการบริโภคยาสูบในระหว่างการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation)

2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบ จากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน โดยสอดคล้องกับมาตรการการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

การทบทวนวรรณกรรม

จากการวิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยแนวคิดสังคมสงเคราะห์คลินิก แนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดสังคมสงเคราะห์คลินิก (Clinical Social Work) เป็นงานสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวกับการบำบัด (Therapy) ผู้รับบริการที่มีปัญหาทางด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจเพื่อให้เขาสามารถแก้ไขปัญหา ได้รับคำแนะนำช่วยเหลือให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยจะใช้วิธีการปฏิบัติด้วยวิธีการรักษาทางจิตสังคม กล่าวคือ จะใช้วิธีการรักษาทางจิตใจ (Psychological treatment) และการรักษาทางสังคม (Social treatment) ควบคู่กัน (วันทนี วาสิกะสิน, 2546)

2. แนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน หมายถึง บริการสาธารณสุขอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับความเป็นอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคม เข้าถึงชุมชน ครอบครัว และตัวบุคคล โดยองค์การอนามัยโลก ได้กำหนดกิจกรรมจำเป็นของการสาธารณสุขมูลฐานซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญที่ต้องช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อพัฒนาสุขภาพของประชาชนในชุมชน ได้แก่ การสุขศึกษา (Health Education) การเฝ้าระวังโรคประจำถิ่น (Surveillance for Local Disease Control) และการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค (Immunization) หลักการสำคัญที่ทำให้งานสาธารณสุขมูลฐานบรรลุผลสำเร็จได้คือ จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน (People Participation หรือ Community Involvement) ส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองในด้านสุขภาพได้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ม.ป.ป.)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 บุญชัย พิริยกิจจำจร และนิรชร ชูดีพัฒนา (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการป้องกันและลด ละ เลิกบุหรี่ของเยาวชน จังหวัดสงขลา โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย ลด ละ เลิก บุหรี่ในเยาวชน ได้แก่ การมีนโยบายด้านสิ่งจูงใจ กฎหมาย ข้อมูล ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ความร่วมมือภายในองค์กร การให้ความรู้ เรื่องพิษภัยบุหรี่กับทุก ๆ กลุ่มที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านงบประมาณ และเวชภัณฑ์ และด้านการสื่อสาร 2) แนวทางการป้องกันลด ละ เลิกบุหรี่ในเยาวชน ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อช่วยให้วัยรุ่นที่ยังไม่สูบบุหรี่ ไม่ให้กลายเป็นบุคคลที่สูบบุหรี่ในอนาคต ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่เป็นประชาชน ทุกคน คนใกล้ชิด บิดามารดา ครู โรงเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ 3) ปัจจัยที่ทำให้คลินิกเลิกบุหรี่มีคุณภาพ ได้แก่ การป้องกันประชาชนในชุมชนไม่ให้สูบบุหรี่ การประชาสัมพันธ์ในชุมชน ชักจูงให้คนเลิกบุหรี่ และจัดตั้งคลินิกเลิกบุหรี่

3.2 ยุพา จิวพัฒนกุล และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางในการป้องกันและลดการสูบบุหรี่ในเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนโดยเป็นการศึกษาวิจัยแบบ

ผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการป้องกัน การสูบบุหรี่สำหรับเยาวชนมี 5 ประเด็น ได้แก่ การเฝ้าระวังของครอบครัว การเป็นแบบอย่าง การสร้าง ครอบครัวอบอุ่น การสอนสุขศึกษาเรื่องบุหรี่ และส่งเสริมการออกกำลังกาย ส่วนแนวทางการลดการสูบบุหรี่สำหรับเยาวชนประกอบด้วย การทำโทษ การทำกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การสอนสุขศึกษาเกี่ยวกับบุหรี่ ออกกำลังกาย และการสร้างกฎเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในชุมชน

โดยทั้งนี้จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวผู้วิจัยได้นำประเด็นในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการสังคมสงเคราะห์และการสาธารณสุขมาใช้ปฏิบัติกับผู้ป่วย COVID-19 ที่ไม่แสดงอาการหรือมีอาการเล็กน้อย (กลุ่มสีเขียว) เพื่อให้สามารถลดและเลิกการบริโภคยาสูบในระหว่างที่เข้าร่วมมาตรการแยกกักตัวในชุมชน (Community Isolation) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะสำเร็จได้จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งครอบครัว โดยจะต้องมีการให้กำลังใจ การให้ความรู้เรื่องพิษภัยบุหรี่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ การสื่อสารและการสร้างกฎการควบคุมการสูบบุหรี่ในชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดสาธารณสุขมูลฐานซึ่งเป็นการดำเนินการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ประกอบกับการอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 20-59 ปี ที่เข้าร่วมมาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีและชุมชนบ้านพุนสุข ตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ป่วย COVID-19 ที่ไม่แสดงอาการหรือมีอาการเล็กน้อย (กลุ่มสีเขียว) ที่มีประวัติการบริโภคยาสูบในพื้นที่ จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และใช้เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structure Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบกับใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติร้อยละ (Percentage) เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายในด้านการลดและเลิกการบริโภคยาสูบในระหว่างการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation)

กลุ่มที่ 2 แกนนำชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีส่วนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชน จำนวน 6 พื้นที่ พื้นที่ละ 1 คน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านห้วยทราย ตำบลห้วยทราย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ภาคตะวันตก) 2) ชุมชนวัดขุนทอง ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) 3) ชุมชนบ้านไทยพัฒนา ตำบลนาสัก อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา (ภาคใต้) 4) ชุมชนบ้านพุนสุข ตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี (ภาคกลาง) 5) ชุมชนหมู่บ้านเจ็ดเนิน ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี (ภาคตะวันออก) และ 6) ชุมชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย (ภาคเหนือ) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนาเพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบในพื้นที่ จากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) โดยสอดคล้องกับมาตรการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยการจัดทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยที่ติดเชื้อ COVID-19 ที่ไม่แสดงอาการหรือมีอาการเล็กน้อย (กลุ่มสีเขียว) ที่มีประวัติการบริโภคยาสูบ และเข้าร่วมมาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก อำเภอเมือง

จังหวัดปทุมธานี และชุมชนบ้านพูนสุข ตำบลบางพูน อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานีโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า

1) พื้นที่ชุมชนตำบลบางปรอก อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการบริโภคยาสูบของประชากรกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้ารับการรักษา พบว่าส่วนใหญ่สูบเป็นบางครั้ง/แล้วแต่โอกาส คิดเป็นร้อยละ 80 ความถี่ในการบริโภคต่อวัน คือ 1-5 มวน คิดเป็นร้อยละ 40

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคยาสูบของประชากรกลุ่มตัวอย่างหลังเข้ารับการรักษา พบว่าส่วนใหญ่มีปริมาณการสูบน้อยลง คิดเป็นร้อยละ 40 ส่วนเหตุผลที่บริโภคยาสูบในปริมาณที่ลดลง คือ ต้องการดูแลสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และกังวลว่าการสูบบุหรี่หรือยาสูบจะทำให้ติดเชื้อโควิด-19 ได้ง่ายขึ้น คิดเป็นร้อยละ 10 เท่ากัน

ทั้งนี้บุคคลในครอบครัวหรือคนในชุมชน (เช่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน คนที่นับถือ หรือเพื่อนบ้าน) “มี” ส่วนสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจเลิกบริโภคยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 50 และขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิด-19 (กลุ่มสีเขียว) “มี” และ “ไม่มี” บุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัวบริโภคยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน โดยส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบด้านมลพิษทางอากาศของยาสูบจากบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 70

2) ชุมชนบ้านพูนสุข ตำบลบางพูน อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการบริโภคยาสูบของประชากรกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้ารับการรักษา พบว่าส่วนใหญ่ สูบเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนความถี่ในการบริโภคยาสูบต่อวันคือ 1-5 มวน คิดเป็นร้อยละ 60

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคยาสูบของประชากรกลุ่มตัวอย่างหลังเข้ารับการรักษา พบว่าส่วนใหญ่สูบน้อยลง คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนเหตุผลที่บริโภคยาสูบในปริมาณที่ลดลง คือ รายได้ลดลง คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือต้องการดูแลสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 30 ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 20 และกังวลว่าการสูบบุหรี่หรือยาสูบจะทำให้ติดเชื้อโควิด-19 ได้ง่ายขึ้น คิดเป็นร้อยละ 10

ทั้งนี้บุคคลในครอบครัวหรือคนในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน คนที่นับถือ หรือเพื่อนบ้าน “มี” ส่วนสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจเลิกบริโภคยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 60 และขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิด-19 (กลุ่มสีเขียว) “ไม่มี” บุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัวบริโภคยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 70 และ “มี” บุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัวบริโภคยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 10 โดยส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบด้านมลพิษทางอากาศของยาสูบจากบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 60

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างแกนนำชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีส่วนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชน จำนวน 6 คน จาก 6 พื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า การใช้มาตรการชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยดำเนินการลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชน ได้แก่

1) การจัดให้มีการประชุมประชาคมในการรณรงค์ลดและเลิกบุหรี่ในชุมชนโดยการสนับสนุนด้านงบประมาณจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีบุคลากรจาก รพ.สต. มาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ผลเสียของการสูบบุหรี่ และการให้คำปรึกษาแนะนำกับสมาชิกในชุมชนที่ต้องการเลิกสูบบุหรี่ นอกจากนี้แล้วจากการสัมภาษณ์อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ชุมชนวัดขุนก้องได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกด้วยว่า “ทางชุมชนได้มีการนำเรื่องบุหรี่และเหล้าเข้าสู่วาระการประชุมของคณะกรรมการชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา...” ดังนั้น การนำเรื่องการรณรงค์ลดและเลิกบุหรี่เข้าสู่การสู่วาระการประชุมในที่ประชุมของชุมชน โดยมีวิทยากรมาให้ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพ รวมถึงการลดและเลิกสูบบุหรี่จึงถือเป็นมาตรการแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยลดและเลิกบุหรี่ให้กับสมาชิกในชุมชนได้

2) การให้ชุมชนกำหนดกฎกติกาการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนหรือกฎชุมชน โดยขอความร่วมมือห้ามสูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การติดป้ายประกาศไว้ที่ศาลาประชาคมเพื่อให้ทราบถึงพิษภัยของการสูบบุหรี่ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประเพณีปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งในพื้นที่เครือข่ายคนไร่บ้าน ชุมชนบ้านพูนสุข มีการกำหนดกฎกติกาโดยห้ามสูบบุหรี่ในพื้นที่ที่มีการใช้ร่วมกันได้แก่ ที่รับประทานอาหาร ห้องน้ำ และที่พักอาศัย ซึ่งมีผลทำให้สมาชิกในชุมชนลดและเลิกการสูบบุหรี่ลงได้

3) การให้ชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อลดและเลิกการสูบบุหรี่ เช่น ในชุมชนวัดขุนก้อง จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านไทยพัฒนา จังหวัดชุมพร และชุมชนหมู่บ้านเจ็ดเนิน จังหวัดชลบุรี ได้จัดให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมงดการสูบบุหรี่และดื่มเหล้าในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

4) การเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับเคารพนับถือให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยลดและเลิกการสูบบุหรี่ให้กับสมาชิกในชุมชน ได้แก่

ก. การใช้ศาสนาพุทธเข้ามามีส่วนช่วยโดยการนิมนต์พระสงฆ์ที่สมาชิกในชุมชนให้การเคารพนับถือมาเทศน์ให้ความรู้ รวมถึงการให้พระสงฆ์มาทำพิธีเลิกบุหรี่ในชุมชน โดยการเคาะศีระ และให้ผู้ที่ต้องการเลิกสูบบุหรี่เปล่งวาจาให้คำมั่นสัญญากับตนเองต่อหน้าพระสงฆ์

ข. การเชิญผู้ที่เคยสูบบุหรี่มาแล้วประสบการณถึงเหตุจูงใจและวิธีการในการเลิกสูบบุหรี่ และทำการยกย่องเชิดชูเพื่อให้เป็นบุคคลตัวอย่างในการเลิกสูบบุหรี่ในชุมชน

ค. การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลในครอบครัว สามัญยา บุตร ญาติพี่น้องของผู้สูบบุหรี่ให้กำลังใจ สร้างแรงบันดาลใจ และชักจูงใจให้ผู้สูบบุหรี่ทำการลดและเลิกสูบบุหรี่

ง. การเชิญแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของ รพ.สต. มาอบรมให้ความรู้กับแกนนำชุมชน อสม. และสมาชิกในชุมชนถึงพิษภัยของการสูบบุหรือน้อยปีละ 1 ครั้ง พร้อมกับการให้คำปรึกษาแนะนำวิธีการเลิกสูบบุหรี่ให้กับผู้ที่ต้องการเลิกสูบบุหรี่

5) การให้คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ดำรวจในพื้นที่ร่วมกันติดตามสอดส่องผู้สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายควบคุมยาสูบ เช่น การเตือนและปรับผู้สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้เอาเป็นแบบอย่าง ห้ามร้านค้าในชุมชนจำหน่ายบุหรี่ให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี และห้ามแบ่งขายบุหรี่เป็นรายมวน เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างซึ่งได้แก่ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ COVID-19 (กลุ่มสีเขียว) ที่มีประวัติการบริโภคยาสูบที่อยู่ในระหว่างการถูกแยกกักตัวในชุมชน (Community Isolation) หลังการเข้ารับการรักษาแล้วมีพฤติกรรมการบริโภคยาสูบส่วนใหญ่ลดลง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้มีการวางแผนที่จะเลิกบริโภคยาสูบโดยวิธีการลดจำนวนมวนของยาสูบลงก่อนแล้วจึงจะทำการเลิกบริโภคยาสูบในอนาคตต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการได้รับการอบรมแนะนำจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐรวมทั้งแกนนำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน บุคคลในครอบครัว บุคคลที่เคารพนับถือ และเพื่อนบ้าน ในเรื่องพิษภัยและอันตรายจากการบริโภคยาสูบ ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดอาการปวดอึดเสบจากการติดเชื้อ COVID-19 เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสังคมสงเคราะห์คลินิก (Clinical Social Work) ซึ่งใช้วิธีการปฏิบัติต่อผู้รับบริการด้วยวิธีการรักษาทางจิตสังคม กล่าวคือ จะใช้วิธีการรักษาทางจิตใจ (Psychological Treatment) และการรักษาทางสังคม (Social Treatment) ควบคู่กัน ซึ่งมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับบริการด้วยวิธีการทางจิตใจ โดยการอาศัยการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้รับบริการกับผู้ให้บริการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การใช้มาตรการชุมชนในการดำเนินการลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชนควรมีการดำเนินการใน 2 ส่วนใหญ่ ได้แก่

ส่วนที่ 1 มิติด้านหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้แก่ การจัดให้มีการประชุมประชาคมในการรณรงค์ลดและเลิกบุหรี่ยาสูบในชุมชนโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งการกำหนดกฎกติกาการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน และการจัดกิจกรรมเพื่อลดและเลิกการสูบบุหรี่ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ชุมชนจะต้องให้ความสำคัญและมีการปฏิบัติการร่วมกันในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่มีส่วนช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับคนในชุมชนก่อน โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญที่จะต้องช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสุขภาพของประชาชนในชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชัย พิริยกิจจำจร และนิรชร ชูดีพัฒนา (2561) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการป้องกัน และลด ละ เลิกบุหรี่ยาสูบของเยาวชน จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย ลด ละ เลิก บุหรี่ในเยาวชน ได้แก่ การสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การให้ความรู้เรื่องพิษภัยบุหรี่ยาสูบกับทุก ๆ กลุ่มที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านงบประมาณ และเวชภัณฑ์ และด้านการสื่อสาร

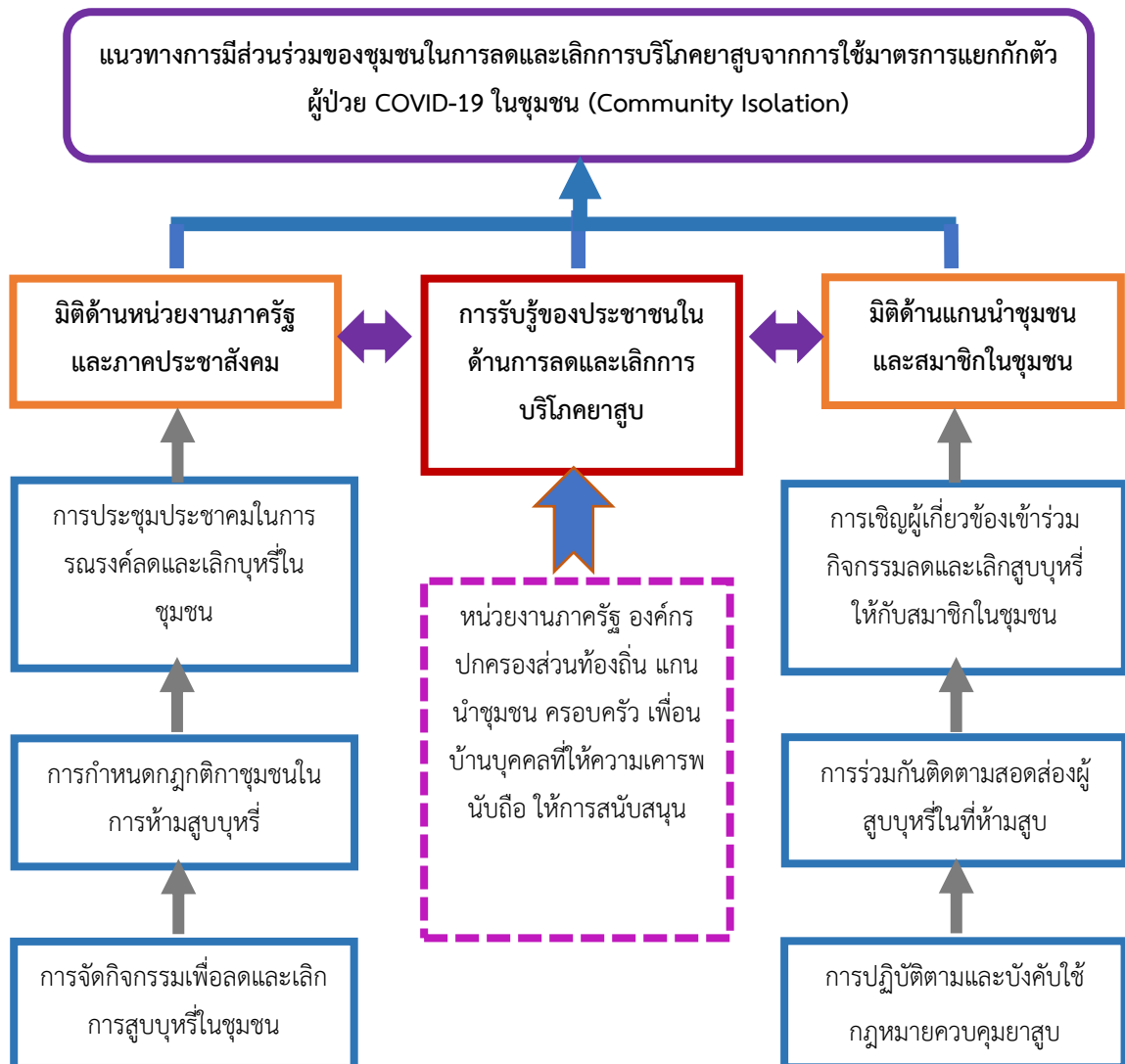
ส่วนที่ 2 มิติด้านแกนนำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับเคารพนับถือให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการช่วยลดและเลิกการสูบบุหรี่ให้กับสมาชิกในชุมชนและการให้คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ดำรงไว้ในพื้นที่ร่วมกันติดตามสอดส่องผู้สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ รวมทั้งการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายควบคุมยาสูบ ทั้งนี้เนื่องจากการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นการช่วยให้ผู้ที่สูบบุหรี่เกิดการตระหนักถึงผลเสียจากการสูบบุหรี่ และเกิดความเกรงใจที่จะไม่ทำการสูบบุหรี่ในพื้นที่ห้ามสูบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวหรือรวมกลุ่มกันของประชาชน

เป็นเครือข่ายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำกิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่เพื่อสังคมส่วนรวม และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา จิวัฒน์กุล และคณะ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางในการป้องกันและลดการสูบบุหรี่ในเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แนวทางการป้องกันและลดการสูบบุหรี่สำหรับเยาวชน ได้แก่ การเฝ้าระวังของครอบครัว การทำกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การสอนสุขศึกษาเกี่ยวกับบุหรี่ และการสร้างกฎเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาพบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดและเลิกการบริโภคยาสูบจากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation)

จากแผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวต้องอาศัยการดำเนินการที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 มิติด้านหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม ประกอบด้วย การประชุมประชาคมในการรณรงค์ลดและเลิกบุหรี่ในชุมชน การกำหนดกฎกติกาชุมชนในการห้ามสูบบุหรี่ และการจัดกิจกรรมเพื่อลดและเลิกการสูบบุหรี่ในชุมชน และ ส่วนที่ 2 มิติด้านแกนนำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ประกอบด้วย การเชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมลดและเลิกสูบบุหรี่ให้กับสมาชิกในชุมชนการร่วมกันติดตามสอดส่องผู้สูบบุหรี่ในพื้นที่ห้ามสูบและการปฏิบัติตาม และบังคับใช้กฎหมายควบคุมยาสูบ นอกจากนี้แล้วการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำชุมชน ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลที่ให้ความเคารพนับถือ ทั้งในด้านองค์ความรู้ งบประมาณ และการให้กำลังใจ ถือเป็นปัจจัยสำคัญ

สรุป

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดและเลิกการบริโภคยาสูบจากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) มีดังต่อไปนี้

1) การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายในด้านการลดและเลิกการบริโภคยาสูบในระหว่างการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) จากการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ COVID-19 (กลุ่มสีเขียว) ที่มีประวัติการบริโภคยาสูบที่อยู่ในระหว่างการถูกแยกกักตัวในชุมชน หลังจากการเข้ารับการรักษามีพฤติกรรมบริโภคยาสูบส่วนใหญ่ลดลง บุคคลในครอบครัวหรือคนในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน คนที่นับถือ หรือเพื่อนบ้าน จะมีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินใจเลิกบริโภคยาสูบ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการเลิกบริโภคยาสูบ ได้แก่ จะสูบลดลงจนกว่าจะเลิกสูบ จะลดปริมาณการสูบลง พยายามแข็งใจ กลิ่นบุหรี่เหม็น ต้องเห็นแก่ส่วนรวม ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอื่น เลิกเพราะบุหรี่แพง และเพื่อสุขภาพ และไม่ไปมีวุ่นวายกับคนที่สูบบุหรี่

2) แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย จากการใช้มาตรการแยกกักตัวผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) โดยสอดคล้องกับมาตรการการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) จากการศึกษาพบว่า การใช้มาตรการชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยดำเนินการลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชนได้แก่

ก. การจัดให้มีการประชุมประชาคมในการรณรงค์ลดและเลิกบุหรี่ในชุมชน โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข. การให้ชุมชนมีการกำหนดกฎกติกาการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนหรือกฎชุมชน โดยขอความร่วมมือห้ามสูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การติดป้ายประกาศไว้ที่ศาลาประชาคมเพื่อให้ทราบถึงพิษภัยของการสูบบุหรี่

ค. การให้ชุมชนได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อลดและเลิกการสูบบุหรี่อย่างสม่ำเสมอ

ง. การเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับเคารพนับถือให้เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ที่เลิกสูบบุหรี่แล้ว บุคคลในครอบครัว สมาชิกอาสาสมัคร ญาติพี่น้องของผู้สูบบุหรี่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของ รพ.สต. เป็นต้น

จ. การให้คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ดำรงไว้ในพื้นที่ร่วมกันติดตามสอดส่องผู้สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ รวมทั้งการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายควบคุมยาสูบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ต่อมาตรการแยกกักตัวในชุมชน โดยมีพฤติกรรมการบริโภคยาสูบส่วนใหญ่ลดลง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายการติดตามดูแลผู้ที่เข้ารับการบำบัดการเสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวกลับไปบริโภคยาสูบซ้ำ และควรมีการวางแผนและมีระบบบริหารจัดการในการบำบัดฟื้นฟูสมาชิกในชุมชนที่เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยใช้วิธีการจัดการรายกรณี (Case Management) เพื่อสร้างระบบการดูแลในชุมชน (Community Care) หรือมีชุมชนเข้ามาช่วยดูแล โดยอาศัยความร่วมมือกับโรงพยาบาล/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.)/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ โดยใช้งบประมาณพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยดำเนินการลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชน จะต้องอาศัยการดำเนินการที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 มิติด้านหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม และส่วนที่ 2 มิติด้านแกนนำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ 1) โรงพยาบาล/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.)/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายหรือแผนการดำเนินงาน โดยให้บุคลากรอบรมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์แก่ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และสมาชิกในชุมชนด้านการดูแลสุขภาพและพิษภัยของการบริโภคยาสูบเป็นประจำอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง พร้อมกับการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ที่ต้องการเลิกบริโภคยาสูบ 2) คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติควรใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560 มาตรา 10 (2) กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถนำตัวผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูในสถานพยาบาลของรัฐได้ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนด 3) ควรมีการประชุมประชาคมโดยกำหนดกฎกติกาหรือระเบียบข้อบังคับในชุมชน โดยห้ามบริโภคยาสูบในสถานที่ห้ามสูบในชุมชน ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนจะมีการใช้มาตรการชุมชนในการลงโทษ เช่น การระงับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์บางประการที่จะได้รับจากชุมชน เป็นต้น นอกเหนือจากการลงโทษตามกฎหมาย 4) แกนนำชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขควรมีบทบาทในเชิงรุกในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบให้กับสมาชิกในชุมชน และ 5) คณะกรรมการชุมชนและแกนนำชุมชน ควรจัดให้มีการทำกิจกรรมเพื่อลดและเลิกการบริโภคยาสูบในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยอาจเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

หรือเป็นที่เคารพนับถือของสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมดังกล่าว มีการสนับสนุนให้รางวัลกับบุคคลตัวอย่างในชุมชนที่สามารถเลิกการบริโภคยาสูบได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว จนเกิดธรรมเนียมปฏิบัติในชุมชนว่าการบริโภคยาสูบเป็นสิ่งไม่ดีและมีโทษ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับความรู้ด้านการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบที่สำคัญ คือ การใช้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนจะสามารถเป็นแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาการเสพติดยาสูบโดยกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของหน่วยงานและภาคประชาชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริโภคยาสูบของคนในชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ได้ โดยควรให้ความสำคัญกับ การทำงานด้านการรณรงค์สร้างการตระหนักรู้ถึงภัยของผลิตภัณฑ์ยาสูบในแต่ละช่วงอายุของผู้สูบบุหรี่และประเภทของผลิตภัณฑ์ยาสูบในรูปแบบใหม่ ๆ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยลดและเลิกการบริโภคยาสูบของเยาวชน ศึกษากรณีบุรีรัมย์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์. (2564). แนวทางการแยกกักผู้ป่วย COVID-19 ในชุมชน (Community Isolation) ฉบับวันที่ 24 กรกฎาคม 2564. สืบค้น 3 สิงหาคม 2564. จาก <https://covid19.dms.go.th/backend/>.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). บทที่ 2 องค์ประกอบและหลักการของงานสาธารณสุขมูลฐาน. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2564. จาก http://www.dla.go.th/work/e_book/.
- ไทยพีบีเอสออนไลน์. (2564). โควิด-19 อาจทำให้ไร้บ้าน แต่ไม่ไร้เพื่อน ที่ “บ้านพูนสุข”. สืบค้น 3 สิงหาคม 2564. จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/>.
- บุญชัย พิริยกิจกำจร และนิรชร ชูติพัฒนะ. (2561). แนวทางการป้องกัน และลด ละ เลิกบุหรี่ของเยาวชน จังหวัดสงขลา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 5(1), 108-123.
- ยุพา จิวพัฒนกุล และคณะ. (2558). การพัฒนาแนวทางในการป้องกันและลดการสูบบุหรี่ในเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- รณชัย คงสกนธ์. (2563). จุดประเด็น : “สูบบุหรี่เสี่ยงระบาด COVID-19”. วารสาร TRC Research Update ก้าวทันวิจัยกับ ศจย., 12(3), 3-4.
- วันทนี วาสิกะสิน. (2546). สังคมสงเคราะห์คดี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สปริงนิวส์ออนไลน์. (2564). ตอบทุกคำถาม Community Isolation (CI) คืออะไร ช่วยเหลือใคร ตั้งอยู่ที่ไหน. สืบค้น 3 สิงหาคม 2564. จาก <https://www.springnews.co.th/spring-life/>.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). *ชีวิตวิถีใหม่ ชีวิตดีเริ่มที่เรารู้จักสร้างเสริมสุขภาพดีแบบพึ่งตนเองในชีวิตวิถีใหม่*, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักงานเทศบาลเมืองปทุมธานี. (2564). *ข่าวประชาสัมพันธ์สำนักงานเทศบาลเมืองปทุมธานี 11 สิงหาคม 2021*. สืบค้น 7 กันยายน 2564. จาก https://www.facebook.com/profile/100068992006755/search/?q=หอประชุมโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลเมืองปทุมธานี%20&locale=sv_SE/.

กลยุทธ์การต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการ ภายใต้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับ “สามี”

NEGOTIATING STRATEGIES BETWEEN THE SOCIAL STRUCTURES AND MOTHERS OF CHILDREN WITH DISABILITIES UNDEREXPERIENCES WITH THE HUSBAND

ปรินุต ไชยนิชย์

Parinut Chaiyanich

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Ph.D. (Candidate) in Development Education, Srinakharinwirot University

ปริชัย ดาวอุดม

Parichai Daoudom

อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer, Department of Development Education, Srinakharinwirot University

E-mail: parinut.c@rmutsb.ac.th

Received November 27, 2022; Revised January 5, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการ 2) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ในการต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีโดยเลือกใช้วิธีวิทยาแนววิธีการวิจัยเรื่องเล่าภายใต้กระบวนการตีความในบริบทของชีวิตประจำวัน โดยใช้การสนทนาเพื่อเล่าเรื่องในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่าผลการศึกษาค้นพบว่า ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการแบ่งได้เป็นประสบการณ์ 2 แบบ แบบที่ 1 ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีก่อนพบว่าลูกพิการแบบที่ 2 ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีหลังมีลูกพิการสำหรับกลยุทธ์ในการต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีได้แก่ (1) กลยุทธ์กับสามี 2 กลยุทธ์ ได้แก่ การใช้ความขยันสยบพฤติกรรมร้าย ๆ ของสามีและการให้สามีออกจากงานมาเลี้ยงลูกพิการ (2) กลยุทธ์กับญาติสามี 3) กลยุทธ์กับคนรอบข้าง นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ไม่มีสถานการณ์ใดที่แม่ไม่สามารถต่อรองกับโครงสร้างสังคม ไม่ว่าแม่จะมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีแบบใดก็ตาม แม่สามารถจัดการและต่อรองกับโครงสร้างสังคมได้เสมอ แม้การต่อรองนั้นจะอยู่ภายใต้การสนับสนุนจากสามี ญาติสามี และคนรอบข้างหรือไม่ก็ตาม การได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้แม่จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การเคลื่อนย้ายทรัพยากรเพื่อการได้มาซึ่งคุณภาพชีวิตของลูกพิการภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

คำสำคัญ: กลยุทธ์, โครงสร้างสังคม, แม่ที่มีลูกพิการ, ประสบการณ์, สามี

Abstract

The objectives of this academic paper were: 1) to study the experience of mothers with children with disabilities and 2) to analyze strategies for negotiating with the social structure of mothers with children with disabilities under husband-related experiences by choosing a narrative approach under constructivism in the context of

daily life by using conversation to tell stories to collect narratives. The data were analyzed by using analytical methods to create a story. The research results shown that the experience of the husband of a mother with a child with disabilities can be divided into two platforms of experiences: type1, the experience of the husband before having the child with disabilities; type 2, the experience of the husband after having the child with disabilities. For the strategies for negotiating with the social structure of mothers with children with disabilities under the experiences with husband were (1) 2 strategies with husbands consisting of using diligently to suppress negative behavior of the husband and forcing the husband to quit work to raise disabled children; (2) strategy with husband's relatives; (3) strategy with surrounding people. It was also discovered that there is no situation that mothers cannot negotiate with the social structure that regardless of what kind of husband-related experiences mothers challenges. Mothers are always able to manipulate and negotiate social structures even if the negotiation was not supported by husband, husband relatives and surrounding people. To obtain these, mothers need to use resource mobility strategies for acquiring the quality of life of children with disabilities under the present environment.

Keywords: Strategies, Social structure, Mothers of children with disabilities, Experiences, Husband

บทนำ

สิ่งที่สังคมมอบให้กับผู้ดูแลลูกพิการในลักษณะสังคมก็คือ กระบวนการและวิธีการพัฒนาที่เป็นประโยชน์สามารถช่วยกระตุ้นให้ลูกพิการพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2564) แต่ยังคงขาดความชัดเจนในการสนับสนุนให้ผู้ดูแลคนพิการหรือแม่ที่มีลูกพิการการใช้ชีวิต การสร้างความเข้มแข็งด้วยตัวเองเท่านั้นที่ทำให้แม่ใช้ชีวิตต่อไปได้บนความเป็นแม่ที่ถูกประกอบสร้างภายใต้สังคมไทยอันจะเป็นตัวผลักดันให้ผู้หญิงที่เป็นแม่ต้องได้รับบทบาทอันใหญ่ยิ่งภายใต้สังคมที่ “ชายเป็นใหญ่” (ปาไลตา ผลประดับเพชร, 2561) คนเป็นแม่ต้องเสียสละ ต้องนึกถึงความต้องการของลูกมากกว่าสิ่งอื่นใด (อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน, 2561) และผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่จึงเป็นมารดา (นันทกา สวัสดิพานิช และคณะ, 2564) แต่จากที่กล่าวข้างต้นว่า ผู้ดูแลผู้พิการต้องมีหน้าที่ส่งเสริมให้คนพิการได้พัฒนาศักยภาพตามสิทธิที่พึงได้รับ เพื่อให้คนพิการได้รับความเสมอภาค เท่าเทียม และพัฒนาเป็นพลังของสังคมต่อไป (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2550) ส่วนสิทธิที่ผู้ดูแลผู้พิการหรือแม่ที่มีลูกพิการพึงได้รับมีเพียงสิทธิในการได้รับบริการการให้คำปรึกษาแนะนำ ฝึกอบรมทักษะการเลี้ยงดูคนพิการเท่านั้น แม้ว่าจะต้องรับภาระการดูแลลูกพิการเต็มเวลาก็ตามและจากการศึกษาของคณาจารย์ผ่านงานวิชาการที่ทำการศึกษารื่องอัตลักษณ์แม่ของเด็กพิการของ Tulare และ Carol (2018) ได้พบการเผยให้เห็นถึงช่องว่างของการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับผู้ปกครองของเด็กพิการว่า ตัวข้อมูลยังขาดความสนใจต่อการเป็นพ่อแม่จริง ๆ และความทุกข์ทรมาน ทั้งที่ตัวแม่เองเต็มไปด้วยความรู้สึกตำหนิตนเองและประจานตนเองต่อ

ความอภัยของความรัก การต้องเผชิญกับปฏิกิริยาเชิงลบของผู้อื่นที่มองว่าร่างกายลูกที่พิการเป็นสิ่ง ที่บกพร่อง แต่แม่ก็ต้องการได้ลูกที่มีสุขภาพดีตามที่คาดหวังและจินตนาการไว้ ดังนั้นในตัวของแม่ที่มีลูก พิการจึงเต็มไปด้วยองค์ประกอบของความเศร้าโศก ความนับถือตนเอง และความเกลียดชังตนเองต่อ ความคิดที่แยเกี่ยวกับลูกพิการของพวกเขา แต่งานวิชาการดังกล่าวได้เผยถึงข้อเสนอแนะที่ควรเพิ่มเติม ช่องว่างความรู้ในเรื่องของประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการเมื่อมองผ่านสายตาของตัวเอง (Tulare and Carol, 2018) เพราะการมีลูกพิการคือชีวิตที่เปลี่ยนไป ครอบครัวที่มีลูกพิการจะได้รับผลกระทบ เรื่องรายได้ของแรงงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเพศของผู้ดูแลคนพิการและความรุนแรงของความพิการ อายุของ เด็ก แต่ทั้งหมดจะเกิดขึ้นจากการที่ผู้ดูแลคนพิการตัดสินใจถอนตัวจากการจ้างงานที่ได้รับค่าจ้าง หรือขอลดรายได้จากแรงงาน หรืออาจเปลี่ยนจากการจ้างงานเต็มเวลาที่มั่นคงไปเป็นการจ้างงาน นอกเวลา บางรายขอลาออกจากงานเพื่อมีลูกพิการ (Michael, Et. al., 2022) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลที่กระทบชีวิตของผู้มีลูกพิการในมิติด้านอาชีพการงานจนทำให้ประสบการณ์ที่ได้รับ ต้องแปรเปลี่ยนไป

เมื่อกล่าวถึงความเป็นแม่ในสังคมไทยล้วนถูกประกอบสร้างและตอกย้ำให้เห็นสิ่งที่สังคม กำหนดว่า เมื่อคนเป็นแม่ให้กำเนิดลูกแล้ว ต้องอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างดี ต้องเสียสละความปรารถนา ส่วนตน และให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า คอยปกป้องผองภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น กับลูก เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก และหากไม่เป็นดังสังคมคาดหวังไว้ คนเป็นแม่เองก็จะได้รับการลงโทษ (อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน, 2561) ทั้งนี้ประสบการณ์ทั้งหมดดำเนินไปพร้อมกับ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการ โดยบทความนี้จะสะท้อนมุมมองที่มีต่อประสบการณ์ เกี่ยวกับสามี ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า ไม่ว่าแม่จะมีประสบการณ์ในเชิงบวกหรือลบกับสามี แต่แม่ก็มี ความสามารถในการที่จะต่อรองกับโครงสร้างสังคมเพื่อให้ตนเองและลูกพิการดำเนินชีวิตต่อไปได้

บทความวิจัยนี้นำเสนอประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการและการวิเคราะห์ กลยุทธ์ในการต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามี สันามการวิจัยในครั้งนี้คือแม่ที่มีลูกพิการในประเทศไทยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาแนว “วิธีการวิจัยเรื่องเล่า หรือ Narrative Research” ภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรค์นิยม (Constructivism) เพราะวิธีการศึกษา นี้มุ่งหวังที่จะให้เรื่องเล่าเป็นข้อมูลในการอธิบายเหตุผลของการกระทำทางสังคมของแม่ที่มีลูกพิการ งานวิจัยจึงเต็มไปด้วยเหตุผลจากรูปแบบการกระทำทางสังคมที่หลากหลาย และการกระทำแบบ ปฏิบัติการด้วยเหตุผลอธิบายได้ ในที่สุดจะนำไปสู่กลยุทธ์การต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูก พิการที่เป็นผู้กระทำและชี้ชวนให้ร่วมกันหาคำตอบจากงานวิจัยว่า ตัวบุคคล และผู้กระทำมีอยู่ ในตัวคนเดียวกันคือแม่ที่มีลูกพิการได้หรือไม่ ทั้งหมดมีอยู่ในเรื่องเล่าของแม่ที่มีลูกพิการเท่านั้น ผู้วิจัยจะมุ่งไปสู่การวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัยภายใต้มุมมองทางความคิดของ Giddens (1984) ที่เชื่อว่าทุกการผลิตการกระทำใด ๆ จะผลิตซ้ำโครงสร้างสังคมไปด้วย ภายใต้บริบทของการดำเนินชีวิต ตัวบุคคลที่เป็นแม่ที่มีลูกพิการจะสามารถรับรู้ทุกอย่างในสิ่งที่ตนทำในแต่ละวัน และทวิภาวะ (Duality) ถือเป็นพื้นฐานในการทำให้การผลิตซ้ำทางสังคมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องไปตลอดกาลเวลา (Across time-space) ที่ดำเนินอยู่ ความรู้ชุดใหม่จะเกิดขึ้นระหว่างการเล่น โดยผู้วิจัยในฐานะผู้ฟัง และแม่ที่มี ลูกพิการในฐานะผู้เล่าโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบรรดาแม่ที่มีลูกพิการซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง จะใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การเลือกสนทนากับผู้เล่าเรื่อง คนต่อ ๆ ไป ให้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ยังขาดอยู่ จนกว่าจะถึงจุดอิ่มตัวในเชิงทฤษฎี (Theoretical Saturation) การวิจัยนี้ผู้วิจัยจะไม่สามารถกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ล่วงหน้า

อย่างตายตัวได้ ผู้วิจัยต้องอาศัยแนวคิดเชิงทฤษฎีจากการวิเคราะห์เอกสารและสื่อที่เผยแพร่ในสังคม รวมไปถึงประสบการณ์ที่มีอยู่เพื่อกำหนดตัวผู้เล่าเรื่องและทำการเลือกผู้เล่าเรื่องไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้ขอบเขตการสนทนาตามแนวกรอบแนวคิดของการวิจัย จนเห็นว่าชุดของมโนทัศน์จากเรื่องเล่าของแม่ที่มีลูกพิการเพียงพอที่ผู้วิจัยจะทำความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์และตอบคำถามการวิจัยได้อย่างครอบคลุมครบถ้วนทั้งหมด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการ
- 2) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ในการต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามี

การทบทวนวรรณกรรม

การคลี่คลายเรื่องเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ความหมาย ความคิด ความเชื่อที่สังคมสร้างให้ก่อนที่แม่จะมีลูกพิการ ระหว่างที่แม่มีลูกพิการ และหลังจากที่แม่มีลูกพิการ ทำให้เห็นถึงการกระทำของแม่ที่มีลูกพิการที่จะสะท้อนผ่านประสบการณ์เป็นเรื่องเล่าในงานวิจัยนี้ แนวคิดการมองว่าแม่ที่มีลูกพิการ เวลาคิด เชื่อหรือกระทำ ตีความความหมายสิ่งใด ๆ เขาไม่ได้ทำไปด้วยโครงสร้างบังคับเพียงอย่างเดียวหรือไม่ได้ทำไปด้วยเจตจำนงเสรีเพียงอย่างเดียว แต่เขาต้องคิด เชื่อหรือกระทำภายใต้การคำนึงถึงทั้งโครงสร้าง ได้แก่ การตีความความหมายการบริหารจัดการทรัพยากร ความคาดหวังเกี่ยวกับความถูกต้องชอบธรรมขณะเดียวกันก็มีการกำกับของการกระทำ ได้แก่ กระบวนการสื่อสาร (Communication) การปฏิบัติการในสิ่งที่ต้องการที่ทำให้รู้ว่าเราทำสิ่งนั้นได้ (Exercise Power) และให้รางวัลและการลงโทษที่ส่งผลอยู่ตลอดเวลาด้วย (Sanction) ทำให้เกิดภาวะการตัดสินใจ และการต่อรอง ได้แก่ การตีความการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ที่ตัวเรามี มีอำนาจได้ และการปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่เหมาะสม ผู้วิจัยใช้มุมมองทางความคิดของ Giddens (1984) ที่เชื่อว่าทุกการผลิตการกระทำใด ๆ จะผลิตซ้ำ (Reproduction) โครงสร้างสังคมไปด้วย ภายใต้บริบทของการดำเนินชีวิต ตัวบุคคลที่เป็นแม่ที่มีลูกพิการจะสามารถรับรู้ทุกอย่างในสิ่งที่ตนทำในแต่ละวัน และทวิภาวะ (Duality) ถือเป็นพื้นฐานในการทำให้การผลิตซ้ำทางสังคมดำเนินไปอย่างต่อเนื่องไปตลอดกาลเวลา (Across Time-space) ที่ดำเนินอยู่ ความรู้ชุดใหม่จะเกิดขึ้นระหว่างเล่า โดยผู้วิจัยในฐานะผู้ฟัง และแม่ที่มีลูกพิการในฐานะผู้เล่า

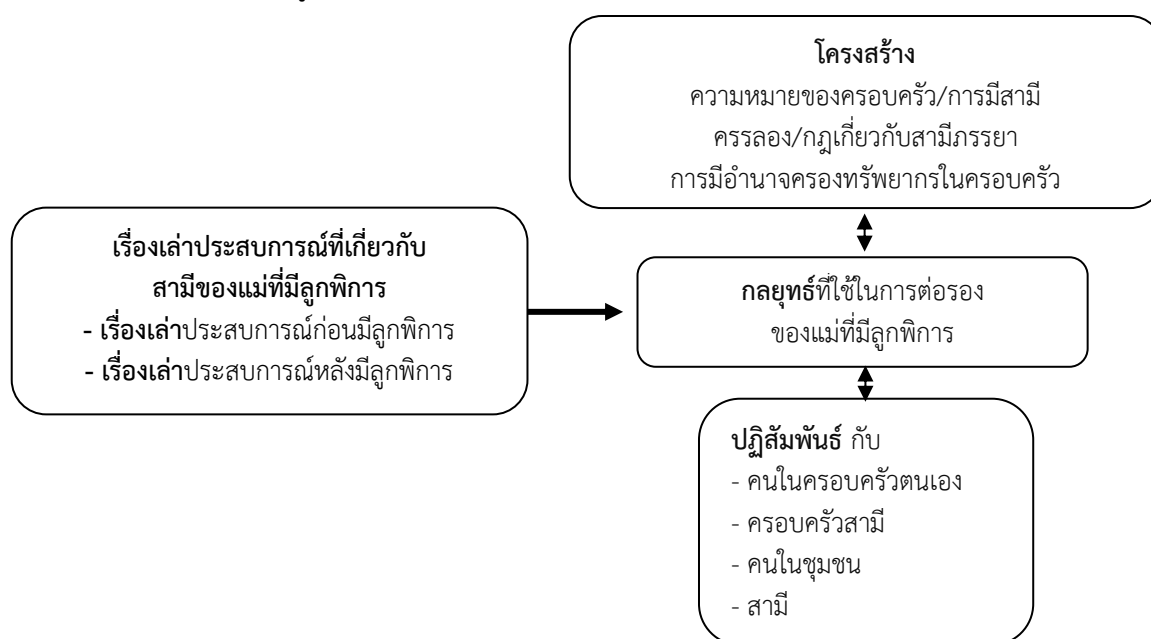
ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า การกระทำทางสังคมโดยใช้การสะท้อนคิด (Reflexive Monitoring of Action) และการกระทำทางสังคมด้วยความตั้งใจโดยใช้เหตุผล (Rationalization of Action) ทั้งสองอาจเป็นการกระทำทางสังคมที่ใช้เหตุผลและความตั้งใจไปตามจิตสำนึกที่อยู่ภายใต้โครงสร้างจากความรู้คิดที่อธิบายเป็นถ้อยคำได้ (Discursive Consciousness) หรือเป็นการกระทำทางสังคมด้วยความสำนึกรู้คิดที่ปฏิบัติจนเคยชินในชีวิตประจำวัน (Practical Consciousness) แต่ไม่ว่าการกระทำทางสังคมนั้นจะเกิดจากความรู้คิดแบบใดก็ตาม สามารถนำไปสู่ผลที่เกินคาดหมายได้เสมอ (Unintended Consequence of Action) ท้ายที่สุดบุคคลจะสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมในฐานะผู้กระทำการ โดยผู้วิจัยเชื่อว่า เรื่องเล่าจากแม่ที่มีลูกพิการจะสะท้อนให้เห็นรูปแบบการกระทำทางสังคม

ด้วยความตั้งใจอย่างมีเหตุผล โดยใช้การสะท้อนคิด และการกระทำทางสังคมโดยตั้งใจด้วยเหตุผลตามแนวคิดของ Giddens (1984) เรื่องเล่าจะทำให้เห็นประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการ ภายใต้ความหมาย ความคิด ความเชื่อที่สังคมสร้างให้ ผ่านชีวิตประจำวันของแม่ที่มีลูกพิการ การสะท้อนตัวเองและคนอื่นที่เกี่ยวข้อง เหตุและผลที่ถูกเลือกใช้ก่อนการแสดงพฤติกรรมในสังคม การทับถมกันระหว่างการกระทำของตนกับความกังวลที่เกิดจากความอยากดูแลช่วยเหลือลูกพิการให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ความต้องการช่วยเหลือตนเองให้ได้ ไม่ต้องเป็นภาระกับคนในครอบครัว ทุกประสบการณ์คือเหตุผลที่ขับเคลื่อนจนนำไปสู่การกระทำอย่างตั้งใจและการริเริ่มในสิ่งที่แตกต่าง ทำให้แม่ที่มีลูกพิการในฐานะผู้กระทำที่สามารถทำทุกอย่างให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ในที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ Anthony Giddens เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นระบบของการสร้างความหมาย (Signification) และความหมายที่สังคมสร้างขึ้นหรือกำหนดให้กับแม่ที่มีลูกพิการภายใต้กระบวนการสื่อสารความหมายในระบบสังคม ซึ่งเป็นความหมายที่แม่ที่มีลูกพิการรับรู้ ตระหนัก และรับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการให้ความหมายกับตนเองวิเคราะห์ให้เห็นถึงการครอบครองทรัพยากร (Domination of Resources) อันประกอบไปด้วย ทรัพยากรเชิงอำนาจ (Authoritative of Resources) และทรัพยากรที่เคลื่อนย้ายได้ (Allocative Resources) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่แม่ที่มีลูกพิการจำเป็นต้องเข้าถึงในอันที่จะสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ (Exercise of Power) ทั้งทรัพยากรที่แม่ที่มีลูกพิการครอบครองอยู่ รวมถึงทรัพยากรที่คน องค์กร สถาบันอื่น ๆ ครอบครองอยู่ วิเคราะห์กฎของการกระทำที่ถูกต้อง (Legitimation) ซึ่งสังคมได้กำหนดให้แม่ที่มีลูกพิการควรต้องทำ โดยที่แม่ที่มีลูกพิการได้รับมาเป็นวิถีปฏิบัติของตนในฐานะผู้ที่มีลูกพิการเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม (Sanction) วิเคราะห์ให้เห็นถึงผลที่ตามมาจากการที่ไม่กระทำตามความหมาย การครอบครองทรัพยากร หรือการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรมที่สังคมกำหนด โดยวิเคราะห์จากเรื่องเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ความหมาย ความคิด ความเชื่อที่สังคมสร้างให้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 ประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการเกี่ยวกับสามีทั้งก่อนและหลังที่มีลูกพิการมีส่วนทำให้แม่ต้องต่อรองกับโครงสร้างสังคมทั้งโครงสร้างของความหมาย ทรัพยากร และความถูกต้องชอบธรรม โดยแม่จะต้องใช้การตีความความหมายให้กับตนเองกับประสบการณ์ที่มีเกี่ยวกับสามีและต้องจัดหา คัดสรร ใช้ทรัพยากร กำหนดเลือกวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ตนเองสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้นรอบข้างอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและลูกพิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิทยาแนว “วิธีการวิจัยเรื่องเล่า หรือ Narrative Research” ภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรรค์นิยม (Constructivism) สนามการวิจัยในครั้งนี้คือแม่ที่มีลูกพิการ 6 คน โดยทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องถ่ายทอดเรื่องราวเปรียบเสมือนกุญแจไขคำถามการวิจัย สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการเผยให้เห็นว่าแม่ที่มีลูกพิการมีประสบการณ์ในการต่อรองกับความหมาย ความคิดความเชื่อที่สังคมสร้างขึ้นอย่างไร โดยผู้วิจัยมุ่งทำความเข้าใจเรื่องราวความคิดและความเชื่อของแม่ที่มีลูกพิการ ทำให้สามารถเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนาเพื่อเล่าเรื่อง เพื่อเข้าถึงประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อที่ฝังลึกที่มีอยู่ในแม่ที่มีลูกพิการ การเล่าเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงพยายามสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้เหมือนเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้วิจัยและแม่ที่มีลูกพิการ ร่วมกันนำเอาเรื่องเล่าออกมา โดยแม่ที่มีลูกพิการจะทำการจัดระบบประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองในรูปแบบของเรื่องเล่าที่มีความหมาย ด้วยการเล่าสู่กันฟังจากชีวิตประจำวันของแม่ที่มีลูกพิการผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับการกระทำทางสังคมของตนเองโดยใช้การสะท้อนคิดเป็นการกระทำที่ใช้เหตุผล จึงนำไปสู่ผลที่ไม่สามารถคาดหมายได้ เป็นการกระทำทางสังคมที่ใช้เหตุผลและความตั้งใจไปตามจิตสำนึกที่อยู่ภายใต้โครงสร้างจากความรู้คิดที่อธิบายเป็นถ้อยคำได้ หรือการกระทำทางสังคมของตนเองโดยตั้งใจด้วยเหตุผล ด้วยความคาดหมายได้ว่ารู้จะทำเพื่ออะไร และสามารถรู้ผลลัพธ์ได้เสมอ โดยท้ายที่สุดการวิเคราะห์จะทำให้เห็นว่าแม่ที่มีลูกพิการสามารถอธิบายการกระทำของตนเองด้วยเหตุผลและความตั้งใจได้ผ่านความคิดและภาษาเป็นการกระทำแบบปฏิบัติการด้วยเหตุผลอธิบายได้ การเข้าพื้นที่ประสบการณ์หรือสนามวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นหาแม่ที่มีลูกพิการซึ่งเป็นผู้นำพาผู้วิจัยให้เข้าถึงแม่ที่มีลูกพิการอีกหลายคนในประเทศไทย โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแม่ที่มีลูกพิการทางสมองโดยต้องเผชิญกับภาวะสมองพิการหรือ CP (Cerebral Palsy) ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างโดยเริ่มต้นจากการหาแม่ที่มีลูกพิการซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไปจนถึงจุดหนึ่งที่ไม่พบรหัสใหม่ (New Codes) หรือแนวคิดใหม่ (New Concepts) เกิดขึ้นอีก เพราะได้ข้อสรุปของความคิดที่ครบถ้วน (Glaser and Strauss, 1967) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างเพิ่มจากประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการมีการเปรียบเทียบระหว่างความเพียงพอต่อการตอบคำถามการวิจัยกับประสบการณ์เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการคนต่อไปที่เพิ่มเติมมาอย่างต่อเนื่อง หลังจากได้ Gate Keeper ที่จะนำไปสู่แม่ที่มีลูกพิการคนที่ 1 แล้วผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) หรือแบบห่วงโซ่ประกอบกัน (Birnacki and Waldorf, 1981) โดยเลือกตัวอย่างจากการขอคำแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลในลำดับต่อไป ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนเมษายน ถึงกันยายน พ.ศ. 2565

การวิจัยครั้งนี้อาศัยเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลผ่านการสนทนากับแม่ที่มีลูกพิการ คือ แนวทางการสนทนาแบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Conversation) ในฐานะเครื่องมือในการสนทนา เพื่อให้ได้เรื่องเล่าที่ครอบคลุมผลแห่งการกระทำที่ไม่คาดหมาย การผลิตซ้ำ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโดยแม่ที่มีลูกพิการ การสนทนาจึงเต็มไปด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยมีการสร้างคำถามที่มีลักษณะให้สิทธิผู้เล่าเป็นเจ้าของประสบการณ์ชีวิตนั้น กระบวนการสร้างแนวคำถามจึงเน้นไปในรูปของการถามแบบกระตุ้นให้เรื่องที่ถูกล่าดำเนินไปโดยแม่ที่มีลูกพิการเล่าถึงความปกติธรรมดาในชีวิตประจำวันและให้รายละเอียดของความตั้งใจอย่างมีเหตุผลในแต่ละเรื่องราวของตน ระหว่างพูดคุยกับผู้เล่ารายบุคคลนั้น ผู้วิจัยจะมีการปรับแก้แนวทางการสนทนาอีกครั้งเพื่อให้พบข้อบกพร่องน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำตัวบทของเรื่องเล่าประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการที่เล่าเกี่ยวกับสามีมาทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยในฐานะผู้ฟังจะดำเนินการเก็บรายละเอียดประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการด้วยการพูดคุยสนทนากับผู้เล่า (Narrative Text) ประกอบไปด้วย ถ้อยแถลงสาร (Statement) มีที่มาจากการเชื่อมโยงประโยคจากเรื่องเล่าจำนวนมาก โดยผู้วิจัยนำตัวบทของเรื่องเล่าประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการมาตีความ ถอดบทสนทนา และนำข้อมูลจากเรื่องเล่า (Narrative Data) มาทำการวิเคราะห์ โดยอาจมีหลายเรื่องเล่าประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการ ผู้วิจัยทำการถอดรหัส (Coding Data) เพื่อดึงประเด็นสำคัญ (Themes) จากเรื่องเล่าในชีวิตประจำวันที่เป็นเรื่องราวความปกติเกี่ยวกับสามี ในขั้นตอนการถอดรหัสนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถจัดกระทำกับข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ขั้นตอนนี้จะเริ่มจากเมื่อได้ข้อมูลมา ผู้วิจัยทำการอ่านแบบบรรทัดต่อบรรทัด (Line by Line) การเปิดรหัส (Open Coding) คือ กระบวนการตัด ขอย แบ่ง เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้อาจมาจากการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยจะทำการเปรียบเทียบรหัสต่าง ๆ ที่ได้เปิดขึ้นมาเพื่อนำมาสร้างเป็นโน้ตทัศน์ (Concept) พร้อมกับตั้งชื่อหรือติดป้าย ขั้นนี้เป็นการนำข้อมูลจากเรื่องเล่าของแม่ที่มีลูกพิการมาแยกออกเป็นส่วนย่อย ๆ กว้าง ๆ ตามแนวทางการสนทนา แล้วนำมาจัดกลุ่มรวมกันเป็นชุดมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมมากขึ้น โดยทำการจัดหมวดหมู่ (Category) ในขั้นนี้จะมีการกำหนดคุณสมบัติ (Property) ของแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นคุณลักษณะเฉพาะของหมวดหมู่นั้น ๆ โดยประกอบด้วยรายละเอียดของคุณลักษณะเฉพาะ (Dimension) หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการเลือกรหัส (Focused Coding) ซึ่งเป็นการเลือกชุดมโนทัศน์ที่เหมือนและต่างกัน หากเหมือนกันอยู่หมวดเดียวกัน หากต่างกันอยู่คนละหมวดกัน แต่ภายใต้บริบทการศึกษาประสบการณ์ภายใต้ความหมาย ความคิด ความเชื่อที่สังคมสร้างให้กับแม่ที่มีลูกพิการและศึกษาการตีความความหมาย ตีความการกระทำ และใช้ทรัพยากรของแม่ที่มีลูกพิการในการต่อรองกับโครงสร้างสังคม เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และตอบคำถามการวิจัยต่อไป ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการนำชุดมโนทัศน์ที่ได้เลือกไว้มาทำการเชื่อมโยงรหัส (Axial Coding) (Charmaz, 2006)

วงจรก่อนที่ผู้วิจัยจะไปถึงการอิมตัวของข้อมูลขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะมีการ Selective Coding จะไม่ใช้การเก็บข้อมูลทีเดียวแล้ววิเคราะห์ทีเดียว หากแต่เป็นการเก็บข้อมูลจากแม่ที่มีลูกพิการ 1 คน แล้ววิเคราะห์ทันที หายสุดเมื่อได้นำชุดมโนทัศน์ที่ได้เลือกไว้มาทำการเชื่อมโยงรหัส ผู้วิจัยหาแม่ที่มีลูกพิการคนต่อไปเพื่อมาเติมเต็มในสิ่งที่ยังขาดอยู่ จนกว่าจะได้ชุดมโนทัศน์ที่ได้เลือกไว้มาทำการเชื่อมโยงรหัสที่มากพอ นำไปสู่การสร้าง Selective Coding หากข้อมูลยังไม่อิมตัว วงจรต่าง ๆ ตั้งแต่การเปิดรหัส ทำการเชื่อมโยงรหัส และสร้าง Selective Coding จะวนกลับมาเรื่อยไปจนกว่าข้อมูลที่ได้จะอิมตัว (Data Saturation)

ความไว้วางใจในข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดความไว้วางใจในข้อมูลในมุมมองของ Sikes และ Gale (Bold, 2012) ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นงานที่สร้างสรรค์ความรู้และความเข้าใจให้กับสังคม และสามารถเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นการศึกษาในระดับสังคมโลก มิใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง 2) ต้องดำเนินการวิจัยภายใต้จริยธรรมและคุณงามความดีด้วยการให้ความสำคัญกับผลสะท้อนของเรื่องเล่า 3) เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลสะท้อนกลับไปกลับมา (Reflexivity and Participatory) ระหว่างผู้เล่าและผู้ฟัง โดยให้ผู้เล่ามีโอกาสได้อ่าน ได้รับรู้ หรือมีข้อคิดเห็นจากข้อมูลที่เล่าไป อันเป็นผลที่แสดงตัวตนของผู้เล่าและผู้ฟังให้ปรากฏชัดเจน ในฐานะข้อมูลที่ถูกลำเลียงและถ่ายทอดออกมา 4) ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อ่านงานวิจัย 5) เป็นงานวิจัยที่เข้าถึงประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ และเป็นเหตุเป็นผล ให้ความยุติธรรมกับบริบทแวดล้อม มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างความถูกต้อง อันเป็นความไว้วางใจในข้อมูลสำหรับวิธีการศึกษาเรื่องเล่าในงานวิจัยครั้งนี้ ที่มาจากกระบวนการแห่งการตีความและการวิเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์ของแม่ที่มีลูกพิการ

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการภายใต้มาตรการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับงานวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565 หมายเลขการรับรอง SWUEC/E/G-170/2565

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับสามีของแม่ที่มีลูกพิการแบ่งได้เป็นประสบการณ์ 2 แบบ คือ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีก่อนพบว่าลูกพิการ และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีหลังมีลูกพิการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีก่อนพบว่าลูกพิการ

1.1.1 สามีที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นต้นเหตุให้ลูกพิการ

ความรุนแรงในครอบครัวนับเป็นเรื่องราวที่เราสามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวัน บางครอบครัวความรุนแรงเกิดมาจากสาเหตุทางอารมณ์หรืออุปนิสัยการเลี้ยงดูในอดีต แต่บางครอบครัวความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากการที่คนในครอบครัวติดยาเสพติดซึ่งกลายมาเป็นต้นเหตุที่ทำให้ลูกที่มีร่างกายปกติต้องกลายเป็นเด็กพิการ ความรุนแรงในครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากการที่สามีเสียยานั้น แม้ว่าแม่บางคนจะดูแลลูกตนเองตั้งแต่อยู่ในท้องมาเป็นอย่างดี แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงในครอบครัวหลังจากคลอดได้ กรณีพ่อข่มขืนลูกจนลูกพิการ จึงเป็นอีกกรณีหนึ่งที่เป็นสาเหตุของการยุติบทบาทสามีก่อนจะพบว่าลูกพิการ แม่ที่ผ่านเหตุการณ์นี้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงโดยตนเองถูกสามีกระทำมาก่อน แต่ความรู้สึกของคนเป็นแม่ที่ถูกกระทำความรุนแรงเพราะสามีเสียยาก็คงเหมือนตกรอกทั้งเป็น ผลลัพธ์ของเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้แม่รู้สึกว่าการที่สามีติดยาแล้วทำให้ลูกพิการ ทำให้แม่เองกลับต้องเป็นผู้รับภาระนั้นทั้งหมด ทั้งเรื่องการดูแลลูกไปตลอดชีวิตและเรื่องการเงินเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล

1.1.2 สามีที่มีความรับผิดชอบและห่วงใยภรรยาที่ตั้งครรภ์

ก่อนพบว่าลูกพิการ สามีต่างมีความรับผิดชอบและห่วงใยภรรยาที่ตั้งครรภ์อยู่ตลอดและปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี สามารถดูแลคนในครอบครัวได้ภายใต้ระบบระเบียบที่ตนและคนใน

ครอบครัวสร้างข้อตกลงกันไว้ ในกรณีภรรยาป่วยเป็นโรคไทรอยด์ฝ่ายสามีก็ยังคงมีความรับผิดชอบและห่วงใยภรรยา คอยดูแลเอาใจใส่สามีบางคนห้ามไม่ให้ภรรยาที่ตั้งครรภ์ออกไปทำงานเลย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสร้างพลังการคิดบวกกับตัวเองให้กับคนเป็นแม่ การเคารพเชื่อฟังสามี ไม่ปิดกั้นตนเอง เกิดได้จากการที่สามีรักษาบทบาทของตนเองได้อย่างมั่นคงและเข้มแข็ง ผลแห่งความคาดหวังของแม่จึงเต็มไปด้วยการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสามีด้วยความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ ประสบการณ์ดังกล่าวจึงเป็นประสบการณ์เชิงบวก โดยจะผันแปรไปตามพฤติกรรมที่แสดงความรับผิดชอบและห่วงใยภรรยาที่ตั้งครรภ์ของสามีน้ำเสียงที่เต็มไปด้วยปลื้มปิติของแม่เล่าว่า “เขาบอกว่าไม่ต้องทำงาน ให้อยู่แต่บ้าน” ทำให้เห็นความเชื่อใจกันสื่อถึงกันระหว่างภรรยาที่ตั้งครรภ์กับสามี

1.2 ประสบการณ์เกี่ยวกับสามีหลังมีลูกพิการ

1.2.1 เป็นหญิงหม้ายเพราะสามีต้องคดีอาญา

การที่ไม่เคยมีลูกพิการ ทำให้ประสบการณ์การเป็นแม่ที่มีลูกพิการกลายเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับแม่ทั้งหลาย แต่แม้ว่าแม่ที่มีลูกพิการทนนไม่ไหวกับเรื่องราวที่เจออย่างหนัก แต่ก็ยังคงจะต้องกระทำตามวิถีปฏิบัติของคนเป็นแม่คือการไม่ยอมทิ้งลูก รักลูก แม้สามีจะถูกตำรวจจับ แม่ไม่มีสามีแล้ว แม่ลูกจะถูกซ้อมจนพิการแล้วก็ตาม แม่บอกว่า “อยากรู้ว่า ถ้าสามีไม่ถูกตำรวจจับ คนอื่นในสังคมจะคอยช่วยเหลือหญิงหม้ายอย่างเรามากน้อยแค่ไหน” ทำให้เห็นว่า แม่ที่มีลูกพิการมองว่าหากตนเองยังมีสามีอยู่ที่ลูกพิการและสามีเป็นคนทำร้ายคนในครอบครัวตนเองและลูกน่าจะไม่ได้รับการเหลียวแลจากคนในสังคมเท่าที่ควร การเป็นหญิงหม้ายและมีลูกพิการจึงเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้เธอได้รับการเหลียวแลจากคนในสังคมมากกว่าการมีสามี แม่เล่าว่า “เขาช่วยดูแล เขาว่าถ้าอยากกินอะไร ไปเอาได้ ก็มีกำลังใจ คือเราไปทำงานมา ทำงานได้ 180 บ้าง บางวันก็ 280 บ้าง เอาให้เขา เขายังไม่เอาเลย เขาให้อยู่ฟรีกับเขา ค่าห้องก็ไม่เอา ก็เลยมีกำลังใจ” แรงใจที่ได้จากการเหลียวแลของคนในสังคมคือสิ่งเยียวยาแม่ที่มีลูกพิการ

1.2.2 สามีทอดทิ้ง

สำหรับครอบครัวถือเป็นหน่วยสังคมเล็ก ๆ ของประเทศ การมีครอบครัวคือการมีบุตรหลานสืบพันธุ์ อาจมีพื้นฐานมาจากความรักหรือความสัมพันธ์รูปแบบอื่น หลายครอบครัวมีสมาชิกครบตามที่สังคมคาดหวังไว้ แต่บางครอบครัวอาจมีเหตุอันไม่สมควรที่ทำให้บางสมาชิกตัดสินใจตัดความสัมพันธ์และห่างหายจากกันไปด้วยการทอดทิ้งกัน ผากไว้ให้สมาชิกของครอบครัวที่เหลืออยู่ต้องมองตนเองเปลี่ยนไปจากเดิม โดยจากคำบอกเล่าของแม่คนหนึ่งที่ถูกสามีทอดทิ้งว่า “รู้สึกแยกับตัวเองที่มีลูกพิการแล้ว แฟนยังมาทิ้งไปอีก มีลูกพิการไม่ถึงปี แฟนก็ทิ้งไป” แม่บางคนอาศัยอาการกับการจากไปของสามี แต่การหายไปของสามีอาจทำให้แม่บางคนไม่ติดตาม เพราะอยากให้ฝ่ายสามีได้ใช้ชีวิตที่ดี “หายไป เราก็ไม่ตามนะเพราะคือแม่คิดว่า ลูกเป็นอย่างนี้พิการแบบนี้เขาคงไม่อยากมาจมปรกอะไรอย่างนี้ แม่จะปล่อยอะคะ จะไปไหนก็ช่าง” เหตุอันไม่สมควรที่ว่าหนึ่งนั้นคือการที่ครอบครัวมีลูกที่พิการ การมีลูกพิการทำให้คนเป็นแม่รู้ว่า สามีของตนจะอดทนอยู่กับตนไม่ได้นาน “ผู้ชายก็แบบนี้เราเองไม่คาดหวังว่าเขาจะอยู่กับเราได้ไม่นานอยู่แล้ว” ความตระหนักเรื่องการครอบครองทรัพยากรเข้ามาแทนที่พร้อมกับความกังวลและความเครียด สัญญาณการทอดทิ้งภรรยาและลูกพิการของสามีสำหรับแม่แล้วอาจสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของสามีตนเองได้ก่อนใคร

1.2.3 สามีที่ไม่ใช่พ่อแท้ ๆ ของลูกพิการ

ความสุขในชีวิตสมรส แม้ที่มีลูกพิการบางคนอาจไม่สามารถพบประสบการณ์นั้นได้ในการสมรสเพียงครั้งเดียว การสมรสครั้งแรกกับพ่อของลูกพิการ อาจสร้างรอยแผลลึกให้กับชีวิตสมรส การหาเหตุและผลของการมีอยู่จากคำว่า “รัก” อาจไม่ใช่ประสบการณ์ที่คนเป็นแม่ที่มีลูกพิการ

ต้องการพบเจออีกต่อไป เหตุและผลดังกล่าวอาจถูกแทนที่ด้วยความจำเป็นและความถูกต้องรูปแบบอื่น โดยแม่เล่าถึงประสบการณ์ตรงนี้ด้วยความรู้สึกที่เหน็ดเหนื่อยว่า “การมีสามีใหม่ทำให้เหนื่อยขึ้น แต่ก็ดีกว่าอยู่คนเดียว เพราะตอนนี้มีคนคอยช่วยทุกอย่างเกี่ยวกับลูกพิการ จำเป็นต้องมีเขา สามีคนนี้ก็ดีแหละ เขาไม่ทุบตีเราเหมือนคนก่อน” แต่ภาระต่าง ๆ ในบ้านสามีใหม่ก็ต้องตกอยู่ที่แม่เช่นกัน “ต้องดูแลลูกติดให้เขาด้วย ต้องคอยเตรียมข้าวปลา ช่วยทำมาหากิน ไปเก็บของเก่าตั้งแต่ตีสอง เอาน้องพิการติดไปด้วย กลับมาก็มาดูแลลูกให้เขา ส่งลูกเขาไปโรงเรียนอีก” ประสบการณ์ที่ต้องคอยรองรับอารมณ์ของสามีที่ไม่ใช่พ่อแท้ ๆ ของลูกพิการก็เป็นสิ่งที่แม่ที่มีลูกพิการต้องเจอ แต่แม่ใช้ประสบการณ์การมีสามีที่ไม่ใช่พ่อแท้ ๆ ของลูกพิการในการต่อรองเพื่อให้ตนเองเลี้ยงลูกได้อย่างไม่ลำบาก ไม่ต้องดูแลลูกเพียงลำพัง

1.2.4 สามีที่ให้ภรรยาเป็นหลักในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว

ในอดีตครอบครัวอาจถือว่าสามีเป็นช้างเท้าหน้า ส่วนภรรยาเป็นช้างเท้าหลัง โดยให้ความหมายสามีว่าเป็นผู้นำ ส่วนภรรยาเป็นผู้ตาม แต่ในปัจจุบันพบว่า การยอมรับในตัวสตรีในบทบาทของผู้นำเพิ่มมากขึ้นในสังคม การแบ่งหน้าที่ภายในครอบครัวก็เช่นกัน แต่เดิมสามีเคยรับหน้าที่ในการหารายได้หลักในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว แต่ปัจจุบันภรรยาที่ได้รับการศึกษาและมีความสามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพก็สามารถช่วยแบ่งเบาภาระด้านนี้ได้ โดยเฉพาะภรรยาที่มีการศึกษาและจบในระดับที่สูงกว่าสามี แต่ในบางครอบครัวที่คนเป็นแม่เป็นหลักในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวกลับพบว่า มีปัญหาเหตุการณ์การผกผัน อันเป็นเหตุให้ลูกที่เกิดมามีร่างกายปกติ กลายเป็นลูกพิการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประสบการณ์นี้ทำให้เห็นว่า แม่ที่มีลูกพิการไม่สามารถไว้วางใจคนในครอบครัวฝ่ายสามีตนเองได้เลย สร้างความเจ็บปวดและความรู้สึกโทษตัวเองให้กับแม่ที่มีลูกพิการเป็นอย่างมาก และจะเป็นความรู้สึกที่แม่ที่มีลูกพิการไม่มีวันสลัดออกไปได้แม้นึกถึงว่า ร่างกายที่เคยปกติของลูกหล่นร่วงและอับโชคเพราะความไว้วางใจของแม่เอง แม่พูดทั้งน้ำตาว่า “เป็นเรื่องเดียวที่คิดไปคิดมาอยู่นะคะ ว่าถ้าหนูอยู่กับเขาเอาเขามาตั้งแต่แรกอาจไม่เป็นแบบนี้ คงเพราะเราพลาดเอง เราไม่ได้คิดตรงนั้นว่าลูกทุกคนไว้ตรงนั้น ทำไมเราไว้วางใจคนเยอะขนาดนั้น เรา รู้จักพวกเขาไม่นานเลย แต่เรายอมเอาลูกทุกคนไว้แบบนั้น ความผิดพลาดของเราเพราะตอนนั้นเราน่าจะรักษาทัน”

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ในการต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามี มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลยุทธ์กับสามี

2.1.1 ใช้ความขยันสยบพฤติกรรมร้าย ๆ ของสามี

ประสบการณ์การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นการเชื่อมโยงร่วมกันและมีแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงสูง การสื่อสารระหว่างสมาชิกจึงกลายเป็นเหมือนเส้นเชือกบาง ๆ ที่เคลือบความสัมพันธ์และสัมพันธ์ภาพในระบบครอบครัวให้คงอยู่ ดังนั้นทุกการกระทำของผู้เป็นภรรยาหรือผู้เป็นแม่ของลูกพิการจึงต้องใช้การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญในการต่อรองกับพลังอำนาจของสามี “เวลาเขาโกรธ เราก็ออดทน เขาจะชอบไล่เรากับลูก บางครั้งเขาไม่มีดั่งค์ เขาก็ว่า ว่าเรามีลูกพิการ เลยทำให้เขาไม่มีดั่งค์ เขาคอยไล่ เวลาโมโห เขาด่าว่า ลูกเราพิการใช้แพมเพอร์สตลอด เปลืองเงินอะ” แต่กรณีนี้ทำให้พบว่า แม่มีการตีความความหมายของสามีตนเอง โดยให้ความหมายว่า เป็นบุคคลที่แม่ต้องใช้ความอดทน แม้จะถูกขับไล่อย่างไร้ดั่งค์หลายต่อหลายครั้ง สถานการณ์ที่สามีบีบคั้นแม่ที่มีลูกพิการเช่นนั้นทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงการใช้อำนาจของสามีที่เชื่อว่า ตนเองเป็นใหญ่กว่าภรรยาและลูกพิการ โดยอ้างถึงทรัพยากรที่แม่จำเป็นต้องได้จากตนเองเท่านั้นคือเงิน เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้จึงทำให้แม่เอง

ตีความความหมายของสามีนว่า เป็นบุคคลที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูบุตรพิการของตนเองนำไปสู่การวางแผนโยกย้ายทรัพยากรเพื่อการดูแลบุตรพิการ (เงินของสามีนที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูบุตรพิการของตนเอง) จึงมีการวางแผนก่อนที่จะสื่อสารแม่จะต้องผ่านกระบวนการไตร่ตรองจนนำไปสู่การต่อรองกับสามีน

2.1.2 ให้สามีนออกจากงานมาเลี้ยงลูกพิการ

ประสบการณ์ของแม่บางคนก็อาจเลือกที่จะขอให้สามีนตนเองเป็นฝ่ายเปลี่ยนชีวิตการทำงานของตนเองเพื่อลูกพิการและภรรยา โดยแม่มองว่าลูกพิการจำเป็นต้องมีพ่อหรือแม่คอยดูแลตลอดทั้งวัน การที่ทั้งพ่อและแม่ทำงานทั้งคู่ อาจไม่ส่งผลดีต่อลูกพิการเนื่องจากลูกจำเป็นต้องมีผู้ดูแลการเปลี่ยนชีวิตการทำงานของตนเองหรือสามีน อาจเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญหลังจากมีลูกพิการ โดยแม่เล่าว่า “ตอนนั้น เราเก็บเงินเก่งกว่าแฟน มีเงินเดือนมากกว่าแฟนนะ เราคุยกับแฟนว่า รับประทานมัยว่าเธอจะดูแลเราและเลี้ยงลูกได้ แฟนก็เลยยอมออกจากงานเลี้ยงลูก แต่แฟนเขามีเงื่อนไขว่า ทุกเย็นเขาจะต้องไปสังสรรค์กับเพื่อนหลังจากเรากลับจากที่ทำงาน แต่พ่อเขาไม่เคยอารมณ์เสียกับลูก” ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวพบว่า แม่มีการตีความความหมายตนเองในมิติอาชีพ โดยมองว่าหากอาชีพของตนเองมั่นคงกว่าสามีน และได้รายได้มากกว่า เพียงพอต่อการเลี้ยงดูคนทั้งครอบครัว ตนก็สามารถเป็นหลักในการหาเลี้ยงคนในครอบครัวได้แทนที่สามีน ส่วนสามีนก็สามารถดูแลลูกพิการแทนแม่ได้เช่นกัน โดยแม่มีการตีความความหมายตนเองว่าตนจะเป็นฝ่ายหาเลี้ยงสามีนและลูกพิการ เนื่องจากตนมีหน้าที่การทำงานที่สามารถหาเงินได้มากกว่าฝ่ายสามีน และตีความความหมายของสามีนตนเองว่า สามีนควรเป็นฝ่ายออกจากงานมาเป็นพ่อบ้านเลี้ยงลูก

2.2 กลยุทธ์กับญาติสามีน

2.2.1 หลีกเลี้ยงการปะทะ

วิธีการที่บุคคลในครอบครัวฝ่ายญาติสามีนใช้ประเมณสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเห็นในตัวพ่อแม่ที่มีลูกพิการอาจมีความโน้มเอียง และหลายครั้งความโน้มเอียงนั้นจะอยู่ฝ่ายตนเอง จนทำให้หลายครั้งที่ญาติสามีนไม่เข้าใจความเป็นแม่ที่มีลูกพิการ จึงพยายามทำให้แม่ที่เชื่อในสิ่งที่ตนคิดของตัวเอง ซึ่งทัศนคติที่ว่านั้นมีผลต่อหัวข้อของการสื่อสารในการต่อรอง ทัศนคติของผู้รับสาร (แม่ที่มีลูกพิการ) และทัศนคติต่อสถานการณ์แวดล้อม เช่น การเป็นแม่ที่มีลูกพิการแบบนี้ต้องใช้เงินเยอะ หรือกดดันด้วยคำพูดต่าง ๆ ผ่านการสื่อสารที่โน้มเอียง ทำให้การตีความความหมายของแม่ผู้รับสารเปลี่ยนไป แต่ตัวแม่เองจะมีหลายกลยุทธ์ในการต่อรองที่ทำให้ตนเองรู้สึกดีขึ้นจริง ๆ ดังแม่เล่าว่า “ใช้วิธีเดินหนีไม่ฟังค่ะ ถ้าเขาพูดอะไรที่ไม่โอเค แม่จะไม่สวนกลับเพราะเขาเป็นผู้ใหญ่ จะไม่ค่อยรับฟังเราอะค่ะ” แม่เลือกแสดงพฤติกรรมในการต่อรอง เช่น ไม่รับฟัง เดินหนีหรือเล่นกับลูกตนเอง โดยแม่บางคนตีความความหมายของลูกพิการของตนเองว่า ลูกคือผู้ที่เข้าใจตนเองเสมอแม่ลูกจะพูดไม่ได้ก็ตาม และการต่อรองด้วยการปฏิเสธที่จะทำตามความต้องการของญาติสามีนคือ การไม่ปฏิบัติตามวิธีของคนในครอบครัว แต่ในความเชื่อของแม่แล้วกลับมองว่าเป็นความกล้าหาญที่จะปกป้องลูกตนเอง ไม่ทำตามทัศนคติที่โน้มเอียงของญาติสามีนอันเต็มไปด้วยความลำเอียงนั้น เพราะแม่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

2.2.2 ตัดสัมพันธ์

การแสดงออกว่าตนเองไม่พร้อมต่อการเริ่มต้นชีวิตคู่อีกครั้งก็เป็นอีกหนึ่งการต่อรองการใช้ความกลัวเป็นเกราะคุ้มภัยกลัวการใช้ชีวิตคู่อีก กลัวคนใหม่จะไม่รักลูกพิการของตน กลัวจะอยู่ไม่ไหวถ้าต้องถูกทอดทิ้งอีกครั้ง หรือกลัวว่าจะมีสามีนใหม่ที่ไม่ดี กลัวสามีนใหม่จะลำบากถ้าต้องมาดูแลลูกพิการกับตนเอง เป็นต้น หรือกลยุทธ์ที่ใช้ต่อรองกับสิ่งที่คนในสังคมตัดสินตน ดังที่แม่เล่าถึงเรื่องความอึดอัดที่ครอบครัวไม่เข้าใจว่า “หลายอย่างเลยที่เขามองแล้วทำให้เราอึดอัด อย่างเหตุการณ์ที่แม่

สามีให้ทั้งลูกที่ส่งเคราะห์ พ่อเด็กก็เห็นดีเห็นงามด้วย แล้วก็คนในหมู่บ้านหลาย ๆ คนการมองคนพิการอีกแบบของเขา ทำให้แม่แยม อย่างเวลามีคนเอาของมาฝากให้แม่ พวกเขาก็คิดว่า มีผู้ชายมาถึงบ้านอีกแล้ว มีอะไรกันรีเปล่า อย่างถ้าเจ้าหน้าที่ที่มาช่วยเหลือลูกพิการของเราเป็นผู้ชาย อะไรแบบนี้ พวกเขาก็จะคิดกันแล้ว ไม่ได้พูดให้เราได้ยินหรอก แต่ไปถามผู้ชายที่มาหาเรานี่แหละ ถามจนเขาอึดอัดที่จะตอบ” การต่อรองด้วยการไม่คิดถึง และไม่สนใจใคร ปลอบให้คนรอบข้างคิดในสิ่งที่ไม่เป็นจริงต่อไปโดยไม่อธิบาย ไม่ได้แยแส (กลยุทธ์การต่อรองกับคนรอบข้างด้วยการไม่แคร์คนในสังคม) ถือเป็นกลยุทธ์การต่อรองของแม่ที่แยบยล

2.2.3 ฟังพาอาศัย

เพราะการตีความความหมายของแม่ที่ให้ความหมายความเป็นญาติสามี หมายถึงผู้ที่พร้อมเยียวยาจิตใจมากกว่าซ้ำเติมจิตใจกัน แม่บางคนที่โชคได้เจอญาติสามีที่เข้าใจตนเองจึงสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ในมุมมองของความตื้นตันใจได้ว่า “ก็มีญาติพี่น้องเรากับญาติพี่น้องแฟน เวลาเขามาหาเรา เขาจะคอยมาพูดคุย มาเยี่ยม เขาเข้าใจเรา เราคุยกับเขาได้ทุกเรื่องจะปรับทุกข์ได้” พบว่า แม่ที่มีทรัพยากรเป็นทรัพยากรมรดก ไม่ว่าจะเป็นมรดกที่เป็นที่ดิน หรือมรดกในรูปแบบใดก็ตาม จะสามารถพบกับประสบการณ์ที่ตีระหว่างตนเองและญาติสามีได้ ดังที่แม่พูดให้ฟังว่า “ทั้งญาติฝั่งเราและญาติสามีอยู่ในที่ดินเดียวกัน มันเป็นบ้านที่มีเนื้อที่ติดกันนะ ก็เลยไปมาหาสู่วานให้ช่วยกันดูแลลูกพิการได้ เวลาเราไปทำสวน ก็วานให้เขามาช่วยดู เวลาไม่สบายใจก็พูดคุยกัน” จะเห็นว่า ญาติสามีที่ดีจัดเป็นทรัพยากรสำคัญของแม่ที่มีลูกพิการที่สามารถช่วยเหลือแม่ในยามทุกข์ยากได้ แต่เมื่อการตีความความหมายของญาติสามีไม่ได้ดีหรือเป็นดังที่ตนคาดหวัง แม่จะมีวิธีในการสร้างกลยุทธ์การต่อสู้ต่อรองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ตนและลูกพิการได้รับในสิ่งที่ตนต้องการ

2.3 กลยุทธ์กับคนรอบข้าง

2.3.1 เลิกยุ่งเกี่ยวกับคนรอบข้าง

แม้มนุษย์เป็นสัตว์สังคม แต่สังคมก็ยังมีความสลับซับซ้อน ดังนั้นโอกาสที่มนุษย์จะสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้จึงเป็นเรื่องยาก ประสบการณ์การได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการจำเป็นต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์และความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น แต่แม่อาจต้องการเพียงแค่สถานที่ปลอดภัยให้กับลูกพิการของตนเอง “แต่แม่ไม่ค่อยเอาน้องออกไปค่ะเพราะบางคนมองเรา ทำให้เรารู้สึกไม่ดี มีคำพูดแบบ เอ่อ (ร้องไห้) อืม ...ก็เลยใช้วิธีไม่ไปเจอใครเลย อยู่แต่ในบ้านเราดูทีวีกับน้อง เวลาอยู่กับน้องเรารู้สึกดี เล่นบ้าง อะไรบ้างก็ทำให้ผ่อนคลาย หลังจากเสร็จงานแล้วอะค่ะ แม่จะอยู่ในสวนของญาติ ก็จะทำหนังสือ แต่ไม่เล่นโทรศัพท์ค่ะ เราอยู่แต่ในสวนของเรา มีสวนของญาติ ประมาณ 20 ไร่ มีบ่อปลา ถ้าไม่ต้องไป รพ. ก็ไม่ต้องออกไปไหน อยู่แต่ในนี้ ใครคิดถึงก็มาหาเรา” อาจดูเป็นการโต้ตอบที่เจ็บแสบ แต่สำหรับแม่แล้วการต่อรองนี้ช่วยลดความเสี่ยงต่อการเสียความรู้สึกได้เป็นอย่างดี แม่ที่มีลูกพิการจะยึดความปลอดภัยเป็นที่ตั้งให้กับตนเองและลูกน้อยเสมอ

2.3.2 คินสู่อ้อมกอดแห่งรัก

เพราะความไว้วางใจญาติสามีและสามี ดังที่แม่คนหนึ่งเล่าว่า “เราก็ไว้วางใจแม่ผัวกับพ่อเขา ก็เลยทำงานแล้วให้สองคนเขาช่วยกันดูแลลูกให้เรา แม่ก็เลยยอมไปทำงานที่กรุงเทพค่ะ แล้วส่งเงินมาให้พวกเขา ไม่กลับมา 3 เดือน อะค่ะ แต่โทรคุยถามข่าวลูกตลอด แต่พวกเขาก็เหมือนบอกเราตลอดว่า ลูกไม่สบาย แต่ไม่เป็นไร ทำงานไป ไม่มีอะไรหรอก” แม่ผู้เป็นแม่จะรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่เอาเปรียบคนในครอบครัว และให้เกียรติสามีและญาติสามี เชื่อฟังและปฏิบัติตามข้อตกลงในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ท้ายที่สุดผลลัพธ์ที่ได้กลับพบว่า คนในครอบครัวที่แม่ไว้วางใจ

กลับมารับผิดชอบดูแลลูกของตนจนลูกถึงแก่ความพิการ ปิดบังความจริงจนไม่สามารถรักษาให้ลูกพิการหายได้โดยแม่ได้บอกว่า “พอถึงช่วงปีใหม่ เป็นช่วงที่ต้องกลับบ้านพอดี กลับมาเท่านั้นแหละ เห็นลูกแล้วแบบลูกสาวแม่ติดเตียงไปแล้ว หมอบอกว่าถ้ามาไวกว่านี้ลูกเราจะไม่เป็นแบบนี้ มันเกิดจากการไปฉีดวัคซีนแล้วลูกชัก แต่ครอบครัวสามีเราปิดบังเรา แม่สามีกับสามีเราเองที่ไม่ยอมบอกความจริงนี้” จะเห็นว่าหากมีเหตุการณ์ที่ทำให้แม่ไม่ไวใจ แม่ก็พร้อมที่จะหาทางอื่นเพื่อตอบโต้ครอบครัวและปกป้องตนเองกับลูกพิการทันที

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์พบว่าแม่ที่มีลูกพิการมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีในรูปแบบที่หลากหลาย 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีก่อนพบว่าลูกพิการ (ประสบการณ์เกี่ยวกับสามีที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นต้นเหตุให้ลูกพิการและประสบการณ์เกี่ยวกับสามีที่มีความรับผิดชอบและห่วงใยภรรยาที่ตั้งครรภ์) และ แบบที่ 2 ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีหลังมีลูกพิการ (ประสบการณ์เกี่ยวกับการเป็นหญิงหม้ายเพราะสามีต้องคดีอาญาประสบการณ์สามีทอดทิ้งประสบการณ์สามีที่ไม่ใช่พ่อแท้ ๆ ของลูกพิการและประสบการณ์เกี่ยวกับสามีที่ให้ภรรยาเป็นหลักในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของอรุณรัตน์ ศรีจันทร์นิตย์ และวัลยาธรรมพนิชวัฒน์ (2561) ที่พบว่า ประสบการณ์ของมารดาที่มีความหลากหลาย และการศึกษาประสบการณ์ของมารดาที่มีบุตรพิการทำให้เห็นถึงหลากหลายประสบการณ์ของคนเป็นแม่ ไม่ว่าจะเป็นความเครียดกับชีวิตคู่ ความกังวลและความรู้สึกไม่แน่นอน ความรู้สึกกลัวบุตรไม่รอดชีวิต ความรู้สึกไม่แน่นอนเกี่ยวกับผลการรักษาและอาการป่วยบ่อยและทรุดตัวของบุตร การต้องดูแลบุตรพิการภายใต้ความกดดัน

นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์ในการต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการภายใต้ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามี ได้แก่ (1) กลยุทธ์กับสามี 2 กลยุทธ์ (การใช้ความขยันสยบพฤติกรรมร้าย ๆ ของสามีและการให้สามีออกจากงานมาเลี้ยงลูกพิการ) (2) กลยุทธ์กับญาติสามีไม่ว่าจะเป็นการเลือกเดินหนีญาติสามี คือ การตีความแบบแผน อย่าไปเถียงผู้ใหญ่เป็นการตีความวิถีปฏิบัติเพื่อให้เขาอยู่ในสังคมตรงนั้นได้ ไม่ถูกสังคมแทรกแซงและไม่ถูกประณาม การเดินหนีไม่ใช่การพ่ายแพ้ เป็นการตีความเพื่อให้ได้ชัยชนะ ไม่ใช่การสยบยอม หรือการเลือกตัดสัมพันธ์ ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่แม่จะสื่อสารกับสังคมว่าไม่คบญาติสามี เพราะมีทรัพยากรบางอย่างที่แม่เห็นว่ามีคุณค่ากว่า เช่น ทรัพยากรฝั่งญาติตนเองหรือการเลือกพึ่งพาอาศัยกัน (3) กลยุทธ์กับครอบครัว (เลิกล้มเกี่ยวกับครอบครัว คินสู่อ้อมกอดแห่งรัก) ทั้งหมดนี้อาจเป็นเพราะแม่เชื่อว่าการตีความตนเองใหม่เพื่อให้สามียอมรับ หรือการเลือกที่จะต่อรองในรูปแบบอื่น สะท้อนให้เห็นความเชื่อของแม่ที่มีลูกพิการในเรื่องการตีความความหมายเรื่องภรรยาที่ดี สามีที่ดี และความเป็นแม่ที่ดี จนแม่สามารถตีความความหมายแบบใหม่ได้ ที่นับได้ว่าบางอย่างแม้จะขัดแย้งกับค่านิยมและโครงสร้างบางอย่าง แต่แม่กลับใช้การต่อรองในรูปแบบของการแทรกแซงความคิดสามี ความคิดของญาติสามี และความคิดของครอบครัวได้ เพื่อผลลัพธ์ให้ทุกคนการยอมรับในตัวแม่ที่มีลูกพิการมากขึ้น และเพื่อให้ลูกและตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งหมดมิใช่การใช้การที่แม่สยบยอมหรืออ่อนแอ หากแต่เป็นวิธีการที่โยกย้ายทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและแยบยลการฉวยใช้ทรัพยากร ด้วยการย้ายตนเองจากที่หนึ่งไปที่หนึ่งหรือการตีความความสามารถของตนเองใหม่เพื่อการครอบครองทรัพยากรที่เหนือกว่า จนสามารถทำให้ตนเองได้ในสิ่งที่ต้องการ (Exercise Power) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของภักทพรธน์ ทาดี (2564) เกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่ซ้อนทับระหว่างความเป็นแม่และแรงงาน ที่ท้ายสุดผู้หญิงเองก็ต้องแบกรับภาระในฐานะ “ผู้ดูแล” สมาชิกในครอบครัว เนื่องจากถูกนำมาเชื่อมโยงกับความเป็นหญิงที่มีผลจากระบบทุนนิยมและอุดมการณ์

ชายเป็นใหญ่ แต่ถึงแม้ผู้หญิงจะถูกกำหนดให้รับภาระความเป็นแม่หรือบทบาทในฐานะผู้ให้กำเนิด และผู้ดูแล แต่ผู้หญิงก็มีแนวโน้มที่จะมีเสรีภาพและมีอำนาจในการควบคุมจัดการทุกสิ่งได้มากกว่า เพราะสังคมมอบหน้าที่ผู้ดูแลหลักของสมาชิกในครอบครัวให้เป็นของผู้หญิงที่เป็นผู้ให้กำเนิด สอดคล้องกับแนวคิดของ Giddens (1984) ที่ยืนยันว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีส่วนในการผลิตซ้ำและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมในระดับกฎและทรัพยากร โดยมีตัวเชื่อม (Modality) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างดังกล่าวได้ ซึ่ง Giddens เรียกว่า ลักษณะความเป็นทวิภาวะของโครงสร้าง (The Duality of Structure) เป็นตัวเชื่อมที่ส่งผลให้ทั้งโครงสร้างและปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ตัวเชื่อมดำรงอยู่ในความสำนึกนึกคิดของบุคคล (Mind) โดยสำนึกนึกคิดดังกล่าวอยู่ในตัวเชื่อมของแม่ที่มีลูกฟิการที่มีทั้งความเป็นบุคคล (Agent) และผู้กระทำการ แม่ที่มีลูกฟิการรู้ว่าจะสามารถตีความ (Interpretive Scheme) อย่างไร จัดการ/ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ตนเองมี (Facility) เพื่อให้ตนเองและลูกฟิการทำอะไร ๆ ตามต้องการได้อย่างไรการสร้างกลยุทธ์ในการบริหารจัดการและดูแลสมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นบุตร สามี ผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่แม่ต้องเผชิญแม้บางอย่างจะขัดแย้งกับค่านิยมเรื่องความกตัญญู จารีต และศีลธรรมก็ตาม แต่แรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงทุกคนที่ต้องเดินหน้าอดทนอดกลั้นทำหน้าที่ของตนเองเพื่อคนที่รักต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 การต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกฟิการ

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าแม่ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีก่อนจะพบว่าลูกพิการจะเป็นอย่างไร และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสามีก่อนจะพบว่าลูกพิการจะดีขึ้นหรือแย่ลงแค่ไหน แต่ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ว่า ไม่มีสถานการณ์ที่แม่ไม่สามารถต่อรองกับโครงสร้างสังคมได้เลย ไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์กับสามีแบบใดก็ตาม แม่ที่มีลูกพิการหาวิธีจัดการได้ทั้งหมด แม่สามารถต่อรองกับโครงสร้างสังคมได้เสมอ การได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้แม่ต่อรองเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของลูกพิการ การแสดงออกของแม่ที่มีลูกพิการในฐานะผู้กระทำการเมื่อต้องเผชิญกับประสบการณ์ในรูปแบบต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จจึงเป็นประสบการณ์อันเต็มไปด้วยศักดิ์ศรีความเป็นแม่ และความเป็นผู้หญิงภายใต้ความสัมพันธ์แบบปกติของคนเป็นแม่ที่มีลูกพิการ การแสดงออกถึงสิทธิความเป็นแม่ของลูกพิการแต่ละครั้ง เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเชื่อว่าทำให้เกิดความรู้ได้ ความรู้จากการรับมือกับโครงสร้างสังคม การเอาชนะความเบื่อหน่ายและความกลัวของแม่สะท้อนให้เห็นกลยุทธ์ที่มีมากกว่าการขอความเห็นใจจากสังคมได้

สรุป

ผลลัพธ์ของกลยุทธ์ที่แม่ที่มีลูกพิการใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการต่อรอง บ้างต่อรองกับสามี บ้างต่อรองกับญาติสามี บ้างต่อรองกับคนรอบข้าง บ้างก็ต่อรองด้วยการบอกสิ่งที่ตนเองต้องการ บ้างก็ต่อรองด้วยการเดินหนีหลีกเลี่ยงการปะทะ ไม่ฟังเสียงคนรอบข้าง บ้างก็ต่อรองด้วยการขังตนเอง และลูกพิการไว้ในบ้าน บ้างก็ต่อรองด้วยการร้องเรียน บ้างก็ต่อรองด้วยการทำให้ตนเองเข้มแข็ง แม้แท้จริงจะเต็มไปด้วยความอ่อนไหวเปราะบาง บ้างก็ต่อรองด้วยการร้องขอให้คนรอบข้างสงสาร และเห็นใจ บ้างก็ต่อรองด้วยการขอความช่วยเหลือและสวัสดิการ บ้างก็ต่อรองด้วยการข่มขู่ผู้คนที่มาเอาเปรียบลูกของตนและอ้างไปถึงกฎหมายและความถูกต้อง บ้างต่อรองด้วยการยื่นหยัดด้วยลำแข้งของตนเอง แต่จะด้วยวิธีการต่อรองด้วยกลยุทธ์รูปแบบใดก็ตาม ประสบการณ์ดังกล่าวทั้งหมดของการต่อรองคือกลยุทธ์ของคนเป็นแม่ที่มีลูกพิการที่พร้อมทำเพื่อความอยู่รอดของตน และลูกพิการ ผู้หญิงที่เป็นผู้แบกรับภาระในฐานะ “ผู้ดูแลหลัก” ของลูกพิการในครอบครัว แม่ผู้อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมและอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ แต่งานวิจัยนี้เผยให้เห็นว่าแม่ที่มีลูกพิการก็มีเสรีภาพ และมีอำนาจในการควบคุมจัดการทุกสิ่งได้แม้สังคมจะมอบความหมายให้เป็นที่ต้องรับผิดชอบ ความพิการของลูกก็ตาม แต่แม่ก็ยังสามารถสร้างกลยุทธ์ในการบริหารจัดการและดูแลสมาชิกในครอบครัวแม้ต้องเผชิญประสบการณ์เกี่ยวกับสามีในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลังพบว่าลูกพิการก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้บอกเล่าเรื่องราวของแม่ที่มีลูกพิการ อันจะช่วยสร้างความหมายใหม่และเปิดพื้นที่ใหม่ให้กับแม่ที่มีลูกพิการได้ เติมไปด้วยเรื่องราวที่ทำให้เห็นบทบาทสังคมในการหล่อหลอมความคิด ความเชื่อของแม่ที่มีลูกพิการ และเป็นส่วนหนึ่งของการสั่นคลอนเรื่องเล่าหลักที่มีต่อความหมาย ความคิด ความเชื่อและคุณค่าของแม่ที่มีลูกพิการ ดังนั้นข้อมูลจากผลการวิจัยจึงนำไปใช้ในการกระตุ้นเตือนสังคมให้เกิดการทบทวนและให้ความหมายใหม่กับแม่ที่มีลูกพิการ แต่เนื่องจากบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการ ดังนั้นผู้วิจัยแนะนำให้ผู้สนใจค้นหาข้อมูลจากรายงานวิจัยฉบับเต็ม เพื่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแม่ที่มีลูกพิการทางสมองที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เท่านั้น สำหรับประเด็นการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยคุณภาพกับแม่ที่มีลูกพิการในกลุ่มอื่นต่อไป หรือเก็บข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับแม่ที่มีลูกพิการ เพื่อให้เห็นมิติของเรื่องเล่าใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์เรื่องกลยุทธ์การต่อรองกับโครงสร้างสังคมของแม่ที่มีลูกพิการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- นันทกา สวัสดิพานิช, บุศรา ชัยทัศน์ และอาทิตยา แดงสมบุญ. (2564). ปัญหาการดูแลสุขภาพและการเข้าถึงบริการสุขภาพของเด็กที่มีความพิการบนใบหน้าและกะโหลกศีรษะแต่กำเนิด: การรับรู้ของผู้ดูแล. *วารสารสภาการพยาบาล*, 36(2), 110-126.
- ปาลิตา ผลประดับเพชร. (2561). ความเป็นแม่ในหนังสือการเตรียมความพร้อม. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(2), 45-58.
- ภัทรพรรณ ทำดี. (2564). มองรอบทิศกับชีวิตและสุขภาพของผู้หญิง: แนวทางในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพ. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 47(2), 7-29.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2550). *ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การมีผู้ช่วยคนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล และสิทธิของผู้ดูแลคนพิการ พ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2564). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพเด็กพิการสำหรับผู้ปกครองที่มาใช้บริการภายในศูนย์การศึกษาพิเศษ*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2565, จาก shorturl.asia/8aLv9.
- อรุณรัตน์ ศรีจันทร์นิตย์ และวัลยา ธรรมพนิชวัฒน์. (2561). ประสบการณ์ของมารดาที่มีบุตรได้รับการผ่าตัดหัวใจ: การวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารสภาการพยาบาล*, 33(1), 74-88.
- อุไร ไชยเสน และสมสุข หินวิมาน. (2561). การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เปี่ยมเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 12(1), 43-76.
- Biernacki, P. and Waldorf, D. (1981). Snowball Sampling: Problems and Techniques of Chain Referral Sampling. *Sociological Methods & Research*, 10(2), 141-163.
- Bold, C. (2012). *Using Narrative in Research*. London: SAGE Publications.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis*. London: Sage Publications.
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society: Outline of the theory of Structures*. Cambridge: Polity Press.
- Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine.

- Michael, Y. W., Pal, J., Asmund, H. and Idunn, B.(2022). Impact of child disability on parental employment and labour income: a quasi-experimental study of parents of children with disabilities in Norway. *BMC Public Health*. Retrieved January 20, 2023 from <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-022-14195-5>.
- Tulare, W. P. and Carol R. S. (2018). Mothers as “Others”: Identity of Mothers of Children with Disabilities and Adult Education Discourse. (*Adult Education Research Conference*). Canada: University of Victoria.

การศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี
A STUDY OF ENGLISH LANGUAGE LEARNING STRATEGIES OF STUDENTS
AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI
SUPHANBURI CAMPUS

เมธัส เมย์ไธสง

Mathus Moeithaisong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail: mathus.m@rmutsb.ac.th

Received March 1, 2023; Revised March 30, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี และเปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียน ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง และนักศึกษาที่เรียนในคณะต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา จำนวน 283 คน สำหรับทดสอบโดยสถิติ T-test และจำนวน 407 คน สำหรับการทดสอบด้วยการใช้สถิติ F-test เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ แบบวัดกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ จาก Strategy Inventory for Language Learning Version 7.0 (ESL/EFL) ของ Oxford (1990) ประกอบด้วยข้อคำถาม 50 ข้อ และวัดกลวิธีการเรียน 6 ด้าน ประกอบด้วย กลวิธีการจำ กลวิธีทาง เชาวน์ปัญญา กลวิธีทดแทน กลวิธีอุปมาอุปไมย กลวิธีจิตพิสัย และกลวิธีทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า 1. โดยภาพรวมมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณาค่าเฉลี่ยการใช้แต่ละกลวิธีในการเรียนในระดับปานกลางทุกกลวิธี เมื่อพิจารณาแต่ละกลวิธี ในการเรียน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) กลวิธีอุปมาอุปไมย 2) กลวิธีทางสังคม 3) กลวิธีทางเชาวน์ปัญญา 4) กลวิธีทดแทน 5) กลวิธีการจำ และ 6) กลวิธีจิตพิสัย ตามลำดับ 2. นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนแต่ละกลวิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนแต่ละกลวิธีมากกว่านักศึกษาชาย และ 3. นักศึกษาที่เรียนคณะต่างกันมีการใช้กลวิธีการเรียนแต่ละกลวิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า แต่ละกลวิธีมีการใช้กลวิธีการเรียนไปในทิศทางที่ สอดคล้องกันหรือใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: กลวิธี, กลวิธีการเรียนภาษา, การใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the English language learning strategies of students at Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphanburi campus, and (2) to compare the English language learning strategies used by the students based on their genders and faculties. Quantitatively, the sample was the student's Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphanburi campus who were chosen by stratified sampling. The sample for t-test was 283 students, and one-way analysis of variance was 407 students. The quantitative research instrument was the Strategies Inventory of Language Learning (SILL, version 7.0) by Oxford (1990). The SILL was translated into Thai and adapted to suit a Thai context. The SILL consists of 50 items measuring six language learning strategies: memory, cognitive, compensation, metacognitive, affective, and social. The data was analyzed using arithmetic means, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and a multiple comparison test (Bonferoni's Test).

The results were as follows: 1) The students moderately used English language learning strategies in all categories. When considering each side and sort by most to mean less as follows: Metacognitive Strategies, Social Strategies, Cognitive Strategies, Compensation Strategies, Memory Strategies, and Affective Strategies. 2) The males and females used English language learning strategies differently at a significance level of .05. Their showed females used English language learning strategies more than males by considering each side. And 3) The students studied different faculties used English language learning strategies differently at a significance level of .05. The results of pair difference showed that the students used English language learning strategies were the same pattern to use each side.

Keywords: Strategies, Language Learning Strategies, English Language Learning Strategies.

บทนำ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ จากการสอบวัดความสามารถทางภาษาอังกฤษ ในภาพรวมของประเทศ พบว่า ความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับมาตรฐานสากลอยู่ในระดับผู้ใช้ภาษาขั้นเริ่มต้น (Basic User) หมายถึง ผู้เรียนสามารถใช้และเข้าใจประโยคง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถแนะนำตนเองและผู้อื่น ซึ่งต่ำกว่าระดับที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในปัจจุบันที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ

สอนใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความสามารถในการในยุคดิจิทัล (Digital Age Literacy) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) ความคิดสร้างสรรค์ (Inventive Thinking) การผลิตภาษาขั้นสูง (High Productivity) (Fandino, 2013)

การสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มีความสำคัญเนื่องจากเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษภายใต้บริบทของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา จะต้องอาศัยข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนกลยุทธ์ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป็นแนวทางในการสร้างแผนการสื่อสาร กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นการวางแผนกลยุทธ์ในการเลือกกิจกรรมภาษาอังกฤษที่เหมาะสมและดีที่สุดในสถานการณ์การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ทำให้เกิดความชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และเป็นเสมือนเข็มทิศในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งเสริมความสามารถในยุคดิจิทัล การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์และการผลิตภาษาขั้นสูง (Fandino, 2013)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนภาษาของผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ซึ่งใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการส่งเสริมและแก้ไขกระบวนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ศึกษาองค์ประกอบของกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยบูรณาการ โดยศึกษาว่าผู้เรียนมีกลวิธีการเรียนอย่างไร เนื่องจากมีผลวิจัยจำนวนมากยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้กลวิธีการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาที่สอง แมคกรอรี่ และออกซ์ฟอร์ด (McGroary & Oxford, 1990) อ็อกฟอร์ด และไนท์โคส (Oxford & Nyikos, 1989) พบว่า ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาจะใช้กลวิธีการเรียนภาษาที่หลากหลายและเหมาะสมกับตนเองและชนิดของงาน (Rubin, 1975; อ้างถึงใน Stern, 1983) ในขณะที่ผู้เรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาถึงแม้สามารถบอกการใช้กลวิธีการเรียนภาษาของตนเองได้แต่ไม่รู้จักรับนำกลวิธีการเรียนภาษาเหล่านั้นมาใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับตนเองและชนิดของงาน (Stern, 1975) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนภาษาของผู้เรียนที่มีการเรียนการสอนหลายคณะและหลายสาขาวิชา โดยนำเครื่องมือวัดการใช้กลวิธีการเรียนภาษาของออกซ์ฟอร์ด (Oxford, 1990) ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดที่ได้รับความนิยม

ประโยชน์ของการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบระดับการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ รวมไปถึงการใช้กลวิธีในแต่ละด้านในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนเป็นอย่างไร ตลอดจนการพัฒนากิจกรรมจัดการเรียนการสอนและนำข้อมูลเกี่ยวกับกลวิธีในการเรียนภาษาอังกฤษไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนและสร้างทัศนคติและแบบอย่างที่ดีในการเรียน ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์และแนวทางสำหรับผู้เรียนและผู้สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ที่เรียนคณะต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลวิธี หมายถึง พฤติกรรม การกระทำ ขั้นตอน หรือเทคนิคเฉพาะที่ผู้เรียนใช้ในชั้นเรียน
2. กลวิธีการเรียนภาษา หมายถึง ลักษณะและวิธีการที่ผู้เรียนแต่ละคนใช้ในการเรียนภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ หมายถึง พฤติกรรม การกระทำ ขั้นตอน หรือเทคนิคเฉพาะที่ผู้เรียนใช้ ซึ่งผู้เรียนกระทำโดยรู้ตัว เพื่อช่วยในกระบวนการรับข้อมูลทางภาษาเก็บข้อมูล การระลึกข้อมูล และการใช้ข้อมูลทางภาษาซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อมกับกลวิธีของ Oxford (1990) ซึ่งเป็นวิธีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและการเข้าใจเนื้อหาภาษาเป้าหมาย

การทบทวนวรรณกรรม

ในด้านความสัมพันธ์ของกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษกับเพศของนักเรียน จากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีความสัมพันธ์และไม่มีความสัมพันธ์กันขึ้นอยู่กับบริบทของการวิจัย เช่น งานวิจัยของ Ehrman & Oxford (1989) และ Oxford & Nyikos (1989) พบว่า นักเรียนเพศหญิงเลือกที่จะใช้กลวิธีบางประเภทมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญ ความแตกต่างนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนเพศหญิงมีความถนัดในเรื่องของสังคมและการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับทั้งทางด้านวิชาการและภาษาได้ดีกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องไปทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Oxford & Ehrman (1995) ที่ศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ในระดับ Intensive Course ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า เพศมีผลต่อการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษา จากผลการวิเคราะห์โดย T-test ปรากฏว่าเพศหญิงใช้กลยุทธ์ด้านการทดแทน (Compensation Strategies) สูงกว่าเพศชาย ($t = 2.13, p < 0.034$) จากแบบสอบถาม SILL พบว่า เพศหญิงใช้กลยุทธ์การเรียนโดยรวมเฉลี่ยสูงกว่าเพศชาย ($t = 1.97, p < 0.05$)

แพรวพรรณ พริ้งพร้อม (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 1 ที่กำลังเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐานของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษ

ระหว่างเพศและชั้นปีของนักศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ Oxford's Strategy Inventory for Language Learning (SILL) version 7.0 ซึ่งผู้วิจัยได้แปลเป็นภาษาไทยและปรับค่าให้เหมาะสมกับบริบท แบบสอบถามกลยุทธ์การเรียนรู้ แบ่งชนิดกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาออกเป็น 6 ด้าน คือ กลยุทธ์ด้านการจำ กลยุทธ์ด้านพุทธิปัญญา กลยุทธ์ด้านการทดแทน กลยุทธ์ด้านอภิปัญญา กลยุทธ์ด้านอารมณ์และความรู้สึก และกลยุทธ์ด้านสังคม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 462 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากประชากร นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้านสถิติทดสอบที (T-test) ผลการศึกษาพบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลางในทุกด้านของกลยุทธ์ ส่วนกลยุทธ์ที่นักศึกษานิยมใช้สูงที่สุด คือ กลยุทธ์ด้านการทดแทน และอันดับสอง คือ กลยุทธ์ด้านอภิปัญญา ผลวิจัยยังพบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศ มีผลต่อการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ นักศึกษาเพศหญิงมีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยรวมสูงกว่านักศึกษาเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามการศึกษาระบุว่านักศึกษาที่มีระดับชั้นปีแตกต่างกัน มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษพื้นฐานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

Cunningham (2000) ได้ศึกษาการใช้กลวิธีในการเรียนภาษาสำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง (English as a Second Language: ESL) ในระดับต้น ในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยสอน โดยใช้วิธีการตามแนวคิดของ Oxford & Ehrman (1995) โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนก่งในชั้นใช้ในการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนใช้กลวิธีการเรียนรู้ภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ซึ่งได้แก่กลวิธีปรับตัวเข้ากับสังคม การใช้แหล่งวิทยาการ การใช้ประสบการณ์และความรู้เดิม การกระทำซ้ำ และการเลียนแบบ

Embi (2001) ได้ศึกษากลวิธีในการเรียนภาษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน 3 แห่งใน Selangor ประเทศมาเลเซีย เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีในการเรียนภาษากับความสำเร็จในการเรียนภาษา ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาสูงนั้นใช้กลวิธีในการเรียนมากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ

Hong (2006) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้กลวิธีในการเรียนภาษาและความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษาของนักศึกษาที่ใช้ภาษาเกาหลีและที่ใช้ 2 ภาษา คือ เกาหลี-จีน ในมหาวิทยาลัยในเกาหลี โดยใช้แบบสอบถามของ Oxford (1990) ในการสำรวจการใช้กลวิธีในการเรียนภาษา ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่พูดภาษาเดียวใช้กลวิธี Compensation มากที่สุด ตามด้วย Cognitive, Metacognitive, Memory, Social และ Affective ตามลำดับ นักศึกษาที่พูดได้ 2 ภาษา นิยมใช้ Cognitive มากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับความสามารถในการใช้ภาษามีความสัมพันธ์กับกลวิธีในการใช้ภาษาในทั้ง 2 กลุ่ม

จากการทบทวนวรรณกรรม จุดประสงค์ของการใช้กลวิธีการเรียนภาษาก็คือการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และทำความเข้าใจในภาษาต่างประเทศ อาจมีทั้งในชั้นและนอกชั้นเรียน ซึ่งอาจส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมขึ้นอยู่กับการใช้กลวิธีของผู้เรียน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า กลวิธีการเรียนภาษานั้นมักปรากฏในงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ หลายท่านได้ใช้คำที่หลากหลาย แตกต่างกันไป แต่หมายถึงสิ่งเดียวกันและลักษณะการใช้นั้นมีทั้งความเหมือนกันและแตกต่างกัน ในการศึกษาวิธีการเรียนภาษาของนักวิจัยแต่ละท่านมีความสนใจที่แตกต่างกัน จะเห็นได้ชัดเจนในด้านตัวแปรที่ไม่เหมือนกัน รวมไปถึงลักษณะเครื่องมือในการวิจัยอีกด้วย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการเรียนภาษาของผู้เรียน ตัวแปรที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษา คือ เพศของนักศึกษาและคณะที่นักศึกษาเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีของ Rebecca L. Oxford (1990) ประกอบด้วยกลวิธีการเรียนภาษา 6 ด้าน ได้แก่ กลวิธีการจำ กลวิธีทางเขาวนปัญญา กลวิธีทดแทน กลวิธีอภิปัญญา กลวิธีจิตพิสัย และกลวิธีทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรอิสระ

- เพศ
- คณะที่นักศึกษาเข้าเรียน

ตัวแปรตาม

- กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของ Rebecca L. Oxford (1990) ประกอบด้วย 6 ด้าน
1. กลวิธีการจำ
 2. กลวิธีเขาวนปัญญา
 3. กลวิธีทดแทน
 4. กลวิธีอภิปัญญา
 5. กลวิธีจิตพิสัย
 6. กลวิธีทางสังคม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ระดับปริญญาตรี จำนวน 963 คน จาก 5 คณะ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรจำแนกตามคณะและเพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี

คณะ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
1. ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	156	23	179
2. บริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ	120	368	488
3. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	22	9	31
4. วิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์	168	37	205
5. ศิลปศาสตร์	14	46	60
รวม	480	483	963

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ระดับปริญญาตรี จาก 5 คณะ โดยการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นจำนวน 283 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยจำแนกตามเพศและคณะ

2. หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะและเพศ โดยการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น และการสุ่มอย่างง่าย ดังรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคณะของนักศึกษา

รายการ	รายการ		
	จำนวนประชากร	สัดส่วนของประชากร	ขนาดตัวอย่าง
1. ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	179	$\frac{179}{963} = 0.186$	50*
2. บริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ	488	$\frac{488}{963} = 0.507$	247
3. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	31	$\frac{31}{963} = 0.032$	25*
4. วิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์	205	$\frac{205}{963} = 0.213$	55*
5. ศิลปศาสตร์	60	$\frac{60}{963} = 0.062$	30*
รวม			407

* ผู้วิจัยเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อไม่ให้ผิดกับข้อตกลงเบื้องต้นทางการทดสอบสถิติ (สถิติที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง)

ตารางที่ 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศของนักศึกษา

รายการ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
จำนวนนักเรียนทั้งหมด	480	483	963
สัดส่วนของประชากร แต่ละกลุ่ม	$\frac{480}{963} = 0.498$	$\frac{483}{963} = 0.502$	1.000
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แต่ละกลุ่ม	$0.498 \times 283 = 141$	$0.502 \times 283 = 142$	283

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ระดับปริญญาตรี จำนวน 963 คน จาก 5 คณะ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา จำนวน 283 คน แยกเป็น เพศชาย จำนวน 141 คน และเพศหญิง จำนวน 142 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบด้วยสถิติ T-test สำหรับการทดสอบด้วยการใช้สถิติ F-test ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 407 คน ตามตารางที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ มาจากต้นฉบับ Strategy Inventory for Language Learning Version for Speakers of others Languages Learning Version 7.0 (ESL/EFL) ของ Oxford (1990) เป็นลักษณะของแบบสำรวจประกอบด้วยข้อคำถาม 50 ข้อ และวัดกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ 6 ด้าน

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบวัดกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี จำนวน 42 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับและจำแนกเป็นรายด้าน ด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ปรากฏว่าแบบวัดกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ จำนวน 50 ข้อ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.837

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการตอบแบบวัดกลวิธี และประโยชน์ที่จะได้รับแก่วงการศึกษานในอนาคตต่อไป 2) ผู้วิจัยชี้แจงและอธิบายวิธีการตอบแบบวัดกลวิธีเพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจและให้ลงมือทำจนกว่าจะเสร็จเรียบร้อย ซึ่งใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบวัดกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณาค่าเฉลี่ยการใช้แต่ละกลวิธีในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับปานกลางทุกกลวิธี เมื่อพิจารณาแต่ละกลวิธีในการเรียนภาษาอังกฤษ เรียงลำดับจากน้ำหนักของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) กลวิธีอภิปัญญา 2) กลวิธีทางสังคม 3) กลวิธีทางเชาวน์ปัญญา 4) กลวิธีทดแทน 5) กลวิธีการจำ และ 6) กลวิธีจิตพิสัย ตามลำดับ

1. จำแนกตามเพศชายและเพศหญิง พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละกลวิธีที่นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงนำมาใช้ในการเรียนภาษาอังกฤษทั้งเพศชายและเพศหญิงสอดคล้องกัน คือ 1) กลวิธีทางสังคม 2) กลวิธีจิตพิสัย 3) กลวิธีอภิปัญญา 4) กลวิธีการจำ 5) กลวิธีทดแทน และ 6) กลวิธีทางเชาวน์ปัญญา ตามลำดับ

2. จำแนกตามคณะที่นักศึกษาเรียน พบว่า การใช้กลวิธีการจำเป็นอันดับแรก คือ คณะศิลปศาสตร์ รองลงมาเป็นคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนอันดับสุดท้ายคือ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ตามลำดับ

3. นักศึกษาใช้กลวิธีทางเชาวน์ปัญญาเป็นอันดับแรกในการเรียนภาษาอังกฤษ คือ คณะศิลปศาสตร์ รองลงมาคือ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนอันดับสุดท้ายคือ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ตามลำดับ

4. นักศึกษาใช้กลวิธีทดแทนในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นอันดับแรก คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ รองลงมาคือ คณะศิลปศาสตร์ ส่วนอันดับสุดท้ายคือ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ตามลำดับ

5. นักศึกษาใช้กลวิธีอภิปัญญาในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นอันดับแรก คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ รองลงมาคือ คณะศิลปศาสตร์ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

6. นักศึกษาใช้กลวิธีจิตพิสัยในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นอันดับแรก คือ คณะศิลปศาสตร์ รองลงมาคือ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์

7. นักศึกษาใช้กลวิธีทางสังคมในการเรียนภาษาอังกฤษ เป็นอันดับแรก คือ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาคือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ส่วนอันดับสุดท้ายคือ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิง พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธีมากกว่านักศึกษาชาย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างคณะที่นักศึกษาเรียน พบว่า นักศึกษาที่เรียนคณะต่างกันมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า แต่ละกลวิธีมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษไปในทิศทางที่สอดคล้องกันหรือใกล้เคียงกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์การใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการใช้แต่ละกลวิธีในการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลางทุกกลวิธี สำหรับการพิจารณาแต่ละกลวิธีที่นักศึกษานำมาใช้ในการเรียนภาษาอังกฤษโดยเรียงลำดับจากน้ำหนักของค่าเฉลี่ยจากลำดับมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) กลวิธีอภิปัญญา 2) กลวิธีทางสังคม 3) กลวิธีทางเชาวน์ปัญญา 4) กลวิธีทดแทน 5) กลวิธีการจำ และ 6) กลวิธีจิตพิสัย ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษทั้ง 6 กลวิธี ซึ่งค่าเฉลี่ยมากและน้อยแตกต่างกันไป โดยแต่ละกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษที่นักศึกษาได้นำมาใช้เพื่อหาวิธีการที่ทำให้การเรียนภาษาอังกฤษมีทักษะดีขึ้น เช่น การทบทวนภาษาอังกฤษหลังการเรียนผ่านมา การตั้งใจฟังอาจารย์ที่สอน หาโอกาสในการอ่านภาษาอังกฤษมากเท่าที่จะเป็นไปได้ การใส่ใจความก้าวหน้าในการเรียนภาษาอังกฤษของตนเอง การสนทนากับผู้ที่เก่งภาษาอังกฤษ ฝึกใช้ภาษาอังกฤษกับเพื่อน ๆ การหาความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และสรุปความรู้เป็นภาษาอังกฤษที่ได้จากการฟังหรืออ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและผลงานวิจัยของอ็อกฟอร์ด (Oxford, 1990) และแพรวพรรณ พริ้งพร้อม (2549) ที่กล่าวว่าการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษเป็นการช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาของตนเอง และประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น

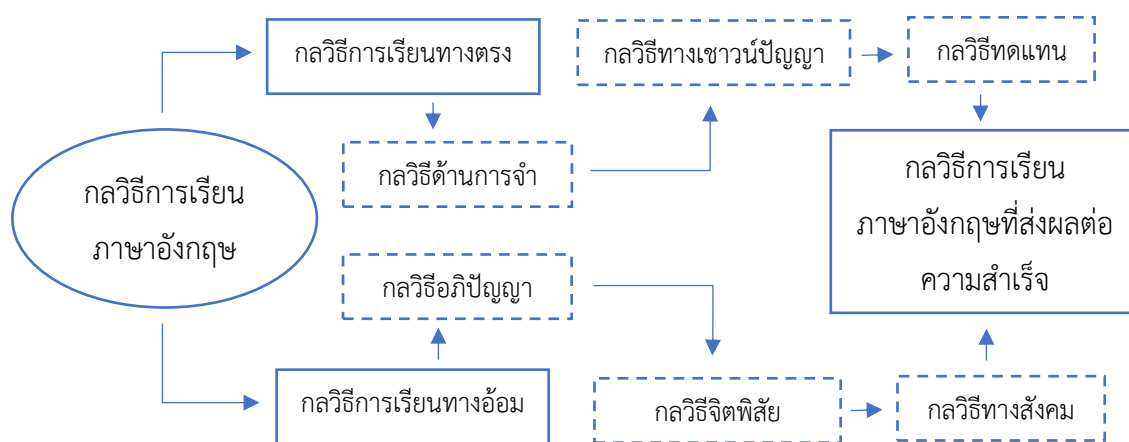
สำหรับผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักศึกษาเพศชายกับนักศึกษาหญิง พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธีมากกว่านักศึกษาชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ็อกฟอร์ด และเอ็มบี (Oxford & Embi, 1995), ลี (Lee, 2003) และแพรวพรรณ พริ้งพร้อม (2549) พบว่า นักศึกษาเพศหญิงมีระดับการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษมากกว่านักศึกษาชาย จากข้อค้นพบดังกล่าวอาจจะกล่าวได้ว่า นักศึกษาหญิงมีความละเอียดและขยันกับการอ่านมากกว่านักศึกษาชาย นอกจากนี้ คายลานี (Kaylani, 1996) ได้กล่าวสนับสนุนว่า นักศึกษาหญิงมีระดับแรงจูงใจสูงกว่านักศึกษาชาย

ส่วนผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างคณะที่ต่างกัน พบว่า นักศึกษา ที่เรียนคณะต่างกันมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกัน ได้แก่ กลวิธีการจำ กลวิธีทางเชาวน์ปัญญา และกลวิธีจิตพิสัย ส่วนกลวิธีทดแทน กลวิธีอภิปัญญา และกลวิธีทางสังคม

ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาทุกคนจะมีการเรียนภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานทุกคน แต่ละคนเน้นหรือมีจุดเน้นต่างกันไปทั้งการเรียน ฟัง พูด อ่านและเขียน ขณะที่เน้นการนำภาษาอังกฤษไปใช้ให้มาก เพื่อนำไปใช้ในการทำงานต่อไป ก็จะทำให้มีกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษมากตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกรีนและอ็อกฟอร์ด (Green & Oxford, 1995) ที่ได้กล่าวว่า กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษมีความสำคัญ เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทางภาษาอังกฤษสูงขึ้น นอกจากนี้ อ็อกฟอร์ด (Oxford, 1995) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการสื่อสารและการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากนี้ เวนเดอร์ (Wender, 1998) ยังได้กล่าวสนับสนุนอีกว่า กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ ได้พัฒนาทักษะภาษา การสื่อสาร และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงผลการใช้กลวิธีการเรียนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษ

สรุป

1. กลวิธีการเรียนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษ ได้แก่ กลวิธีการเรียนโดยตรง (Direct Strategies) ซึ่งเป็นการใช้กลวิธีกระบวนการทางความคิด หรือวิธีการคิด กล่าวคือ กระบวนการทางสมองของบุคคลในการจัดการเรียน ประกอบด้วย 1) กลวิธีการจำ (Memory Strategies) 2) กลวิธีทางเขาวนปัญญา (Cognitive Strategies) และ 3) กลวิธีทดแทน (Compensation Strategies)

2. กลวิธีที่ใช้ในการจัดการกับการเรียน การแก้ไขข้อบกพร่องรวมถึงการส่งเสริมและการควบคุมการเรียนของตนเองที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาอังกฤษ ได้แก่ กลวิธีการเรียนโดยทางอ้อม (Indirect Strategies) กล่าวคือ การพยายามของผู้เรียนในการสนทนากับเพื่อน

อาจารย์ชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษหรือคิดสถานการณ์จำลองทางด้านภาษา ซึ่งเป็นกลวิธีด้านสังคม (Social Strategies) สำหรับกลวิธีด้านอุปถัมภ์ (Metacognitive Strategies) ประกอบด้วย การทบทวนหรือเชื่อมโยงกับความรู้เดิม การวางแผนการเรียนการตั้งใจเรียน และการประเมิน การเรียนรู้ทางภาษาอังกฤษด้วยตนเองเพื่อพัฒนาภาษาให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โดยภาพรวมมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณา ค่าเฉลี่ยการใช้แต่ละกลวิธีในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับปานกลางทุกกลวิธี เมื่อพิจารณาแต่ละกลวิธี ในการเรียนภาษาอังกฤษ เรียงลำดับจากน้ำหนักของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ 1) กลวิธีอุปถัมภ์ 2) กลวิธีทางสังคม 3) กลวิธีทางเชาวน์ปัญญา 4) กลวิธีทดแทน 5) กลวิธีการจำ และ 6) กลวิธีจิตพิสัย ตามลำดับ

1.2 นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักศึกษาหญิงมีการใช้กลวิธีการเรียน ภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธีมากกว่านักศึกษาชาย

1.3 นักศึกษาที่เรียนคณะต่างกันมีการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษแต่ละกลวิธีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า แต่ละกลวิธีมีการใช้กลวิธี การเรียนภาษาอังกฤษไปในทิศทางที่สอดคล้องกันหรือใกล้เคียงกัน

จากผลการวิจัยทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจารย์ผู้สอน รวมไปถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องควร อธิบายถึงความสำคัญของกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนเข้าใจและเหมาะสมกับตนเอง อาทิ เพศ คณะ และสาขาวิชา และที่สำคัญควรตระหนักถึงการนำกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ อาจารย์ผู้สอนไม่ควรเน้นเฉพาะการเรียนรู้ ภาษาอย่างเดียว แต่ควรสอนหลักของกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ รวมไปถึง การจัดการทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเรียนภาษาอังกฤษในแต่ละสาขาวิชา ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำ วิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษที่ส่งผลต่อความสามารถทางการเรียน ภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยภาพรวมและจำแนกตามเพศ สาขาวิชา และคณะ และการวิจัยเชิงทดลอง การใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กชพร ทองประไพ. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการเรียนภาษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชาญณรงค์ อินทประเสริฐ. (2546). *การใช้กลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ทวีศักดิ์ ชันยศ. (2560). *การศึกษากลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- แพรวพรรณ พริ้งพร้อม. (2549). การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2. *วารสาร BU Academic Review*, 8(2), 15-26.
- สุดารัตน์ พญาพรหม. (2543). *การศึกษาคำสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีที่ใช้ในการฟังและความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนิสิตวิชาเอกภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. (ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bremner, S. (1990). *Language learning strategies and language proficiency: investigating the relationship in Hong Kong*. Hong Kong.
- Clouston, L.M. (1997). *Language learning strategies: An overview for teachers*. Retrieved August 26, 2011. from <http://itestj.org/Articles/Lesard-Clouston-Strategy.htm>.
- Cunningham, F. (2000). "The Plot Thickens: Beginning Level English Language Learners as Strategies. Practical Research Briefs, 1999-2000 Report Series,". *Learning Strategies*. 28(3), 56-57.
- Emily Edward. (2015). Seeking out challenges develop self-confidence: A languages learner's journey to proficiency. *The electronic journal for English as a second language*. 18(4), 1.
- Green, J. & Oxford, R.L. (1995). A closer look at learning strategies, Proficiency and Gender. *TESOL Quarterly*, 29(Summer 1995), 261-297.
- Kaylami, C. (1996). The influence of gender and motivation on EFL learning strategy use in Jordan. In Rebacca L. Oxford (Ed.) *Language learning strategies around the world: Cross-cultural perspectives* (pp.75-88). Honolulu: University of Hawaii, Second Language Teaching & Curriculum center.

- Oxford, R.L. & Ehrman, M.E. (1995). Adults' Language Learning Strategies in an Intensive Foreign Language Program in the United States. *System*. 23(3), 359-386.
- Oxford, R.L., & Nyikos, M. (1989). Variables affecting choice of language learning strategies by university students. *Modern Language Journal*, 73(3), 291-300.
- Oxford, Rebecca L. (1990). *Language Learning strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House.
- Stern, H.H. (1983). *Fundamental concepts of language teaching*. Oxford: Oxford University.
- Wenden, A. (1998). *Learner strategies for learner autonomy: Planning and implementing learner training for language learner*. New York: Prentice Hall.
- Yamith Jose Fandino. (2013). "21st Century Skills and the English Foreign Language Classroom: A Call for More Awareness in Columbia. Gist Education and Learning,". *Research Journal*. 7(2013), 190-208.

น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก: สิ่งอำนวยความสะดวก ในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดของคนเมือง

PLASTIC BOTTLED WATER: FACILITING FOR URBAN COMMUNITY TO ACCESS CLEAN DRINKING WATER

จรรย์ยา กิติไพศาลนนท์

Jarunya Kitiphaisannon

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Ph.D. (Candidate) in Development Education, Srinakharinwirot University

ปรัชชัย ดาวอุดม

Pharichai Daoudom

อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer, Department of Development Education, Srinakharinwirot University

E-mail: k.jarunya@gmail.com

Received March 22, 2023; Revised April 12, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดให้กับคนในชุมชนเมืองโดยน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้แนวคิดการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (Modernity) วัฒนธรรมการบริโภค (Consumer Culture) และการเอื้อประโยชน์ (Facility) ตามทฤษฎีการสร้างโครงสร้าง (Structuration Theory) ของแอนโทนี กิดเด็นส์ (Anthony Giddens) โดยใช้วิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณาเชิงวิพากษ์ (Critical Ethnography) ด้วยการศึกษเอกสาร (Document Analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation and Observation) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้การสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลในชุมชนเมืองทั้งสิ้น 10 คน จากกลุ่มผู้ผลิต 2 คน ผู้จัดจำหน่าย 2 คน และผู้บริโภค 6 คน รวมเวลาทั้งสิ้น 9 เดือน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ผลการวิจัยพบว่าภายใต้สภาพสังคมในชุมชนเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ผู้คนหลังไหลเข้ามาแสวงหาโอกาสและรายได้โดยละทิ้งวิธีการหาน้ำสะอาดเพื่อการบริโภคที่พึ่งทำด้วยตนเองไปพึ่งพาน้ำดื่มบรรจุขวดที่ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายได้นำเสนอในท้องตลาด โดยแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราที่หาได้จากหยาดเหงื่อแรงงานกับความสะอาดที่ได้รับจากน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก ตอบโจทย์ความเร่งรีบของการใช้ชีวิตในเมือง ความสะอาดและสุขภาพที่ดีแต่พบว่าความสะอาดที่เกิดขึ้นนี้ เกิดจากกระบวนการทางสังคมที่ไม่เท่าเทียม ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ คนในเมืองจึงตกอยู่ภายใต้สภาวะถูกบีบบังคับให้เลือกทางเลือกในการเข้าถึงน้ำสะอาดเพียงทางเดียว ทำให้คนในชุมชนเมืองต้องสยบยอมดื่มน้ำบรรจุขวดพลาสติกโดยไม่ตั้งข้อสงสัย

คำสำคัญ: การอำนวยความสะดวก, น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก, การพัฒนาสู่ความทันสมัย, วัฒนธรรมบริโภค, ทฤษฎีการสร้างโครงสร้าง

Abstract

The academic article aimed at analyzing the facilitation of access to clean drinking water for urban people by plastic bottled water based on qualitative research under the concept of development towards modernity, consumer culture, and facility according to Structuration Theory purposed by Antony Giddens with Critical Ethnography through document analysis, participant observation, and dialectical semi-structural Interview (Theoretical sampling) from 10 urban informants: 2 manufacturers, 2 distributors and 6 consumers for the duration of 9 months. The saturation data were analyzed by thematic analysis technique. The research found that under the social conditions in urban communities that have changed to modernity, people are flocking to find opportunities and income by abandoning their ways of finding clean drinking water for themselves yet rely on bottled water on the market presented by producers and distributors. They trade their money earning through the sweat of labor for the facility delivered from plastic bottled water in which meet the hustle and bustle of living in the city, cleanliness, and good health. This albeit convenience caused by unequal social processes which not occur naturally. Urban residents are forced to be left with the only alternative to accessing clean water causing people in the urban community to succumb drinking plastic bottled water without suspicion.

Keywords: Facility, Plastic Bottled Water, Modernity, Consumer Culture, Structuration Theory

บทนำ

น้ำเป็นสิ่งสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิดไม่ว่าวันแม้แต่มนุษย์ มนุษย์มีน้ำเป็นส่วนประกอบในร่างกายถึงร้อยละ 75 หากมนุษย์ขาดน้ำอาจส่งผลต่อสุขภาพทำให้การไหลเวียนของเลือดทำงานได้ไม่ดีจนถึงขั้นเสียชีวิตได้ นอกจากนี้มนุษย์ต้องการน้ำดื่มในปริมาณที่เพียงพอได้วันละ 8-10 แก้วต่อวันแล้ว (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2565) ยังต้องการน้ำสะอาดปราศจากการปนเปื้อนของสารอันตรายและเชื้อโรค ดังนั้นการเข้าถึงน้ำสะอาดอย่างเพียงพอจึงมีความสำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ซึ่งการเข้าถึงน้ำสะอาดถูกกำหนดเป็นเป้าหมายที่ 6 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDG) (สหประชาชาติ, 2565) ให้รัฐมีหน้าที่สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ทว่าปรากฏข้อจำกัดหลายประการในการเข้าถึงน้ำบริโภคที่สะอาดอย่างเพียงพอของประชาชนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นด้วยกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จำกัดสิทธิในการเข้าถึงแหล่งน้ำธรรมชาติโดยหน่วยงานของรัฐเข้าควบคุมและจัดการ (กรมชลประทาน, 2565; กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, 2565; การประปานครหลวง, 2565ก) ทำให้ต้องมีการขออนุญาตใช้งานตามรูปแบบวิธีการที่กำหนดซึ่งเอื้ออำนวยให้กับคนบางกลุ่มที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและเงินทุน ทรัพยากรน้ำถูกทำให้กลายเป็นสินค้าผ่านกลไกการตลาดที่เต็มไปด้วยนายทุนซึ่งพร้อมจะสร้างกำไรจาก “น้ำ” สินค้าที่อยู่บนฐานความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต

การพัฒนาไปสู่ความทันสมัย นอกจากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผังเมือง มีการถมแม่น้ำคูคลอง หันหลังให้กับการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำตามวิถีตามธรรมชาติ สร้างมลพิษให้เกิดขึ้นทั่วทุกสารทิศแล้ว

ยังปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางสังคมและส่งต่อแนวคิดการบริโภคนิยมที่มาพร้อมกับลัทธิทุนนิยม ชุมชนเมืองเอกเช่นกรุงเทพมหานครที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองเอกนครหรือเมืองโตเดี่ยว ได้ดึงดูดเอาทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรเศรษฐกิจมารวมตัวกัน ทำให้ออกจากเกิดปัญหา ความแออัดและปัญหาด้านมลพิษแล้ว ยังแฝงด้วยปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิต อย่างน้ำดื่มอีกด้วย ถึงแม้รัฐโดยการประปานครหลวงจะมีการให้บริการน้ำประปาที่มีมาตรฐานคุณภาพ อย่างมั่นคง ท่วถึง เพียงพอ ด้วยเทคโนโลยีทันสมัยและบุคลากรมืออาชีพ (การประปานครหลวง, 2565) ส่งตรงถึงแต่ละครัวเรือนและยืนยันถึงความสะอาดตามมาตรฐานองค์การอนามัยโลก (กรมอนามัย สำนักสื่อสารและตอบโต้ความเสี่ยง, 2559) ว่าน้ำประปาเป็นน้ำที่ดื่มได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นน้ำประปา อาจเป็นทางเลือกหนึ่งในการเข้าถึงน้ำเพื่อการบริโภคของคนในชุมชนเมือง แต่กลับพบการปนเปื้อนและ ความไม่สม่ำเสมอของรสชาติที่ส่งผลเชิงลบต่อความเชื่อมั่นคุณภาพของน้ำประปาการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาด เพื่อการบริโภคจึงเป็นปัญหาของคนในชุมชนเมืองที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เปิดโอกาสให้สินค้า “น้ำดื่มบรรจุ ขวด” ค่อย ๆ เปลี่ยนผ่านแทรกซึมเข้ามาเป็นผลิตภัณฑ์ที่แพร่หลายในตลาดแห่งทุนนิยม

การที่น้ำดื่มบรรจุขวดได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนานปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นเพราะ น้ำดื่มบรรจุขวดได้ตอบสนองความจำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนเมือง ท่ามกลาง ความรีบร้อนเร่งรีบ ต้องการเดินทางไปไหนมาไหนอย่างคล่องตัว ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมแห่งการพึ่งพา ภาระหน้าที่ในการจัดหาเครื่องดื่มที่สะอาดให้กับตัวเองหรือคนในครอบครัวจึงถูกผลักออกไปให้กับท้องตลาด โดยยอมจ่ายเงินที่ได้จากหยาดเหงื่อแรงงานของตัวเองไปแลกน้ำดื่มบรรจุขวดอย่างเป็นกิจวัตรประจำวัน (รพีพร สุทาธธรรม, 2544) โดยความนิยมที่มีอยู่ยั้งยั้งยาวนานนี้ทำให้เห็นว่าน้ำดื่มบรรจุขวดได้ ต้องตอบสนองต่อวิถีชีวิตต่อความหมายต่อคุณค่าที่คนในสังคมให้ไว้ร่วมกัน รวมไปถึงสามารถ เอื้อประโยชน์ให้กับคนในชุมชนเมืองได้มากในระดับที่ทำให้คนในชุมชนเมืองเกิดการกระทำซ้ำวิถีแห่ง การเติมน้ำบรรจุขวดต่อไปข้ามผ่านกาลเวลาและสถานที่ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช่มอง ปรากฏการณ์ของสังคมตามบทวิจยนี้คือ ทฤษฎีการสร้างโครงสร้างของแอนโทนี กิดเด็นส์ (Anthony Giddens) ซึ่งประกอบไปด้วยการตีความความหมาย (Interpretive Scheme) การเอื้ออำนวยประโยชน์ (Facility) การสนองตอบต่อวิถีชีวิต (Norm) อย่างลงตัว โดยบทความนี้จะพิจารณาถึงส่วนการเอื้อประ โยชน์เป็นอันดับแรกว่าเพราะอะไรน้ำดื่มบรรจุขวดจึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่ม ที่สะอาด และได้เอื้อประโยชน์อย่างไรให้กับคนในชุมชนเมืองทุกส่วน โดยเฉพาะผู้บริโภค จนทำให้ การบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกดำรงอยู่ได้

การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคน้ำดื่มของคนในชุมชนเมืองที่หลากหลาย เช่น การศึกษาข้อมูล ส่วนบุคคลที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ของผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวด พลาสติกในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดโดยใช้แบบสอบถามเพื่อ รวบรวมข้อมูลส่วนตัวที่มีผลต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมกรบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวด พบว่าน้ำใส สะอาด น้ำไม่มีตะกอน และน้ำปราศจากกลิ่น มีผลต่อส่วนประสมการตลาด 4Ps มากน้อยตามลำดับ (ศุภโชค ปานดำ, 2563) และการสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของ ผู้บริโภคในเขตมินบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดซื้อน้ำที่ร้านโชห่วยหรือมินิ มาร์ท เป็นประจำสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง โดยซื้อน้ำบรรจุขวดพลาสติกใส ขนาด 500-600 มิลลิลิตร ในราคา 5-10 บาท ครั้งละ 2-6 ขวด มากที่สุด (จิราวัฒน์ อรุพงษ์สานนท์, 2564) สำหรับบทความนี้ เป็นการศึกษากการเอื้อประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกที่ทำให้การเติมน้ำดื่มขวดพลาสติก

กลายเป็นวัฒนธรรมที่มีเสถียรภาพในสังคม เป็นการประยุกต์แนวคิดเชิงสังคมศาสตร์เพื่อศึกษา วัฒนธรรมการบริโภคน้ำดื่มในชุมชนเมือง ซึ่งนอกจากจะเผยให้เห็นมุมมองความคิดเห็นที่ผู้บริโภค ในชุมชนเมืองมีต่อการดื่มน้ำดื่มขวดพลาสติกในฐานะสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต อันเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างโครงสร้างที่มั่นคงถาวรของการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกของคน ในชุมชนเมืองแล้ว ยังต้องการกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามและสะท้อนคิดแก่คนในสังคมเกี่ยวกับ ความไม่ปกติของการได้รับความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดด้วยการดื่มน้ำบรรจุขวดพลาสติก บนปรัชญาความคิดแห่งพัฒนศึกษาศาสตร์ที่มุ่งเน้นการศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย บ่มเพาะความรู้ ที่มาจากผลพวงแห่งการพัฒนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดให้กับคนในชุมชนเมือง โดยน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริโภคน้ำดื่มในชุมชนเมือง

ชุมชนเมืองเป็นศูนย์รวมการพัฒนาและความทันสมัยที่ดึงดูดทรัพยากรธรรมชาติและบุคลากร จากพื้นที่ห่างไกล แต่กลับไม่เพียงพอต่อผู้หลั่งไหลเข้ามาในเมืองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความแออัดและ มลภาวะกระจายไปทั่ว มีการสร้างที่พักอาศัย เขตพาณิชย์และอุตสาหกรรม ทับทางเดินระบายน้ำ ตามธรรมชาติ ตัดถนนเพิ่มและถมคูคลอง หันหลังให้กับความเป็นธรรมชาติ การเข้าถึงน้ำสะอาดและ กระบวนการต้มน้ำกรองน้ำจากห้วยหนองคลองบึงตามธรรมชาติแบบเดิมโดยไม่มีค่าใช้จ่ายทำไม่ได้แล้ว อีกทั้งรัฐกำหนดเงื่อนไขกฎหมายที่ซับซ้อนในการเข้าถึงน้ำไม่เป็นอิสระเหมือนในอดีตต้องพึ่งพาน้ำประปา ที่ผ่านการบริการของการประปานครหลวงหรือใช้การติดตั้งเครื่องกรองน้ำใช้ในบ้านหรือสำนักงาน และการบริการน้ำดื่มตู้กดของเอกชน หรือตามหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

การปรากฏตัวขึ้นของน้ำดื่มบรรจุขวดยี่ห้อแรกของไทยในนาม “โพลาริส” ได้สร้างปรากฏการณ์ เปลี่ยนแปลงการดื่มน้ำของคนในเมืองที่ต้องเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลง น้ำไม่สะอาดและไม่เพียงพอของ น้ำประปา คราวเรือนจึงหันมาซื้อน้ำโพลาริส และต่อมาบริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ ได้เริ่มผลิตน้ำดื่มตราสิงห์ จนประสบความสำเร็จ ทำให้มีผู้ผลิตทั้งรายใหญ่-รายย่อยทุกภูมิภาคเล็งเห็นโอกาสธุรกิจน้ำดื่มบรรจุขวดทำให้ เกิดเติบโตขยายตัวอย่างรวดเร็ว (สุรัตน์ ณ เชียงใหม่, 2542) การดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดจึงกลายเป็นวิถีชีวิต ในการดื่มน้ำของคนในเมืองไป “น้ำดื่มบรรจุขวด” ผันตัวเองจากน้ำให้มีคุณค่าเอื้อประโยชน์ต่อคนในชุมชน เมืองในระบบทุนนิยมที่ทำให้แรงงานแปลกแยกไปจากที่ควรจะเป็น แรงงานต้องพึ่งพาอาศัยตลาด ในการซื้อขายแลกเปลี่ยน กล่าวคือ แรงงานต้องผลิตในสิ่งที่ตัวเองไม่ได้ใช้ และใช้ในสิ่งที่ตัวเองไม่ได้ผลิต คนในชุมชนเมืองกลับต้องบริโภคน้ำดื่มอันเป็นความจำเป็นพื้นฐานผ่านระบบตลาดที่ดูประหนึ่งเหมือนเป็น การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดและเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในชุมชนเมืองในเรื่องการดื่มน้ำ สะอาดอย่างถาวร

2. วัฒนธรรมบริโภคกับการบริโภคน้ำดื่ม

วัฒนธรรม (Culture) เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากคนในกลุ่มหรือสังคม ที่อาศัยการเรียนรู้และ ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกันมากกว่าสิ่งที่มีมาแต่ดั้งเดิมโดยธรรมชาติ วัฒนธรรมการบริโภคน้ำดื่ม

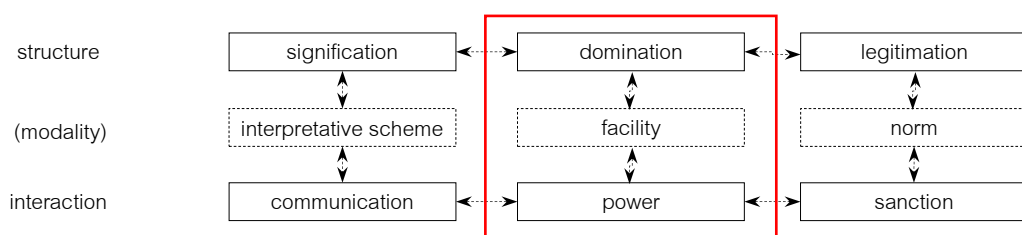
ของไทยมีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ชนชั้นกษัตริย์ผู้สูงศักดิ์ ไปถึงไพร่ฟ้าประชาชนในอดีตที่ต้องมีพิธีเก็บน้ำสะอาดใช้ในพิธีศักดิ์สิทธิ์ สำหรับการอุปโภคและการบริโภคซึ่งมีจารึกไว้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงรัตนโกสินทร์ (ดินาร์ บุญธรรม, 2555) จนถึงสมัยแห่งการพัฒนาสร้างเป็นชุมชนเมืองสมัยใหม่ในช่วงแรกพบวัฒนธรรมการตักน้ำฝน การตักน้ำคลอง โดยผ่านและไม่ผ่านกระบวนการฆ่าเชื้ออย่างง่ายด้วยการต้ม การแกว่งสารส้ม หรือการหยดน้ำยาอุทัยทิพย์เพื่อดับกลิ่น แต่เมื่อมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผู้บริโภคได้รับข้อมูลเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้หันมาสนใจเรื่องความสะอาดและสุขอนามัยมากขึ้น เปิดโอกาสให้การตักน้ำดื่มบรรจุขวดเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมการบริโภคน้ำดื่มแบบเดิม

การบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดถือว่าเป็นวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่คนในเมืองสร้างขึ้นเองจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของกลุ่ม และบำบัดความทุกข์กังวลจากข้อจำกัดในการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดด้วยวิธีการอื่น คนในเมืองโดยส่วนใหญ่ยอมรับการตักน้ำบรรจุขวดให้เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต มองว่าเป็นสิ่งจำเป็นในสังคม การบริโภคน้ำจะต้องบริโภคน้ำที่สะอาดปลอดภัย และมีคุณสมบัติต่อร่างกาย เกิดจากการเรียนรู้ภายหลัง จากประสบการณ์ที่คนในสังคมเมือง เช่น ความไม่สะอาดจากการบริโภคน้ำดื่มโดยวิธีอื่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคม และจากการขัดเกลาและการถ่ายทอดผ่านภาษาและสัญลักษณ์ จากบุคคลอื่นในสังคมที่อยู่ด้วยกัน รวมทั้งการโฆษณาชวนเชื่อที่เกิดขึ้นผ่านระบบทุนนิยม ทำให้เกิดสภาวะบริโภคนิยม ที่กระตุ้นให้คนในสังคมใช้จ่ายมากขึ้นกว่าความจำเป็น

ทั้งนี้ วัฒนธรรมอาจเคลื่อนตัวไปมาได้จากผู้คนในสังคมที่ให้ความหมายและคุณค่ากับสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน และอาจจะก่อตัวขึ้นเป็นวัฒนธรรมบริโภค ซึ่งได้เปลี่ยนกิจกรรมการบริโภคที่มีความเรียบง่ายและดูเป็นธรรมชาติในอดีตไปเป็นสังคมที่อยู่โดยมีการบริโภคเป็นศูนย์กลาง ผู้คนใช้การบริโภคและใช้สินค้าเป็นตัวบ่งชี้ถึงเกียรติยศ อัตลักษณ์ และตำแหน่งของตนในสังคมที่คนในชุมชนเมืองที่ติดกับดักแห่งการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยภายใต้แนวคิดทุนนิยม สร้างสังคมบริโภคนิยม ส่งเสริมการสร้างกฎเกณฑ์แห่งความหมายและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการได้มาซึ่งทรัพยากรใหม่ที่ทำให้เกิดการเอื้อประโยชน์ในการให้อำนาจ

3. การสร้างความเป็นโครงสร้าง (Structuration) กับ การบริโภคน้ำดื่มในฐานะวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ความมั่นคงต่อเนื่องของวัฒนธรรมการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดจนกลายเป็นสถาบันทางสังคม (Institution) ตามหลักทฤษฎีการสร้างโครงสร้างของแอนโทนี กิดเด็นส์ (Anthony Giddens, 1984) เป็นแนวคิดการบูรณาการผู้กระทำการและโครงสร้าง (Agency-structure Integration) ที่อธิบายว่าสถาบันเป็นโครงสร้าง (Structure) ซึ่งเป็นทั้งผลลัพธ์และถูกจำกัดโดยการกระทำของมนุษย์ (Agency)

แผนภาพที่ 1 การสร้างความเป็นสถาบัน (Institution Formation)

(ที่มา: Giddens, 1984)

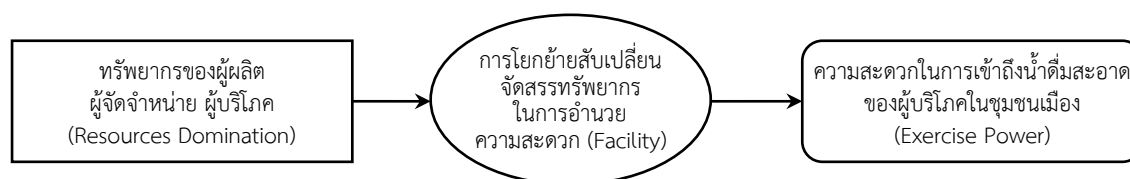

จากแผนภาพที่ 1 แสดงการสร้างความเป็นสถาบัน โดยประกอบด้วย โครงสร้าง (Structure) ที่อยู่ส่วนบน เป็นส่วนที่จำกัดการกระทำของผู้กระทำขณะเดียวกันก็อนุญาตให้ผู้กระทำทำการ ขณะที่ผู้กระทำปฏิสัมพันธ์กันในสังคมจะเกิดการผลิตและผลิตซ้ำทั้งกฎเกณฑ์การให้ความหมาย (Signification) และความถูกต้อง (Legitimation) และการครอบครองทรัพยากร (Domination) ซึ่งก็คือ โครงสร้างหรือวัฒนธรรม ผ่านรูปแบบทางเลือกของการสร้างโครงสร้าง (Modalities of Structuration) ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ผู้กระทำผ่านการสื่อสาร (Communication) การใช้อำนาจ (Power) และการให้รางวัล/ลงโทษ (Sanction) ในทุกปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้กระทำจะทำให้โครงสร้างของสังคม (วัฒนธรรม) เคลื่อนที่ไปไม่มากนักน้อยก้ำวข้ามกาลเวลาและพื้นที่ เมื่อการเคลื่อนที่เปลี่ยนแปลง โครงสร้างจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอ่อนแรง ก็ทำให้โครงสร้างแข็งแกร่งและทำให้มีความสถิตเสถียรสภาพ จนกลายเป็นสถาบันในที่สุด

บทความนี้เน้นศึกษาการอำนวยความสะดวกของน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกที่มีผลทำให้คนในชุมชนเมืองเกิดความสะดวกสบายในการเข้าถึงน้ำสะอาดเป็นการใช้อำนาจ (Exercise Power) กับทรัพยากรที่ได้ครอบครองทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายหรือการอำนวยความสะดวกให้เกิดการใช้อำนาจหรือใช้ทรัพยากรที่แต่ละกลุ่มมีในการทำให้อาณาเขตแห่งการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดยั่งยืนซึ่งจะวิเคราะห์ร่วมกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยและวัฒนธรรมบริโภคที่ทำให้การบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดมั่นคงต่อเนื่องสืบไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการศึกษาน้ำดื่มบรรจุขวดที่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชนเมือง โดยใช้แนวคิดของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย วัฒนธรรมการบริโภค ร่วมกับทฤษฎีการสร้างโครงสร้างของแอนโทนี กิดเด็น (Anthony Giddens, 1984) ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกที่อาศัยในชุมชนเมือง

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องความเป็นสถาบันของการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกในชุมชนเมืองของประเทศไทยที่นำเสนอบทบาทของน้ำดื่มบรรจุขวดในฐานะสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชนเมือง ดำเนินการวิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้กระบวนการศึกษาลักษณะชาติพันธุ์วรรณาเชิงวิพากษ์ (Critical Ethnography) ที่ใช้กระบวนการสะท้อนคิด (reflexive) วิพากษ์ถึงความสัมพันธ์ของความเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือกว่า การถูกกดทับ และความไม่สมดุลของอำนาจของคนในสังคมนั้น (Thomas, 1993) ว่าการบริโภคน้ำดื่มของชุมชนเมืองผ่านน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก เกิดจากความเชื่อ ความสะดวก ความเป็นมลพิษ สุขภาพและความรู้

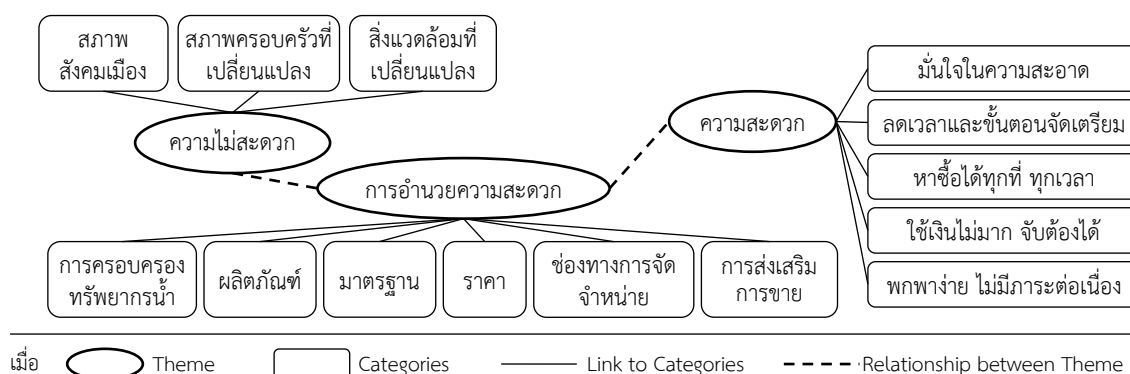
ด้านอื่นที่ทำให้ถูกเชื่อว่าเป็นความจริงที่เกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันของการเข้าถึงทรัพยากร และข้อเท็จจริง

การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาเอกสาร (Document Analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation and Observation) ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในลักษณะการสนทนาเชิงลึกแบบวิภาษวิธี (Dialectics) ตามประเด็นคำถามถึงโครงสร้างที่เตรียมไว้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แต่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำให้เกิดการสะท้อนคิดระหว่างและภายหลังการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนทำให้น้ำดื่มขวดพลาสติก เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำสะอาดที่ใช้การสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ผลิต กลุ่มที่ 2 ผู้จัดจำหน่าย ซึ่ง 2 กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มเฉพาะที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจโดยตรง จึงใช้การสุ่มแบบต่อเนื่องจากผู้แนะนำ (Gate Keeper) เพื่อให้ได้กลุ่มคนเฉพาะที่สามารถให้ข้อมูลได้ลึกซึ้งและครอบคลุมทฤษฎี ขณะที่กลุ่มที่ 3 ผู้บริโภค ใช้การสุ่มตามโอกาสเพื่อความยืดหยุ่น โดยกำหนดเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ชีวิตในเขตชุมชนเมือง (Urban Community) บนความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ และลักษณะที่พักอาศัย

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงรหัสทันทีแล้วสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนต่อไปเพื่อเติมในสิ่งที่ยังขาดอยู่ จนกระทั่งข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลซ้ำกันเป็นแบบแผนที่แน่นอนแม้จะสอบถามคนอื่นก็ได้ข้อมูลลักษณะเดียวกัน และข้อมูลครบองค์ประกอบเชิงทฤษฎีอันเรียกว่าเป็น “ความอิ่มตัวของข้อมูลเชิงทฤษฎี” (Theoretical Saturation) (Glaser & Strauss, 1967) ซึ่งใช้เวลาสัมภาษณ์รวม 9 เดือน มีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 10 คน เป็นผู้ผลิต 2 คน ผู้จัดจำหน่าย 2 คน และผู้บริโภค 6 คน ข้อมูลที่อิ่มตัว (Data Saturation) จะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งอื่น ทั้งข้อมูลเอกสารและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) และจัดทำรายงานผล ซึ่งใช้การตรวจสอบความถูกต้องด้วยกระบวนการ Trustworthiness/Creditability (วรรณดี สุทธินรากร, 2559) ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของความน่าเชื่อถือในการวิจัยไว้ 4 ประการ กล่าวคือความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) การนำข้อมูลไปใช้อ้างอิงกับบุคคลอื่น (Transferability) การพึ่งพิงกันของข้อมูล (Dependability) และสามารถยืนยันได้ (Conformability)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดให้กับคนในชุมชนเมืองโดยน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกอันเกี่ยวกับหลักทฤษฎีการสร้างโครงสร้าง วัฒนธรรมบริโภค และการพัฒนาสู่ความทันสมัย พบว่า การอำนวยความสะดวกอธิบายได้ถึงการโยกย้าย สับเปลี่ยน จัดสรรทรัพยากร เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดให้คนในชุมชนเมืองเกิดความสะดวกสบายสามารถอธิบายด้วยแผนผังแก่นสาระที่ประกอบด้วยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำสะอาด การอำนวยความสะดวกโดยผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก และความสะดวกของผู้บริโภค ดังนี้

แผนภาพที่ 3 ผังแก่นสาระ (Thematic Map) การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาด

1. ความไม่สะดวกของการเข้าถึงน้ำของคนในชุมชนเมืองจากอดีตถึงปัจจุบัน

สังคมเมืองผลพวงจากการพัฒนาสร้างขึ้นจากการดูดซับทรัพยากรที่สำคัญต่าง ๆ จนกลายเป็นภาพพื้นที่แห่งโอกาสของชีวิต ทั้งการศึกษา การเงิน การงานอาชีพ จูงใจให้คนในชนบทหลั่งไหลมาด้วยความเต็มใจและไม่เต็มใจเพื่อไขว่คว้าโอกาส โดยคาดหวังว่าชีวิตของตนและคนที่อยู่เบื้องหลังจะสุขสบายมากขึ้น บ้างย้ายถิ่นฐานอพยพทั้งครอบครัวมาตั้งรกรากใหม่ บ้างเข้ามาเพื่อศึกษาหาความรู้ตั้งแต่วัยฉกรรจ์หรือมาทำงานสู้ชีวิตหาเงินส่งกลับบ้าน บ้างมีโอกาสสร้างครอบครัวใหม่ การเปลี่ยนสถานะของผู้คนที่อพยพเข้ามาในเมืองทำให้การใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อการใช้ชีวิตของผู้ที่ย้ายถิ่นฐานเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อคนในชุมชนเมืองโดยกำเนิดที่ต้องรับกับสภาพแวดล้อมเสื่อมถอย

คนในชนบทที่เคยเข้าถึงน้ำดื่มได้ง่ายจากแหล่งน้ำธรรมชาติโดยนำมาผ่านกรรมวิธีที่ไม่ยุ่งยากแต่ได้รับความเชื่อถือว่ามีความสะอาดเพียงพอ เช่น การแกว่งสารส้มเพื่อตกตะกอน ใช้น้ำยาอุทัยทิพย์ดับกลิ่น ต้มเพื่อฆ่าเชื้อโรค หรือแม้กระทั่งการต้มน้ำฝนที่ตั้งพักไว้ในโอ่งแบบดิบ ๆ ทุกบ้านเข้าถึงและเก็บกักน้ำได้เอง ก่อนถึงฤดูฝนของทุกปีสมาชิกในบ้านต่างรู้หน้าที่ ร่วมกันทำความสะอาดภาชนะบรรจุน้ำ เช่น โอ่ง ตุ่ม คว่ำไว้ รอฝนแรกชะล้างสิ่งสกปรกบนหลังคา แล้วค่อยหันรำนน้ำเข้าสู่ภาชนะเพื่อรองรับน้ำไว้ใช้งานในอีก 6 เดือนที่ไม่มีฝน หากน้ำไม่เพียงพอก็อาศัยการขุดบ่อบาดาลประจำบ้านมีเหลือจะแบ่งปันกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาน้ำประปาเพื่อการบริโภค ในบ้านจะมีฝ่ายสนับสนุนจัดเตรียมต้มน้ำไว้สำหรับคนที่ต้องออกไปทำงาน ทำไร่ ทำนา ทำสวน ทุกบ้านจึงไม่จำเป็นต้องซื้อน้ำดื่มเพราะหาได้ใกล้ตัว และมีเพียงพอสำหรับทุกคนในครอบครัว รวมทั้งยังเผื่อแผ่ให้แขกหรือแม่กระทั่งคนสัญจรไปมาได้ดื่มน้ำจากตุ่มหน้าบ้านเพื่อดับกระหายได้ตามสะดวกกระบวนการเข้าถึงน้ำสะอาดเพื่อการบริโภคที่วุ่นวายก็เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเมืองก่อนที่สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป คนในชุมชนเมืองมีโอกาสได้น้ำดื่ม น้ำฝน ใช้น้ำจากคลองที่สะอาด เข้าถึงน้ำตามธรรมชาติอันแสนสะดวกสบาย และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

การพัฒนาที่เกิดขึ้นทำให้คนในสังคมเมืองทั้งที่อยู่เดิมหรืออพยพมามีโอกาสหลีกเลี่ยง “การเปลี่ยนแปลง” ที่มีผลต่อการเข้าถึงน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค จากผู้บุกเบิกได้ชักชวนญาติมิตรมาพักอาศัยเพิ่มเกือบสิบคน บางแห่งปลูกสร้างบ้านชั่วคราวจากหลังคาสังกะสีผูกเข้าป้ายผ้าใบเหลือใช้ จำนวนประชากรในเมืองที่มากขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้พื้นที่จำกัดจนเกิดความแออัด ทรัพยากรที่มีอยู่จึงไม่เพียงพอ ประกอบกับการพัฒนาความเป็นเมือง สร้างแนวคิดเมืองอุตสาหกรรมทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป ผู้คนหันหลังให้กับแหล่งน้ำธรรมชาติ นอกจากจะปลูกสร้างอาคารขวางกั้นทางน้ำ ยังไม่ดูแลรักษา

ทั้งเศษปฏิภูล น้ำทิ้ง ทำให้เกิดภาวะมลพิษน้ำเน่าเสียจนใช้การไม่ได้ ทั้งกฎหมายที่บัญญัติขึ้นยังจำกัดการเข้าถึงแหล่งน้ำธรรมชาติอย่างอิสระแตกต่างจากในอดีต ทำให้คนในเมืองต่างรู้สึกถึง “ความไม่สะดวก” ในการเข้าถึงน้ำที่สะอาด

เสียงจากคนในชุมชนที่ว่า “ไม่รู้จะเข้าถึงแหล่งน้ำธรรมชาติที่สะอาดเช่นในอดีตได้อย่างไร” “ไม่รู้จะเข้าถึงน้ำดื่มฟรีได้อย่างไร” “ที่ทางมีจำกัด ต้องอยู่ในอาคารสูง จะหาภาชนะมารองน้ำฝนก็ทำไม่ได้” “น้ำฝนในเมืองเปลี่ยนสภาพเป็นน้ำที่ดื่มไม่ได้จากภาวะมลพิษ” บ่งบอกถึงความไม่สะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดดังเช่นที่ผ่านมา ด้วยความเร่งรีบต่างคนมีหน้าที่ที่ตนคิดว่าสำคัญต้องทำตั้งแต่เช้าจรดเย็นกับการเดินทางที่แออัดคับคั่งในแต่ละวันแทบไม่เหลือเวลาให้กับตัวเอง จึงอยากใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนทำกิจกรรมส่วนตัว และเตรียมงานวันถัดไป การเตรียมน้ำดื่มด้วยตัวเองทุกวันด้วยการทำให้น้ำสะอาด การล้างทำความสะอาดภาชนะและการบรรจุน้ำในภาชนะจึงถูกมองเป็นส่วนเกินของชีวิตและด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง จึงไม่มีฝ่ายสนับสนุนจัดเตรียมน้ำดื่มให้กับคนที่ต้องออกไปนอกบ้าน บางครอบครัวแม้มีการติดตั้งเครื่องกรองน้ำไว้ที่บ้าน แต่การล้างภาชนะและกรอกน้ำด้วยตัวเองยังถูกมองว่าเป็นภาระมากเกินไป ทำให้เดินทางไปจุดหมายไม่ทันกำหนด อีกทั้งการพกพาภาชนะบรรจุน้ำดื่มจากบ้านเพิ่มน้ำหนักให้กับสัมภาระที่หนักมากอยู่แล้วอาจลืมหิ้วไว้ในสถานที่ต่าง ๆ ได้ การหอบหิ้วกระติกน้ำทำให้กระเป๋ามีขนาดใหญ่ขึ้นไม่สะดวกในการเดินทางสาธารณะที่ต้องเบียดเสียดผู้คน

น้ำประปา บริการสาธารณะที่เสนอตัวว่าเป็นแหล่งน้ำดื่มที่สะอาดได้สร้างความสะดวกสบายให้คนชุมชนเมืองในระดับครัวเรือนเพียงเปิดก๊อกน้ำที่ติดตั้งไว้รอบบ้าน แต่กลับไม่ได้รับความเชื่อมั่นว่ามีความสะอาดเพียงพอที่จะ “ดื่มได้” ตามประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานประปาวาน้ำประปาได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากลให้ดื่มได้ เสียงสะท้อนจากผู้บริโภคที่มักได้เห็นและทราบข่าวการปนเปื้อนบริเวณแหล่งกักเก็บน้ำดิบ เช่น ความเค็ม การมีสัตว์ตายลอยน้ำ ขยะและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น การได้เห็นกระบวนการแก้ปัญหาท่อส่งน้ำสาธารณะแตก-รั่ว ที่เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการซีลท่อโดยไม่ทำความสะอาดก่อน ปลอยความสกปรกที่ขังไว้ส่งไปตามท่อ “ไม่รู้บ้านไหนจะได้รับรางวัลนี้” และสีของน้ำที่ไม่สม่ำเสมอ บางครั้งเห็นเป็นสีสนิมของท่อน้ำ ยังมีกลิ่นคลอรีนรุนแรง และรสชาติของน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป ถึงกระนั้นก็มีบางครัวเรือนได้นำน้ำประปามาต้มหุงอาหารแต่จะพบตะกอนภายในภาชนะเสมอซึ่งถูกสงสัยว่าเป็นสาเหตุของนิ่วที่ตรวจพบในร่างกายนางพยาบาลและผู้ใหญ่ในครอบครัว ทำให้ผู้บริโภคไม่อาจวางใจให้น้ำประปาเป็นแหล่งน้ำสะอาดเพื่อการบริโภคได้

นอกจากนี้องค์การผลิตน้ำประปาที่บริหารงานโดยรัฐ ยังถูกตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพในการทำงานตั้งแต่ระดับบริหารถึงระดับปฏิบัติการเมื่อเทียบกับต่างประเทศที่ยึดถือข้อปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างจริงจังมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพียงพออันส่งผลต่อความรู้สึกเชื่อมั่นในกระบวนการผลิตน้ำว่าจะได้น้ำที่สะอาด คนในประเทศเหล่านั้นจึงยอมรับการดื่มน้ำประปาอย่างสนิทใจและดื่มน้ำประปาเป็นเรื่องปกติแพร่หลาย ทั้งในบ้านและที่สาธารณะและยังถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งผู้บริโภคเห็นว่าแตกต่างกับประเทศไทยอย่างสิ้นเชิง น้ำประปาจึงไม่ได้แสดงบทบาทเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำสะอาดทั้งทางกายภาพและต่อจิตใจของคนเมือง

เมื่อกล่าวถึงการบริการน้ำดื่มภาคบังคับตามกฎหมายในสถานที่ทำงาน และภาคสมัครใจตามหน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนได้รับการตอบรับอย่างดีโดยเฉพาะนักเรียนเพราะไม่ต้องใช้เงินค่าขนมที่ได้มาจำกัด การสื่อสารผ่านป้ายประชาสัมพันธ์มีผลต่อการตัดสินใจดื่มน้ำลดข้อสงสัยเรื่องความสะอาดที่มาจากกระบวนการบำรุงรักษาและสภาพแวดล้อมสำหรับในสถานที่ทำงานและหน่วยงานบางแห่ง

ยังถูกมองว่าเป็นสาธารณะมากเกินไป ยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคที่รุนแรง โดยเฉพาะในโรงพยาบาลที่คร่าชีวิตผู้คนที่มีราคาความเจ็บป่วยจึงไม่ได้รับการยอมรับมากนัก

ผู้ใช้บริการตู้หยอดเหรียญน้ำดื่มของเอกชนที่กระจายทั่วไป พบว่าน้ำดื่มมีกลิ่น มีตะกอน รู้สึกถึงความไม่สะอาด ส่วนเครื่องกรองน้ำที่คิดว่าสะดวกและตอบโจทย์สุขภาพได้ด้วย กลับมีปัญหาว่าหากต้องการน้ำคุณภาพดีจะมีราคาสูงจึงนิยมในคนที่มีความฐานะทางเศรษฐกิจดี คนทำงานในเมืองส่วนใหญ่ที่ไม่มีเงินเก็บเป็นก้อนไม่อาจ “ลงทุน” กับการซื้อเครื่องกรองน้ำมาใช้ได้อีกทั้งข้อจำกัดที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ติดตั้งในอาคารบ้านเช่า เมื่อติดตั้งเครื่องกรองน้ำแล้วต้องบำรุงรักษาเปลี่ยนไส้กรองน้ำตามรอบระยะเวลา เพื่อคงคุณภาพน้ำให้สะอาดการเลือกเครื่องกรองน้ำที่เหมาะสมยังต้องใช้เวลาและความรู้จึงไม่ได้สร้างความสะดวกสบายที่แท้จริงให้กับคนในเมืองที่ส่วนใหญ่ไม่มีทั้งเงินและเวลาที่เพียงพอ

ความไม่สะดวกดังที่กล่าวข้างต้น ได้เปิดโอกาสให้น้ำดื่มบรรจุขวดที่ในตอนแรกถูกหลายคนมองข้ามไป เข้ามามีบทบาทสนองตอบความต้องการกับความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของคนในเมือง

2. กระบวนการในการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาด

เมื่อสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในเมืองบีบบังคับให้คนในเมืองตกอยู่ภายใต้ความไม่สะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด “น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก” จึงเข้ามามีบทบาทลดข้อจำกัดหลายประการสร้างความสะดวกในการใช้ชีวิตผ่านกลไกการตลาดแบบทุนนิยมที่ประกอบด้วยนายทุนผู้ผลิตที่สร้างผลิตภัณฑ์ให้ผู้จัดจำหน่ายได้จัดส่งต่อไปถึงมือผู้บริโภคตามห่วงโซ่อุปทานอาจพิจารณาได้ ดังนี้

(1) การครอบครองทรัพยากรน้ำ (Water Resource Domination) การพัฒนาสู่ความทันสมัยได้ผลักดันทรัพยากรน้ำตามธรรมชาติให้เข้าสู่การซื้อขายผ่านตลาดในระบบทุนนิยมผู้ที่มีทรัพยากรด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความรู้ จะได้รับโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำต้นทางในการผลิตมากกว่าจากกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์การใช้น้ำเพื่อเป็นผู้ให้บริการแทนรัฐโดยการให้สัมปทานในการประกอบกิจการประปา (สำนักบริหารจัดการน้ำ, 2561) ผู้ผลิตน้ำดื่มบรรจุขวดรายใหญ่ จะตั้งโรงงานผลิตไว้กระจายตัวตามแหล่งน้ำต้นทาง และใช้น้ำบาดาลซึ่งมีต้นทุนน้อยกว่าน้ำประปาที่มีค่าบริการคิดเป็นอัตราก้าวหน้า ทำให้สามารถควบคุมคุณภาพและปริมาณน้ำต้นทางให้เพียงพอ ทั้งยังเป็นการประหยัดโดยเพิ่มขนาดการผลิต (Economy of Scale)

(2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development): ผู้ผลิตน้ำดื่มแบรนด์ที่เป็นที่นิยมและผู้รับจ้างผลิตรายใหญ่จะมุ่งเน้นคุณภาพน้ำดื่ม บางรายต้องใช้น้ำสะอาดเป็นส่วนประกอบสำคัญในสินค้าอื่น จึงมีการลงทุนเครื่องจักรและการบำรุงรักษา เปลี่ยนอะไหล่ไส้กรองตามกำหนดเวลานั้นตรวจสอบคุณภาพอย่างเคร่งครัดสม่ำเสมอ มีกระบวนการปรับสภาพน้ำให้มีรสชาติเหมือนเดิมตลอดทุกฤดูกาลแม้ว่าต้นทางจะแตกต่างกัน มีการเตรียมการผลิตสินค้าตามการคาดการณ์ปริมาณความต้องการตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องความต้องการของผู้บริโภค ทั้งด้านขนาดสินค้า วัตถุดิบที่ใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ (ขวด-ฝา-ฉลาก)

(3) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ (Product Standard) ผู้ผลิตน้ำดื่มแบรนด์ที่ติดตลาดให้ความสำคัญกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะของต่างประเทศ เช่น NFS ขณะที่ผู้รับจ้างผลิตมักให้ความสำคัญกับมาตรฐานโรงงาน เช่น GMP โดยไม่สนใจมาตรฐานเฉพาะของน้ำดื่ม โดยข้อมูลกรรมวิธีผลิตที่แสดงถึงความเป็นมาตรฐานและภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าได้สร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์และองค์กรซึ่งมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด นอกเหนือจากความสะอาดและรสชาติ ผู้บริโภคบางรายปฏิเสธการดื่มน้ำดื่มของผู้ผลิตน้ำท้องถิ่น เพราะยังรู้สึกถึงความไม่สะอาดและไม่เชื่อถือในองค์กรที่ผลิต

(4) การกำหนดราคา (Price) ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายมีส่วนสำคัญในการกำหนดราคา ทั้งสองฝ่ายมักสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดเพื่อกำหนดกลยุทธ์และราคาให้เหนือคู่แข่ง ราคาถูกคำนวณจากต้นทุนการผลิตและการจัดจำหน่ายเพื่อเป้าหมายกำไรสูงสุดในเชิงธุรกิจแต่ต้องให้ผู้บริโภคจับต้องตัดสินใจซื้อได้ เพราะราคาอยู่ภายใต้กลไกการแข่งขันในตลาดทำให้อยู่ในช่วงที่เหมาะสม ผู้บริโภคหลายรายยอมจ่ายเงินซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดรายวันแทนการติดตั้งเครื่องกรองน้ำ ด้วยเหตุผลเรื่องราคาที่ต้องลงทุนกับอุปกรณ์คุณภาพซึ่งยังจับต้องไม่ได้

(5) สถานที่จัดจำหน่าย (Place) มีผลต่อความน่าเชื่อถือและราคา เป็นหน้าที่หลักของผู้จัดจำหน่ายที่จะกำหนดสถานที่และช่องทางการส่งสินค้าน้ำดื่มบรรจุขวดเพื่อจำหน่าย จ่าย แจก (มีค่าใช้จ่ายและไม่เสียค่าใช้จ่าย) ให้ถึงมือผู้บริโภค ในกรณีของการจัดจำหน่าย นอกจากผู้จัดจำหน่ายได้สร้างทางเลือกให้กับผู้จัดจำหน่ายอีกชั้นหนึ่ง (ยี่ปั้ว/ชาปั้ว) โดยให้บริการพื้นที่จัดเก็บสินค้าชั่วคราว การให้เครดิตการชำระเงิน และการจัดส่งสินค้าถึงหน้าสถานที่จัดจำหน่ายแล้วยังสร้างทางเลือกให้กับผู้บริโภคได้ซื้อสินค้าได้ตามความสะดวกหลายช่องทาง เช่น หน้าโรงงานผลิต ห้างค้าส่ง ห้างค้าปลีก ร้านสะดวกซื้อ หรือบริการส่งถึงบ้าน เป็นต้น ซึ่งสถานที่จัดจำหน่ายเป็นตัวกำหนดความน่าเชื่อถือของสินค้าและราคา ผู้บริโภคมองว่าน้ำดื่มบรรจุขวดแบรนด์ใดที่ปรากฏอยู่ในห้างหรือร้านสะดวกซื้อชั้นน้ำ จะเป็นน้ำที่สะอาดโดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือพิสูจน์มาตรฐานใด ๆ ส่วนกรณีของการแจกให้ฟรีจะมีตามหน่วยงานหรือวาระโอกาสต่าง ๆ

(6) การส่งเสริมการขาย (Promotion) การที่ผู้บริโภคจำนวนมากมองว่าน้ำดื่มบรรจุขวดเป็นสินค้าที่ทดแทนกันได้ จึงไม่ได้ภักดีต่อสินค้าแบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งอย่างจริงจังทั้งผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายจึงสร้างกลยุทธ์ส่งเสริมการขายต่อผู้จัดจำหน่าย (ด้วยกันเอง) และต่อผู้บริโภคให้เกิดความสะดวกมากขึ้น เช่น การจัดชั้นของผู้จัดจำหน่ายเพื่อส่งสินค้าที่ราคาขายต่างกัน การพัฒนารูปแบบและรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์-ฉลาก การใช้ฟรีเซนต์ การทำแคมเปญชิงโชค เป็นต้น นอกเหนือจากการลดราคาสินค้าโดยตรง ซึ่งจะเห็นการเปรียบเทียบราคาได้ชัดเจนเมื่อสินค้าถูกวางเรียงอยู่ด้วยกันในชั้นหรือตู้แช่น้ำดื่ม ทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนใจซื้อสินค้าต่างแบรนด์ และบางครั้งอาจต้องซื้อปริมาณมากเกินจำเป็นเพราะโฆษณาหรือราคาที่ถูกลง

3. ความสะดวกของผู้บริโภค

น้ำดื่มบรรจุขวดขวดแรกของโลกถูกผลิตขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคที่ไม่อาจจะเข้าถึงแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ห่างไกลได้ (Crystal Beverage Company, 2018) น้ำดื่มบรรจุขวดปัจจุบันถูกผลิตเพื่อความสะดวกของผู้บริโภคเช่นกัน โดยเมื่อนำน้ำดื่มสะอาดมาบรรจุในภาชนะพลาสติกในเชิงการค้าจนกลายเป็น “น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก” ทำให้มีน้ำหนักเบาจับถือพกพาได้สะดวกจึงได้รับความนิยมจากคนเมืองมากขึ้นเป็นลำดับ มากกว่าบรรจุภัณฑ์แบบขวดแก้วที่มีน้ำหนักมาก อาจแตกเสียหายระหว่างใช้งาน และจำเป็นต้องมีการมัดจำ-คืน-แลกขวดก่อนที่จะซื้อขวดถัดไป ซึ่งขวดพลาสติกที่ได้รับความนิยมเป็นขวดใส (PET) ไม่มีสีหรือมีสีฟ้าอ่อนหรือสีเขียวอ่อนที่เข้ามาแทนที่ขวดน้ำขาวขุ่น (PP) ซึ่งมีขายในช่วงแรก ๆ เพราะได้รับความมั่นใจว่าน้ำที่บรรจุไว้สะอาดกว่า ไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีและกลิ่นที่มาจากขวดพลาสติก

น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคว่าสะอาดผ่านกรรมวิธีที่ถูกต้อง ถูกทำให้เชื่อว่าเมื่อครั้งที่กำลังการผลิตให้ได้มาตรฐานจึงไม่ต้องตรวจสอบย้อนกลับ โดยเฉพาะน้ำดื่มแบรนด์ที่เป็นที่นิยมในตลาด หรือน้ำดื่มที่อยู่ในห้างหรือร้านสะดวกซื้อชื่อดัง ผู้บริโภคจะเลือกซื้อน้ำโดยไม่ตั้งคำถามกับกระบวนการผลิตและความสะดวก บางครั้งซื้อในปริมาณมากเพราะถูกชักจูงจากแคมเปญการตลาด ความเชื่อมั่นนี้ลดเวลาเสาะหาช่องทางเข้าถึงน้ำสะอาด และลดภาระการจัดเตรียมน้ำดื่มการที่ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายอำนวยความสะดวกให้น้ำดื่มบรรจุขวดปรากฏอยู่ทุกหนแห่งใกล้ตัวผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคสามารถหาซื้อได้ทุกที่และทุกเวลาโดยเฉพาะช่วงเวลาเร่งด่วนที่หมดไปกับการเดินทางและการทำงาน

บรรจุน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกที่มีให้เลือกหลากหลายถูกออกแบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านขนาดและลักษณะบรรจุน้ำดื่มให้เข้าถึงได้ง่าย พกพาสะดวก น้ำหนักเบา ขวดฝาปิดสนิท ตอบสนองต่อความต้องการด้านปริมาณน้ำและการใช้งาน ภายใต้ราคาที่ผู้บริโภคมองว่าสมเหตุสมผลที่ผู้บริโภคสามารถเลือกเก็บรักษาบรรจุน้ำดื่มไว้ใช้งานหรือจะทิ้งลงขยะทันที ลดภาระการแบกขนภาชนะบรรจุน้ำดื่มไปทุกหนจากภาระการแบกขนสิ่งของ เอกสารที่มีอยู่เดิม และลดภาระที่ต้องทำความสะอาดภาชนะเพื่อการใช้งานในครั้งต่อไป ภายใต้ความเร่งรีบของการทำงานและการเดินทางบนรถสาธารณะ

แม้ว่าผู้บริโภคต้องการให้มีบริการน้ำดื่มฟรี ผู้บริโภคก็ไม่ได้มองว่าราคาของน้ำดื่มบรรจุขวดสูงเกินไป กลับมองว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่รับได้เมื่อแลกกับเวลาและสุขภาพที่ดี ทั้งที่คิดเป็นสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่สูงมากเมื่อเทียบกับรายได้และค่าใช้จ่ายส่วนอื่น และยังรับรู้ว่าการดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดเป็นการสร้างภาพลักษณ์อันดีต่อตัวเอง ยกกระตือรือร้นให้เทียบเท่าขั้นกับคนอื่น คราวเรือนที่มีการติดตั้งเครื่องกรองน้ำคุณภาพดีก็คงใช้น้ำสำหรับดื่มและทำกับข้าวภายในบ้าน หากจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้านคงต้องพึ่งพาน้ำดื่มบรรจุขวดอยู่ดี เพราะมองว่าน้ำดื่มบรรจุขวดทำให้เกิดความสะดวกมากขึ้น

เมื่อน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกอยู่ในฐานะสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนในชุมชนเมืองกลุ่มหนึ่ง จึงมีการถ่ายทอดไปสู่คนในชุมชนเมืองกลุ่มอื่นต่อมาทั้งด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจ พ่อแม่ของเด็กที่ดื่มน้ำบรรจุขวดพลาสติกจะให้บุตรหลานของตนเองดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดด้วยเช่นกัน โดยไม่นำเสนอการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดด้วยวิธีการอื่น แม้พ่อแม่จะเคยดื่มน้ำด้วยวิธีการนั้น ๆ มา ในอีกมุมหนึ่งมีเด็กที่เกิดมารู้เพียงว่าน้ำดื่มสะอาดต้องเป็นน้ำดื่มในขวดพลาสติกเท่านั้น

อภิปรายผล

การวิเคราะห์การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดให้กับคนในชุมชนเมืองโดยน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก ทำให้ทราบถึงกระบวนการสร้างความสะดวกสบายให้คนในเมือง เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยทำให้คนในเมืองไม่อาจเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาดตามธรรมชาติอย่างสนิทใจได้อีกต่อไป (นิเชต สุนทรพิทักษ์, 2541) ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถพึ่งพาการบริโภคน้ำประปาได้ เพราะผู้บริโภคไม่มั่นใจในความปลอดภัยและรสชาติไม่คงที่ (มุลนิธิโลกสีเชียว, 2558; ลัษมณ ไมตรีมิตร, 2560; ชาลิสา เมธานภาพ, 2563) ประกอบกับกฎระเบียบของรัฐมีความซับซ้อนและต้องใช้ศักยภาพด้านความรู้และเศรษฐกิจการเข้าถึงน้ำสะอาดอย่างอิสระเป็นไปได้ยากขึ้น กระทั่งมีน้ำดื่มบรรจุขวดที่ทำให้เชื่อว่าสะอาดปราศจากโรคกลายเป็นสินค้าในตลาด จึงได้รับความนิยมถึงร้อยละ 58 มากกว่าน้ำที่ผ่านเครื่องกรองน้ำเกือบสองเท่าด้วยเหตุผลสำคัญที่สุด คือความสะดวกสบายในการดื่ม หาซื้อได้ง่าย จะดื่มที่ไหนก็ได้ (ธนุสรา เหล่าเจริญสุข, 2541) น้ำเปล่าและน้ำแร่ (รวมเรียกว่าน้ำดื่มบรรจุขวดทั่วไป) ยังมีอัตราเติบโตต่อเนื่อง ในปี 2563 มีมูลค่าอยู่ที่ 44,805.2 ล้านบาท คิดเป็นส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 80 (สถาบันอาหาร, 2564) การอำนวยความสะดวกที่สำคัญซึ่งทำให้คนชุมชนเมืองตัดสินใจดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก คือ ทำให้คนในเมืองเกิดความคล่องตัว ไม่ติดขัด ใช้ชีวิตได้อย่างรวดเร็วไว ภายใต้สภาวะของชุมชนเมืองสอดคล้องกับการศึกษาของจิราวัฒน์ อรุพงษ์สานนท์ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร คือ การส่งมอบน้ำดื่มที่สะอาดผ่านกระบวนการผลิตที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเชื่อถือได้ ปริมาณพอดี ขวดต้องสะอาดและปิดสนิทแต่เปิดดื่มง่าย ราคาเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณ หาซื้อได้ง่าย และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง เมื่ออยู่ภายใต้อำนาจทุนนิยมที่มาพร้อมการพัฒนาผู้บริโภคอาจตกอยู่ภายใต้กับดักของแรงจูงใจทางการตลาด เช่น การโฆษณา ทำให้บริโภคสินค้ามากเกินไปจนเกิดความจำเป็นได้ (เพชรธามา, 2560)

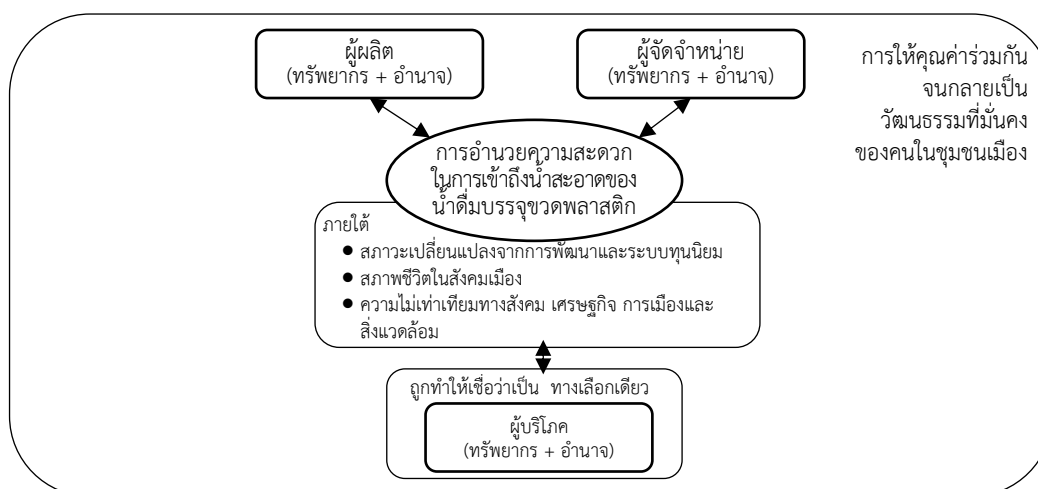

ปรากฏการณ์ทางสังคมดังข้างต้น สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างโครงสร้างของแอนโทนี กิดเด็นส์ (Giddens, 1984) ที่ใช้วิเคราะห์ความมั่นคงต่อเนื่องของวัฒนธรรมการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกจนกลายเป็นสถาบันทางสังคมที่ตอบสนองวิถีชีวิตผู้กระทำการทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภคที่ได้ให้ความหมายและคุณค่าร่วมกันว่าน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกเอื้อประโยชน์ให้กับคนในชุมชนเมืองทุกกลุ่ม จนเกิดการกระทำซ้ำวิถีแห่งการดื่มน้ำบรรจุขวดพลาสติกข้ามผ่านกาลเวลาและสถานที่ต่อไป ซึ่งการเอื้อประโยชน์ของน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกทำให้คนในชุมชนเมืองเกิดความสะดวกสบายในการเข้าถึงน้ำสะอาด โดยใช้อำนาจกับทรัพยากรที่แต่ละกลุ่มได้ครอบครองไว้ กล่าวคือ ผู้ผลิตใช้ปัจจัยการผลิตน้ำดื่มบรรจุขวด เช่น น้ำดิบ ความรู้และเทคโนโลยีในการผลิต ต้นทุนการผลิต กลไกตลาด ที่ครอบครองไว้ในการผลิตน้ำดื่มให้กลายเป็นสินค้าเข้าสู่ตลาดเพื่อหวังกำไรในทางธุรกิจ สิ่งนี้ได้เอื้ออำนวยให้ผู้จัดจำหน่ายมีสินค้าส่งมอบแก่ผู้บริโภค ด้วยความรู้ ประสบการณ์ และช่องทางการจัดจำหน่ายที่ผู้จัดจำหน่ายมี ขณะเดียวกันผู้บริโภคได้ใช้ทรัพยากรแรงงานและทางเศรษฐกิจทำให้เข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดในตลาดตอบสนองการให้คุณค่าของการบริโภคน้ำดื่มที่สะอาด มีประโยชน์ต่อสุขภาพ คุณค่าร่วมกันที่น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกเอื้อประโยชน์ทำให้เกิดการผลิตซ้ำวิถีการดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกต่อไปจากรุ่นไปสู่รุ่นข้ามผ่านข้ามเวลาและสถานที่

อย่างไรก็ตาม ตามทฤษฎีการสร้างโครงสร้าง แม้โครงสร้างหรือวัฒนธรรมการดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกจะมีความมั่นคงอยู่ แต่ก็ถูกต่อรองจากวัฒนธรรมการดื่มน้ำรูปแบบอื่น ๆ ตลอดเวลา วัฒนธรรมใดที่ได้รับการผลิตซ้ำต่อเนื่องจากคนในชุมชนเมืองก็จะเอาชนะวัฒนธรรมเดิมและอยู่รอดสถาพรสืบต่อไปเหมือนกับที่วัฒนธรรมการดื่มน้ำฝนซึ่งไม่ได้รับความนิยมแล้ว และถูกวัฒนธรรมการดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดเข้าแทนที่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การที่น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกได้มาอยู่ในฐานะสิ่งอำนวยความสะดวกของคนเมือง เกิดจากกระบวนการอำนวยความสะดวกที่เกิดจากโยกย้าย สับเปลี่ยน จัดสรรทรัพยากรที่มีความสลับซับซ้อนภายใต้ความไม่เท่าเทียมกันของการครอบครองทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรพื้นฐานของชีวิตที่ใช้บริโภคอันเป็นผลจากความผิดพลาดของการพัฒนา ทำให้คนในชุมชนเมืองถูกบีบให้เลืทางเลือกในการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดอย่างจำกัด และยังคงภายใต้ความเร่งรีบทำให้ไม่มีเวลาที่จะจัดเตรียมจัดหาเครื่องดื่มด้วยตัวเอง ซึ่งความสะดวกที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้คนในเมืองดูเหมือนจะมีพลังอำนาจในการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดได้อย่างดีเท่าเทียม เสมอภาค มีความสะดวกสบาย ทั้งที่ความเป็นจริง เป็นการถูกจำกัดช่องทางและพื้นที่แห่งการใช้ อำนาจ และภายใต้ปรากฏการณ์ในการเข้าถึงน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกนี้ ผู้ที่มีอำนาจที่แท้จริงกลับตกไปอยู่ที่ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายแสดงให้เห็นว่าน้ำดื่มบรรจุขวดที่บริโภคกันอย่างเคยชินจึงไม่ใช่การบริโภคธรรมดาทั่วไป แต่ประกอบด้วยประเด็นทางความเท่าเทียมเสมอภาค สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม

แผนภาพที่ 4 การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำสะอาดของน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก

สรุป

น้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกเข้ามาเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาดของคนในชุมชนเมืองเพราะสถานะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ซึ่งส่งเสริมกระบวนการทางสังคมในการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมซึ่งบีบบังคับให้คนในเมืองเกิดความไม่สะดวกในการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดและรัฐไม่ได้เอาใจจริงเอาใจในการแก้ไขปัญหา คนเมืองจึงตกลงใจว่าการดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกเป็นเพียงทางเลือกเดียวในการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด ประกอบกับนายทุนได้สร้างความน่าเชื่อถือและช่องทางเข้าถึงน้ำบรรจุขวดให้ง่ายหาได้ทุกที่ทุกเวลา คนเมืองจึงยอมให้การซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดเป็นหนึ่งในค่าใช้จ่ายที่รับได้ แม้เป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้หรือค่าใช้จ่ายอื่น นอกจากนี้ระบบทุนนิยมที่มาพร้อมกับความทันสมัยยังได้ส่งเสริมให้เกิดการบริโภคในปริมาณมากจากกลไกการตลาดที่เกิดขึ้นจากผู้ผลิตและผู้จำหน่ายด้วย

เมื่อน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกสร้างประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกกับคนในชุมชนเมืองจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและแนวคิดเรื่องความสะดวกในการเข้าถึงน้ำสะอาดที่ทุกกลุ่มในสังคมให้คุณค่าและความหมายยอมรับการดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกร่วมกัน ก่อให้เกิดการผลิตซ้ำวิถีชีวิตผ่านสถานที่และเวลา จากรุ่นไปสู่รุ่นกลายเป็นความเคยชินในรุ่นพ่อแม่ซึ่งได้ถ่ายทอดให้รุ่นลูกทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวเป็นกิจวัตร เกิดเป็นเหตุการณ์ที่เมื่อให้ย่อนึกไปตั้งแต่จำความได้ก็เห็นพ่อแม่ป้อนน้ำขวดให้ดื่มแล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยพบว่าความไม่สะดวกสบายที่ผู้บริโภคได้ประสบ เกิดจากการกระทำทางสังคมที่ไม่เท่าเทียม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินการแก้ปัญหการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดอย่างเพียงพอ โดยส่งเสริมการบริการน้ำดื่มสาธารณะ จัดให้มีการบำรุงรักษาตรวจสอบสภาพที่ถูกต้อง และสื่อสารกระบวนการผลิตน้ำให้คงความสะอาดเสมอ นอกจากนี้รัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตน้ำสะอาดค่าใช้จ่ายต่ำให้ใช้ในครัวเรือน โดยถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีที่ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

น้ำดื่มที่สะอาดเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงชีวิต แต่ปัญหาการเข้าถึงน้ำสะอาดเพื่อการบริโภคกลับถูกมองข้าม เปิดโอกาสให้น้ำดื่มบรรจุขวดครอบงำความคิดว่าเป็นทางออกเพียงทางเดียว ดังนั้นควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวข้องกับรูปแบบการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดด้วยวิธีอื่นอย่างเป็นรูปธรรม เข้าใจได้ง่าย เช่น การเลือกและติดตั้งเครื่องกรองน้ำ กฎระเบียบเกี่ยวกับการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์เรื่องความเป็นสถาบันของการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกในชุมชนเมืองของประเทศไทย สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2565). การขออนุญาตใช้น้ำในทางน้ำชลประทานที่เรียกเก็บค่าชลประทาน. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <http://irrigation.rid.go.th/rid16/om16/km/images/pdf/m1.pdf>.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. (2565). การขออนุญาตเจาะน้ำบาดาลและใช้น้ำบาดาล. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <http://www.dgr.go.th/th/newsAll/124/4856>.
- กรมอนามัย สำนักสื่อสารและตอบโต้ความเสี่ยง. (2559). วิธีบริโภคน้ำประปาอย่างปลอดภัย. สืบค้น 31 พฤษภาคม 2565. จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/30381-วิธีบริโภคน้ำประปาอย่างปลอดภัย.html>.
- การประปานครหลวง. (2565ก). การติดตั้งประปาใหม่/ซ้ำ. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2565. จาก https://web.mwa.co.th/ewt_news.php?nid=1606&filename=index.
- การประปานครหลวง. (2565ข). การกิจ/วัตถุประสงค์ของหน่วยงาน. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <http://www.oic.go.th/ginfo/moreinfo.asp?g=7522262%26l&i=922&p=รัฐวิสาหกิจ>.
- จิราวัฒน์ อรุพงษ์สานนท์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตมินบุรี กรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 4(3): 31-44.
- ชาลิสา เมธานภาพ. (2563). น้ำประปาดื่มได้จริงไหม? ถ้าไม่มันใจรับมืออย่างไรดี. สืบค้น 31 พฤษภาคม 2565. จาก <https://www.greenery.org/articles/insight-water/>.
- ตินาร์ บุญธรรม. (2555). ไทยศึกษาน้ำดื่มของคนไทย. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29/น้ำดื่มของคนไทย/>.
- ธนุสรา เหล่าเจริญสุข. (2541). ความปลอดภัยของผู้บริโภคน้ำดื่มบรรจุขวด. รุสมีแล, 19(1), 53-57.
- นิเชต สุนทรพิทักษ์. (2541). น้ำดื่ม ปัจจัยสำคัญในชีวิตที่ไม่ควรมองข้าม. วารสารวัฒนธรรมไทย, 35(5), 34-36.
- เพชรมายา. (2560). 10 ก้นดักทางการตลาด ที่ผู้บริโภคมักตกเป็นเหยื่อโดยไม่รู้ตัว. สืบค้น 20 ตุลาคม 2565. จาก <https://petmaya.com/10-marketing-ploys/>.
- มูลนิธิโลกสีเขียว. (2558). คุสสบาย ๆ เรื่องน้ำประปา. สืบค้น 18 เมษายน 2563. จาก https://greenworld.or.th/green_issue/คุสสบายๆ-เรื่องน้ำประปา/.
- รพีพร สุทาธรรม. (2544). มาตรฐานน้ำดื่มบรรจุขวดคุณภาพที่ต้องควบคุม. สถาบันอาหาร. 3(18), 28-32.
- ลัษมณ ไมตรีมิตร. (2560). จากน้ำดื่มบรรจุขวดถึงละอองน้ำในอากาศ: ความพยายามต่อสู้กับปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค. สืบค้น 12 มกราคม 2564. จาก <https://thaipublica.org/2017/10/landscape-architecture-and-sustainability02/>.

- วรรณดี สุทธิธนกร. (2559). *การวิจัยเชิงคุณภาพ : การวิจัยในกระบวนการทัศน์ทางเลือก*. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- ศุภโชค ปานดำ. (2563). *ความคิดเห็นต่อน้ำดื่มบรรจุขวดและพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดใน กรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2565. จาก https://ka.mahidol.ac.th/seniorx2020/pdf_file/5924276.pdf.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). (2565). *ดื่มน้ำอย่างไรให้ถูกวิธี*. สืบค้น 8 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.hsri.or.th/people/media/care/detail/5730>.
- สถาบันอาหาร. (2564). *ข้อมูลจากศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร*. สืบค้น 12 มกราคม 2564. จาก <http://fic.nfi.or.th/>.
- สหประชาชาติ ประเทศไทย.(2565). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 6 น้ำสะอาดและสุขอนามัย*. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <https://thailand.un.org/th/sdgs/6>.
- สำนักบริหารจัดการน้ำกรมทรัพยากรน้ำกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *คู่มือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัมปทานประกอบกิจการประปา*. สืบค้น 31 พฤษภาคม 2565. จาก <http://division.dwr.go.th/bwm/index.php/2019-12-17-06-02-42/2019-12-17-06-04-48?download=32:2020-01-14-07-31-19>.
- สุรัตน์ ณ เชียงใหม่. (2542). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกใสของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. (ปัญหาพิเศษ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ)). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. สืบค้น 3 มีนาคม 2564. จาก http://webpac.library.mju.ac.th/mm/fulltext/thesis/2557/Surat_Na%20Chiangmai/fulltext.pdf.
- Crystal Beverage Company. (2018). *History Of Bottled Water*. Retrieved March 13, 2022. from <https://www.myownwater.com/blog/history-of-bottled-water>.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Glaser, Barney G. & Strauss, Anselm L. (1976). *The Discovery of Grounded Theory Strategies for Qualitative Research*. New Brunswick and London: Aldine Transaction.
- Thomas, J. (1993). *Doing critical ethnography in Qualitative Research Methods series*. volume 26. USA: Northern Illinois University.

การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกออาชีฟ กรุงเทพมหานคร

THE EDUCATION MANagements OF VOCATIONAL SCHOOLS IN BANGKOK

นันทพร ดำรงพงศ์

Nantaporn Damrongpong

มหาวิทยาลัยสยาม

Siam University

ธนู ทดแทนคุณ

Thanu Thodthankhun

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

สุพจน์ อิงอาจ

Supot Ingard

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

E-mail: nantaporn@siam.edu

Received March 20, 2023; Revised April 10, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์การศึกษา (1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกออาชีฟกรุงเทพมหานคร (2) เพื่อนำเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติสำหรับโรงเรียนฝึกออาชีฟกรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ โรงเรียนฝึกออาชีฟกรุงเทพมหานคร 10 แห่ง เลือกเป็นตัวอย่าง 3 แห่ง สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ผู้บริหารบริษัทเซ็นทรัล กรุ๊ป ผู้บริหารบริษัทแบล็คแคนยอน (ประเทศไทย) จำกัด และผู้บริหารบริษัทหัวเหว่ย เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 36 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยหลักสูตรส่วนมากเป็นสาขาทางด้านอุตสาหกรรม เป็นหลักสูตรระยะสั้น และเป็นลักษณะเฉพาะ และปัจจัยนำเข้าอื่น ๆ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูประจำการ ครูผู้ช่วย วิทยากร อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ มีค่าธรรมเนียมในการเรียนที่ราคาถูกลงมาก ด้านปัจจัยกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริงในหลักสูตรทุกหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรระยะสั้น เรียนวันจันทร์ถึงวันศุกร์รอบเช้า บ่าย ค่ำ และหลักสูตรวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ มีการเรียนการสอนเพิ่มเติมเสริมคุณธรรมและบุคลิกภาพให้เหมาะสมและเป็นอัตลักษณ์กับสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ปัจจัยด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ผลการเรียนรู้ มีทักษะ เสริมคุณธรรม เพิ่มเติมบุคลิกภาพ และจบการศึกษาไปแล้วมีงานทำ มีรายได้มีอาชีพ (2) ข้อเสนอเชิงนโยบาย คือ โรงเรียนฝึกออาชีฟกรุงเทพมหานครควรร่วมมือกับภาคเอกชน

และควรปรับปรุงหลักสูตรสาขาวิชาชีพใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ ช่างซ่อมรถยนต์ไฟฟ้าหรือพลังงานไฟฟ้า แพลตฟอร์มดิจิทัล การค้าขายออนไลน์ รวมทั้งสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา, การประกอบอาชีพ, โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the management of vocational education for vocational training schools in Bangkok, and (2) to present policies that can be put into practice for vocational training schools. The research tool was a semi-structured interview. The quality of the interview forms was found by validating methods as well as the appropriateness of the interview forms and the interview forms were applied to actual use. The sample group population included 10 Bangkok vocational training schools with three schools selected as samples. Thirty-six key informants were specifically selected from Panyapiwat Institute of Management, executives of Central Group, executives of Black Canyon (Thailand) Co., Ltd., and executives of Huawei Technology (Thailand) Co., Ltd. The data analysis was conducted using content analysis methods.

The results of the study showed that: (1) The input factors consist mostly of courses in industrial fields, typically, short courses and those with unique features, and the other input factors are administrators, teachers, speakers, assistant teachers, lecturers, buildings, equipment, classrooms, and laboratories. There are very low tuition fees. The process factors consist of teaching and learning that emphasize hands-on practice in every curriculum. The education management offers short courses. Study takes place from Monday to Friday, in the morning, afternoon, and evening as well as Saturday or Sunday courses. In addition, there are enhancements for morality and appropriate personality. The outcome factors that occurred were good academic results, good skills, outstanding morals, good personality, and after graduation, there was work, income, and a career. (2) The policy proposal is that the vocational training schools in Bangkok should cooperate with the private sector, and should improve new professional courses, such as artificial intelligence, the internet of things, electric vehicle mechanics, digital platforms, and online trading. In addition, schools in Bangkok should create and develop a teaching curriculum for the elderly.

Keywords: Education management, Occupation, Vocational schools in Bangkok

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งด้วยสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันโดยเทคโนโลยีดิจิทัลและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้อาชีพมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง พัฒนาอย่างรวดเร็วและปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ทำให้การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยและแนวโน้มการประกอบอาชีพในอนาคต สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพหรือมีงานทำ สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่จัดการศึกษาหรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนการสอนต้องตรงกับ ความต้องการของผู้ประกอบการ การจัดการเรียนการสอนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทักษะ และจริยธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้ที่จบการศึกษาได้มีมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับการประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับนโยบายของนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กล่าวถึงนโยบาย “เรียนดี เพิ่มหลักสูตรฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับฝั่งธุรกิจและการค้าขายออนไลน์” (มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช, 2565)

การจัดการศึกษามุ่งเน้นการประกอบอาชีพของนักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษา จะประกอบอาชีพราชการ พนักงานเอกชน ธุรกิจส่วนตัว อาชีพอิสระ และอาชีพอื่น ๆ การจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียน มีความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล ซึ่งลักษณะดังกล่าวสามารถที่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพหรือประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปต่อยอดการประกอบอาชีพและการศึกษาอบรมเรียนรู้ ฝึกทักษะเพิ่มเติม หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จากข้อมูลของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) ได้สำรวจสถานการณ์แรงงานไทย โดยพบว่าการทำงานมีการขอลดตัวในสาขาก่อสร้าง สาขาการโรงแรม ภัตตาคาร มีการจ้างงานปรับตัวลดลง สาขาการเกษตรมีการจ้างงานลดลง สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คาดการณ์ติดตามในประเด็น 1) ผลกระทบจากเงินเฟ้อต่อแรงงาน โดยเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ค่าจ้างที่แท้จริงลดลงโดยเฉพาะแรงงานทักษะต่ำ 2) การขาดแคลนแรงงานทักษะปานกลางถึงสูง มีความไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการที่ภาคอุตสาหกรรมซึ่งผู้ว่างงานส่วนใหญ่จบด้านบริหารธุรกิจ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ซึ่งต้องมีการศึกษาอบรมพัฒนา ปรับเปลี่ยนทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ สำหรับการขาดแคลนแรงงานทักษะต่ำอาจช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยอาศัยแรงงานจากต่างชาติ (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม)

จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) การสำรวจภาวะการทำงานของประชาชนไทยเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาวางงานมากที่สุด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญสายอาชีพ และมัธยมศึกษาตอนต้น สถานการณ์ปัจจุบันนั้นเมื่อจบการศึกษายังพบว่า มีผู้ว่างงานในทุกะดับการศึกษาในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะในสาขาด้านสังคมศาสตร์ และขณะเดียวกันนั้นในสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะปานกลางถึงสูง ดังนั้นสถาบันการจัดการศึกษา

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จึงต้องมีนโยบายและการปฏิบัติให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

นอกจากภาครัฐที่จัดการศึกษาแล้วยังมีสถาบันการศึกษาภาคเอกชนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา และมีความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งจะเห็นได้จากบริษัทที่จัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ เช่น บริษัทโตโยต้า บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาและการเป็นผู้ประกอบการ การฝึกทักษะให้กับนักเรียนได้เกิดความรู้และทำให้นักศึกษามีความพร้อม มีความรู้ ทักษะ จริยธรรม และคุณลักษณะบุคคลในการประกอบอาชีพ (สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2565)

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถจัดทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้มีการจัดการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้สำเร็จการศึกษา สามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการและสามารถประกอบอาชีพด้วยตนเองได้ซึ่งปัจจุบันนี้ด้วยสถานการณ์ของสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการฝึกอาชีพ ศึกษาต่อด้านอาชีพตามความถนัด ความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ดังนั้นโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพต่อการพัฒนาคน สังคม เศรษฐกิจและประเทศชาติว่ามีการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพอย่างไร และจะนำแนวทาง รูปแบบ เพื่อการนำเสนอเชิงวิชาการนโยบายและการนำสู่การปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อนำเสนอเชิงนโยบายและการนำสู่การปฏิบัติ การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

หลักการการจัดการศึกษาซึ่งนำมาสำหรับการประกอบอาชีพ โดยการเรียนที่ทำให้เกิดความรู้และทักษะนั้น หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่อธิบายถึงการจัดการศึกษาสำหรับการประกอบอาชีพ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าได้นำหลักทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning by Doing) ทฤษฎีและหลักการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเป็นฐานหรือการเรียนรู้ด้วยการทำงาน (Work Based Education) หลักการและทฤษฎีดังกล่าวเป็นหลักการการจัดการศึกษาสำหรับการประกอบอาชีพด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัตินั้นให้สัมพันธ์กับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาให้มี 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะ (Skills) 3) จริยธรรม (Ethics) และ 4) ลักษณะบุคคล (Character)

จากการศึกษาแรงจูงใจเข้าศึกษาหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันของนักศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาที่เข้ามาเรียนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันส่วนมากเป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 26-40 ปี ส่วนมากมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับจ้างเป็นส่วนมาก มีรายได้ประมาณ 10,001-29,000 บาท หมวติวิชาชีพส่วนมากเลือกเรียนคหกรรม และส่วนมากเรียนวันเสาร์

และวันอาทิตย์ นักศึกษามีแรงจูงใจในการเรียนหลักสูตรวิชาชีพอยู่ในระดับมากในทุกด้าน (1) ด้านส่วนตัวมีแรงจูงใจต้องใช้เวลาให้เกิดประโยชน์และความชื่นชอบในแผนกวิชาชีพ (2) ด้านอาชีพ นักศึกษามีแรงจูงใจต้องการเพิ่มทักษะและชำนาญในวิชาชีพ และเกี่ยวข้องกับอาชีพของครอบครัว และ (3) ด้านสังคม นักศึกษาต้องการหาประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ และได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้อื่น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการศึกษาวิชาชีพพระยาสันในด้าน เพศ อายุ อาชีพ เวลาเรียน หมวดวิชาชีพ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและ ระดับการศึกษาและอาชีพที่ต่างกันพบว่านักศึกษามีแรงจูงใจในการเรียนหลักสูตรวิชาชีพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (จินตนา ไทธานี, 2557)

ปฏาขมัย ทองขุมนุม (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสมรรถนะการประกอบอาชีพ ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์และ นโยบายของโรงเรียน (2) การเตรียมความพร้อมและการบริหารจัดการ (3) ความรับผิดชอบ (4) การสร้างเครือข่าย (5) การวิเคราะห์ตนเอง (6) ความต่อเนื่อง (7) เจตคติ (8) งบประมาณ (9) การดำเนินการเรียนรู้ (10) การประเมินผลลัพธ์ของโครงการ นางนุช ขุมภูเทพ (2560) ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสพื้นที่สูงและทูลกันดาร เขตภาคเหนือฝั่งตะวันตก พบว่า มีรูปแบบองค์ประกอบหลัก (1) หลักการส่งเสริมอาชีพ (2) คณะกรรมการส่งเสริมอาชีพ (3) มีกระบวนการบริหารและส่งเสริมอาชีพ และ (4) มีเป้าหมายใน การส่งเสริมอาชีพ และสุวิขญา ชินธนาชูกิจ (2563) ได้ศึกษาการมีงานทำโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานบริหารการศึกษาพิเศษ พบว่า (1) การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการมี งานทำให้มีประสิทธิภาพ (2) พัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมืออาชีพ และ (3) เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำอย่างมีประสิทธิภาพ

สุพจน์ อิงอาจ (2563) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีไว้ว่า เป็นการเรียนการสอนที่ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เป็นสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ของตนเอง และศุภากร เมฆขยาย (2564) ได้ศึกษารูปแบบการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพของสถาน การศึกษาในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ (1) ด้านทรัพยากร (2) ด้านการฝึกหัด (3) ด้านการส่งเสริม และ (4) ด้านการวัดประเมิน และแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นทักษะอาชีพ ประกอบด้วยนโยบายและ ภารกิจกำหนดแนวทาง ข้อตกลง และแผนงานการจัดทำหลักสูตร การสนับสนุนทรัพยากร การจัดการเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย การนิเทศ และการประเมินผล

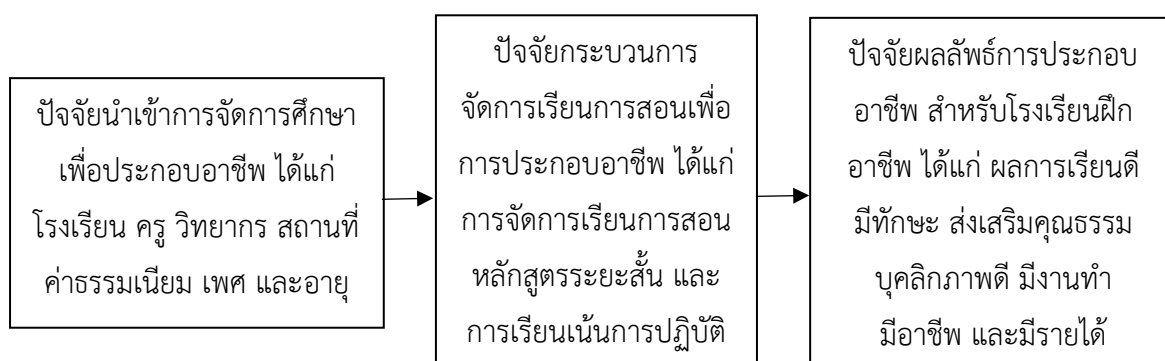
จากการศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการนำหลักการ ทฤษฎีทางด้านการจัดการศึกษาแบบที่ผู้เรียนแล้วเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้โดยเน้นการปฏิบัติ นอกจากนี้ยังเป็นการจัดการศึกษาแบบการเรียนรู้ใน ชั้นเรียนประกอบกับการผสมผสานการทำงานจริงควบคู่กับการเรียนในชั้นเรียน และจากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในหลายลักษณะ หลายหลาย รูปแบบที่เป็นการจัดในระบบและการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และปัจจุบันด้วยโลก

ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยีและสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งอนาคตจะทำให้การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และสถาบันการศึกษาต้องมีการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ หรือการมีงานทำให้สอดคล้องกับปัจจุบันและอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารหลักการและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพนั้นมีความสำคัญและมีความจำเป็นในสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน และประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้หน่วยงานองค์กรการจัดการศึกษานั้นต้องจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับปัจจุบันและอนาคต และผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ได้เลือกโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยกำหนดใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยกำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีศึกษาด้วยการศึกษาเอกสาร (Document Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะอันประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้บริหารกรุงเทพมหานคร (2) ผู้บริหาร อาจารย์ นักเรียน และศิษย์เก่า ในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 แห่ง และ (3) กลุ่มผู้บริหารที่เป็นผู้ใช้บัณฑิตจากโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มแรกคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (ด้านการศึกษา) และผู้อำนวยการสำนักพัฒนาชุมชน

รวม 2 คน เพื่อสัมภาษณ์ถึงนโยบายและแผนการบริหารงานโรงเรียนฝึกอາชีฟกรุงเทพมหานคร และผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มที่สองได้มาจากการบอกต่อ (Snowball Sampling) จำนวน 3 แห่ง รวมมีผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ จำนวน 30 คน และผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มที่ 3 ที่เป็นผู้ใช้บัณฑิตจากโรงเรียนฝึกอาชีฟ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ผู้บริหารบริษัทเซ็นทรัล กรุ๊ป ผู้บริหารบริษัทแบล็คแคนยอน (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัทหัวเหว่ย เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด รวมมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 36 คน ซึ่งเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่ทำให้ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้มีความอิ่มตัว (Saturated Data)

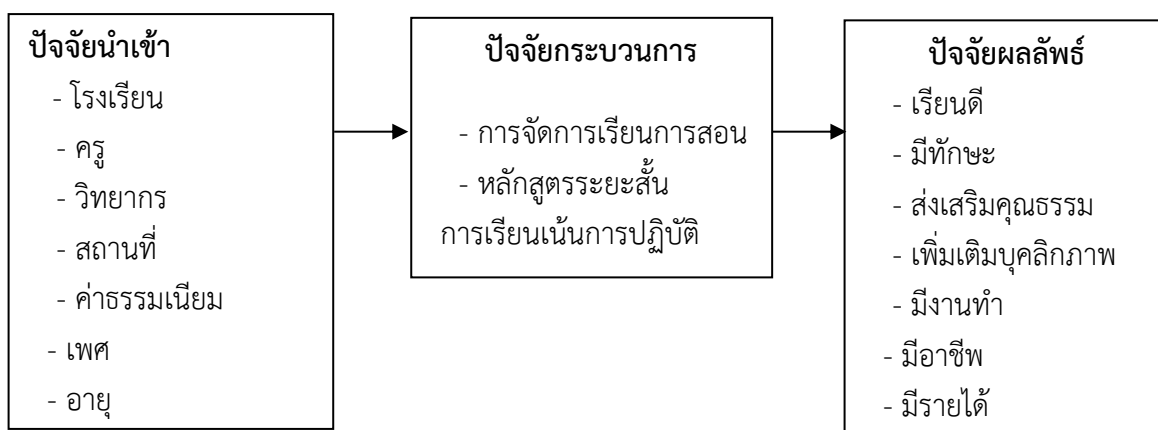
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิด และมีการหาคุณภาพด้วยการหาความตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ด้วยวิธีการประเมินแบบดุลยพินิจ และการศึกษาจากข้อมูลที่บันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น (Unobtrusive Research) ที่ได้รับมาจากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบเผชิญหน้า (A Semi-Structured Face-to-Face Interview) เพื่อให้มั่นใจว่ามีความเข้าใจตรงกัน ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์มุ่งเน้น 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) ด้านผู้บริหารและครู (2) นักศึกษาและศิษย์เก่า (3) ผู้ประกอบการ ตัวอย่างคำถามสัมภาษณ์ ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงาน (2) การจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ (3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และเป็นข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้มาจากผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้ (1) อ่านและตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการถอดเทปเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูลแล้วนำมาเขียนบันทึกจากการสัมภาษณ์บทสนทนาทั้งหมดหลาย ๆ ครั้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจ (2) จัดกลุ่มและสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญเพื่อจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลและจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ (3) ตรวจสอบข้อมูลและบ่งชี้แก่นสาระ (Theme) โดยสรุปการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนเพื่อทำการตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อนำไปสู่การสรุปผลการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย (4) ตรวจสอบและอภิปรายองค์ประกอบของแก่นสาระแล้วนำองค์ประกอบของแก่นสาระมาพิจารณาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแก่นสาระที่พบซ้ำ ๆ กัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความหมายเดียวกัน องค์ประกอบแก่นสาระนั้นจะถูกหยิบยกมาอธิบายร่วมกัน (5) สร้างข้อสรุปจากหมวดหมู่และความหมายทั้งหมดที่ได้จากแก่นสาระที่ซ้ำ ๆ กัน และ (6) นำข้อสรุปเขียนคำอธิบายแก่นสาระและรูปแบบพร้อมนำตัวอย่างที่สำคัญและเด่น ๆ มาใช้ในการเขียนข้อมูลที่ได้จากการสรุปวิเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญอ่านและให้ข้อคิดเห็นเพื่อการตรวจสอบ โดยเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านนำเข้า ได้แก่ โรงเรียน ครู วิทยากร สถานที่ ค่าธรรมเนียมการเรียน ผู้เรียน เพศ อายุ ปัจจัยกระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพ ด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม และบุคลิกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ภาคทฤษฎีหรือความรู้ควบคู่การปฏิบัติ และส่งเสริมเพิ่มเติมด้วยคุณธรรมและบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านความสำเร็จการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ได้แก่ การเรียนดี มีคุณธรรม มีบุคลิกภาพ มีอาชีพ มีงานทำ ซึ่งเป็นตามหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยตามที่กล่าวไว้ในความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา การทบทวนวรรณกรรมจากนักวิชาการหลายท่านในเรื่องของการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ สำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร โดยสรุปเป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ
สำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร

เมื่อพิจารณาจากแผนภาพ 2 ที่ได้จากข้อค้นพบจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพต้องมีปัจจัยหลักในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและจะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต มีหลักสูตรใหม่และพัฒนาให้ได้ใบประกอบวิชาชีพและตรงตามความต้องการตลาดแรงงานและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครต้องมีการยกระดับฝีมือแรงงาน เมื่อเรียนจบหลักสูตรสามารถรับใบรับรองฝีมือแรงงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยกระทรวงแรงงาน เพื่อเป็นการยกระดับฝีมือแรงงาน ค่าแรงหรือค่าจ้างที่สูงขึ้น ต้องยกระดับอาชีพให้มีรายได้ที่สูงขึ้น และสถานประกอบการหน่วยงานภาคเอกชนภาครัฐมีความร่วมมือในการรับนักศึกษา เมื่อจบแล้วให้ทำงาน มีการเพิ่มเติมความรู้ทักษะอย่าง

ต่อเนื่องเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในสาขาหรืออาชีพนั้น ๆ การนำความรู้ทักษะไปต่อยอดเป็นอาชีพและสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ สามารถช่วยเหลือสังคมได้ด้วยวิชาชีพของตนเองที่มีความรู้ความชำนาญ เช่น สถานการณ์น้ำท่วม ช่างยนต์สามารถไปช่วยประชาชนได้ ช่วยซ่อมไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ได้ และทันต่อเหตุการณ์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นำ Social Media Influencer ซึ่งทำให้เกิดอาชีพใหม่ ต้องมีการยกระดับสายวิชาชีพ ให้เงินเดือนใกล้เคียงกับปริญญาตรี มีการฝึกอาชีพทักษะฝีมือให้มีความเชี่ยวชาญ หลักสูตรต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (ไม่ใช่การตัดเสื้อตัวเดียวแล้วให้ทุกคนใส่เหมือนกัน) ปรับเปลี่ยนเป็น Partnership และ Sandbox ปรับหลักสูตร ปรับเนื้อหา พัฒนาครู พัฒนาโรงเรียน เน้นการเรียนการสอนแบบฝึกงาน ฝึกทักษะมากกว่าทฤษฎี ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมพัฒนา มีหลักสูตรใหม่ให้ทันกับยุคปัจจุบันและอนาคต เช่น หลักสูตรอาหาร การค้าขายออนไลน์ การทำงานและอาชีพออนไลน์ โซเชียลเซลล์ ที่สำคัญภาครัฐต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงระเบียบขั้นตอนที่เกิดความล่าช้า และภาคเอกชนที่มีความชำนาญเฉพาะด้านต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อร่วมกันในการพัฒนาอาชีพของประชาชน โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครต้องจัดการเรียนการสอนให้ปฏิบัติได้จริง ประกอบอาชีพได้ มีรายได้เพิ่มเติมหรือสูงขึ้น ให้ผู้เรียนทุกเพศทุกวัยมีโอกาสได้เข้ามาเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีคนพิการในสังคมไทย ฉะนั้นแล้วโรงเรียนฝึกอาชีพต้องมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน สังคม ให้ทุกคนได้รับการประกอบอาชีพพัฒนาชุมชนและตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุสามารถมีงานทำ มีรายได้ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความรู้ ต้องให้ความรู้ ทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ

หลักสูตรต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมให้ทันกับปัจจุบันและอนาคต ที่สำคัญให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ให้เข้ากับอายุ เพศ ของประชาชน มีหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ การจัดหลักสูตรควรให้ภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ปัจจุบันกลุ่มเซ็นทรัลร่วมมือภาครัฐ เช่น สถาบันอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิค ซึ่งภาคเอกชนมีความชำนาญในวิชาชีพ เช่น การค้าปลีก โลจิสติกส์ (Logistic) อาหารและห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) โดยมีภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมร่วมคิดร่วมทำร่วมลงขัน (ด้วยแรงและสมอง) พร้อมประสบความสำเร็จไปด้วยกัน

ปัจจุบันมีผู้สูงอายุและผู้พิการจำนวนมาก ควรมีนโยบายเพื่อส่งเสริมฝึกอาชีพให้กับคนพิการและผู้สูงอายุ ทางบริษัทแบล็คแคนยอนมีการให้ผู้สูงอายุและผู้พิการมาทำงานกับทางบริษัท และในช่วงการแพร่ระบาดโรคเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทางบริษัทขอให้ทางหน่วยงานราชการหาผู้พิการผู้สูงอายุมาทำงานกับทางบริษัท โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครต้องทำแพลตฟอร์มการสอนออนไลน์ โดยอาศัยแอปพลิเคชัน (Application) ซึ่งจะทำให้ประชาชนและผู้สนใจได้เข้าศึกษาอบรมและเรียนรู้ในหลักสูตรต่าง ๆ ได้เป็นจำนวนมาก

อภิปรายผล

การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร เป็นการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายสาขา มีที่ตั้งอยู่กระจายตามเขตพื้นที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร บริเวณรอบในและรอบนอกกรุงเทพมหานคร การจัดการศึกษาเน้นให้ผู้เรียนมีอาชีพหรือมีงานทำและที่สำคัญเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงได้เข้ามาเรียนในหลักสูตร โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพทั้ง 10 แห่ง มีหลักสูตร 190 หลักสูตร โดยทุกแห่งมีหลักสูตรที่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนฝึกอาชีพแต่ละแห่งจะกระจายสถานที่ตั้งอยู่ตามพื้นที่ของเขตและชุมชนของกรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพเป็นการจัดการศึกษานอกระบบและศึกษาตามอัธยาศัย เป็นลักษณะหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นการเรียน แบบฝึกปฏิบัติ สำหรับผู้เข้ารับการศึกษาในหลักสูตร มีความหลากหลายทางอาชีพและอายุ มีความสนใจเรียนวิชาชีพเพิ่มเติมและนำไปประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการเอง อาชีพอิสระ นอกจากนี้เป็นการเพิ่มเติมทักษะวิชาชีพ การเรียนการสอนในบางสาขาวิชาชีพที่มีกฎหมายกำหนด เช่น สาขาวิชาการนวด และสาขาวิชาช่างไฟฟ้า อย่างไรก็ตามแม้ว่าการจัดการศึกษาส่วนมากเป็นวิชาชีพด้านช่างอุตสาหกรรมนั้นจึงพบว่าแต่ละแห่งของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร มีอัตลักษณ์และจุดเด่นที่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นงนุช ชมภูเทพ (2560) ปฎิภาณีย์ ทองชุมนุม (2563) และศุภากร เมฆขยาย (2564)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครแต่ละแห่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันในการจัดหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และผลสำเร็จแตกต่างในบริบทของสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สถานที่ตั้ง อาคารสถานที่ จำนวนครู และนักเรียน และที่สำคัญความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนเป็นประจักษ์ในแต่ละแห่ง คือ อัตลักษณ์และจุดเด่นความสนใจจากผู้เรียนมีจำนวนน้อยแตกต่างกัน ซึ่งทำให้โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการนำไปใช้ประกอบอาชีพ และที่สำคัญคือผู้เรียนมีความสนใจมาเรียนจริงนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาสทำให้ได้บริการวิชาการเชิงวิชาชีพแบบการเรียนการสอนหลักสูตรระยะสั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศุภากร เมฆขยาย (2564)

ในขณะที่การจัดการศึกษาภาคเอกชนที่เน้นการจัดการศึกษาแบบการเรียนควบคู่การทำงาน มีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีอาชีพหรือให้มีงานทำ และภาคเอกชนมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการการเรียนการสอนทั้งอาจารย์ อาคารสถานที่ อุปกรณ์จะมีความพร้อมสำหรับการจัดการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาของภาครัฐนั้นก็เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนเช่นกัน ให้มีทักษะวิชาชีพเพิ่มเติมและเป็นหลักสูตรระยะสั้นและผู้เรียนส่วนมากมีงานทำแล้วมาเรียน ซึ่งโดยส่วนมากการจัดการศึกษาของภาคเอกชนนั้นจะเป็นหลักสูตรในลักษณะการให้ผู้เรียนได้เรียนไปด้วยควบคู่กับการทำงาน แต่ก็ต้องใช้เวลายาวนานเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาแบบหลักสูตรระยะสั้นของการจัดการเรียนการสอนภาครัฐและค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนของภาครัฐจะน้อยกว่า ซึ่งก็เป็นการคุ้มค่าในการลงทุนเพื่อการเรียนไปประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

คือ การพัฒนาคนมุ่งสู่การมีอาชีพหรือการมีงานทำที่นำไปสู่ชีวิตที่ดีของคน สามารถทำงานพัฒนาตนเอง สามารถดูแลตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ จะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศ นอกจากการเรียนการสอน วิชาการและทักษะวิชาชีพ ยังมีการปลูกฝังคุณธรรมและบุคลิกภาพของนักศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ของภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกมีบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะเฉพาะทางวิชาชีพในแต่ละ สาขานั้น ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการของโรงเรียนฝึกออาชีพกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร สำนักพัฒนาชุมชน, 2565) และการจัดการศึกษาของเอกชน (สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2565)

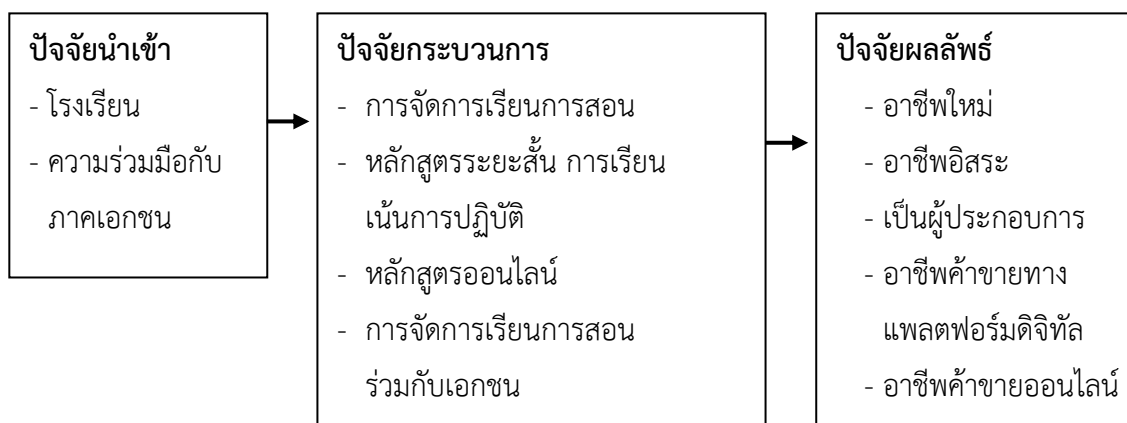
การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพมีอัตลักษณ์และวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาแตกต่าง กับการจัดการศึกษาทั่วไปทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งการจัดการศึกษาในลักษณะนี้เป็นแบบเฉพาะ ทางที่เน้นให้ปฏิบัติจริง ปฏิบัติได้ มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งตามนโยบายของ ผู้ว่าราชการจังหวัดในปัจจุบัน ที่เน้นเรียนดี มีวิชาชีพ มีงานทำ มุมมองหรือทัศนะของสถานประกอบการ ภาคเอกชน เป็นเรื่องที่ติดมากในเรื่องของการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ เป็นเรื่องน่ายินดี ที่ภาครัฐจัดการศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนแบบจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้ประกอบการภาคเอกชนยินดีให้ความร่วมมือกับภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนฝึกออาชีพ กรุงเทพมหานคร ซึ่งภาคเอกชนไม่มีความชำนาญเชี่ยวชาญที่จะทำการศึกษารอง ต้องอาศัยจากภาครัฐ ช่วยเติมเต็มและภาคเอกชนยินดีเข้าไปช่วยเหลือการจัดการศึกษา “ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมกันทำ” เพื่อพัฒนาคนเข้าสู่อาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วพลิกผันจาก เทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้การอาชีพ การค้าขาย การทำ ธุรกิจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาให้ทันต่อปัจจุบัน และอนาคต โดยภาคเอกชนมีความถนัดความเชี่ยวชาญในบางสาขาวิชาชีพ เช่น สาขาวิชาการค้าปลีก สมัยใหม่ สาขาวิชาโลจิสติกส์ ถ้าหากภาครัฐจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและ อนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของความท้าทายในการจัดการอุดมศึกษาในยุคความปกติถาวร (อานุกาพ เลเชกุล, 2564)

นอกจากนี้แล้วผู้บริหารกรุงเทพมหานครมีแนวความคิดส่งเสริมสนับสนุนให้ความสำคัญกับ การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต การจัดการเรียนการสอนเมื่อจบการศึกษาหรือระหว่างเรียน มีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้ ประกอบกับ ปัจจุบันเป็นสังคมผู้สูงอายุ ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเรียนวิชาชีพเพิ่มเติมตาม ความสนใจ ความชอบ ความถนัด ซึ่งจะทำให้เกิดคุณค่ากับสังคมผู้สูงอายุ เป็นผลดีทั้งผู้เรียน สังคม ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ก็สามารถจ้างงานได้ทำให้ผู้สูงอายุมีงานทำ มีรายได้ มีอาชีพ ทำให้มี คุณค่า และมูลค่าทางเศรษฐกิจ โรงเรียนฝึกออาชีพได้ให้โอกาสประชาชนที่ขาดโอกาสตามชุมชนต่าง ๆ ได้มีโอกาสเข้าเรียนมาฝึกออาชีพ และในอนาคตมุ่งเน้นสู่มาตรฐานแรงงานและการเปิดสาขาวิชาชีพใหม่ ให้ทันต่อปัจจุบันและอนาคต

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบที่เป็นชุดความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และจากการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันของเทคโนโลยีทำให้เกิดอาชีพใหม่ในปัจจุบันและอนาคต เช่น สาขาการค้าปลีกสมัยใหม่ และแพลตฟอร์มดิจิทัล ดังนั้นการจัดการศึกษาที่ต้องเตรียมความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลลัพธ์ให้ทันต่อความต้องการการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต สรุปได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต

จากแผนภาพที่ 3 เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งจะเป็นการนำองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อการปรับปรุงเพิ่มเติมพัฒนาและเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติในอนาคตสำหรับโรงเรียนฝึกโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครและหน่วยงานภาคเอกชนที่จัดการศึกษา เช่น สถาบันการจัดการศึกษาปัญญาภิวัฒน์ และ ภาครัฐกิจของเอกชน เช่น บริษัท เซ็นทรัลกรุ๊ป บริษัทหัวเหว่ย เทคโนโลยี จำกัด และบริษัทแบล็คแคนยอน จำกัด

สรุป

สรุปผลการศึกษาได้ว่า (1) ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยโรงเรียนอาชีพรุงเทพมหานคร 10 แห่ง มี 190 หลักสูตร ส่วนมากเป็นหลักสูตรทางด้านอุตสาหกรรม และหลักสูตรระยะสั้นแต่ละแห่งมีจุดเด่นของหลักสูตรแตกต่างกัน และเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละแห่ง หลักสูตรเดิมที่ได้รับความนิยมผู้เรียนสนใจเป็นจำนวนมาก เช่น หลักสูตรนวดไทย หลักสูตรช่างตัดผม หลักสูตรช่างไม้ หลักสูตรใหม่ที่มีผู้สนใจเรียนจำนวนมาก เช่น หลักสูตรโหราศาสตร์ หลักสูตรบาร์ISTA หลักสูตรติดตั้งและซ่อมแซมโซลาร์เซลล์ หลักสูตรภาพยนตร์ดิจิทัล หลักสูตรการตกแต่งขนสุนัข และมีองค์ประกอบเป็นปัจจัยนำเข้า มีหลักสูตรเป็นหลัก ผู้บริหาร ครูประจำการ ครูผู้ช่วย วิทยากร อาคารสถานที่ อุปกรณ์ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ มีค่าธรรมเนียมในการเรียนที่ราคาถูกลง ผู้ที่เข้ามาเรียนมีอายุที่แตกต่างกันเพศชายมากกว่าเพศหญิง และทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุได้เข้ารับการศึกษ

ด้านปัจจัยกระบวนการเรียนการสอนเพื่อการประกอบอาชีพเป็นการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย การเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริงในทุกหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรระยะสั้น เรียนจันทร์ถึงศุกร์ รอบเช้า ป้าย คำ และหลักสูตรเสาร์หรืออาทิตย์ นอกจากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ ยังมีเพิ่มเติมเสริมคุณธรรมและบุคลิกภาพให้เหมาะสมและเป็นอัตลักษณ์กับสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ปัจจัย ด้านผลลัพธ์เป็นองค์ประกอบที่ได้จากการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ผลการเรียนรู้ มีทักษะ เสริมคุณธรรม เพิ่มเติมบุคลิกภาพ และจบการศึกษาไปแล้วมีงานทำ มีรายได้ มีอาชีพและในอนาคต โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการปรับปรุงหลักสูตรสาขาวิชาชีพใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ Internet of Things พลังงานไฟฟ้า แพลตฟอร์มดิจิทัล การค้าขายออนไลน์ และนำมาซึ่งการเกิดอาชีพใหม่ อาชีพอิสระเป็นผู้ประกอบการเอง อาชีพทางด้านดิจิทัล อาชีพค้าขาย ออนไลน์ (2) ข้อเสนอเพื่อเป็นนโยบายสู่การปฏิบัติในปัจจุบันและอนาคต เสนอให้มีการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงและการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เปิดสอนหลักสูตรใหม่ตามความต้องการของผู้เรียน มีการจัดทำหรือปรับปรุงพัฒนา หลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการภาคเอกชน หลักสูตรที่เป็นจุดเด่นของแต่ละแห่งและได้รับความสนใจจำนวนมาก ควรให้ความสำคัญและขยายห้องเรียนและให้โอกาสประชาชนได้มาเรียน หลักสูตรนั้น ๆ มุ่งสู่มาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ปรับปรุง พัฒนาเป็นหลักสูตร การเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์ การสร้างและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร ควรมีการจัดปัจจัยนำเข้าด้านโรงเรียน ครู ครูผู้ช่วย วิทยากร ผู้เรียน และหลักสูตร โดยคำนึงความสำคัญและความเหมาะสมของแต่ละองค์ประกอบ ทั้งกิจกรรม เวลา ความสนใจ และหลักสูตรใหม่ตามความสำคัญและความสนใจของผู้เรียน

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาด้านครู วิทยากร ผู้เรียน โดยการส่งเสริมสนับสนุนด้านการให้ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้มุ่งมั่นและมีเป้าหมายในการเรียน

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ครู และวิทยากร ควรมีวิธีการเรียนการสอนที่เน้นทักษะ หรือเน้นการปฏิบัติ ควรเพิ่มเติมเสริมคุณธรรมและบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสาขาวิชาชีพ และเพิ่มเติม ทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสาร การพูดคุย การเจรจา แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น และการมีทัศนคติที่ดีต่อสาขาวิชาชีพ

1.4 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เรียน การเรียนการสอนควรมีการประยุกต์ใช้กิจกรรมเสริมและเพิ่มเติมจากความรู้ประสบการณ์ของผู้เรียนมาแบ่งปัน แสดงความคิดเห็นร่วมกันในเพื่อนร่วมชั้นเรียน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกัน และจะทำให้เครือข่ายทางวิชาชีพ และขยายธุรกิจมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ให้ความร่วมมือ สนับสนุน ให้คำแนะนำ คำปรึกษาซึ่งกันและกัน

กับเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งจะเกิดองค์ความรู้ในวิชาชีพ และผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากห้องเรียน ครู เพื่อนร่วมชั้นเรียน สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ปัจจัยผู้เรียน ผู้บริหาร ครู ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกที่น่าไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาโดยการจัดรูปแบบการศึกษาแบบอาชีพกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างอื่น หรือการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพของภาครัฐและเอกชน

2.2 ควรมีการศึกษาโดยรูปแบบการศึกษาเชิงปริมาณกับโรงเรียนฝึกอาชีพของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือประชากรและกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยหรือตัวแปร หรือองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ความสนใจ ความชอบ แรงจูงใจ ทักษะ ความสามารถ ความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ และความก้าวหน้าทางนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *กฎกระทรวงมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565*. สืบค้น 12 กันยายน 2565. จาก <http://www.Rachakitcha.soc.go.th>.
- กรุงเทพมหานคร สำนักพัฒนาชุมชน. (2565). *โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 12 กันยายน 2565. จาก <http://www.bmatraining.ac.th>.
- จินตนา ไทธานี. (2557). *แรงจูงใจในการเข้าศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของนักศึกษาศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นงนุช ชมภูเทพ. (2560). *รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพ ของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและทุรกันดาร เขตภาคเหนือฝั่งตะวันตก*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 13(25), 103–118.
- ปภาชมัย ทองชุมนุช. (2563). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาส*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช. (2565). *คู่มือการศึกษาระดับมัธยมศึกษาผู้บริหารระดับสูงด้านการพัฒนาผู้นำเมือง รุ่นที่ 7*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช.
- ศุภากร เมฆขยาย. (2564). รูปแบบการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ครูสภาวิทยารจารย์ Journal of Teacher Professional Development*. 2(2), 93-106.
- สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. (2565). *สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์*. สืบค้น 12 กันยายน 2565. จาก <http://www.pim.ac.th>.

- สภาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *สภาพัฒน์ฯ เผยไตรมาส 2 สถานการณ์แรงงาน
จ้างงานดีขึ้น ทุกกลุ่มอาชีพ พบหมดปัญหาหมดไฟการทำงาน*. สืบค้น 3 ตุลาคม 2565.
จาก <http://www.workpointtoday.com>.
- สุพจน์ อิงอาจ. (2563). *การศึกษา 5.0 ภาพอนาคตของประเทศไทย*. สืบค้น 12 กันยายน 2565.
จาก <http://www.matichon.co.th>.
- สุวิษญา ชินธนาชุกิจ. (2563). *กลยุทธ์การพัฒนา การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำโรงเรียน
การศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- อานุภาพ เลขะกุล. (2564). *ความปกติถัดไปอุดมศึกษา: ความท้าทาย*. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรม
การเรียนรู้*. 1(2), 111-125.

สื่อสารทางการเมืองเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งอย่างไร ได้ใจ ได้เสียง

HOW TO POLITICAL ELECTION AND COMMUNICATION FOR VOTES

ทรงสุดา ขวัญประชา, สุภาภรณ์ ศรีดี และ วิทยาธร ท่อแก้ว

Songsuda Kwanpracha, Supaporn Sridee and Wittayatorn Tokeaw

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail: songsudakw@hotmail.com

Received December 29, 2022; Revised March 1, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

ความรื้อฟื้นทางการเมืองในช่วงใกล้การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร การหาเสียงเลือกตั้งทุกพรรคต่างสรรหากลยุทธ์ กลเม็ดเด็ดพรายในการโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิตัดสินใจเลือกที่จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครและพรรคการเมืองของตนโดยการใช้สื่อสารทางการเมืองมาใช้ในการสื่อสารกับประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในทุกรูปแบบทั้งการใช้การพูดคุยต่อหน้า การปราศรัยกับประชาชนกลุ่มใหญ่ การใช้สื่อโทรทัศน์ วิทยุ ป้ายหาเสียง แผ่นพับ การใช้สื่อออนไลน์ โดยใช้ข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและความต้องการของประชาชนที่ได้จากมติมหาชน และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ มาจัดทำเป็นนโยบายของพรรค การสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองของตนโดยใช้การตลาดการเมือง เพื่อให้ได้คะแนนเสียงชนะผู้สมัครคู่แข่ง ซึ่งในบทความนี้ได้เสนอรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ความเข้าใจที่มองประกอบสำคัญ 4 ข้อ คือ ความเชื่อมั่น ความจริง การให้ความเคารพและการให้เกียรติต่อกัน ภาษากาย เพื่อให้พรรคการเมืองนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกับประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อให้การหาเสียงเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันที่ประชาชนต้องการความจริง ความเชื่อมั่นต่อนโยบายที่พรรคการเมืองประกาศ ความซื่อสัตย์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ความสามารถในการเป็นผู้สื่อสารที่ใช้ภาษากายในการสื่อสาร การให้เกียรติผู้อื่น เป็นอาวุธสำคัญที่พรรคการเมืองควรพิจารณาเลือกใช้เพื่อให้ได้คะแนนเสียงชนะผู้สมัครคู่แข่งตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยไม่ลืมการนำเอาเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วมาใช้ในการสร้างอำนาจทางการเมืองอีกด้วย

คำสำคัญ : การสื่อสาร, การสื่อสารทางการเมือง, การหาเสียงเลือกตั้ง

Abstract

Political fervor near the election of representatives causes every political party finds different strategies for election campaigns since designing the finesse of persuading voters, or those who influence voters' vote, to choose to vote for their candidates and political parties

by using political communications. Such political communications are used to communicate with the people who have the right to vote in all forms, including face-to-face talk, addressing large groups of people, the use of television, radio, billboards, pamphlets, online media by using information, news, problems and needs of the people obtained from public opinion and other resources to form the policy of the party as well as creating the image of candidates and their political parties by using political marketing in order to get votes to win the competitors. In this article, a communication style that uses empathy with four key elements, namely trust, truth, respect and respect, body language, is proposed for political parties to use as a tool to increase efficiency in communicating with the people who have the right to vote in order to design an election campaign appropriately in the current era where people want the truth. Confidence in policies announced by political parties, candidate integrity, the ability to be a communicator who uses body language to communicate and respect for others are the important weapons that political parties should consider in order to win votes against their opponents as they have set goals without forgetting the introduction of rapidly evolving communication technologies to create political power as well

Keyword: Communication, Political communication, Election campaign

บทนำ

ในห้วงที่การเมืองมีความร้อนแรงใกล้ถึงการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรปี 2566 ที่กำลังจะมาถึง ระบบการเลือกตั้งปี 2566 นั้นแตกต่างไปจากการเลือกตั้งครั้งเมื่อปี 2562 หลายประการ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งที่กติกากการเลือกตั้งในปี 2562 ใช้ระบบเลือกตั้งที่เรียกว่า “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม” ขณะที่การเลือกตั้งในปี 2566 เป็นการเลือกตั้งภายใต้ระบบเลือกตั้งที่เรียกว่า “ระบบคู่ขนาน” โดยจะนำระบบ “บัตรสองใบ” ที่แยกบัตร ส.ส. เขต และบัญชีรายชื่อออกจากกัน รวมทั้งปรับสัดส่วนให้มี ส.ส. เขต 400 คน และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 100 คน 2) บริบทแวดล้อมของการเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไป จากบรรยากาศการเลือกตั้งปี 2562 ที่มีความเป็นประชาธิปไตยไม่มากนักเมื่อเทียบกับปัจจุบัน ถึงแม้ปัจจุบันยังไม่ใช่ว่าประชาธิปไตยทั้งหมด แต่ว่าบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยยังมีมากกว่า 3) ปี 2566 การเมืองจะก้าวเข้าสู่ระบบพรรคใหญ่ 2 พรรคมากขึ้น คล้ายกับปี 2540 ส่งผลให้พรรคการเมืองที่เป็นพรรคหน้าใหม่เกิดขึ้นมากมายจากกฎกติกาการเลือกตั้งปี 2562 จะมีจำนวนลดลงเพราะพรรคเล็กที่ไม่ประสบความสำเร็จน่าจะหายไปทั้งหมด 4) นโยบายการหาเสียงของพรรคการเมืองที่เปลี่ยนแปลงจากนโยบายการต่อสู้เชิงอุดมการณ์มาสู่นโยบายที่จับต้องได้ ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงต้องได้ประโยชน์อย่างแท้จริงเหมือนที่มีหลายท่านเรียกว่า ประชาธิปไตยกินได้ ซึ่งพรรคการเมืองต้องใช้ข้อมูลจากมติมหาชนซึ่งตรงใจและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง การหาเสียงเลือกตั้งทุกพรรคต่างสรรหากลยุทธ์ กลเม็ดเด็ดพรายใน

การโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งหรือผู้มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิ ตัดสินใจเลือกที่จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครและพรรคการเมืองของตน โดยใช้การสื่อสารในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปิดประกาศ ติดแผ่นป้ายหาเสียง การเดินเคาะประตูบ้านการจัดเวทีหาเสียง การจ้างดารานักแสดง ผู้มีชื่อเสียงที่เป็นยูทูบเบอร์ พิธีกร เนตไอดอล การใช้สื่อดิจิทัล สื่อออนไลน์ ซึ่งในสังคมปัจจุบัน การสื่อสารอาจหมายถึงอะไรก็ได้ ตั้งแต่ภาษากาย ไปจนถึงการพูดคุยกับใครบางคนแบบเห็นหน้า ไปจนถึงการส่งอิโมจิเป็นชุด ๆ เพื่อดึงความสนใจให้ผู้คนมาฟังนโยบายของพรรค และสรุปลงที่การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครของพรรค ทั้งหมดที่กล่าวมาต้องอาศัยเครื่องมือที่สำคัญที่เรียกว่าการสื่อสาร ซึ่งในกระบวนการทางการเมืองที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับการรับรู้และการถ่ายทอด ที่ในหมู่ประชาชนและผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อโลกก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่การสื่อสารไร้พรมแดน ผู้คนมีการศึกษามากขึ้น มีระบบเทคโนโลยีที่ทำให้การสื่อสารการรับรู้ข้อมูลอยู่เพียงปลายนิ้ว การสื่อสารที่จะใช้สำหรับการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองจึงต้องใช้การสื่อสารที่เรียกว่าการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) อย่างเต็มรูปแบบ และบูรณาการให้เข้ากับสถานการณ์ในแต่ละวัน แต่ละสถานที่กันเลยทีเดียวที่สำคัญการหาเสียงเลือกตั้งนักการเมืองต้องสามารถสื่อสารนโยบายของพรรคให้ถึงประชาชนให้ประชาชนรับรู้ได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองของตนมีความซื่อสัตย์ใจถึงความทุกข์ ปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ความหมายของการสื่อสาร

มีผู้ให้ความหมายคำว่า การสื่อสาร (communication) ไว้หลายท่าน อาทิ อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารโดยผ่านสื่อ โดยผู้ส่งสารจะถ่ายทอดความคิดของตนเองเป็นคำพูดหรือสัญลักษณ์ไปสู่ผู้รับสาร และผู้รับสารตีความหมายให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร แล้วถ่ายทอดความคิดของตนเองกลับสู่ผู้รับสารอีกครั้งหนึ่งโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น คำพูด ท่าทาง รวมไปถึงการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ วิทยุกระจายเสียง การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จดหมาย สื่อวิดีโอ ส่วนราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสาร คือ วิธีการนำถ้อยคำ ข้อความ หรือหนังสือ เป็นต้น จากบุคคลหนึ่งหรือสถานที่หนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรืออีกสถานที่หนึ่งพอจะสรุปได้ว่า การสื่อสารหมายถึงกระบวนการถ่ายทอดสาร ข้อความที่เป็นความคิด ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งการพูด การเขียน การทำสัญลักษณ์ การแสดงหรือการจัดกิจกรรม เพื่อส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยใช้กระบวนการสื่อสารที่เหมาะสม หรือสอดคล้องกับความจำเป็นของผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกัน ช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล

การสื่อสารทางการเมืองยุคปัจจุบัน

สำหรับการให้ความหมายการสื่อสารทางการเมืองที่ชัดเจนยังเป็นเรื่องยากไม่แตกต่างจากคำอื่น ๆ นักวิชาการแต่ละท่านจึงให้นิยามที่แตกต่างกันออกไป อาทิ

ไบรอัน แม็คแนร์ (McNair, 2003) ที่ประมวลคำนิยามของเดินดัลและวูดวาร์ด กับคำนิยามของเกรเบอร์ ไว้ว่า การสื่อสารทางการเมือง หมายถึงการสื่อสารทุกรูปแบบที่ดำเนินการโดยนักการเมืองและตัวแสดงทางการเมืองอื่น โดยมีเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะบางประการ ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการพื้นฐานที่กลุ่มการเมืองใช้ในการก่อรูป สร้างอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ ผ่านการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการพูด การเขียน การสื่อสารผ่านภาพการ์ตูน ป้าย หรือการเดินขบวนประท้วง

Manuel Pares i Maicas (นันทนา นันทวโรภาส, 2558) ให้ความหมายการสื่อสารทางการเมืองไว้ 4 ข้อ คือ 1) การสื่อสารที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและบริบทสังคมได้แก่ รัฐบาลพรรคการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน กลุ่มกดดันทางการเมืองซึ่งทุกกลุ่มเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารหรือผู้รับสารในเวลาเดียวกัน 2) การสื่อสารทางการเมืองเป็นการโน้มน้าวใจเพื่อจะนำไปสู่อำนาจ อุดมการณ์ ผลประโยชน์ ความขัดแย้งและประชามติโดยการกระทำหรือการหลอกลวง 3) การสื่อสารโดยวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของข่าว การเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง เหตุการณ์เสมือนจริงหรือการโฆษณาชวนเชื่อ และ 4) การสื่อสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการตลาดทางการเมือง โดยเฉพาะกระบวนการเลือกตั้ง การหยั่งเสียง อันเป็นเครื่องมือสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร กล่าวว่า การสื่อสารทางการเมือง คือกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมือง ภายในระบบการเมืองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งฉายภาพให้เห็นถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำในทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นความพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมที่ต้องมีการสื่อสารถึงกันผสมผสานกับความต้องการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของการเมืองที่ต้องมีการโน้มน้าวชี้้นำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การสื่อสารทางการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องของชะตากรรมหรือความบังเอิญที่กำหนดโดยสิ่งเหนือธรรมชาติหากแต่เป็นเรื่องของศักยภาพและเจตจำนงที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดเอง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545)

ในการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อประโยชน์ทางการเมือง Claire Yorke (Yorke, 2017) กล่าวว่า การสื่อสารในทางการเมืองได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับคำว่า ความเข้าอกเข้าใจ (Empathy) มากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังมีข้อจำกัดว่าความเข้าอกเข้าใจ ควรมีลักษณะอย่างไร หากแต่ให้คำจำกัดความในรูปแบบที่ง่ายที่สุดว่า ความเข้าอกเข้าใจ คือความพยายามที่จะเข้าใจมุมมอง ประสบการณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น การเข้าอกเข้าใจเป็นทั้งการสื่อสารและการแสดง ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ส่งสารที่จะแสดงให้เห็นและเข้าใจ เพื่อเชื่อมต่อกับผู้รับสารให้ได้มากที่สุด ซึ่งสมควรได้รับความสนใจมากขึ้นจากผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารเชิงกลยุทธ์สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาธนาศิลป์ ธมมานุสารี (2566) ที่มีการเสนอแนะการแก้ปัญหาการสื่อสารด้านผู้รับสารของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร คือควรสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อผู้รับสาร (พระมหาธนาศิลป์ ธมมานุสารี, 2566)

รูปแบบการสื่อสารทางการเมือง (บุญอริ ยีหมะ, 2554) แบ่งได้กว้างเป็น 2 แบบ คือ 1) การสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารกับผู้รับสารโดยตรง (Face-to-Face Communication) ที่นับเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำ ความเข้าใจระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือต่อยอดเพื่อสร้าง

ความเข้าใจและการคล้อยตามให้เกิดขึ้นกับผู้รับสาร หากแต่ความนิยมในการสื่อสารทางการเมืองรูปแบบนี้ ลดลงในปัจจุบันเนื่องจากใช้เวลาค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อนและ การเกิดขึ้นมาของสื่อใหม่ สื่อออนไลน์ที่เข้าถึงผู้รับสารได้ทุกที่ ทุกเวลาในรูปแบบที่สามารถตอบโต้กันได้ทันที ด้วย ปัจจุบันนักการเมืองจึงใช้รูปแบบนี้ เพื่อเป้าหมายให้ตกเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์เท่านั้น และ 2) การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน (Mass Media) ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ วิทยุและ หนังสือพิมพ์ เป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือมีมติมหาชนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความรวดเร็ว ประหยัดเวลา

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากสื่อเก่าที่มีระบบ โทรทัศน์ วิทยุ มาสู่รูปแบบการสื่อสารไร้พรมแดน ลดอุปสรรคด้านระยะทางและเวลาทำให้สื่อสารกับบุคคลที่อยู่ห่างไกลเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในเวลาอันรวดเร็วยิ่งขึ้น เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี เริ่มจากการใช้เว็บ (World Wide Web-WWW) ในปี ค.ศ. 1994 ทำให้การสื่อสาร ส่งข้อมูลดิจิทัลได้รวดเร็วและสะดวก เกิดสังคมใหม่ที่เรียกว่า สังคมไซเบอร์ สังคมแห่งโลกเสมือนจริง หรือโลกไซเบอร์

เทคโนโลยีการสื่อสารนั้นได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงยุคปัจจุบันที่มีสื่อใหม่ที่ใช้เทคโนโลยี ใหม่ทั้งคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารดาวเทียม (บุญทริกา เจียงเพ็ชร, 2543) ซึ่งมีคุณลักษณะที่โดดเด่น คือ สื่อใหม่มีปฏิสัมพันธ์และการนำไปใช้ร่วมและเติมเต็มสื่อเดิมได้ อาทิ การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์แทน การส่งจดหมาย การประชุมผ่านระบบ video conference แทนการนั่งประชุมร่วมกันในห้อง สามารถแบ่ง ออกได้เป็นสองประเภท คือ ประเภทที่ 1 สื่อที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน (Computer mediated communication: CMC) สื่อชนิดนี้เป็นสื่อแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) เช่น อินเทอร์เน็ตและสื่อใหม่ที่มี ลักษณะเชื่อมโยงโทรศัพท์ โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน ประเภทที่ 2 คือสื่อโทรคมนาคมผ่าน ดาวเทียมซึ่งยังคงรูปแบบการสื่อสารทางเดียวที่มีพลังในการป้อนข่าวสารและความบันเทิงไปได้ทั่วโลก แต่สามารถเข้าถึงประชาชนที่เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ใน 2 แนวทาง ตามที่ Bruce Bimber (ยุทธพร อิสระชัย, 2561) นักรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานตา บาร์บารา ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ คือแนวทาง Populist ที่ทำให้ปัจเจกชนมีอิทธิพลต่อรัฐบาลและระบบ การเมืองมากขึ้น เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นสามารถที่จะติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ตไปยังบุคคลต่าง ๆ ในรัฐบาลได้ โดยตรง โดยที่ไม่เพียงแต่พวกเขาจะสามารถติดตามข่าวสารทางการเมืองและแสดงความคิดเห็นของเขาไปยัง รัฐบาลได้เท่านั้น และแนวทางคอมมิวนิตี (Community) ที่เกิดการเพิ่มขึ้นของชุมชน การสร้างสรรค์ การปรับปรุงระเบียบทางสังคม เกิดกลุ่มชุมชนในระดับชาติเสมือนชุมชนคนบ้านใกล้เรือนเคียงที่สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

การสื่อสารทางการเมืองได้มีการนำเอาการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง (Political Image) ที่ดีมา ช่วยสร้างภาพจำให้กับประชาชน ตัวอย่าง ภาพลักษณ์ของนักการเมืองในสายตาของคนส่วนใหญ่ที่สะท้อนถึง บุคลิกและลักษณะนิสัย ได้ถูกกำหนดออกมาจากความรู้สึกนึกคิดผ่านภาพที่เห็นจนกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ติด ตัวนักการเมืองคนนั้น เช่น ผลสำรวจภาพลักษณ์ของสำนักวิจัยซูเปอร์โพล (กรุงเทพธุรกิจ, 2562) นำเสนอ ภาพลักษณ์คณะรัฐมนตรีในใจประชาชน พบว่า ภาพลักษณ์ คณะรัฐมนตรีในใจประชาชนด้านทำงานหนัก

กล้าคิด กล้าทำ ใน 5 อันดับแรก ได้แก่ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ร้อยละ 43.5 รองลงมา อันดับที่สอง ได้แก่ นายอุตตม สาวนายน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ร้อยละ 34.4 อันดับที่สาม ได้แก่ นายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรี และ รมว.สาธารณสุข ร้อยละ 32.5 อันดับี่สี่ ได้แก่ นางสาวมนัญญา ไทยเศรษฐ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรฯ ร้อยละ 31.3 และอันดับห้า ได้แก่ นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ ร้อยละ 30.8 ตามลำดับซึ่งภาพลักษณ์ของนักการเมืองนั้น ควรเกิดจากข้อเท็จจริงและกิจกรรมหรืองานที่ทำอยู่เป็นประจำและต้องวางแผนการสื่อสารสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นระบบแบบแผนถูกต้องเป็นไปตามความจริงเพราะการปล่อยให้เกิดภาพลักษณ์เป็นไปโดยธรรมชาติอาจทำให้ลักษณะที่แท้จริงขององค์กรหรือตัวบุคคลที่ปรากฏสู่สายตาประชาชนบิดเบือน ดังนั้นนักการเมืองจึงพยายามนำเสนอภาพลักษณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การพบปะประชาชนในพื้นที่ การใช้โปสเตอร์ใบปลิว หรือแผ่นพับที่ให้ข้อมูลถึงประวัติการทำงาน การศึกษารวมถึงภาพการทำงานเพื่อประชาชน ในปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง (Political Image) มากกว่าเนื้อหาสาระ ทำให้ข้อเท็จจริงถูกแทนที่ด้วยภาพปรากฏการณ์และบุคลิกภาพของผู้ที่เป็นข่าว (McNair, 2003) ส่งผลให้การสื่อสารของนักการเมือง พรรคการเมือง ผู้รับสมัครเลือกตั้งนำเอาหลักวิชาการตลาดที่ใช้นำเสนอสินค้าเข้ามาใช้ในการนำเสนอตัวตน จนมีการเรียกขานว่าการตลาดทางการเมือง หรือการเมืองแบบการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Political Campaigning) ซึ่งการตลาดทางการเมืองไม่ใช่เรื่องใหม่หากเกิดขึ้นในการแข่งขันชิงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1952 หรือการใช้รูปแบบการตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2540 จนประสบความสำเร็จ ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างถล่มทลาย ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นการชิงไหวชิงพริบในการใช้กลยุทธ์ในทุกรูปแบบเพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายคือการได้รับการเลือกตั้ง จนถึงชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายที่เรียกว่า แลนด์สไลด์ (Land Slide) นั่นเอง

การหาเสียงเลือกตั้งด้วยนโยบายจากมติมหาชน

การหาเสียงเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้ง ด้วยวิธีการที่เป็นไปตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 (สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2561) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 (สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) รวมทั้งประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งกล่าวไว้ว่า ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง สามารถดำเนินการหาเสียงเลือกตั้งได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การแจกเอกสารเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งในเขตชุมชน สถานที่หรืองานพิธีการต่าง ๆ โดยเอกสารเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสามารถมีรูปถ่าย หรือข้อความเกี่ยวกับตัวผู้สมัครการใช้พาหนะในการหาเสียงเลือกตั้ง หรือจัดสถานที่หรือเวทีเพื่อโฆษณาหาเสียง ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง การใช้แผ่นป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งโดยมีชื่อ รูปถ่าย หมายเลขประจำตัวผู้สมัคร รูปถ่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้สมัคร การโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางเว็บไซต์ จดหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นการใช้การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการแนะนำตัวผู้สมัครเลือกตั้ง เพื่อสร้างการจดจำและเสนอ

นโยบายของพรรคการเมือง เพื่อให้ได้รับการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครและพรรคการเมืองของตนซึ่งการหาเสียงของพรรคการเมือง ที่ต้องประกาศนโยบายของพรรคที่จะทำเพื่อประชาชน หากได้รับการเลือกตั้งเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน พรรคการเมืองสามารถหาข้อมูลผ่านการรับรู้ข่าวสารว่าประชาชนคิดเห็นอย่างไร ต้องการอะไร ผ่านการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า มติมหาชน (Public Opinion) ซึ่งมติมหาชน วี.โอ.เคี (V.O.Key, 1961; อ้างถึงใน Ranney, 1993) ให้ความหมายคือ ความคิดเห็นของปัจเจกบุคคลหลาย ๆ คนรวมกัน ซึ่งรัฐบาลต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง ส่วนแรนนี่ (Ranney, 1993) กล่าวว่า มติมหาชน คือผลรวมของความคิดเห็นที่ประชาชนที่ส่งถึงรัฐบาลและนักการเมือง ในประเด็นต่าง ๆ จากประชาชนหลายกลุ่มทั้งที่เห็นตรงกันและมีความเห็นตรงข้ามหรือแตกต่าง และเป็นผลรวมความคิดเห็นที่นักการเมืองและรัฐบาลต้องให้ความสนใจ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจทางการเมืองทั้งการกำหนดนโยบายและใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่ทำโครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป

มติมหาชน (Public opinion) หรือคำตกลงของประชาชนหรือวาระของสาธารณะ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นพลังทางการเมืองในการกำหนดนโยบายทางการเมืองของพรรคการเมืองที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประชาชน สอดคล้องการศึกษาของ กิรพัฒน์ (กิรพัฒน์ เขียนทองกุล, 2022) ที่พบว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ผ่านพื้นที่สาธารณะ (Public sphere) เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ ร้านกาแฟ ร้านเหล้า ร้านอาหาร ภายใต้ระบอบนิติรัฐที่ใช้งานได้ตามปกติ บทบาทของประชาชนและเสียงข้างมากจะมีอิทธิพลมากและเป็นตัวตัดสินสูงสุดทางการเมือง จึงกล่าวได้ว่ามติมหาชนเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก ทศนคติ ท่าทีของประชาชนต่อนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล พรรคการเมือง เป็นประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะหน้าหรือกำลังจะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้มากกว่าจะเป็นเรื่องความคิด ความรู้สึกในระยะยาว ดังนั้นการที่พรรคการเมืองจะใช้ประโยชน์จากมติมหาชนซึ่งอาจวัดได้จากการทำโพลล์สำรวจ (Survey Poll) มากำหนดเป็นนโยบายการหาเสียงก็จะช่วยให้พรรคการเมืองดังกล่าวได้รับความนิยมและเสียงตอบรับได้เป็นอย่างดี

การสื่อสารด้วยความเข้าใจ

การสื่อสารเพื่อหาเสียงเลือกตั้งมีลักษณะเหมือนการสื่อสารเพื่อส่งสารจากผู้ส่งสารถึงผู้รับสาร หากแต่การสื่อสารเพื่อหาเสียงเลือกตั้งมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือ การสื่อสารเพื่อให้ได้รับการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองของตนจากผู้รับสาร ดังนั้นการสื่อสารเพื่อหาเสียงเลือกตั้งต้องรู้ถึงวิธีการกระตุ้นอารมณ์ของผู้รับฟัง การศึกษาช่องทางการเปิดรับข่าวสาร นอกเหนือจากความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องการ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้มีสิทธิเชื่อมั่นในตัวผู้สมัครและพรรคการเมืองของตน ผู้สมัครและพรรคต้องมีสิ่งที่เรียกว่า ความเข้าใจ (Empathy) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเชื่อมต่อและรับรู้ความต้องการและรู้สึกระหว่างกัน ซึ่งการใช้ความเข้าใจ เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังสัมฤทธิ์ผลได้ Ashley Stahl (Stahl, 2018) กล่าวว่าต้องมียุทธศาสตร์ 4 อย่างคือ

(1) ความเชื่อมั่น (Trust) ผู้สมัครเลือกตั้งต้องสร้างความไว้วางใจและเชื่อมั่นในสิ่งที่พรรคประกาศเป็นนโยบายว่าพรรคจะดำเนินการตามนโยบายที่ให้ไว้ หากได้รับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะผู้คนมักจะ

เปิดใจ รับฟัง พูดคุยอย่างเป็นกันเอง รวมถึงเป็นกระบอกเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งไปด้วยอีกทางหนึ่ง ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองต้องรักษาคำพูด รักษาความสม่ำเสมอ และที่สำคัญกล้าที่จะเปิดเผยหากมีความผิดพลาดเกิดขึ้น

(2) ความจริง (Truth) ความซื่อสัตย์และความสัตย์จริงเป็นคุณลักษณะของวิญญูชน เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พูดความจริง รักษาสัจจะ ก็เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะการมีสัจจะ ความซื่อสัตย์ และสัตย์จริง ช่วยให้การสื่อสารประสบความสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น

(3) การให้ความเคารพและการให้เกียรติต่อกัน (Respect) เป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งในการเข้าหาผู้คน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนไทยเรื่องความนอบน้อมต่อผู้ใหญ่และผู้อื่น ดังนั้นผู้รับสมัครรับเลือกตั้งมีวิธีการเข้าหาประชาชนด้วยความนอบน้อมที่ไม่ใช่การเสแสร้ง จะช่วยให้เวทีการพูดคุยมีสีสัน ทั้งสองฝ่ายเปิดกว้างเพื่อพูดคุยถึงมุมมอง ปัญหา ความคิดเห็นทั้งที่เห็นตรงกันและเห็นต่างได้มากขึ้น ส่งผลให้การสื่อสารประสบความสำเร็จได้ใจคนฟัง ส่งผลให้ได้คะแนนเสียงตามเป้าหมายของการสื่อสาร

(4) ภาษากาย (Body Language) เป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสาร ดังคำกล่าวที่ว่าจิตเป็นนายกายเป็นบ่าว ดังนั้นเมื่อคุณคิดอย่างไร พฤติกรรมทางกายของคุณก็จะแสดงออกมานั้น และยังมีการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า ผู้คนใช้การสื่อสารที่เป็นอวัจนภาษาถึง 55 % อวัจนภาษา 45 % ที่เป็นคำพูดจริง ๆ แค่ 7% ดังนั้นผู้รับสมัครหาเสียงต้องให้ความสนใจกับภาษากายของตนเองและของคนรอบข้าง การวางแขน และขาของคุณให้มีลักษณะเปิดกว้างเพื่อแสดงให้ถึงการพร้อมรับฟัง การใช้ตาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก ร่วมด้วยการพยายามสบตากับผู้ร่วมสนทนา หรือชาวบ้านที่มาฟังการปราศรัยของตน เพราะการแสดงออกถึงอวัจนภาษาเหล่านี้ จะช่วยให้ได้รับการตอบรับจากประชาชนอย่างแน่นอน

องค์ประกอบทั้ง 4 ข้อของการสื่อสารที่ใช้ความเข้าใจเป็นตัวนำ จะช่วยให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งประสบความสำเร็จในการสื่อสาร ทำให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้สื่อสารที่ทรงพลัง น่าสนใจ น่าติดตามยิ่งขึ้น

สรุป

การหาเสียงเลือกตั้งใช้เครื่องมือที่สำคัญคือการสื่อสารทางการเมือง ด้วยรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายตามกลยุทธ์ของแต่ละพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งการใช้การพูดคุยต่อหน้า การปราศรัยกับประชาชนกลุ่มใหญ่ การใช้สื่อโทรทัศน์ วิทยุ ป้ายหาเสียง แผ่นพับ สื่อออนไลน์ เพื่อแสดงภาพลักษณ์ของผู้สมัครและพรรคการเมืองให้เป็นที่ยึดจำ การส่งข้อมูลนโยบายของพรรคเพื่อโน้มน้าวประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตัดสินใจลงคะแนนให้กับผู้สมัครและพรรคการเมืองของตน โดยใช้ข้อมูลความต้องการ ปัญหาที่ได้จากมติมหาชน และแหล่งอื่น ๆ การสื่อสารทางการเมืองปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีตอย่างมาก เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้นการเลือกใช้การสื่อสารที่มีเรื่องของความเข้าใจ (Empathy) ที่มีองค์ประกอบหลัก 4 ข้อใหญ่ คือ ความเชื่อมั่น (Trust) ความจริง (Truth) การให้ความเคารพและการให้เกียรติต่อกัน (Respect)

ภาษากาย (Body Language) ที่ถือว่าเป็นอาวุธทางการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่สังคมต้องการ จะช่วยให้การสื่อสารทางการเมืองประสบความสำเร็จได้รับลงคะแนนเสียงชนะคู่แข่งได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ทางการเมืองของการหาเสียงเลือกตั้ง

แผนภาพแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองของการหาเสียงเลือกตั้งในยุคปัจจุบันที่ใช้การสื่อสารแบบเข้าอกเข้าใจมาใช้เพื่อเป็นอาวุธสำคัญที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองใช้เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงคะแนนให้ ผ่านการประกาศนโยบายของพรรคที่ได้มาจากมติมหาชน รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กริพพัฒน์ เขียนทองกุล. (2022). มติมหาชน: แนวคิดและปัญหาการเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้นำฝูงชนทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย. วารสารอินทนิลทักษิณสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 16(2), 9-23.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2562). โพลชี้นายกฯมีภาพลักษณ์ผู้มีบารมี กล้าคิด กล้าทำ มีสะอาด ไม่ต่างพริ้ว. สืบค้น 26 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/855726>.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2558). สื่อสารการเมือง ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมสมิเดีย.

- บุญทริกา เจียงเพ็ชร. (2543). *พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่ออินเทอร์เน็ต และทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีต่อความรู้ ทัศนคติ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญอริ ยีหะ. (2554). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาธนาศิลป์ ธมมานุสารี, สุรพล สุยะพรหม และเติมศักดิ์ ทองอินทร์. (2566). เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(1), R94-108.
- ยุทธพร อิสระชัย. (2561). *แนวความคิดการสื่อสารทางการเมือง*. ในประมวลสารระชูดวิชาการวิเคราะห์การเมือง. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). *การสื่อสารกับการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: ประสิทธิ์ภักดิ์แอนด์พริ้นติ้ง.
- สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. *รวมกฎหมายประจำปี 2560 เล่ม 1 หมวดอักษร ก (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ)*. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565. จาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/257/files/ttlaw%201_60.pdf.
- สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. *รวมกฎหมายประจำปี 2561 รวมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ*. สืบค้น 25 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/93/รวมกฎหมายประจำปี/257/TH-TH>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. (2555). *พฤติกรรมการสื่อสารในองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Stahl, A. (2018). *The Secret To Successful Communication*. สืบค้น 27 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.forbes.com/sites/ashleystahl/2018/07/27/the-secret-to-successful-communication/?sh=1c501bd62df0>.
- McNair, B. (2003). *An Introduction to Political Communication*. London: Routledge.
- Ranney, A. (1993). *Governing: An introduction to political science. (6th ed.)*. New Jersey: Prentice Hall International.
- Yorke, C. (2017). The significance and limitations of empathy in strategic communications. *Defence Strategic Communications*, 2(2), 137-160.

วัฒนธรรมแฝงในค่านิยมธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีนโบราณ THE HIDDEN CULTURE IN CHINESE FAN TRADITIONS

พรรณทิพา จันทร์เพ็ง

Pantipa Chanpeng

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

กนกพร นุ่มทอง

Kanokporn Numtong

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-mail: Pantipa@rumail.ru.ac.th

Received October 25, 2022; Revised January 17, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ อภิปรายถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงการพัฒนาภูมิหลังทางสังคมของพัด ซึ่งวัฒนธรรมของพัดที่เก่าแก่ที่สุดในโลกตะวันตกถือกำเนิดในประเทศจีน ทำให้วัฒนธรรมการใช้พัดเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติ ประเทศจีนจึงได้รับสมญานามว่า “เป็นอาณาจักรแห่งพัด” นอกเหนือจากประโยชน์เรื่องการใช้สอยแล้วนั้น พัดเหล่านี้ยังคงทำหน้าที่สำคัญมาตั้งแต่ยุคจีนโบราณ นั่นคือเครื่องประดับทางสังคมและวัฒนธรรม พัดจีนในยุคแรกทำด้วยไม้ไผ่หรือขนนกโดยมีข้าราชการเป็นคณบดี ส่วนพัดที่พวกขุนนางใช้ด้ามพัดจะมีด้ามยาว ส่วนตัวพัดทำด้วยผ้าไหม มีข้าราชการสำนักเป็นผู้ถือ การใช้พัดตามแบบที่วันนี้ได้ดำเนินมาเป็นประเพณีจนถึงสมัยราชวงศ์ถังปี ค.ศ. 618 ภายในท้องพระโรงของจักรพรรดิมีพัดด้ามยาวสีต่าง ๆ ถึง 156 ด้าม ตั้งประดับไว้สำหรับจักรพรรดินี จะประดับด้วยพัด 24 ด้าม และเจ้าหญิงจะมีพัดตั้งประดับไว้ 10 ด้าม การปฏิรูปในระยะเวลากว่า 3,000 ปี ทำให้พัดพัฒนาเป็นหลายตระกูล องค์ประกอบของพัดการออกแบบรูปทรงรูปแบบ ลวดลาย เทคนิคและสีสันทัน มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น นอกจากนี้รูปทรง ลวดลาย และสีสันทันพัดยังบ่งบอกกลุ่มชาติพันธุ์ สถานภาพของผู้ใช้และวิถีชีวิตของผู้คน ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพประวัติศาสตร์ของสังคมในประเทศจีน แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในค่านิยมธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีน ผ่านลักษณะท่าทางในการใช้พัด และลักษณะพัดที่ใช้จากหลักฐานภาพวาดทางประวัติศาสตร์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมแฝง, ค่านิยมธรรมเนียม, พัดของชาวจีน

Abstract

This academic article discusses the link between the fan's development period and its social background. The oldest sample of the fan culture in the eastern hemisphere originated in China. The custom of using the fan is an important part of its millenary traditional culture. Since the first centuries of its existence, China has been

known as “a kingdom of fan”. In addition to the usefulness of these fans have continued to perform important functions since ancient China, as a social and cultural ornament. Early Chinese fans were made of bamboo or feathers, fanned by courtiers. The fans used by nobles typically had long handle. Court officials were used to possess a personal fan, made of silk. The use of this type of fan continued as a tradition until the Tang Dynasty in AD. 618. Inside the Emperor's Hall, there are 156 long handle fans of different colors, adorned for the emperor, 24 fans for the Empress, and 10 for the Princess. Over 3,000 years of reforms, fan developed into many types. Fan elements, design of shapes, patterns, techniques and colors are beautiful and has a unique local character. In addition, these elements often indicate ethnicity, user status and people's way of life, which is like a mirror that reflects the history of society in China, also show the culture that is hidden in the Chinese fan traditions, through gestures in the use of fans and the fan characteristics used from historical painting evidence.

Keywords: Inherent culture, Customs, Chinese fans

บทนำ

วัฒนธรรมถือเป็นมรดกทางสังคมของมนุษย์ ที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตและถ่ายทอดส่งต่อกันรุ่นสู่รุ่น ที่แสดงออกมาทั้งในแบบของนามธรรม ความคิด ความเชื่อต่าง ๆ และในแบบรูปธรรม เช่น สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน และศิลปะการแสดงต่าง ๆ องค์กรยูเนสโก (2548) ได้กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรม” คือ กลุ่มลักษณะเด่นทางจิตวิญญาณทางความคิด ทางสังคม ๆ ที่สะท้อนออกมาทางศิลปะ วรรณกรรม วิถีชีวิต บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม และธรรมเนียมประเพณี (อมรรัตน์ เทพกำปนาท, 2551) “วัฒนธรรม” หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น ๓ ด้านคือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลิตผลทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีทั้งค่านิยมที่พึงประสงค์และค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ค่านิยมสามารถประเมินค่าพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับจนเป็นเอกลักษณ์ที่บอกลักษณะของคนในชาติ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2532) จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญ เกิดบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยมเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมในแต่ละยุคสมัย ค่านิยมทางวัตถุหรือสิ่งของที่คนในสังคมเห็นพ้องต้องกันว่า เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน อาจเป็นเครื่องแสดงเกียรติยศหรือความมีหน้ามีตาในสังคม พบว่า มีการกล่าวถึงค่านิยมเรื่องวัตถุที่แสดงความมั่งคั่ง เป็นสิ่งของที่มีมูลค่าสูง สามารถเชิดหน้าชูตา และแสดงฐานะทางสังคมผู้เป็นเจ้าของ

วัฒนธรรมของจีนมีอิทธิพลอย่างสูงต่อชาติอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย ซึ่งถ่ายทอดไปทั้งการอพยพ การค้า และการยึดครอง สำหรับศิลปะการแสดงนั้นก็ถือเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับประวัติศาสตร์ของประเทศจีนมาเป็นเวลายาวนาน วัฒนธรรมพืดของจีนก็เช่นเดียวกัน หนังสือโบราณบันทึกไว้ว่า พืดมีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉิน สานด้วยขนไก่ป่าชนิดหนึ่ง เป็นเครื่องประดับของกษัตริย์ มีประโยชน์ช่วยกันแดด

และกันฝุ่น ในสมัยราชวงศ์โจว หลังรถที่กษัตริย์และพระราชินีทรงใช้นั้น จะมีพัดด้วย เพื่อกันฝุ่นและทราย เวลาเสด็จหรือออกเดินทาง ก็จะมีพัดขนาดใหญ่ตามหลัง เพื่อแสดงถึงความมั่งคั่ง ยิ่งใหญ่ และมีอำนาจ ต่อจากนั้น จากราชวงศ์จนถึงขุนนางชั้นสูง ได้ใช้พัดเป็นเครื่องบ่งบอกสถานะ จนถึงราชวงศ์ฮั่น เริ่มมีช่างสานพัดไม้ไผ่และพัดผ้าต่วน ใช้สำหรับพัดลม และมีการพัฒนารูปแบบให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ค่านิยมการใช้พัดเกิดจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคม มารยาท และกฎหมาย ปิตาธิปไตย ที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศจีน พัดมักถูกใช้เป็นสื่อในบทกวีและภาพวาด หรือผ่านการคัดลายมือเพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึก และการสร้างสรรค์ผลงานบนพื้นผ้าใบพัด (Liu, 2014) แม้ว่าจะมีบันทึกในงานเขียนไม่กี่ชิ้น แต่ก็มักจะเห็นภาพที่สื่อถึงหน้าที่ของพัดที่มีความเกี่ยวข้องกันกับความสัมพันธ์ในชนชั้นต่าง ๆ คนรุ่นหลังจึงมักใช้พัดเพื่อบรรยายความรู้สึก เช่น ความโศกเศร้าและการปกปิดความเขินอาย ผ่านลักษณะท่าทางในการหยิบจับพัด การตกแต่งพัด การวาดภาพ การเขียนตัวอักษร บทกวีต่าง ๆ บนพื้นผ้าใบพัดยังบ่งบอกสถานะทางสังคมให้กับผู้ถือ ในบทความนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นมาภูมิหลังของพัดจีน ซึ่งมีประวัติศาสตร์เป็นระยะเวลายาวนานกว่าหลายพันปี ภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ออกแบบพัดประเภทต่าง ๆ มีรูปร่าง รูปทรงที่หลากหลาย อีกทั้งยังมีลวดลายตัวอักษร และภาพวาดศิลปะสะท้อนวัฒนธรรมการใช้พัดในแต่ละยุคสมัย

1. ประวัติความเป็นมาและการพัฒนาการของพัดจีน

พัดจัดเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาตะวันออก พัดชาวจีนมีประวัติมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยโบราณ ในตอนต้นของการผลิตพัดของมนุษย์ บางทีก็นำเอาใบปาล์มและขนปีกนกต่าง ๆ มาบังแดดร้อน หรือ พัดให้เกิดลมเย็น ซึ่งเป็น "พัด" ดังเดิมที่เรียบง่าย วัตถุที่ใช้ทำพัดมีหลายอย่าง เช่น ไม้ไผ่ ไม้กระดาด งาม้าง กระดองเต่า หยก และขนสัตว์ปีก เป็นต้น นอกจากนี้ ใบของพืชชนิดอื่น ๆ เช่น ใบปาล์ม ใบหมักและใบต้นหางแมว เป็นต้น ก็สานเป็นพัดได้เช่นกัน พัดในแรกเริ่มนั้นมีขนาดเล็กไม่ใหญ่นัก โดยนางกำนัลจะใช้เพื่อถวายเป็นคอยพัดโบกคลายร้อนหรือพัดไล่ยุงแมลงต่าง ๆ ที่มากอรรบกรวนห้องแต่ (Du, 2020) จากบันทึกโบราณของจีนสมัยราชวงศ์ฮั่น หรือราชวงศ์ซาง กล่าวไว้ว่า พัดในสมัยนั้นถูกใช้เป็นเครื่องประดับอย่างหนึ่งของกษัตริย์ ช่วยกันแดดและกันฝุ่น ทำจากขนไก่ป่า ซึ่งในสมัยราชวงศ์โจว ที่หลังรถของบรรดากษัตริย์และพระราชินีจะมีพัดไว้เพื่อกันฝุ่นและทราย เวลาออกเดินทาง ก็จะมีพัดขนาดใหญ่ตามหลัง เพื่อแสดงถึงอำนาจ ความมั่งคั่ง และความยิ่งใหญ่ ภายหลังเหล่าบรรดานักในราชวงศ์จนถึงขุนนางชั้นสูง จึงได้ใช้พัดเป็นเครื่องบ่งบอกสถานะ

สมัยราชวงศ์ฮั่น (ปี ค.ศ. 100-600) ในสมัยนั้นเพิ่งมีการใช้พัดคลี่พับ ทำด้วยไม้ไผ่ใช้กันทั้งผู้หญิงและผู้ชายเพื่อบรรเทาความร้อน พัดที่ใช้ในพิธีกรรมมักจะทำด้วยขนนกกระเรียน จีนถือว่า นกชนิดนี้เป็นเพื่อนของเทพเจ้า มีการนิยมนำขนนกกระเรียนมาทำพัดกันมาก โดยเฉพาะในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทำให้ผู้มีอำนาจในสมัยนั้นต้องวางมาตรการในการป้องกันการใช้นกดังกล่าวมาทำพัดอยู่ระยะเวลาหนึ่ง ในช่วงนั้นยังมีช่างสานพัดไม้ไผ่และพัดผ้าต่วน และมีการพัฒนารูปแบบของพัดให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเล่ากันว่า โจโล ในสามก๊ก เป็นผู้ชื่นชอบพัดเป็นอย่างมาก ได้สั่งให้คนวาดภาพบนหน้าพัด ซึ่งภาพวาดเหล่านั้นจะเป็นภาพดอกไม้ สายน้ำหรือภูเขาและจะแต่งบทกวีไว้บนหน้าพัด เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้และฐานะอันสูงส่งของเจ้าของพัด (Ji, 2021) กล่าวได้ว่า พัดของจีนในยุคแรกนั้นจะมีลักษณะคล้ายกับพัดทำจากไม้ไผ่หรือขนไก่ ขนนก โดยมีคนรับใช้หรือทาสเป็นคนพัด

การใช้พัดตามแบบที่ว่านี้ได้ดำเนินมาเป็นประเพณีจวบจนถึงสมัยราชวงศ์ถังคริสต์ศักราช 618 ที่ภายในท้องพระโรงของจักรพรรดิจะมีพัดด้ามยาวสีต่าง ๆ ถึง 156 ด้าม ตั้งประดับไว้ส่วนจักรพรรดินีจะประดับด้วยพัด 24 ด้าม และเจ้าหญิงจะมีพัดตั้งประดับไว้ 10 ด้าม พัดทั้งหมดนี้จะตั้งตรงไว้อย่างมั่นคง ไม่สั่นไหว แม้ต้องโดนลมพัดก็ตาม

ในบันทึกโบราณที่มีเป็นลายลักษณ์อักษร พัดที่เก่าแก่ที่สุดคือ “อู๋หมิงซ่าน” (五明扇) เป็นพัดที่ถือโดยนางกำนัลเพื่อป้องกันฝุ่นกันลมให้กับชนชั้นสูงในวังในวัง โดยบันทึก “กู่จินจู้” (古今注) ที่อธิบายหมายเหตุเรื่องราวสมัยโบราณและปัจจุบันของ “ซุยเป่า” (崔豹) ที่มีชีวิตอยู่ในสมัยราชวงศ์จิ้นกล่าวถึงไว้ว่า ผู้ให้กำเนิดพัดนั้น คือ “ซุ่น” (舜) แห่งยุคห้ากษัตริย์ (五帝) 2,550-2,140 ปีก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งในยุคจักรพรรดิ “อู่ติง” (武丁) ครองราชย์ระหว่าง 1,254-1,195 ปีก่อนคริสต์ศักราช แห่งราชวงศ์ซาง ก็ได้จำลองแบบอย่างพัด “อู๋หมิงซ่าน” โดยใช้ขนหางอันสวยงามของไก่ฟ้า จึงได้ชื่อว่า “จื่อเหว่ยซ่าน” (雉尾扇) (Jin, 1998) ซึ่งในยุคสมัยฉินอันพวกขุนนางข้าราชการก็สามารถใช้ได้ ต่อมาในสมัยจิ้น (ปี ค.ศ. 265-420) ได้จำกัดไว้เฉพาะสำหรับฮ่องเต้เท่านั้น

สมัยราชวงศ์ถัง (ปี ค.ศ. 618-907) จึงมีการปรับเปลี่ยนให้มีความใหญ่โตและค่อย ๆ พัฒนากลายมาเป็นพัดขนาดใหญ่ที่ไม่ได้เพียงเพื่อโบกพัดคลายร้อนไล่แมลงแล้ว แต่กลายมาเป็นเครื่องประดับพระเกียรติและสัญลักษณ์แทนถึงอำนาจบารมี พัดด้ามสั้นก็กลายเป็นที่นิยมในสมัยนั้น (Gai, 2016) วัตถุที่นิยมนำมาสร้างเป็นพัดนั้น ส่วนใหญ่ที่ใช้ ได้แก่ ไม้ กระดาษ ผ้าไหม ขนนก งาช้าง หยก และใบกล้วย เป็นต้น มีการสร้างรูปแบบของพัดจีนสองรูปแบบหลัก ๆ คือ พัดใบเดี่ยว หรือ “ผิงซ่าน” (平扇) อาทิ พัดใบกลม หรือ ถวนซ่าน (团扇) พัดดอกบัว หรือ เหมยซ่าน (梅花扇) พัดใบกล้วย หรือ ปาเจียวซ่าน (芭蕉扇)

สมัยราชวงศ์ซ่ง (ปีค.ศ.960-1,279) พัดทางไต้หวันมีด้วยกันสามขนาด คือ ใหญ่ กลาง และเล็ก โดยมีรูปทรงด้านบนโค้งด้านล่างเรียบตรง ตรงกลางปีกเป็นรูปนกยูงคู่ มีขนหางไก่ฟ้าประดับไว้โดยรอบถือหรือตั้งประดับด้านหลังราชบัลลังก์ฮ่องเต้ และมีการผลิตพัดที่มีรูปทรงกลมทำด้วยกระดาษสีเขียนซึ่งด้วยไม้สน และตกแต่งอย่างสวยงาม จวบจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 12 พัดในรูปโฉมเดิมได้มีการปรับปรุงขึ้น และใช้กันไปทั่วประเทศ รวมทั้งมณฑลกว่างตุง (Tian, 2019) หลังจากนั้น ทั่วทั้งประเทศจีนได้มีการผลิตพัดออกมามากมาย แบบ หนึ่งซี่ไม้ซี่ 14 ซี่ อีกแบบหนึ่งซี่ 16 ซี่คริสต์ศตวรรษ ต่อมาได้เพิ่มไม้ซี่อีกหนึ่งซี่เป็น 17 ซี่และมีการแต่งแต้มให้ดูโดดเด่นหรูหราขึ้น การใช้พัดพับกลี่เป็นที่นิยมมากในหมู่ผู้ชาย โดยเฉพาะนักวิชาการและขุนนาง

สมัยราชวงศ์หมิงระหว่างปี ค.ศ.14 พัดที่ตั้งประดับไว้เหล่านั้นดูไม่มีคุณค่ามากนัก สมเด็จพระจักรพรรดิจึงเอาออก เหลือไว้เพียงพัดสี่เหลี่ยมสามด้ามเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในระหว่างศตวรรษที่ 15 ในราชสำนักได้กลับมาติดตั้งพัดหลายสีประดับอีก ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงพลังอันยิ่งใหญ่และเข้มแข็ง สมัยเดียวกันนี้ มีการใช้พัดประกอบพิธีอยู่ นอกจากนี้การแห่เทพเจ้าและเทพเทวีจะเห็นว่า มีพัดอยู่ในขบวนด้วย พัดที่มีการวาดเป็นภาพต่าง ๆ การเขียนบทกวี และประทับตราสัญลักษณ์บนหน้าพัด ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสมัยราชวงศ์หมิงจนกระทั่งปลายราชวงศ์ รูปแบบของพัดจึงเปลี่ยนไปเป็นแบบเรียบ ๆ ขลิบด้วยลูกไม้ขาว ในยุคนี้เองทูตเกาหลีได้นำพัดพับไปถวายองค์จักรพรรดิเซงลือแห่งราชวงศ์หมิง พัดแบบพับได้นี้มีลักษณะหรือข้อกำหนดที่แตกต่างในการใช้ว่า พัดที่ผู้ชายใช้จะมีอยู่ 9, 16, 20 ซี่ สำหรับผู้หญิงจะมีได้ถึง 30 ซี่ ดังนั้นองค์จักรพรรดิจึงรับสั่งให้เลียนแบบพัดเกาหลีพัฒนาเทคนิคการสานพัดของจีน (ณัฐวรรณ สมตัว, 2560) พัดพับกลี่จึงกลายเป็นที่นิยมในสังคม ในขณะเดียวกันมณฑลเสฉ

วนและซูโจวก็เป็นแหล่งผลิตพัดส่งออกไปถึงญี่ปุ่นและยุโรป ในยุคนี้นิยมใช้วัสดุตามจับที่แกะสลักอย่างวิจิตรงดงาม และตกแต่งด้วยพู่หยก นิยมนำพัดมาตริ้งไว้ที่เอว หรือซ่อนไว้ในแขนเสื้อ ซึ่งพัดคลี่พับได้ หรือ “เจ้อชาน” (折扇) บางครั้งเรียกว่า “จ้างชาน” (障扇) และ จ้างชาน (掌扇) เป็นรูปแบบพัดที่ใบทำเป็นแผ่น ๆ แล้วนำมาร้อยเชื่อมติดกัน ใช้ซี่กไม้ไผ่มาทำซี่ใบพัด ภายหลังมีการนำขนนกหรือขนนกยูงมาใช้ รวมทั้งการนำงาช้าง หยก ผ้าไหม และกระดามาประดิษฐ์จนเป็นพัดที่มีลักษณะพับได้ ก้านพัดนั้นนิยมทำเป็นซี่ ๆ ในจำนวน 7, 9, 12, 14, 16, 18, 24 และ 30 ซี่

จนถึงราชวงศ์ชิง ยังใช้วัสดุล้ำค่าในการสานพัด วัสดุที่นำมาใช้โครงสร้างของพัดแบบพับได้ก็มีทั้งไม้ไผ่ งาช้าง ไม้จันทน์ และไม้มะเกลือ พัดประเภทนี้ดีที่สุด ต้องทำมาจากมณฑลเสฉวน พัดสมัยราชวงศ์ชิงรู้จักกันดีในนามของ “พัดแห่งฤดูใบไม้ร่วง” พัดนี้ใช้ได้เฉพาะสตรีเท่านั้น ถือได้ว่าตลอดสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง เป็นยุคสมัยของพัดที่ออกมาในรูปของศิลปะที่เฟื่องฟูที่สุด ตัวหนังสือมีค่าทางศิลปะพอ ๆ กับภาพเขียน มีการเขียนบทกวีลงบนพัด บรรดานักปราชญ์ราชบัณฑิตเขียนแลกเปลี่ยนข้อปรัชญาความคิดเห็น ด้วยการเขียนลงในพัด การติดต่อสื่อสารด้วยข้อความในพัดเช่นนี้ได้กระทำกันอย่างกว้างขวาง จักรพรรดิหงส์ทรงเป็นนักเขียนภาพพัดที่ยิ่งใหญ่และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทรงได้รับพระสมณนามว่า “ศิลปินจีนแห่งยุค” (Guan, 2017) ด้วยระยะเวลากว่า 3,000 ปี ทำให้พัดได้ถูกพัฒนาให้มีหลากหลายรูปแบบ มีทั้งพัดกระดาดขาวที่ผืนผาย พัดกระดาดดำที่ล้ำค่า พัดผ้าไหมที่งดงาม พัดแขวนประดับบ้านเรือน นอกจากนี้ยังมีพัดลำที่สวยหรูและพัดไม้หอมที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ส่วนหน้าพัด นอกจากรูปกลมแล้วยังมีรูปไข่ รูปสี่เหลี่ยม รูปดอกบัว รูปแดงกวาง เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้ขนนกทำพัดอีกด้วย โดยขนนกที่ดีที่สุดในการนำมาทำพัดก็คือขนนกอินทรีและเหยี่ยว บางทีก็ใช้ขนไก่ฟ้าและขนนกยูง ส่วนขนห่านขนเป็ดนั้นมีเอามาทำน้อยมากพัดที่ทำด้วยขนนกจะยาวประมาณหนึ่งฟุต มักใช้ในหมู่กวีในสมัยราชวงศ์ซ่ง และยังมีการนำไปเป็นหัวข้อในการพรรณนาเป็นกลอนถึง 30 หัวข้อ อีกทั้งใช้พัดขนนกประกอบการแสดงบนเวทีประจำโดยเฉพาะในการฟ้อนรำ พัดจึงกลายเป็นศิลปะเหตุการณ์ที่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ค่อย ๆ พัฒนาเป็นศิลปะ เครื่องประดับ และอุปกรณ์การเต้นรำมาจนถึงยุคปัจจุบัน

2. บทบาทของพัดในสังคมจีน

ในชีวิตประจำวันชาวจีนใช้พัดตามสันเพื่อไล่อากาศและคลายความร้อนในฤดูร้อน พัดเป็นส่วนหนึ่งในอุปกรณ์เครื่องใช้สอย การใช้พัดตามยาวเพื่อบังแดด และการตกแต่งพัดก็เหมือนกับของประดับเสื้อผ้า การตกแต่งหน้าพัดมีความสวยงามจากการสร้างสรรค์ขึ้นงานผ่านการเขียนตัวอักษรและวาดภาพความงามของการตกแต่งพัดไม่ได้เป็นเพียงความงามของการจับคู่เสื้อผ้าที่เราสวมใส่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเป็นผู้หญิงและความรู้สึกนึกคิดอีกด้วย ตั้งแต่สังคมศักดินาจนถึงสมัยสาธารณรัฐจีน พัดได้รับความนิยมในหมู่ผู้หญิงทุกสาขาอาชีพ เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะตัวที่เหมาะสมกับผู้หญิง พวกเขามักจะถือพัดรูปร่างต่าง ๆ และเคลื่อนไหวไปรอบ ๆ ภาพวาดดอกบัวสีเขียวเต็มพินน้ำ ดูสง่างาม ซึ่งถือเป็นความหมายแฝงทางอารมณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้หญิงจีนโบราณ พัดกลุ่มนี้ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องประดับให้เท่านั้น แต่ยังถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการแสดงอารมณ์ และเป็นอุปกรณ์ประกอบฉากเต้นรำของผู้หญิงอีกด้วย

2.1 พัดบงบอกสถานะทางสังคม

ประเทศจีนสร้างสรรคงานศิลปหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยโบราณ และมักสะท้อนถึงแนวคิดด้านปรัชญาอันว่าด้วยระเบียบและอำนาจ ดังนั้นในตระกูลภาษาจีนโบราณจึงมักมีเครื่องใช้ที่ใช้ประกอบในพิธีกรรม นอกจากการใช้พัด ระบายความร้อน และการตกแต่งแล้ว พัดกลุ่มนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในพิธีที่สอดคล้องกับยุคสมัยอีกด้วย เช่น ในราชวงศ์ถังเราสามารถเห็นพัดขนาดใหญ่ที่มีด้ามยาว เมื่อพิจารณาจากท่าทางของผู้ถือพัดเหล่านั้น มิได้ใช้เป็นพัดไล่แมลง แต่เป็นเครื่องมือในพิธีสัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น จานฮวาซือหนิง (簪花仕女图) สาวใช้ในวังยืนอยู่ข้างหลังสตรีผู้สูงศักดิ์พร้อมพัดแนวดั้งด้ามยาวอยู่ในมือ อันที่จริง สาวใช้ในวังไม่สามารถใช้พัดแบบนี้ได้ สืบเกิดได้จากความยาวของด้ามจับและระยะห่างระหว่างคนสองคน พัดด้ามสั้นเป็นตัวเลือกยอดนิยม เหมาะสำหรับทั้งผู้สูงศักดิ์และต่ำต้อย และปรากฏในฉากต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน พัดด้ามยาวก็มีด้ามสั้นก็มีเช่นกัน (Dai, 2015) ในภาพวาดและฝาผนังโบราณหลายชิ้นมักเห็นสาวใช้ที่มีด้ามยาวอยู่ด้านหลังจักรพรรดิหรือขุนนาง ในสมัยพระเจ้าหวู่แห่งโจว พัดถือได้ว่าเป็นวัตถุมงคลที่แสดงถึงอำนาจ และกำหนดให้มีข้าราชการถือพัดแปดคนสำหรับจักรพรรดิ พัดหกคนสำหรับเจ้าชาย พัดสี่คนสำหรับหมอ และพัดสองคนสำหรับนักวิชาการ ตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นและราชวงศ์ถังไปจนถึงราชวงศ์หมิงและชิง จักรพรรดิ นางสนม บุคคลสำคัญ และบุคคลสำคัญอื่น ๆ มักใช้พัดเพื่อแสดงสถานะทางสังคมอันสูงส่งของพวกเขา ในสมัยโบราณระดับตำแหน่งทางสังคมเมื่อมองไปที่พัด แสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง เมื่อขุนนางเดินทาง มักจะมีพัดอยู่ในมือ ณ สถานที่นัดพบ พัดด้ามยาวมักใช้ในชนชั้นล่างเพื่อประณินบัณฑิตนายของตนและจักรพรรดิผู้สูงศักดิ์

2.2 พัดกับบทบาทสำคัญในพิธีแต่งงานโบราณ

ประเพณีที่เจ้าสาวถือพัดปิดบังใบหน้าในวันแต่งงาน ถ้าพูดถึงที่มาของการปิดบังใบหน้าเจ้าสาว (Liu, 2014) มีการอ้างถึงเรื่องราวของฟูซีและหนิวา ดังในหนังสือ "ตู้อี้จี้" (独异志) ที่รวบรวมเกร็ดพงศาวดารและตำนานปรัมปราโดย หลี่หย่ง (李元) สมัยราชวงศ์ถัง บันทึกไว้ว่า "เมื่อครั้งที่จักรวาลเกิดขึ้นครั้งแรก มีเพียงหนิวา (女娲) และพี่ชาย สองพี่น้องอาศัยอยู่ที่เขาคุนหลุน (昆仑山) บนโลกไม่มีมนุษย์อยู่เลย สองพี่น้องตกลงจะครองคู่เป็นสามีภรรยากัน แต่ด้วยความละอาย ทั้งสองจึงพากันขึ้นไปบนเขาคุนหลุน แล้วอธิษฐานว่า "หากสวรรค์ยินยอมให้พวกข้าทั้งสองเป็นสามีภรรยากัน ก็จงบันดาลให้หมู่เมฆ มารวมตัวกันเป็นก้อนเดียว หากมิยินยอมแล้วไซ้ ก็จงบันดาลให้หมู่เมฆกระจายไปเสีย" จากนั้นหมู่เมฆบนผืนฟ้าก็รวมตัวกันในทันใด ดังนั้นฟูซี (伏羲) จึงมัดหญ้าขึ้นมาเป็นพัดเพื่อปกปิดใบหน้าของหนิวาไว้ ตามตำนานเรื่องนี้ในพิธีแต่งงาน หลังจากเจ้าบ่าวเจ้าสาวกราบไหว้ซึ่งกันและกันเสร็จแล้ว เจ้าสาวจึงจะเปิดพัดออกมา ขั้นตอนนี้เองเรียกว่า "ชีว์ซ่าน" (去扇) หรือเปิดพัด และถ้าหากเป็นการแต่งงานของบัณฑิต ยังต้องมีการแต่ง "กลอนเปิดพัด" (却扇诗) เพื่อแสดงความสามารถของเจ้าบ่าวอีกด้วย โดยหลังจากที่เจ้าสาวเปิดพัดออกแล้ว เจ้าบ่าวจะแต่งกลอนเพื่อชมความงามและแสดงความรู้สึกที่ได้เห็นใบหน้าของภรรยาตนเองเป็นครั้งแรกขึ้นเดียวนั้น ซึ่งกลอนเปิดพัดที่ใช้ภาษางดงามดีเด่นในประวัติศาสตร์หลายบทยังคงสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน เจ้าบ่าวสามารถแต่งกลอนได้ดีเป็นที่ถูกใจ เจ้าสาวถึงจะยอมเปิดพัดให้ด้วยใจไมตรี นอกจากนี้ขั้นตอนประเพณีการแต่งงานยังยุ่งยากและซับซ้อน (Lu, 2016) จากบันทึกขุนหวงมีมากถึง 23 ขั้นตอน หนึ่งในนั้นมีขั้นตอนการใช้พัดกลม มีช่วงบรรยายถึงเจ้าสาวในพิธีแต่งงานปิดบังใบหน้าด้วยพัด การปิดพัด เรียกว่า "เหยียนซ่าน"

(掩扇) เมื่อถึงขั้นตอนยกน้ำคารวะ รับพรจากผู้ใหญ่จึงลดพัดลง การลดพัด เรียกว่า “เซวี่ยนชาน” (卻扇) หรือ “ชวี่ยนชาน” (去扇) หรือ “ฉูชาน” (除扇) เป็นการลดพัดลงเปิดเผยใบหน้าของเจ้าสาว

2.3 ท่าทางการใช้พัดแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด

การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ผ่านท่าทางการใช้พัด เช่น หญิงสาวเมื่อรู้สึกเขินอายก็ยกพัดขึ้นมาบังเสียหน้า เนื่องจากในสังคมยุคศักดินา จารีตและประเพณีไม่อนุญาตให้ผู้หญิงแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผย แต่ภายใต้กฎระเบียบนั้นผู้หญิงสามารถใช้พัดกลม เวลาที่ต้องเข้าสังคมพบปะผู้คนท่าทางที่ถือพัดไว้บังใบหน้าหลบซ่อนเอาไว้ แต่ขณะเดียวกันก็จะแอบแ้มใบหน้าให้ต่างฝ่ายต่างมองเห็นกันผ่านหน้าพัดผ้าไหมบาง ๆ เวลาสนทนากัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟังไม่ชัด ก็จะยกพัดขึ้นป้องหู เพื่อให้ได้ยินชัดเจนขึ้น แม้กระทั่งการลดพัดลงเปิดเผยใบหน้าของเจ้าสาว ก็เป็นการแสดงการเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริง ความรักที่มีต่อเจ้าบ่าว และการยอมรับคู่ชีวิตที่อยู่ตรงหน้า ในพระราชวังผู้ที่เข้าเฝ้าฮ่องเต้เพื่อแสดงถึงความรักภักดี จะต้องคุกเข่าลงตรงพระบาทของพระองค์ ในโอกาสนี้องค์จักรพรรดิจะพบพัดแล้วเคาะเป็นสัญญาณว่าพระองค์ทรงรับทราบถึงการแสดงความเคารพของเขาแล้ว

ตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง พัดมักใช้เป็นของขวัญในสังคมข้าราชการและบัณฑิต มักจะมีการเขียนบทกวีและวาดภาพบนหน้าพัดเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกของพวกเขา และรูปทรงกลมของพัดทำให้ผู้คนรู้สึกมั่นคง สงบ และสื่อความหมายถึงความสามัคคีปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหมือนเส้นที่มาบรรจบกันเป็นวงกลม ผู้คนใช้พัดเป็นของขวัญในการสื่อสารระหว่างบุคคล และพัดยังใช้เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ แสดงความรักความปรารถนาดี และความห่วงใยต่อกัน พัดนับเป็นสัญลักษณ์อันเป็นมงคล เนื่องจากคำว่าพัดในภาษาจีนออกเสียงเรียกว่า “ชาน” (扇) หรือ “ชานจื่อ” (扇子) ซึ่งสำเนียงเรียกดังกล่าวไปพ้องเสียงกับ “ชาน” (善) ที่แปลว่า ความดีงาม นี่จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ “พัด” (ชาน) ได้รับการยกย่องให้เป็นเสมือนของวิเศษอันเป็นมงคลนาม (Ji, 2021)

3. ภาพวาดสะท้อนวัฒนธรรมการใช้พัด

ภาพวาดโบราณนับว่า เป็นหลักฐานสำคัญที่เป็นตัวบ่งชี้ให้เข้าใจถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สภาพสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อในอดีตได้อย่างชัดเจน ภาพวาดเปรียบเสมือนภาษาที่สามารถอ่านเรื่องราวได้ในตัว โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ และภูมิปัญญาของผู้ศึกษา ผู้เขียนจึงได้นำเสนอภาพวาดที่สะท้อนมุมมองของวัฒนธรรมการใช้พัด ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงภาพวาด ปู่เหนียนถู่ 《步辇图》

(ที่มา: Yan Liben, ค.ศ.626-649)

ภาพวาด ปู่เหียนเถ (步辇图) แสดงภาพจักรพรรดิถังไท่จง (唐太宗) ทรงฉลองพระองค์สีดินเหลือง (赭黄) หรือ เหลืองแดง (赤黄) เสด็จออกมารับราชทูตจากทิเบต ผลงานของ เหียนเถเป็น (阎立本) ภาพวาดจีนสมัยเก่าหรือในละครย้อนยุคจีนโบราณมักปรากฏภาพคันตาที่เบื้องหลังฮ่องเต้จะมีนางกำนัลคอยถือสิ่งที่มีรูปร่างคล้ายพัดด้ามยาวประดับอยู่ ภาษาจีนเรียกว่า “จางซ่าน” (掌扇) และเพราะเดิมทีใช้เพื่อป้องกันแดดหรือกันฝุ่นกันลมให้กับชนชั้นสูงในวัง จึงมีอีกชื่อเรียกว่า “จางซ่าน” (障扇) หรือ “ฉางปิงซ่าน” (长柄扇) ตามลักษณะด้ามจับพัดที่ยาว ซึ่งการใช้พัดของคนจีนนั้นมีมาช้านานกว่าสามพันปีแล้ว ชื่อเรียกแต่แรกสุดนั้นคือ “อู๋หมิงซ่าน” (五明扇) เป็นพัดประดับพระเกียรติชนชั้นสูงจีนโบราณ

แผนภาพที่ 2 แสดงภาพวาด หานซีไจ่เยี่ยเถียนเถู 《韩熙载夜宴图》

(ที่มา: Gu Hongzhong, ค.ศ.1523)

ภาพ หานซีไจ่เยี่ยเถียนเถู (韩熙载夜宴图) เป็นภาพงานเลี้ยงของหานซีไจ่ เขียนขึ้นในยุคห้าราชวงศ์ (五代) โดยจิตรกรชื่อดังนาม “กู่หงจง” (顾闳中) เป็นภาพเขียนที่เลียนแบบมาจากเหตุการณ์จริง ในฉากเป็นการบรรยายถึงงานเลี้ยงที่รื่นเริงของขุนนางใหญ่ในสมัยหนานถัง (南唐) นามว่า “หานซีไจ่” (韩熙载) ที่มีความประณีตละเอียดและเกลี้ยงเกลาของเส้น ลงสีอย่างสวยงามสดงงามรูปร่างของตัวละครงดงามอ่อนช้อยดังมีชีวิต เป็นภาพเขียนที่มีชื่อเสียงของจีนและต่างประเทศ ในสมัยห้าราชวงศ์ภาพเขียนที่เป็นตัวละครชุดนี้ถือว่ามีความโดดเด่นที่สุด ภาพที่นำมาเป็นส่วนเหตุการณ์ภาพของหานซีไจ่ฟังเสียงขลุ่ย (管乐) ผู้หญิงอีกห้าคนกำลังเล่นเครื่องดนตรีไปพร้อมกัน พวกนางเหล่านั้นนั่งเรียงกันเป็นแถว แต่ละคนก็ขับร้อง เล่นไปตามหน้าที่ของตนได้อย่างน่าสนใจยิ่ง หานซีไจ่ฟังขาทั้งสองบนเก้าอี้ มือขวาถือพัดด้ามสั้นพัดใบกล้วย หรือ ปาเจียวซ่าน (芭蕉扇) ขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่งก็สนทนาไปกับผู้หญิงคนหนึ่ง ด้านข้างมีนางกำนัลใช้พัดด้ามยาวคอยโบกไปมาเพื่อคลายความร้อน

แผนภาพที่ 3 แสดงภาพวาด หยั่งกู่ยเฟยซังหม่า 《杨贵妃上马》

(ที่มา: Qian Xuan, ค.ศ.1280-1368)

ภาพนี้มีชื่อว่า “หยังกั๋วเพยซังหม่า” (杨贵妃上马) หรือ “พระเทวีหยังกั๋วเพยซังหม่า” วาดโดย “เฉียน เสวี่ยน” (钱选) ในสมัยราชวงศ์หยวน (ปีค.ศ.1280-1368) ปกครองโดยชนเผ่ามองโกล ซึ่งผู้ปกครองถนัดการขี่ม้าล่าสัตว์ ส่วนศิลปินชาวฮั่นจากราชกาลก่อนที่ไม่ยอมจำนนต่อชาวมองโกลก็นิยมวาดภาพเพื่อหวนรำลึกถึงความเจริญในอดีต อาทิ ความเจริญในสมัยถัง ดังเช่นภาพที่นำมาให้ชมกันในวันนี้ก็เช่นเดียวกัน จิตรกรวาดขึ้นเพื่อแสดงออกว่าโหยหาความรุ่งเรืองในสมัยถัง โดยในภาพเป็นเหตุการณ์ที่องค์จักรพรรดิถังเสวียนจงและพระเทวีหยังกั๋วเพย ไปขี่ม้าล่าสัตว์ท่องชมสวนอุทยานด้วยกัน ด้านซ้ายของหยังกั๋วเพยก็จะมีข้าราชการบริวารคอยถือพัดตามยาวไว้บังลมกันแดดให้

แผนภาพที่ 4 แสดงภาพวาด 《捣练图》

(ที่มา: Zheng Xuan, ค.ศ.1100-1125)

ภาพวาด 《捣练图》 เรื่องของการวาดภาพผู้หญิงเป็นที่นิยมอย่างมากในสมัยราชวงศ์ถัง และการวาดภาพผู้หญิงบนพัดก็ควรเป็นแนวปฏิบัติที่ทันสมัยกว่าในช่วงกลางของราชวงศ์ถัง พัดยังใช้เป็นวัสดุในงานจิตรกรรม เช่น ผลงานของ “จาง ชวน” (张萱) จิตรกรหญิงที่มีชื่อเสียงในสมัยราชวงศ์ถัง ในภาพวาดมี 3 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มแรก สี่คนถือสาเกไม้แล้วทุบลงบนผ้าด้ายดิบ กลุ่มที่ 2 สองคนเย็บซ่อมแซมผ้า กลุ่มที่สาม รีดผ้า มีหกคนในภาพวาด สองคนกำลังยัด คนหนึ่งถือเตาเหล็กเต็มไปด้วยถ่านสีแดง คนหนึ่งช่วย อีกคนหนึ่งเป็นสาวใช้กำลังเตรียมถ่านไฟที่เตา และหญิงสาวกำลังเล่นอยู่ และภาพมีสาวใช้ในวังตัวน้อยสวมเสื้อสีเขียว นั่งยอง ๆ ใกล้เตาไฟ ในมือขวาเธอยึดพัด พัดตามสันมีภาพวาดบนพัด แม้ว่าภาพจะค่อนข้างคลุมเครือ แต่ก็สามารถเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นตลิ่งชันใกล้น้ำ องค์ประกอบเรียบง่ายชัดเจน

แผนภาพที่ 5 แสดงภาพวาด จ้านฮวาซือหนี่ถู่ 《簪花仕女图》

(ที่มา: Zhou Fang, ค.ศ. 1161-1450)

ภาพวาดที่แสดงถึงความนิยมในสมัยราชวงศ์ถังคือ จ้านฮวาซือหนี่ถู่ 《簪花仕女图》 จากศิลปินนาม “โจวฝาง” (周防) ภาพนี้แสดงภาพสตรีชั้นสูงในราชสำนักสมัยถังในอิริยาบถต่าง ๆ แบ่งเป็นสี่ส่วนจากขวาไปซ้ายคือ เล่นกับสุนัข (戏犬) ก้าวอย่าง (慢步) ชมดอกไม้ (看花) และเต็ด

ดอกไม้ (采花) คนที่สามจากทางขวาเป็นสาวใช้ในวังถือพัดด้ามยาว พัดในมือของสาวใช้ในวัง หน้าพัดมีรูปวาดดอกโบตั๋น ในสมัยราชวงศ์ถัง ศิลปะการวาดภาพและการประดิษฐ์ตัวอักษรบนหน้าพัดมีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ภาพวาดส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูมิทัศน์ ดอกไม้และนก สัตว์และพืชต่าง ๆ

แผนภาพที่ 6 แสดงภาพวาด นางกำนัลหญิงโบกพัด (唐) 周防挥扇仕女图

(ที่มา: Zhou Fang, ค.ศ.1161-1450)

ภาพ “นางกำนัลหญิงโบกพัด”(挥扇仕女图) จากศิลปินนาม “โจวฝาง” (周防) วิถีชีวิตส่วนหนึ่งของนางกำนัล 妃嫔 ในสมัยราชวงศ์ถัง ด้ามพัดจะยาวหรือสั้นขึ้นอยู่กับการใช้งานที่แตกต่างกัน เช่น ด้ามสั้นสำหรับการใช้งานจริง ด้ามยาวใช้โดยชาววังเพื่อไล่ตามความร้อนในฤดูร้อนสำหรับขุนนาง ในสมัยราชวงศ์ถังมีการใช้พัดด้ามยาวและพัดด้ามสั้น ในภาพวาดเดียวกันส่วนที่หนึ่ง คือ “สุยชาน” (挥扇) รวม 4 คน นางสนมสวมมงกุฎหยกนั่งอย่างเกียจคร้านบนเก้าอี้หลัง ถือพัดอยู่ในมือ ข้าราชการบริหารถือพัดในมือทั้งสองข้างโบกเพื่อผ่อนคลายความร้อน นอกจากนี้ สาวใช้สองคนทางด้านซ้ายกำลังรอนางสนมคนนั้นพร้อมเครื่องใช้ในมือ ส่วนที่สอง คือ “ตวนฉิน” (端琴) ซึ่งประกอบด้วยคนสองคน ผู้หญิงที่สูงกว่ากำลังถือพิณ และอีกคนหนึ่งกำลังช่วยเธอแกะกล่องและตั้งพิณ ส่วนที่สาม คือ “หลินจิ้ง” (临镜) มีคนทั้งหมดสองคน ชายในชุดแดงกำลังยืนอยู่กับกระจก และหน้ากระจกเป็นผู้หญิงซึ่งแต่งตัวอยู่หน้ากระจก ส่วนที่สี่คือ “เหว่ยซิว” (围绣) โดยมีทั้งหมด 3 คน ผู้หญิงคนหนึ่งถือพัด เอนกายบนเตียงปักข้างเตียงปัก และผู้หญิงอีกสองคนกำลังปักผ้าปักกัน ส่วนที่ห้าคือ “ผ่อนคลาย” (闲憩) มีผู้หญิงสองคน ผู้หญิงที่นั่งหันหลัง เธอถือพัดด้ามสั้นใบเล็ก ๆ ในมือ แหงนคอมองไปในระยะไกล ผู้หญิงอีกคนยืนมองตรงต้นไม้ เป็นงานที่บรรยายชีวิตของสตรีในราชสำนักในราชวงศ์ถัง ในภาพวาด ผู้เขียนบรรยายถึงความรู้สึกโดดเดี่ยว ความหมองคล้ำ ความว่างเปล่า ความเบื่อหน่าย และความเกลียดชังอันมืดมน ผ่านการพรรณนาถึงชีวิตของเหล่านางสนม และยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการใช้พัดในยุคนั้น

4.วัฒนธรรมแฝงที่พบในค่านิยมธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีน

พัดจึงเป็นองค์ประกอบของปัจจัยทางสังคมที่มีความจำเป็นต่อชีวิต เป็นตัวกำหนดความแตกต่างของชนชั้นของจีนให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีข้อบ่งชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมแฝงที่พบในค่านิยมธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีน แบ่งได้ 3 ประเภท

4.1 วัฒนธรรมทางความคิดหรือความเชื่อถือ

หากกล่าวถึงความคิดความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อชาวจีนตั้งแต่ยุคโบราณจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ก็คงต้องยกตัวอย่างของลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าเป็นความเชื่อพื้นเมืองที่ชาวจีนนับถือ และมีผลต่อวิถีชีวิตชาวจีน หลักคำสอนที่ยังสอดแทรกอยู่ในวัฒนธรรมของผู้คนเหล่านั้น ตลอดจนเข้ามามีบทบาทต่องานศิลปะ ลวดลายบนพัดที่มีความสัมพันธ์กับลัทธิศาสนา มีลวดลายที่เกี่ยวข้องกับลัทธิขงจื้อ อาทิ อักษร

มงคลที่ใช้ศิลปะการเขียน บทกวี สำนวน และความเชื่อในลวดลายที่เป็นสิริมงคล ลายดอกไม้มงคล เช่น ดอกบัว (ความสงบ) ดอกโบตั๋น (ความร่ำรวย ยศถาบรรดาศักดิ์) ดอกเบญจมาศ ดอกเหมย (ความร่มเย็นเป็นสุข) หากมองในจิตวิญญาณแบบตะวันออกแล้ว ชาวจีนยึดติดกับจารีตประเพณีจากหลักการของขงจื๊อ แม้สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ หากมีผู้คอยกล่าวย้ำเตือนให้ตระหนักในเรื่องเหล่านี้ อย่างเจาะจงลงไปให้ชัดเจน เราก็จะเกิดจิตสำนึกและใส่ใจในสิ่งดังกล่าว ดังนั้นคำสอนพื้นฐานเหล่านี้ เมื่อถูกนำมากล่าวอย่างเจาะจงและให้ความสำคัญ สิ่งเหล่านี้ก็คือหลักการพื้นฐานในทุก ๆ เรื่อง ทุก ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทำอะไรหรืออยู่ในสถานะใดก็ตาม การมีวัฒนธรรม ก็เป็นหลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานของชาวจีน สังเกตได้จากพิธีการแต่งงานก็ยังแฝงด้วยวัฒนธรรมความเชื่ออยู่ว่า การปิดผัดของเจ้าสาวนั้น นอกจากจะซ่อนความงามไว้ให้เจ้าบ่าวในวันแต่งงานแล้วในเรื่องของการป้องกันสิ่งชั่วร้ายก่อนเข้าพิธีแต่งงาน และชายอื่นหรือแขกในงานไม่ควรเห็นใบหน้าเจ้าสาวก่อนถือว่าไม่เป็นมงคล

4.2 วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี

ประเทศจีนมีระเบียบประเพณีในเรื่องเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับตกแต่ง การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี กรอบและกฎเกณฑ์ของสังคม สืบเนื่องมาจากแนวคำสอนของขงจื๊อ ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานทางสังคมให้แก่ชาวจีน ขงจื๊อให้ความสำคัญต่อบิดามารดามาก และเน้นในเรื่องทรัพย์สินทางกายที่บิดามารดาให้มาแต่กำเนิด ซึ่งบุตรก็ควรที่จะสงวนรักษาไว้ จึงส่งผลให้ประเพณีเป็นสิ่งถูกต้องที่กำหนดมาเพื่อมนุษย์สังคมแต่ละสังคมมีประเพณีต่าง ๆ แตกต่างกันไป การปฏิบัติตามประเพณีก็จะก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคมขึ้นได้ เช่น ผู้หญิงในสมัยโบราณไม่ได้รับอนุญาตให้แสดงใบหน้าในที่สาธารณะ โดยเฉพาะสตรีที่ยังไม่ได้แต่งงานซึ่งอาศัยอยู่ในบ้าน แต่เมื่อต้องออกไปข้างนอกพัตที่มีอยู่ในมือ ไม่เพียงแต่จะเอาพัตมาบังเสียหน้าเพื่อหลบความอึดอัด แต่ยังสร้างความงดงามในท่าทางกริยาของผู้หญิง บดบังไม่ให้ชายหนุ่มเห็นตนเองขณะยิ้มหรือหัวเราะ และในสมัยราชวงศ์ช่งเหนือ พัตยังใช้ปิดบังใบหน้าเมื่อบังเอิญเจอคนรู้จักแต่ไม่ยากโอภาปราศรัย

4.3 วัฒนธรรมการจัดระเบียบชนชั้นในสังคม

ตั้งแต่สังคมจีนเริ่มมีอารยธรรมสูงขึ้นในสมัยราชวงศ์โจว นอกจากชนชั้นปกครองที่ถูกกำหนดให้มีฐานะสูงสุดรองจากสวรรค์ คือโอรสแห่งสวรรค์ ผู้ได้รับมอบอำนาจจากองค์การสวรรค์ให้มาปกครองแผ่นดิน ราษฎรที่เป็นฐานส่วนใหญ่ในสังคมถูกเรียกว่าสามัญชน (平民) จำแนกโดยบทบาทและหน้าที่ เป็นชนชั้น 4 ประเภท ด้วยพัฒนาการทางความคิดของปรัชญาสำนักขงจื๊อ และปรัชญาการปกครองจากแนวคิดของสำนักนิติธรรม ฝ่าเจีย ตลอดจน กุ่เหลียงจื๊อ ได้ศึกษาลัทธิขงจื๊อ (ขงจื๊อ) คัมภีร์ซุนชิว จากการสาธยายของจื๊อเซี่ย ต่อมาเขาได้รวบรวมบันทึกเป็นบทขยายความ ชื่อว่าบันทึกหมายเหตุซุนชิวฉบับกุ่เหลียง (春秋穀梁傳・成公元年) ได้นิยามความหมายของ "สี่ชนชั้น" 「士商工農」 ว่ายุคโบราณกาลมีคนอยู่ 4 ชนชั้น ได้แก่ ชนชั้นชื่อหรือบัณฑิต (士) ชนชั้นพ่อค้า (商) ชนชั้นชาวนา (農) ชนชั้นช่างฝีมือและหัตถศิลป์ (工) ในสมัยโบราณมักจะใช้ยกย่องชนชั้นชื่อหริน (士人) เป็นผู้ที่ฝึกฝนในการศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ ส่วนมากเป็นชายที่ยังไม่ได้แต่งงาน ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงที่กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือลูกชาวนาคณายกจนที่กำลังศึกษาเล่าเรียน มักถูกเรียกว่า "ชนชั้นชื่อ" หรือ "ชื่อหริน" (士人) (มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์, 2547) สังคมจีนจึงเป็นสังคมที่มีการแบ่งระดับชนชั้นอย่างชัดเจน มีการแบ่งความสำคัญของคนในสังคม แต่ละชนชั้นก็จะมีกรอบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปตามฐานะทางสังคม รวมไปถึงลักษณะท่าทางการใช้พัตก็แสดงถึงฐานะทางสังคม อาทิ ดรฺฉินน้อย นอกจากจะพัตเพื่อคลายร้อน ยังสามารถเอาพัตมาบังเสียหน้าเพื่อหลบความ

เอียงอ้าย ไม่ให้ชายหนุ่มเห็นตนเองขณะยืมหรือหิ้วระะ เสียกิริยา บัณฑิตหนุ่ม จะพัดข้า ๆ แบบใช้
ข้อมือนิด ๆ เพื่อให้เห็นลายมือ บทกวีหรือภาพวาดที่ตนเองเขียนและวาด สวรรคณิกภาพหรือแม่สื่อ จะใช้
พัดพัดข้า ๆ ตรงบริเวณเนินอก บรรดาเจ้าแก้วหรือเศรษฐี มักจะใช้พัดพัดตรงพุงใหญ่ ๆ ท้องทำงานหนัก
ร้อนท้องก็พัด

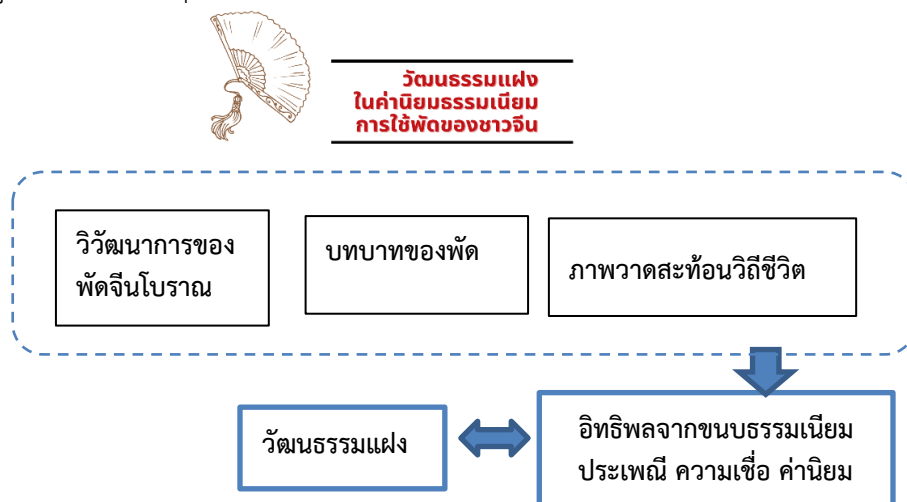
สรุป

ภาพวาดทางประวัติศาสตร์สะท้อนวัฒนธรรมการใช้พัดในสังคมจักรพรรดิ นางสนม ขุนนาง
ข้าราชการ นางกำนัล และชาวบ้าน เมื่อพิจารณาจากท่าทางของผู้ถือพัดเหล่านั้น มิได้ใช้เป็นพัดไล่
แมลง แต่เป็นเครื่องมือในพิธีสัญลักษณ์ เป็นวัตถุมงคลที่แสดงถึงอำนาจ มักใช้พัดเพื่อแสดงสถานะทาง
สังคมอันสูงส่ง และระดับตำแหน่งทางสังคม และยังใช้พัดนี้เพื่อปกปิดฝุ่นและดวงอาทิตย์เมื่อเดินทาง
ศิลปะการวาดภาพและการประดิษฐ์ตัวอักษรบนพื้นผิวพัดมีความรุ่งเรืองมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นภาพ
ภูมิทัศน์ ดอกไม้และนก สัตว์และพืชต่าง ๆ เป็นที่นิยมในชนชั้นสูง ใช้แสดงความรู้สึกนึกคิดผ่านตัวอักษร
และภาพวาด

ธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีนมีวัฒนธรรมที่แฝงไปด้วยคติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี
และอัตลักษณ์จีน อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชาวบ้านกับศิลปะหัตถกรรมได้อย่าง
ลงตัว จะเห็นได้ว่าสังคมจีนเป็นสังคมที่มีการจัดระเบียบแบบแผนเป็นระบบ มีขนบธรรมเนียมประเพณี
ที่เคร่งครัด สังคมจีนเป็นสังคมที่มีการแบ่งระดับชนชั้นโดยมีเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ การใช้พัด
ตลอดจนการตกแต่งล้วนเป็นเครื่องบ่งชี้ระดับชนชั้นในสังคม การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี
ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งชาวจีนต่างซึมซับรับเอาไว้ในสายเลือด และยังคงไม่ละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณี
ที่ฝังลึกในจิตใจ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากการศึกษาวัฒนธรรมแฝงในค่านิยมธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีน ผู้เขียนค้นพบ
องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 7 แสดงภาพองค์ความรู้จากการศึกษาวัฒนธรรมแฝงในค่านิยมธรรมเนียมการใช้พัดของชาวจีน

จากแผนภาพที่ 7 จะเห็นถึงพัฒนาการของพัดที่มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับภูมิหลังทางสังคม และวัฒนธรรมของจีน และเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตผู้คน พัฒนากจากเป็นอุปกรณ์ใช้สอยแล้ว พัดยังมี แนวคิดการออกแบบที่ลึกซึ้งอีกด้วย ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมการสร้างสรรคแบบดั้งเดิมของ จีนและเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติจีน การศึกษาวัฒนธรรมแฝงจากค่านิยมธรรมเนียมการ ใช้พัดของชาวจีน ในแง่มุมของสัญลักษณ์ บทบาท และภาพวาดทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการทำความเข้าใจที่มาและการพัฒนาของพัดชาวจีน ดังนั้นการศึกษาพัดจีนโบราณจึงแสดงให้เห็นถึง มุมมองการสร้างสรรคแบบจีนดั้งเดิม ร่วมกับกระบวนการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของจีน และระบบ พิธีกรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมของจีน กวีนิพนธ์ การประดิษฐ์ตัวอักษรและภาพวาด และรูปแบบทาง วัฒนธรรมอื่น ๆ บนพื้นฐานของการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การใช้งานและมารยาท หรือธรรมเนียมในการใช้พัดนั้นมีความหมายแฝงทางวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลมาจากความเชื่อ ลัทธิ แนวทางปฏิบัติที่สังคมยึดถือ รากฐานชีวิตมารยาททางการเมืองแบบดั้งเดิมในสมัยโบราณ สังคมชนชั้น ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวจีน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวรรณ สมตัว. (2560). *การถ่ายทอดวัฒนธรรมของระบำพัดจีนและระบำพัดเกาสี*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประกาศรี สีอำไพ. (2532). *วัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา และเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์. (2547). *ตามรอยมรดกวัฒนธรรมจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น: มุมมองจาก จิตรกรรมฝาผนัง*. (ในรายงานวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรรัตน์ เทพกำปนาท. (2551). *ความหมายวัฒนธรรม*. สืบค้น 3 สิงหาคม 2565. จาก <http://www.openbase.in.th/node/5954>.
- Dai, C. (2015). *Beyond Vision—Ancient Chinese Painting the Picture*. [Unpublished doctoral dissertation]. Qingdao: Qingdao University of Science and Technology.
- Du, X. (2020). *Research on the Application of Round Fan in Chinese Classical Dance*. [Unpublished doctoral dissertation]. Qingdao: Qingdao University.
- Gai, W. (2016). *The Study of Poems and Articles of Fan in the Tang Dynasty*. [Unpublished doctoral dissertation]. Xi'an: Northwestern University.
- Guan, Z. (2017). *A Research of Folding Fan Culture from historical View on Ming-Qing Dynasty*. [Unpublished doctoral dissertation]. Harbin: Harbin Normal University.
- Ji, S. (2021). *Study on Design Aesthetics value in Chinese ancient fan*. [Unpublished doctoral dissertation]. Jinan: Qilu University of Technology.
- Jin, C. (1998). *Ancient and Modern Notes*. Liaoning: Liaoning Education Press.
- Liu, C. (2014). *The aesthetics of round fan under the feminist perspective*. [Unpublished doctoral dissertation]. Wuxi: Jiangnan University.

- Lu, X. (2016). *The study of the fan image in the Tang Poetry*. [Unpublished doctoral dissertation]. Guangzhou: Jinan University.
- Song, Na. (2015). *The Research of Chinese Traditional Fan Design*. [Unpublished doctoral dissertation]. Jiangxi: Jingdezhen Ceramic Institute.
- Tian, Y. (2019). *A Comparative Study of Folding Fan Cultures between China and Japan from the Perspective of Semiotics*. [Unpublished doctoral dissertation]. Hainan: Hainan Normal University.

วิธีการสอนให้ความรู้เทศกาลตวนอู่ (ไหว้บ๊ะจ่าง)

HOW TO TEACH THE DUANWU FESTIVAL (DRAGON BOAT FESTIVAL)

ขวัญดาว มายู

Kwandaw Mayou

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail: kwandaw@aru.ac.th

Received March 13, 2023; Revised มีนาคม 29, 2023; Accepted April 29, 2023

บทคัดย่อ

เทศกาลตวนอู่ หรือคนไทยรู้จักกันว่า เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง เป็นหนึ่งเทศกาลดั้งเดิมที่มีความสำคัญต่อคนจีนอย่างยิ่ง มีตำนานและความเป็นมาที่น่าสนใจ เทศกาลนี้ยังเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศและธรรมชาติอีกด้วย เทศกาลตวนอู่จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงบุคคล มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หลายท่าน ประเพณีหลักประจำเทศกาลนี้คือ การแข่งเรือมังกร (赛龙舟) การกินขนมบ๊ะจ่าง (吃粽子) การใช้สมุนไพรไอ้ฉาง (艾草) รักษาโรคและป้องกันสัตว์มีพิษ รวมทั้งการดื่มเหล้าสยงหวง (雄黄酒) ซึ่งแต่ละประเพณีล้วนแฝงด้วยทัศนคติและความเชื่อของชาวจีนสมัยโบราณ ในฐานะผู้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ ควรเรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมและเทศกาลสำคัญของจีน ทั้งนี้ผู้สอนสามารถสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับเทศกาลตวนอู่ผ่านวิธีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนศึกษาความรู้ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาลตวนอู่ด้วยตนเอง วิธีการสอนโดยลงมือปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมแสดงละคร ทำขนมประจำเทศกาล สัมผัสวัฒนธรรมของเทศกาลตวนอู่ วิธีการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาอย่างเหมาะสม และวิธีการสอนโดยการใช้เทคโนโลยี เป็นวิธีที่สะดวกรวดเร็ว ผู้เรียนเรียนรู้ได้โดยตรงจากเจ้าของภาษา เรียนรู้ผ่านคลิปวิดีโอหรือสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ การให้ความรู้เรื่องเทศกาลตวนอู่ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพสังคม วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยของประเทศจีนได้ถ่องแท้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: เทศกาลตวนอู่, ประเพณี, ตำนาน, วิธีการสอน

Abstract

The Dragon Boat festival (Duanwu), also known to Thais as the “Wai Ba Jang” Festival, is one of the traditional festivals that is of great importance to the Chinese people. Its legends and background are interesting, and the festival is also associated with climate and nature. The Tuan Wu Festival is held to commemorate many historical

figures. The main traditions of this festival include the Dragon Boat Racing (赛龙舟), Rice dumpling eating (吃粽子), the use of the Ai Chao herb (艾草), and drinking Song Huang liquor (雄黄酒), each of which is based on the attitudes and beliefs of ancient Chinese. As learners of Chinese as a foreign language, students should learn about and understand the important Chinese culture and festivals. Teachers can integrate knowledge about the Duan Wu Festival through Active Learning teaching methods, by allowing learners to study the knowledge in order to gather, analyze and present information about the Duan Wu Festival on their own. Practical Learning can be used to teach the methods, organize activities for students to participate in theatrical performances, make festive desserts, and immerse themselves in the culture of the Duan Wu Festival. Integrated teaching methods applied in the subjects appropriately and teaching methods using technology are convenient and fast. Learners learn directly from native speakers, and learning through video clips or media technology that incorporate knowledge about the Duan Wu Festival will help students understand the social conditions, way of life, and history of each era of China more completely.

Keywords: Dragon Boat Festival, Customs, Myth, Teaching Methods

บทนำ

เทศกาลตวนอู่ (端午节) นับเป็นหนึ่งในสี่เทศกาลจีนที่สำคัญมากร่วมกับเทศกาลตรุษจีน เทศกาลเซ็งเม้ง และเทศกาลไหว้พระจันทร์ ซึ่งตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติ (ถาวรสิกขโกศล, 2557) นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกอื่น ๆ อาทิ เทศกาลตวนหยาง เทศกาลฉงอู่ เทศกาลแข่งเรือมังกร เทศกาลบูชาเทพมังกร เทศกาลเจิ้งหยาง เทศกาลเทียนจง เป็นต้น อีกทั้งถือว่าเป็นวันกวีจีนอีกด้วย เพราะว่าในวันนี้เป็นการรำลึกถึงกวีรักชาติที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง นั่นคือ ชีว्हยวน (屈原) (Chinatalks, 2022) ปี ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนประกาศให้เทศกาลตวนอู่เป็นวันหยุดราชการตามกฎหมาย ในปีต่อมาองค์การยูเนสโกได้อนุมัติ จัดให้เทศกาลตวนอู่อยู่ในรายชื่อมรดกโลกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ (สยามรัฐออนไลน์, 2565) นับว่าเป็นเทศกาลทางประเพณีแรกของจีนที่ได้รับเลือกให้เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของโลก พอถึงเทศกาลนี้แต่ละพื้นที่ของจีนจะจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองเทศกาลตวนอู่อย่างยิ่งใหญ่ เช่น การแข่งพายเรือมังกร การละเล่นพื้นบ้าน การรับประทานขนมบ๊ะจ่าง เป็นต้น เนื่องจากประเทศจีนมีพื้นที่กว้างใหญ่ สภาพทางภูมิศาสตร์และอากาศแตกต่างกัน ส่งผลทำให้ประเพณีและการเฉลิมฉลองในเทศกาลตวนอู่ของแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปด้วย (Xiao Chuanlong, 2018)

จะเห็นได้ว่า เทศกาลตวันอู่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าเทศกาลตรุษจีน มีความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน มุมมองของผู้เขียนเห็นว่า ในฐานะผู้เรียนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ นอกจากต้องเรียนรู้คำศัพท์ วลี ประโยค หลักไวยากรณ์เพื่อสร้างทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ตลอดจนสามารถสื่อสารกับคนจีนได้แล้วนั้น ผู้เรียนควรเข้าใจประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ จึงจะเรียนรู้และใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบท ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงศึกษาและนำเสนอประวัติความเป็นมา ตำนาน และประเพณีของเทศกาลตวันอู่ รวมทั้งเสนอวิธีการสอนให้ความรู้เรื่องเทศกาลตวันอู่แก่ผู้เรียน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิชาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจเรื่องเทศกาลจีน รวมทั้งผู้สอนที่จะนำวิธีการสอนดังกล่าวไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนให้ดียิ่งขึ้น

ตำนานของเทศกาลตวันอู่

เทศกาลตวันอู่ (端午节) ตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติจีน อีกทั้งมีความสำคัญทางดาราศาสตร์ กล่าวคือเป็นวันที่พระอาทิตย์อยู่ตรงกลางสัปดาห์และเป็นวันที่กลางวันยาวที่สุด เทศกาลนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ว่ากำลังเข้าสู่ฤดูร้อนแล้ว (Gao Bingzhong, 2009) เทศกาลตวันอู่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,000 ปี เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยชุนชิวจ้านกั๋ว (春秋战国) (770-256 ปีก่อนคริสต์ศักราช) จากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือประเพณีเทศกาลจีนและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลตวันอู่ พบว่า ตำนานของเทศกาลตวันอู่ล้วนเกี่ยวข้องกับวีรชนผู้รักชาติทางประวัติศาสตร์หลายท่าน ได้แก่ ชีวหยวน (屈原) กวีผู้รักชาติในยุคจ้านกั๋ว (战国) อู่จื่อชีว (伍子胥) วีรชนผู้รักชาติในยุคชุนชิว (春秋) และเฉาเอ๋อ (曹娥) ธิดาภคินิพนธ์ในสมัยฮั่นตะวันออก (东汉)

จุดกำเนิดของเทศกาลตวันอู่ เกิดขึ้นจากชนเผ่าอู่เยว่ (吴越) จัดขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้ามังกรเนื่องจากชนเผ่าอู่เยว่ (吴越) นับถือมังกรและใช้เป็นสัญลักษณ์ประจำชนเผ่าเป็นทุนเดิม เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นทายาทของมังกรและแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษมังกร ในวันที่ 5 เดือน 5 ของทุกปี พวกเขาจึงได้จัดกิจกรรมบูชาเทพเจ้ามังกรอย่างยิ่งใหญ่ (ก่อศักดิ์ ธรรมเจริญกิจ, 2563) ประเพณีของเทศกาลตวันอู่จึงถูกจัดขึ้นตั้งแต่นั้นมา ตามบันทึกประวัติศาสตร์ 《史记》 ของซือหม่าเชียนระบุว่าเทศกาลตวันอู่เป็นเทศกาลเพื่อรำลึกถึง “ชีวหยวน (屈原)” มหากวีรักชาติที่มีชื่อเสียงและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในสมัยชุนชิวจ้านกั๋ว ตำนานดังกล่าวเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ชีวหยวน (屈原) เป็นคนแคว้นฉู่ (楚国) เขาเกิดมาท่ามกลางการแย่งชิงอำนาจระหว่างแคว้นฉิน (秦国) และแคว้นฉู่ (楚国) เป็นผู้มีความดีและรักประเทศชาติ เขาจึงพยายามปฏิรูปการปกครองของแคว้นฉู่ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เคยได้รับตำแหน่งเป็นอัครเสนาบดีฝ่ายซ้ายของกษัตริย์แคว้นฉู่ จากนั้นไม่นานชีวหยวนถูกขุนนางท่านอื่นใส่ร้ายป้ายสี ในที่สุดถูกกษัตริย์ขับออกจากแคว้นฉู่ พอแคว้นฉินเข้ายึดครองแคว้นฉู่ได้สำเร็จ ทำให้ชีวหยวนรู้สึกทุกข์ใจอย่างมากที่ต้องมาเห็นแคว้นของตนล่มสลาย ชีวหยวนจบชีวิตด้วยการกระโดดแม่น้ำแยงซีเกียง ต่อมาชาวบ้านต่างช่วยกันหาร่างของชีวหยวน แต่ก็หาไม่พบ ชาวบ้านที่เคารพนับถือชีวหยวนกลัวว่าปลาหรือสัตว์น้ำจะกัดกินร่างของชีวหยวน จึงนำข้าวใส่ในกระบอกไม้ไผ่แล้วโยนลงไป

ในแม่น้ำ ด้วยเหตุนี้เทศกาลตวันอุ้งจึงเป็นเทศกาลที่รำลึกถึงชีวีหยวนมหากวีแคว้นฉู่เอง (Zhou Shiyu, 2019)

อีกหนึ่งประวัติความเป็นมาของเทศกาลตวันอุ้งคือการรำลึกถึง อุ๋จื่อชีว (伍子胥) วีรชนในยุคชุนชิว อุ๋จื่อชีว เดิมทีเป็นคนแคว้นฉู่ (楚国) แต่ครอบครัวถูกกษัตริย์ฉู่ผิงหวัง (楚平王) ประหารชีวิต แต่ว่าอุ๋จื่อชีว หนีรอดไปอยู่ที่แคว้นอู๋ (吴国) ช่วงแรกมีชีวิตความเป็นอยู่ดี ได้รับความโปรดปรานจากองค์ชายกงจื่อกง (公子光) และช่วยเหลือองค์ชายกงจื่อกง จนได้ขึ้นครองบัลลังก์แคว้นอู๋ได้สำเร็จ หลังจากองค์ชายกงจื่อกงเสียชีวิตลง กษัตริย์แคว้นอู๋คนต่อไปคือบุตรชายขององค์ชายกงจื่อกง ระหว่างทำสงครามกับแคว้นเยว่ (越国) กษัตริย์แคว้นอู๋ถูกขุนนางคนสนิทที่เป็นไส้ศึกใส่ความ ทำให้ไม่ฟังคำเตือนของอุ๋จื่อชีว จนกระทั่งประทานครบปีให้อุ๋จื่อชีวเพื่อให้ปลิดชีวิตตนเอง และสั่งให้ทหารห่อศพของอุ๋จื่อชีว โยนทิ้งน้ำเป็นอาหารปลาซึ่งตรงกับวันขึ้น 5 ค่ำเดือน 5 ต่อมาชาวบ้านจึงทำพิธีรำลึกถึงจิตใจที่จงรักภักดียอมพลีชีพเพื่อชาติของอุ๋จื่อชีว ในวันขึ้น 5 ค่ำเดือน 5 ของทุกปี (Zhou Shiyu, 2019)

เทศกาลตวันอุ้งยังมีความสำคัญคือเพื่อระลึกถึง ฉะเอ้อ (曹娥) ธิดายอดกตัญญู มีตำนานกล่าวไว้หลายตำนาน แต่ตำนานที่มีหลักฐานค่อนข้างชัดเจน คือ ในสมัยฮั่นตะวันออก (东汉) บิดาของฉะเอ้อออกเรือแล้วประสบภัย ตอนนั้นฉะเอ้อ มีอายุเพียง 14 ปี นั่งร้องไห้เฝ้ารอบิดาที่ริมแม่น้ำ ผ่านไปหลายวันไม่เห็นบิดากลับมา จนกระทั่งฉะเอ้อได้กระโดดลงแม่น้ำเพื่อตามหาบิดา ซึ่งตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 พอตี ผ่านไปอีก 5 วันร่างของฉะเอ้อได้ก่อร่างของบิดาลอยน้ำขึ้นมาพร้อมกัน ฉะเอ้อจึงถูกยกย่องเป็นเทพธิดากตัญญู เทศกาลตวันอุ้งจึงถือเป็นวัน “ธิดากตัญญู” อีกด้วย ปัจจุบันมีสุสานฉะเอ้ออยู่ที่เมืองเส้าชิง มณฑลเจ้อเจียง ศาลเจ้าฉะเอ้อตั้งอยู่ริมน้ำบริเวณที่เชื่อว่าเป็นจุดที่ฉะเอ้อกระโดดลงแม่น้ำสายนี้จึงเรียกว่า “ฉะเอ้อเจียง (曹娥江)” (Wang Qiang, 2018)

นอกจากนี้ เทศกาลตวันอุ้งเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เนื่องจากสังคมจีนโบราณเป็นสังคมการเกษตร แบ่งฤดูกาลออกเป็น 24 ฤดูตามการเปลี่ยนแปลงของดวงจันทร์ในรอบหนึ่งปีเป็นหลัก เทศกาลตวันอุ้งซึ่งตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 ของทุกปี ชาวจีนสมัยโบราณเชื่อว่า วันนี้มีเดือนและวันที่ซ้ำกัน มีความหมายไม่เป็นมงคล อีกทั้งภาษาจีนคำว่า “五” พ้องเสียงกับ “午” ที่มีความหมายว่าเวลาเที่ยงตรง เป็นสัญญาณว่ากำลังเข้าสู่ฤดูร้อน (ถาวร สิกขโกศล, 2557) ในเวลานี้สัตว์มีพิษต่าง ๆ จะออกมาอาศัยตามบ้านเรือนของชาวบ้าน รวมทั้งเชื้อโรคต่าง ๆ สามารถเข้าสู่ร่างกายได้ง่าย คนยุคนั้น จึงต้องคิดหาวิธีการกำจัดสัตว์มีพิษเหล่านี้ อาทิ การนำต้นผักไถ้ (艾草) ไปปักไว้หน้าประตูบ้าน เพื่อใช้ขับไล่สัตว์มีพิษ อีกทั้งผักไถ้ยังมีสรรพคุณช่วยรักษาโรคได้อีกด้วย การแขวนถุงบูหงาเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายหรือโรคภัยต่าง ๆ การดื่มเหล้าสยงหวง (雄黄酒) ซึ่งมีฤทธิ์ต้านพิษและฆ่าเชื้อโรคได้ เป็นต้น

สรุปได้ว่า เทศกาลตวันอุ้งมีประวัติความเป็นมายาวนาน ตำนานของเทศกาลนี้มีอยู่หลายเรื่องราว แต่จุดประสงค์สำคัญของเทศกาลนี้ ก็คือการระลึกถึงบุคคลที่ชาวบ้านยุคก่อนเคารพนับถือ ได้สร้างคุณูปการ และมีความสำคัญต่อสังคมสมัยนั้น ชาวบ้านจึงจัดงานเพื่อระลึกถึงบุคคลดังกล่าว รวมทั้งเทศกาลนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ดิน ฟ้าและอากาศอีกด้วย เห็นได้ว่าสังคมจีนในอดีตเป็น

สังคมเกษตรกรรม และต้องพึ่งพาธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของสาคร สมเสริฐ (2561) กล่าวว่า ตั้งแต่มนุษย์ปรากฏขึ้นมาบนพื้นโลก มนุษย์อาศัยอยู่ในธรรมชาติ ธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ เพื่อการดำรงคงอยู่ มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้การปรับตัวให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุข

ประเพณีเทศกาลตวันอู่ของชาวจีน

ประวัติความเป็นมาของเทศกาลตวันอู่มีมายาวนาน และมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น ตำนานเล่าขานมีหลายรูปแบบ แต่เป้าหมายสำคัญของเทศกาลมุ่งเน้นรำลึกถึงบุคคลที่มีความสำคัญหรือสร้างคุณูปการให้แก่สังคมสมัยนั้น ประชาชนเคารพนับถือบุคคลเหล่านั้น จึงใช้วันดังกล่าวจัดกิจกรรมและเฉลิมฉลองขึ้น กิจกรรมที่สำคัญของเทศกาลตวันอู่ ได้แก่ การแข่งเรือมังกร การกินขนมบ๊ะจ่าง การใช้พืชสมุนไพรมาขับไล่สัตว์มีพิษ การดื่มเหล้าสยงหวง เป็นต้น บทความวิจัยของ Lin Jufu (2018) ยังระบุว่าประเทศจีนมีประชากรหลายชาติพันธุ์ มีทั้งหมด 56 ชนชาติ หนึ่งในนั้นมี 27 ชนชาติที่มีประเพณีฉลองของเทศกาลตวันอู่ของตนเอง เช่น ชนชาติฮั่น (汉族) ชนชาติเนย์เหมิงกู่ (内蒙古) ชนชาติหุย (回族) ชนชาติจั่ง (藏族) ชนชาตินาซี (纳西族) เป็นต้น ทำให้กิจกรรมของเทศกาลตวันอู่มีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไป บทความนี้จึงเสนอกิจกรรมการเฉลิมฉลองของชนชาติฮั่น ซึ่งเป็นชนชาติที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศจีนเท่านั้น (Lin Jifu, 2018)

1. ประเพณีการแข่งขันเรือมังกร (Dragon Boat Festival)

การแข่งขันเรือมังกรเป็นประเพณีหนึ่งที่สำคัญของคนจีนทางใต้ จุดเริ่มต้นของประเพณีนี้มีหลายประการขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนแต่ละพื้นที่ แต่ตำนานและความเชื่อที่คนทั่วไปรู้จัก นั่นก็คือ ตำนานที่เกี่ยวข้องกับนักกวีซีวหวน หลังจากที้นักกวีซีวหวนได้จบชีวิตโดยการกระโดดแม่น้ำ พอชาวบ้านทราบเรื่องก็ออกเรือเพื่อค้นหาร่างของซีวหวน แต่สุดท้ายก็หาไม่พบ ตั้งแต่นั้นมาจึงกลายเป็นประเพณีแข่งเรือมังกรขึ้น ใช้ระลึกถึงนักกวีรักชาติซีวหวน

จุดเริ่มต้นของการแข่งเรือมังกร คือการที่ชาวจีนทางใต้บูชาและขอขมาเทพเจ้าแห่งสายธารและเทพเจ้ามังกร เพราะว่าคนจีนเชื่อว่าการบูชาเทพเจ้ามังกรในเทศกาลตวันอู่ ซึ่งตรงกับวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจันทรคติ จะช่วยให้ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายและทำให้ชีวิตสงบสุข (Zhang Jun, 2007) ผู้เขียนเห็นว่า ชาวจีนมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าเป็นทุนเดิม ทำให้ความเห็นดังกล่าวสมเหตุสมผลเช่นกัน ประเพณีการแข่งขันเรือมังกรในเทศกาลตวันอู่มีมายาวนานกว่า 2,000 ปี โดยจะจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทุกปี โดยเฉพาะพื้นที่ตามแถบแม่น้ำแยงซีเกียง (长江) ประมาณ 100 แห่ง เรือที่ใช้แข่งขันเป็นเรือหัวมังกร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีนี้ บรรยากาศการแข่งขันฯ ผู้คนต่างส่งเสียงเชียร์ลุ้นการแข่งขันพายเรือมังกรกันอย่างสนุกสนาน ข้อมูลสำนักข่าวซินฮวา (2565) รายงานบรรยากาศการแข่งขันเรือมังกรนานาชาติ ที่เมืองโตตรอนโต ประเทศแคนาดา ในวันที่ 18 -19 มิถุนายน 2565 ที่ผ่านมาผู้ชมต่างสนุกสนานและครึกครื้นอย่างมาก เห็นได้ว่าการแข่งเรือมังกรกลายเป็นกีฬาอดนิมไปทั่วโลก ที่ได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 1 การแข่งเรือมังกรนานาชาติ
(ที่มา: สำนักข่าวซินหัว, 2565)

2. การกินบ๊ะจ่าง

เทศกาลตวนอู่มีคำพูดที่ชาวจีนรู้จักกันว่า“年年粽有，年年吃粽 (เหนียนเหนียนจ้งโหย่ว เหนียนเหนียนซือจ้ง)” ทุกปีมีบ๊ะจ่าง ได้กินบ๊ะจ่างทุกปี เล่าว่าหลังจากที่นักกวีซีวหฺยวนกระโดดแม่น้ำเสียชีวิต ชาวบ้านผู้ที่รักและเคารพนับถือซีวหฺยวน โศกเศร้าเสียใจมาก เกรงว่าสัตว์น้ำจะกัดกินร่างของซีวหฺยวน ทุกคนจึงนำข้าวเหนียวมัดใส่กระบอกไม้ไผ่แล้วโยนลงไปในแม่น้ำ และต่อมาจึงเกิดเป็นบ๊ะจ่าง ในปัจจุบัน การกินบ๊ะจ่างนอกจากเพื่อระลึกถึงนักกวีซีวหฺยวนแล้ว นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การกินขนมบ๊ะจ่างเกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ของซีวหฺยวน พอถึงเทศกาลตวนอู่ชาวบ้านจะออกไปหาสมุนไพรเพื่อนำมาปรุงยาและขับไล่สัตว์มีพิษ ก่อนออกเดินทางต้องพกอาหารที่กินง่ายและอิ่มท้อง ดังนั้นบ๊ะจ่างจึงเป็นอาหารที่ชาวบ้านพกไปกินระหว่างการเดินทาง (Lin Jifu, 2018)

ลักษณะของบ๊ะจ่างเป็นทรงสามเหลี่ยม ห่อด้วยใบไผ่ขนาดใหญ่แล้วผูกด้วยเชือก วัตถุดิบหลักคือ ข้าวเหนียว โดยแต่ละพื้นที่ของจีน รสชาติและไส้ของบ๊ะจ่างแตกต่างกันไป คนจีนทางเหนือจะทำให้ไส้ธัญพืช โดยจะใส่พุทราจีน ถั่วแดง แปะก๊วย จะมีรสชาติจืด ส่วนคนจีนทางใต้จะทำให้ไส้เค็มและใส่วัตถุดิบหลายอย่าง อาทิ เห็ดหอม กุ้งแห้ง ถั่วลิสง กุนเชียง เนื้อหมู แปะก๊วย ไข่แดงเค็ม เป็นต้น วิธีการทำคือนำวัตถุดิบทั้งหมดมาผัดกับข้าวเหนียวให้สุก จากนั้นตักใส่ลงในใบไผ่ทรงสามเหลี่ยมมัดเชือกแล้วนำไปนึ่งต่อให้สุก

การกินบ๊ะจ่างในเทศกาลตวนอู่ถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันนี้บ๊ะจ่างสามารถหาซื้อรับประทานได้ง่าย มีทั้งสำเร็จรูปและเก็บรักษาได้นานขึ้น สามารถสั่งซื้อเพื่อเป็นของขวัญให้กับญาติผู้ใหญ่หรือเพื่อนฝูงได้อีกด้วย ไชน่ามีเดียกรุป (2564) ระบุว่า เทศกาลตวนอู่ ปีนี้ชุมชนและโรงเรียนในประเทศจีนบางแห่ง ได้เชิญเพื่อนทำงานชาวต่างชาติและนักเรียนต่างชาติสัมผัสวัฒนธรรมจีนผ่านเทศกาลตวนอู่ โดยการทำบ๊ะจ่างร่วมกัน รวมทั้งใส่ชุดจีนและถ่ายรูปเป็นที่ระลึก

ภาพที่ 2 บี๊ะจ่าง

(ที่มา: BBC NEWS 中文, 2561)

3. การใช้สมุนไพรไล่สัตว์มีพิษ

ภาษาจีน “艾草” ออกเสียงว่า “ไ้อ์เฉ่า” เป็นสมุนไพรจีนที่มีความสำคัญต่อเทศกาลตวันอุ่ชนิดหนึ่ง คนจีนสมัยโบราณมีความเชื่อว่าไ้อ์เฉ่ามีฤทธิ์อุ่น สรรพคุณช่วยกำจัดความเย็นและความชื้นออกจากเส้นลมปราณ อีกทั้งไ้อ์เฉ่ายังช่วยบำรุงร่างกาย เพิ่มภูมิต้านทานและป้องกันโรคได้ กลิ่นฉุนของไ้อ์เฉ่าช่วยให้เลือดและลมปราณไหลเวียนได้ดี โรงพยาบาลแพทย์แผนจีนเขตโปลั่ว (博罗县中医医院) ได้กล่าวถึงสรรพคุณของไ้อ์เฉ่าไว้มากมาย และยังคิดค้นวิธีการรักษาแบบฝังเข็มและครอบแก้วโดยใช้ไ้อ์เฉ่าเป็นส่วนประกอบหลัก นอกจากนี้ไ้อ์เฉ่ายังใช้ขับไล่แมลงได้ ด้วยเหตุนี้สมัยก่อนพอถึงเทศกาลตวันอุ่ทุกบ้านเรือนจะนำไ้อ์เฉ่ามาปักไว้ที่หน้าประตูบ้าน เห็นได้ว่าไ้อ์เฉ่าเป็นพืชสมุนไพรที่ชาวจีนสมัยก่อนให้ความสำคัญและมีความเชื่อว่าสามารถใช้รักษาโรคและขับไล่สัตว์มีพิษต่าง ๆ ได้

ภาพที่ 3 สมุนไพรไ้อ์เฉ่า

(ที่มา: 植物说, 2564)

4. การดื่มเหล้าสงหวง

“雄黄” ออกเสียงว่า “สงหวง” เป็นแร่ชนิดหนึ่ง มีสีเหลือง ประกอบด้วยกำมะถันและสารหนู คนไทยรู้จักในชื่อว่า “หรรดาลแดง” ตามตำราแพทย์แผนจีน สงหวงมีฤทธิ์ขับเสมหะ ถอนพิษงูและแมลงต่าง ๆ ได้ดี เมื่อเทศกาลตวนอู่ที่มีสัตว์ชุกชุมคนจีนจึงนำสงหวงมาบดเป็นผงแล้วตากแดดให้แห้ง จากนั้นนำไปผสมกับเหล้าขาวทำเป็น “เหล้าสงหวง (雄黄酒)” เหล้าสงหวงจึงเป็นเหล้าประจำเทศกาลตวนอู่ ตามปกติผู้ใหญ่จะดื่มได้ปริมาณเล็กน้อย สำหรับเด็กจะใช้เหล้าสงหวงทาที่จมูก หน้าผาก และต้นคอ เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย เชื่อกันว่า กลิ่นของเหล้าสงหวงจะทำให้สัตว์ไม่กล้าเข้าใกล้ รวมทั้งยังใช้ประพรมลานบ้าน กำแพง ประตู หน้าต่างและห้องนอน เพื่อฆ่าเชื้อโรค ไล่แมลงรวมทั้งสัตว์มีพิษต่าง ๆ ได้ ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อของคนจีนที่ว่าเทศกาลตวนอู่เป็นวันที่ไม่ดี มีอากาศร้อนมาก และจะนำพาสิ่งร้าย ๆ เข้ามา ชาวบ้านจึงคิดหาวิธีการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายดังกล่าว (ถาวร สิทธิโกศล, 2557)

ภาพที่ 4 เหล้าสงหวง

(ที่มา: 美酒网, 2563)

กิจกรรมที่ใช้เฉลิมฉลองเทศกาลตวนอู่ข้างต้น ล้วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อและตำนานของเทศกาลทั้งสิ้น ประเพณีของเทศกาลตวนอู่ถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละพื้นที่ของจีนรวมทั้งฮ่องกง มาเก๊า และชุมชนเชื้อสายจีนในต่างประเทศต่างจัดงานเฉลิมฉลองประจำเทศกาลตวนอู่อย่างยิ่งใหญ่ เพื่ออนุรักษ์ประเพณีของเทศกาลตวนอู่ให้คงอยู่สืบไป ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ ไทโยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2565) กล่าวว่า “การอนุรักษ์” มีนัยหมายถึง การช่วยกันดูแลรักษา การป้องกัน การสงวนรักษา การบูรณปฏิสังขรณ์หรือการประยุกต์การใช้สอยให้คงคุณค่าไว้ในทุกมิติ คิดหาวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมสามารถคงอยู่หรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้

วิธีการสอนให้ความรู้เรื่องเทศกาลตวนอู่ (ไหว้บ๊ะจ่าง)

ภาษาจีนไม่ได้เป็นเพียงแค่ภาษาแต่เป็นแหล่งรวมวัฒนธรรม หรืออาจจะเรียกว่า พหุวัฒนธรรม ดังนั้นการที่เราท่องจำคำศัพท์ วลี รูปแบบประโยค และไวยากรณ์ได้ ทำให้สามารถเรียนรู้และสื่อสารเป็นภาษาจีนได้ง่ายขึ้น ถ้าเราต้องการเข้าใจภาษาจีนอย่างถ่องแท้ ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ภาษาในการ

เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมจีนด้วย (รัฐพร ศิริพันธุ์, 2561) ถึงแม้เทศกาลตวันอู่ เป็นเทศกาลหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและความสำคัญต่อชาวจีน แต่ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาจีนส่วนใหญ่ไม่รู้ประวัติความเป็นมาและประเพณีของเทศกาลนี้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ผู้สอนสามารถสอดแทรกประวัติความเป็นมาและประเพณีการฉลองของเทศกาลตวันอู่ให้แก่ผู้เรียนได้จากประสบการณ์การสอนภาษาจีนของผู้เขียน จึงนำเสนอวิธีการสอนให้ความรู้เทศกาลตวันอู่ที่ไม่ซับซ้อนและสามารถนำไปใช้ได้จริง หลัก ๆ 4 วิธี ดังนี้

1. วิธีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning)

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553) ระบุว่า แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี 4 ประการ ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อม การใช้เวลาในการศึกษาและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ตัวอย่างวิธีการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลายรูปแบบ ได้แก่ แบบระดมสมอง แบบเน้นปัญหา/โครงการ/กรณีศึกษา แบบแลกเปลี่ยนความคิด แบบตั้งคำถาม เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่าวิธีการสอนแบบเน้นปัญหา/โครงการ/กรณีศึกษา มีความเหมาะสมที่จะใช้สอนความรู้เรื่องเทศกาลตวันอู่มากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนจะเป็นผู้คิดและออกแบบงานเองทั้งหมด เริ่มจากการสืบค้นข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างสรรค์ผลงาน และการนำเสนอผลงาน ตัวอย่างงานที่ครูผู้สอนสามารถมอบหมาย อาทิ E-book เทศกาลตวันอู่ บทความวิจัยศึกษาการฉลองเทศกาลตวันอู่ของชาวไทยเชื้อสายจีน โครงการตำนานของเทศกาลตวันอู่ เป็นต้น วิธีการสอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจประเพณีและตำนานของเทศกาลตวันอู่ในภาพรวมและประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจของเทศกาลตวันอู่ อีกทั้งจะช่วยฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์และสรุปใจความสำคัญให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย นอกจากนี้ทำให้ไม่สิ้นเปลืองเวลาของผู้สอนที่จะต้องบรรยายเนื้อหาทั้งหมดในชั้นเรียน วิธีการสอนนี้เหมาะสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปและมีพื้นฐานภาษาจีนอยู่แล้ว ผู้สอนต้องใช้เวลาในการค้นคว้าอย่างเหมาะสม แนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้า คอยกำกับติดตาม พร้อมทั้งให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. วิธีการสอนโดยการลงมือปฏิบัติ (Practice Learning)

วิธีการสอนดังกล่าวเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงหรือการจำลองสถานการณ์จริง เป็นการสอนที่มุ่งให้เกิดการผสมผสานระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จากมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า วิธีการสอนนี้เหมาะสมใช้สอนให้ความรู้เรื่องเทศกาลตวันอู่ให้แก่ผู้เรียนทุกระดับชั้นและไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อน ตัวอย่างการใช้วิธีการสอนนี้ พอถึงเทศกาลตวันอู่หรือสอนถึงเทศกาลสำคัญของจีน ผู้สอนจัดกิจกรรมเทศกาลตวันอู่ (ไหว้บ๊ะจ่าง) ขึ้น ซึ่งอาจจะจัดในคาบเรียนภาษาจีนหรือคาบชมรมก็ได้ โดยผู้สอนต้องวางแผนกิจกรรมให้ดี โดยคำนึงถึงอายุ พื้นฐานภาษาจีนและจำนวนผู้เข้าร่วม กิจกรรมที่น่าสนใจมีหลายรูปแบบ อาทิ การแสดงละครประวัติความเป็นมาของเทศกาลตวันอู่ การแข่งขันตอบปัญหาเทศกาลตวันอู่ การทำบ๊ะจ่างร่วมกัน การประดิษฐ์เรือมังกร เป็นต้น วิธีการเรียนการสอนดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสัมผัสและเรียนรู้ประเพณี ตำนานของเทศกาลตวันอู่ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ สร้างความสนุกสนาน และฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม สร้างความสามัคคีระหว่างผู้เรียนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของทิตินา แคมมณี (2557) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึง

การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปเผชิญสถานการณ์จริง ปัญหาจริง ในบริบทจริง และร่วมกันศึกษาเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ข้อมูล และวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหา นั้น วิธีการสอนนี้จะช่วยสร้างความภูมิใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย

3. วิธีการสอนโดยการบูรณาการ (Integrated Learning)

วิธีการสอนแบบบูรณาการมีหลายรูปแบบและเป็นวิธีที่นิยมใช้อีกวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะการเรียนรู้ ภาษาจีนในประเทศไทย มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ อาทิ ผู้สอน ผู้เรียน ชั่วโมงเรียน สภาพแวดล้อม หนังสือเรียน เป็นต้น วิธีการสอนแบบบูรณาการมีข้อดีเหมือนสุภาษิตไทยที่ว่า “ยิงปืนนัดเดียว ได้นกสองตัว” เพราะว่าการสอนเรื่องวัฒนธรรมจีน ไม่จำเป็นต้องสอนแค่ในรายวิชาวัฒนธรรมจีน เท่านั้น ขณะที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนอยู่ ผู้สอนสามารถนำความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศจีนและ วัฒนธรรมจีนสอดแทรกเข้าไปได้เสมอ แต่ผู้สอนต้องเขียนแผนการสอนและเตรียมตัวอย่างเต็มที่ ต้องรู้ ว่าตนเองจะเสริมความรู้วัฒนธรรมหรือเทศกาลตนอยู่ในช่วงใดหรือบทเรียนใด มิฉะนั้น ผู้เรียนอาจจะ เกิดความสับสนกับความรู้ที่เรียนได้ ผู้เขียนเคยใช้วิธีการสอนนี้ในรายวิชาภาษาจีนระดับกลางและวิชา วรรณคดีจีน กล่าวคือ วิชาภาษาจีนระดับกลาง วันนี้ต้องสอนเนื้อหาเรื่อง “我回家过年。” หลังจาก สอนเนื้อหาจบ ก็จะสอนเกี่ยวกับเทศกาลสำคัญของจีน รวมทั้งเทศกาลตนอยู่ อธิบายเนื้อหาสำคัญที่ ผู้เรียนควรรู้ เน้นสั้นและกระชับ โดยใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที หรือสามารถเปิดคลิปวิดีโอสั้น ๆ เกี่ยวกับเทศกาลจีน และเล่นเกมสตอบคำถามหลังจากดูคลิปจบ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้อีกครั้ง สำหรับวิชาวรรณคดีจีน เมื่อสอนกวีรัฐฉู่ นักกวีที่สำคัญคือซีวหฺยวน (屈原) ก็จะเชื่อมโยงถึงเทศกาล ตนอยู่ ประวัติความเป็นมาและประเพณีของเทศกาลนี้ และมอบหมายงานให้ผู้เรียนสรุปความรู้หัวข้อ “ความสัมพันธ์ระหว่างซีวหฺยวนกับเทศกาลตนอยู่” เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์ สุขวิจิตร บารั วิลาลินี ดาราฉาย และสุทธิชา เพชรวิระ (2564) กล่าวว่า การใช้การสอนแบบบูรณาการและ การสอนร่วมกัน จะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาแต่ละวิชาและสามารถเชื่อมโยง เนื้อหาที่สัมพันธ์ได้อย่างมีความหมายและเป็นระบบ

4. วิธีการสอนโดยใช้เทคโนโลยี (Learning by Technology)

ตั้งแต่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์โควิด รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน เปลี่ยนเป็นแบบออนไลน์ และนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนได้รับ ความสะดวกมากขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้แบบไร้พรมแดน ใน 2-3 ปีที่ผ่านมาช่องทางการเรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมจีนเกิดขึ้นมากมาย เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ แอปพลิเคชันต่าง ๆ บทเรียนออนไลน์ การเรียนสด ผ่านโปรแกรมออนไลน์ เป็นต้น ช่วงสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา ทางสาขาวิชาการสอนภาษาจีนของ ผู้เขียนได้จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ภาษาจีน รูปแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting ขึ้น โดยมีทั้งนักเรียนระดับมัธยมศึกษา นักศึกษาระดับอุดมศึกษา และครูสอนภาษาจีน จำนวนมากกว่า 100 คน เข้าร่วมอบรม หัวข้อบรรยายทั้งหมด 4 หัวข้อ หนึ่งในนั้นคือเทศกาลตนอยู่ ซึ่งผู้เขียนเป็น วิทยากรบรรยายในหัวข้อดังกล่าว ผู้เขียนนอกจากการใช้ PowerPoint ประกอบการบรรยายแล้วยังเปิดคลิปวิดีโอบทกวีของซีวหฺยวน การแข่งขันพายเรือมังกร วิธีการทำบ๊ะจ่างของคนจีน ในช่วงท้ายให้

ผู้เข้าร่วมอบรมเล่นเกมตอบคำถามผ่านโปรแกรม Kahoot และ Quiz ทำให้บรรยากาศการอบรมครึกครื้น และผู้เข้าร่วมอบรมต่างมีข้อสงสัยและโต้ตอบกับวิทยากรตลอดการอบรม แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพการสอนให้ความรู้เรื่องเทศกาลตรุษจีนในรูปแบบออนไลน์มีประสิทธิภาพไม่ต่างจากการบรรยายในห้องเรียน อีกทั้งยังเพิ่มความสนุกสนานแก่ผู้เรียนอีกด้วย วิธีการสอนโดยการใช้เทคโนโลยีนับว่าเป็นหนึ่งวิธีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนภาษาจีน และสามารถสอดแทรกวัฒนธรรมจีนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับแนวคิดของกัญญกร เอี่ยมพญา และคณะ (2564) กล่าวถึง การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้สอนควรคิดค้นพัฒนาวิธีสอนหรือใช้สื่อเทคโนโลยีแบบใหม่ ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ จะส่งผลนักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น

สรุป

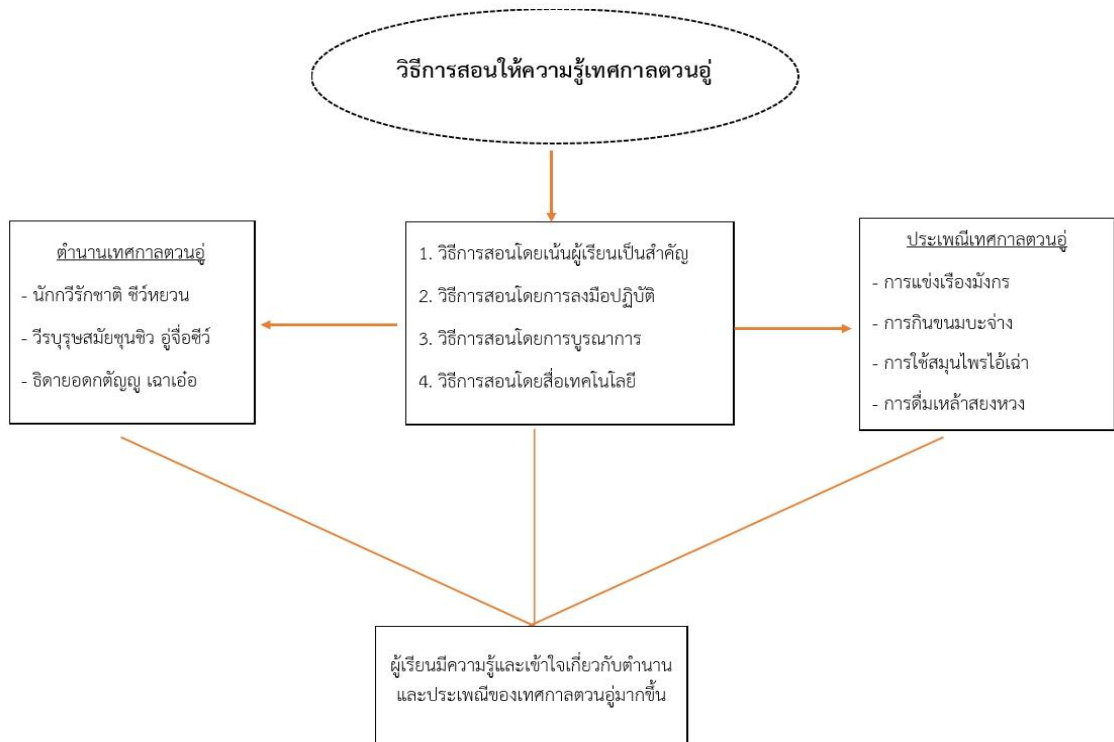
จุดประสงค์หลักของการเฉลิมฉลองเทศกาลตรุษจีน (ไหว้บ๊ะจ่าง) คือ การบูชาและระลึกถึงบุคคลอันเป็นที่รักและเคารพของคนสมัยนั้น รวมทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับสภาพดิน ฟ้า อากาศ ชาวจีนเชื่อว่าพอลถึงเทศกาลตรุษจีน เป็นสัญญาณเข้าสู่ฤดูร้อน ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บง่าย อีกทั้งสัตว์มีพิษต่าง ๆ จะออกมา พวกเขากำลังหาวิธีป้องกันโรคและกำจัดสัตว์มีพิษ โดยการนำพิษสมุนไพรและการปรุงเหล้าเพื่อใช้ป้องกันโรคภัยและสัตว์มีพิษต่าง ๆ ประเพณีประจำเทศกาลตรุษจีน ได้แก่ การกินขนมบ๊ะจ่างและการแข่งพายเรือมังกร เป็นประเพณีดั้งเดิม แสดงให้เห็นความรักและศรัทธาต่อบุคคลที่อันเป็นที่รักของชาวบ้าน ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ รูปแบบหรือวิธีการของประเพณีแตกต่างกันไปตามบริบทและชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละพื้นที่ของจีน แต่ชาวจีนยังคงร่วมกันสืบสานประเพณีและอนุรักษ์ไว้สืบทอดไปจากรุ่นสู่รุ่น

ผู้เขียนเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ผู้สอนควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนจีนเข้าไปด้วย โดยเฉพาะเทศกาลตรุษจีนซึ่งเป็นหนึ่งเทศกาลสำคัญของจีนสามารถอาศัยวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ ดังเช่นบทความนี้ได้เสนอวิธีการสอนให้ความรู้เรื่องเทศกาลตรุษจีนทั้งหมด 4 วิธี ได้แก่ วิธีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง วิธีการสอนโดยบูรณาการ และวิธีการสอนโดยอาศัยเทคโนโลยี โดยทั้ง 4 วิธีการสอนนี้ผู้เขียนเคยนำไปประยุกต์ใช้สอนผู้เรียนจริง ไม่เพียงแต่ให้ความรู้เรื่องเทศกาลตรุษจีน ยังนำไปใช้สอนให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศจีนและวัฒนธรรมจีนอีกด้วย พบว่าผู้เรียนมีความรู้เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมจีนเพิ่มขึ้น และอยากเรียนรู้เพิ่มเติมในประเด็นที่ตนเองสนใจ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่ผู้สอนจะเลือกใช้วิธีการสอนใดเพื่อให้ความรู้เรื่องเทศกาลตรุษจีน ควรคำนึงถึงปัจจัยภายนอก ภายใน และข้อจำกัดต่าง ๆ เป็นสำคัญ วิธีการสอนที่นำมาใช้จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนและระดับความรู้ภาษาจีนของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากการศึกษาดำเนินการ ประวัติความเป็นมา และประเพณีของเทศกาลตวันอู่ (ไหว้บ๊ะจ่าง) ผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีการการสอนให้ความรู้เทศกาลตวันอู่ด้วยวิธีการสอนต่าง ๆ สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงวิธีการสอนเพื่อให้ความรู้เทศกาลตวันอู่

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนให้ความรู้เรื่องเทศกาลตวันอู่ ได้แก่ วิธีการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอนโดยลงมือปฏิบัติ วิธีการสอนโดยการบูรณาการ และวิธีการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยี จะช่วยให้ผู้สอนสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับเทศกาลตวันอู่เป็นเทศกาลที่มีตำนานและประเพณีดั้งเดิมได้อย่างเหมาะสมและลงตัว ส่งผลให้ผู้เรียนภาษาจีนเข้าใจประเพณีและวัฒนธรรมจีน รวมทั้งวิถีชีวิตของคนจีน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาจีนได้ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญา เอี่ยมพญา และคณะ. (2564). การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 352-360.

- ก่อศักดิ์ ธรรมเจริญกิจ. (2563). พุดคุยเรื่องเทศกาลต๋วนอู่. *นิตยสารท่องเที่ยวจีนไทย สองภาษารายเดือน*, 2(107), 7-8.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *การจัดการเรียนรู้แนวใหม่*. นนทบุรี: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ไชน่ามีเดียกรุ๊ป. (2564). ชาวจีนและต่างชาติร่วมฉลองเทศกาลต๋วนอู่ ไปไผ่ห่อไข่จ้างสร้างสะพานมิตรภาพ. สืบค้น 4 มกราคม 2566. จาก <http://thai.cri.cn/20220604/af0ac381-7f59-d8cc-bf3e-f021fceb3c71.html/>.
- ทศนา เขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ. (2564). แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมพื้นที่หมู่บ้านน้ำพร อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 13(2), 175-176.
- ถาวร สิกขโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ไพบุลย์ สุขวิจิตร บาร์ วิลาสินี ดาราฉาย และสุทธิชา เพชรวิระ. (2564). การใช้การสอนแบบบูรณาการและการสอนร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ออนไลน์ ครั้งที่ 16*. (น. 1967-1976). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- รัฐพร ศิริพันธ์. (2561). แนวทางการเตรียมพร้อมและวิธีการเรียนสำหรับผู้เริ่มเรียนภาษาจีน. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 103-112.
- สยามรัฐออนไลน์. (2565). กิจกรรมหลากหลายต้อนรับเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง. สืบค้น 5 มกราคม 2566. จาก <https://siamrath.co.th/n/354764/>.
- สาคร สมเสริฐ. (2561). ทางแห่งการทำงานอย่างมีความสุข. *วารสารนักบริหาร*, 38(1), 3-10.
- สำนักข่าวซินหัว. (2565). ไตรอนโตจัดแข่งประชันฝีมือพายเรือมังกร. สืบค้น 5 มกราคม 2566 จาก https://www.xinhuaithai.com/soc/289714_20220619/.
- BBC news 中文. (2018). 端午特写:大江南北的粽子和背后的乡愁. สืบค้น 10 มกราคม 2566. จาก <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/chinese-news-44521199/>.
- Chinataks. (2022). เทศกาลต๋วนอู่ ไหว้ขนมบ๊ะจ่าง. สืบค้น 5 มกราคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/xBo34/>.
- Gao Bingzhong. (2009). *Introduction to Chinese folklore*. Beijing university Press.

- Lin Jifu. (2018). The Inheritance of Dragon Boat Festival's Custom and the cultural Self – confidence of Chinese People. *Journal of Chang Sha University (Social Sciences)*, 41(2), 17-23.
- Wang Qiang. (2018). Legend of the Dragon Boat Festival. *Culture Monthly Journal*, 18(5), 28.
- Xiao Chuanlong. (2018). Differences and protection of the customs of the Dragon Boat Festival Based on a comparative study of the Minjiang River and the lower reaches of the Huanghe River. *Journal of West leather*, 40(18), 117.
- Zhang Jun. (2007). *Mysterious Festivals and Customs: A Study of Traditional Festival Rituals and Taboos*. Chinese, Peking: Guangxi people's Press.
- Zhou Shiyu. (2018). Legend of the Dragon Boat Festival. *Journal of Qian xian*. 6(2018), 98-100.
- 植物说. (2021). 野生艾草长什么样子(形状特点及图片). สืบค้น 10 มกราคม 2566. จาก <https://m.zhiwushuo.com/baike/378962021050537896.html/>.
- 美酒网. (2020). 端午节雄黄酒应该怎么用? 雄黄酒的功效与作用. สืบค้น 10 มกราคม 2566. จาก <https://m.meijiu.com/zhishi/22417/>.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 4 ครั้งที่ 3 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

1) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความบทความความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบนขอบซ้าย 1.38 นิ้ว (3.51 cm.) และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว (2.54 cm.) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด เท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอตารางต้องนำเสนอตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับตารางไว้ด้านบน ส่วนการนำเสนอรูปภาพหรือแผนภาพระบุหมายเลขกำกับไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 รูปที่ 1 หรือ Figure 1 และแผนภาพที่ 1 รูปภาพหรือแผนภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรอยู่ระหว่าง 250-300 คำ ตอบบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด สั้น กระชับ และครอบคลุม

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย

3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

4) การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) อธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสารบทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมี

การอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

5) **กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)** แสดงถึงแนวคิดสำคัญ หลักการสำคัญ ที่กำหนดขึ้นจากการประมวลมาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

6) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

7) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

8) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

9) **องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย (Body of Knowledge)** ระบุข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย

10) **สรุป (Conclusions)** สรุปในภาพรวมของบทความ โดยนำเสนอประเด็นสำคัญ ผลการวิจัย และแสดงผลลัพธ์ว่าผลการวิจัยความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป

11) **ข้อเสนอแนะ (Suggestion)** ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 6th)

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปประเด็นเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ เน้นประเด็นสำคัญของงานที่ต้องการนำเสนอ โดยเขียนให้สั้น กระชับ มีความยาวไม่เกิน 250-300 คำ โดยบทคัดย่ออาจจะประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำถึงวัตถุประสงค์ สิ่งที่ทำ (วิธีในการศึกษา) สรุปผลสำคัญที่ได้ ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน

2) **บทนำ (Introduction)** เป็นการกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) และต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion) สรุปโดยเลือกประเด็นสำคัญของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

5) องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ (Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากประเด็นที่ศึกษา การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

6) เอกสารอ้างอิง (Reference) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 6th)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสารเพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาของบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th Edition) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใช้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง บทความทุกรายการและเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/1516281-282), (พระไตรปิฎก พร้อมอรรถกถาแปล/15/255-319)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธนู ทดแทนคุณ, 2562)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และชนิดาภา กระแจะจันทร์, 2561) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1

รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สัมพันธ์ สุขใส, 2560; สมพงษ์ เกษานุช, 2561)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกไว้บรรทัดหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า และ คณะ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2558)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น โดย เว้น 1 ระยะ และ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค คั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hanegraaff, W., 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น และใช้เครื่องหมาย "&" ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะ ก่อนและหลัง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีที่พิมพ์ เช่น (Cadigan, J. & Shupp, R., 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Cadigan, J., 2013; Hanegraaff, W., 2003)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น ของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, และปีที่พิมพ์ (Hanegraaff, W. et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามลำดับพยัญชนะภาษาอังกฤษ (A-Z)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท เอ็ม อี เค จำกัด ใช้ เอ็ม อี เค
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ:

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
เอ็น เค การพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อหนังสือ./ (เลขหน้าอ้างอิง)./
สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สัมพันธ์ สุกใส. (2561). การพัฒนาทรัพยากรบุคคล. ใน จิตาภา เร่งมีศรีสุข (บรรณาธิการ). การบริหาร
องค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (หน้า 112-115). กรุงเทพมหานคร: เอ็น เจ ที ปริ้นติ้ง.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่
ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2560). กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง./ หน้า/ เลขหน้าอ้างอิง)./ สถานที่พิมพ์:/
สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอคาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ
, (เล่ม 2, หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./ปีที่ (ฉบับที่)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

ธนู ทดแทนคุณ. (12 กันยายน 2561). มาตรฐานการเขียนหนังสือราชการ. *มติชน*, น. 15.

(7) รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ใน รายงานการวิจัย./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือหน่วยงาน.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). *การพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. ใน รายงานการวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(8) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. (ปี ที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือปริญญาดุษฎีบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์./ชื่อสถาบัน.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). *กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชนเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(9) สัมภาษณ์

รูปแบบ :

ชื่อ นามสกุลผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)/ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อ/นามสกุล/ผู้สัมภาษณ์).

ตัวอย่าง :

วาสนา มะลินิน. (12 กันยายน 2562). *ระบบการพัฒนานักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ใน มทร.สุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี*. (สมพงษ์ เกษานุช ผู้สัมภาษณ์).

(10) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สื่อบน/วันที่/เดือน/ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL).

ตัวอย่าง :

วิทยา พัฒนเมธาดา. (2560). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management). สืบค้น 12 กันยายน 2561. จาก <http://www.kansuksa.com/31/>.

หมายเหตุ: / = เว้นวรรค 1 ครั้ง

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กริช แสงสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยุคเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครูเชียงราย. (2560). สื่อการสอน. สืบค้น 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kru Chiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.

จรัญ แสงบุญ. (2552). การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิราภา เต็งไธรัตน์. (2554). จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.

จันทราณี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

จามจุรี จำเมือง. (2553). ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.

ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ และสุนทรี จันทร์สำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย, 1(1), 12-25.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี: เอสอาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

นิธิดา บุณจันทร. (2550). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership : A Developmental Approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals : From good to great performance*. Thousand Oaks, CA: Sage.

4. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

4.1 ส่งผ่านระบบออนไลน์ของวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ (THAIJO) โดยสมัครสมาชิก และส่งบทความผ่านระบบได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/index>

4.2 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

- 1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น
 - ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด
 - ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด เอกสารต้องระบุรายละเอียด ผู้เขียนบทความ Author (s) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง และสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่งโดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษาโปรดระบุชื่อหลักสูตร สาขา และสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน
- 2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)
- 3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
 - แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
 - แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
- 4) ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ มายัง

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208

4.3 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word และ PDF ส่งมายัง E-mail: journalartmutsb2560@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนชีติบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่น มายังกองบรรณาธิการเพื่อเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร รูปแบบไฟล์ภาพในสกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp. ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไขถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

6. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (ตัวพิมพ์ใหญ่: 18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt), เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ), ID Line

Received เดือน วัน, ปี; Revised เดือน วัน, ปี; Accepted เดือน วัน, ปี

บทคัดย่อ (250-300 คำ)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1)..... 2).....
และ 3) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
ผลการวิจัยพบว่า

1).....

2).....

3)

คำสำคัญ:,, (3-5 คำ)

Abstract (250-300 words)

This Article aimed to study 1) 2)
and 3) the sample was..... They was selected by
the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive
statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1).....

2).....

3)

Keywords:,, (3-5 words)

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมามีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย (อ้างอิงข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นที่วิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....
2. เพื่อศึกษา
3. เพื่อศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

เขียนควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1.

2.

3.

(สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน)

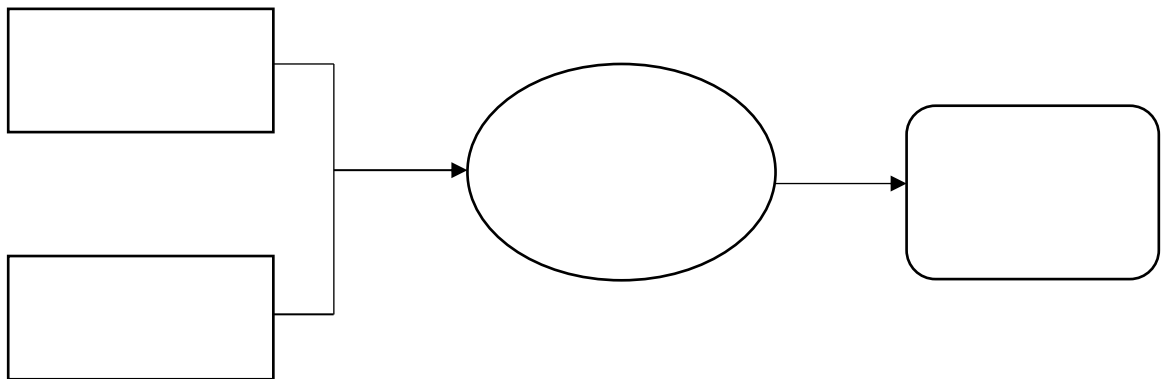
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ประกอบด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการเขียนแบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ประชากร คือ จำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย ระหว่างเดือน ถึง เดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติ

อ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

วิธีการเขียนแบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 การเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

วิธีการเขียนแบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย..... โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1)

(2)

(3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเกี่ยวกับกระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ

.....
.....

(3) ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนา
ความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ.....
ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ
ศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม
โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์
กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา..... มีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตารางที่ 1 แสดง.....

หัวข้อที่ 1	หัวข้อที่ 2	หัวข้อที่ 3
.....		
.....		
.....		
โดยรวม		

จากตารางที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

จากภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
.....ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....
.....
.....
.....
.....
.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
.....ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....
.....
.....
.....
.....
.....

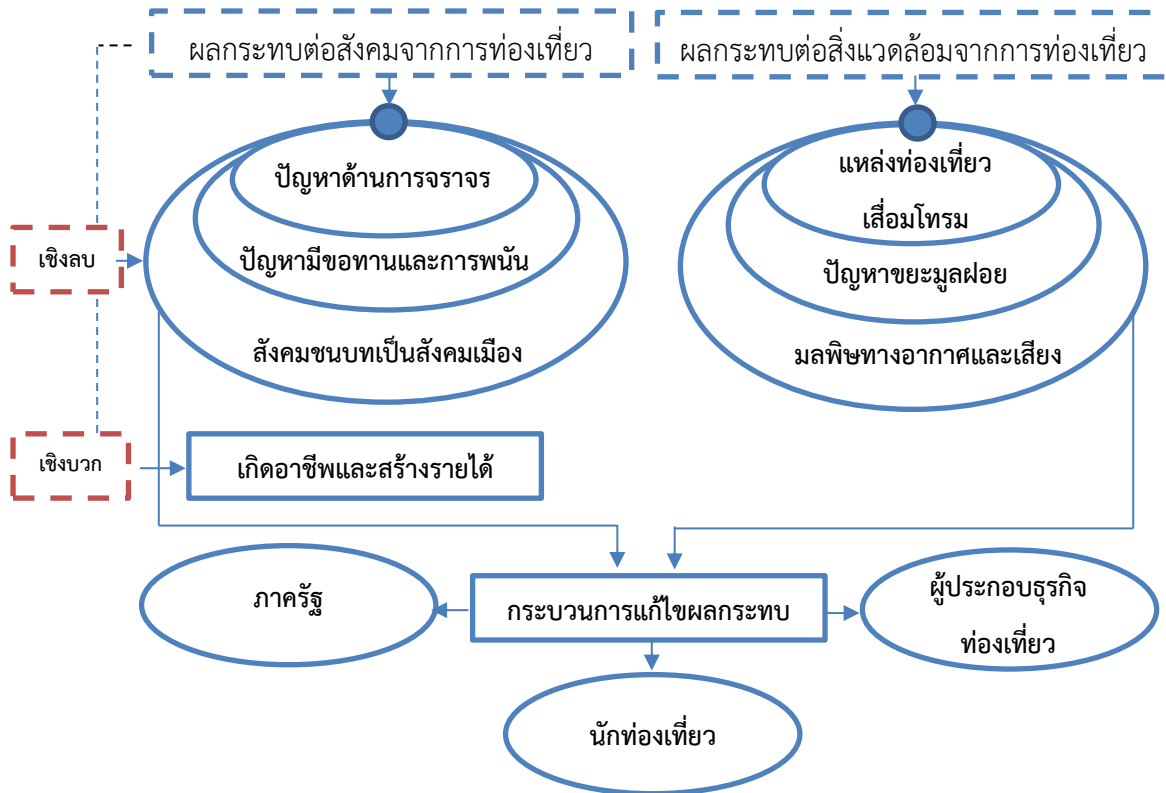
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
.....ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....
.....
.....
.....
.....
.....

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่าง: การเขียนองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหามีขอรานและการพนัน และสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ส่วนผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในภาพรวมโดยเฉพาะการก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ดังนั้นการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขผลกระทบให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดมาตรการเพื่อนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาไว้ซึ่งมรดกอันล้ำค่าของโลก สู่การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมรดกทรัพยากรและการดำรงอยู่ของคนในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไป
ประยุกต์ใช้กับ โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการ
วิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (ตัวอย่าง)

กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร:
ซีเอ็ดยูเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครูเชียงราย. (2560). *สื่อการสอน*. สืบค้น 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kruchiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.

จรัญ แสงบุญ. (2552). *การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม
จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิราภา เตังไตรรัตน์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.

จันทราณี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย.

จามจุรี จำเมือง. (2553). *ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). *พฤติกรรมกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.

ทิภาวรรณ เลขวัฒนะ และสุนทรี จันทรสำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). *วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย*, 1(1), 12–25.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15).

นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

นิธิดา บุณจันทร. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์การของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach*.

Boston: Allyn and Bacon.

Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals: From good to great performance*.

Thousand Oaks, CA: Sage.

บทความวิชาการ

บทความพิเศษ บทความปริทรรศน์
ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (ตัวพิมพ์ใหญ่: 18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt), เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ), ID Line

Received เดือน วัน, ปี; Revised เดือน วัน, ปี; Accepted เดือน วัน, ปี

บทคัดย่อ (250-300 คำ)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ วิธีที่ใช้ในการศึกษา (ถ้ามี).....
มีข้อค้นพบหรือข้อสรุปสำคัญที่เกิดจากการศึกษา.....

ซึ่งจะเป็นประโยชน์/สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อ.....

(บทคัดย่อในบทความวิชาการ เป็นการสรุปประเด็นเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ เน้นประเด็นสำคัญของงาน
ที่ต้องการนำเสนอจริง ๆ ควรเขียนให้สั้น กระชับ มีความยาวไม่เกิน 250-300 คำ โดยบทคัดย่ออาจจะ
ประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำถึงวัตถุประสงค์ สิ่งที่ทำ (วิธีในการศึกษา) สรุปผลสำคัญที่ได้
ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน)

คำสำคัญ:,, (3-5 คำ)

Abstract (250-300 words)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords:,, (3-5 words)

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนเชิงหลักการและเหตุผล (rationale) หรือความเป็นมาหรือภูมิหลัง (Background) หรือความสำคัญของเรื่องที่เขียน (justification) หัวข้อนี้จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบเป็นพื้นฐานไว้ก่อนว่าเรื่องที่เลือกมาเขียนมีความสำคัญหรือมีความเป็นมาอย่างไรเหตุผลใดผู้เขียนจึงเลือกเรื่องดังกล่าวขึ้นมาเขียน ในการเขียนบทนำในย่อหน้าแรกซึ่งถือว่าเป็นการเปิดตัวบทความทางวิชาการ และเป็นย่อหน้าที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน.....

ย่อหน้าที่ 2, 3, ... อธิบายวัตถุประสงค์ ขอบเขตของเรื่องที่จะนำเสนอ หรือกำหนดคำจำกัดความหรือนิยามต่าง ๆ ที่ผู้เขียนเห็นว่าควรระบุไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ตลอดจนทั้งประโยชน์ที่เกิดจากบทความนี้.....

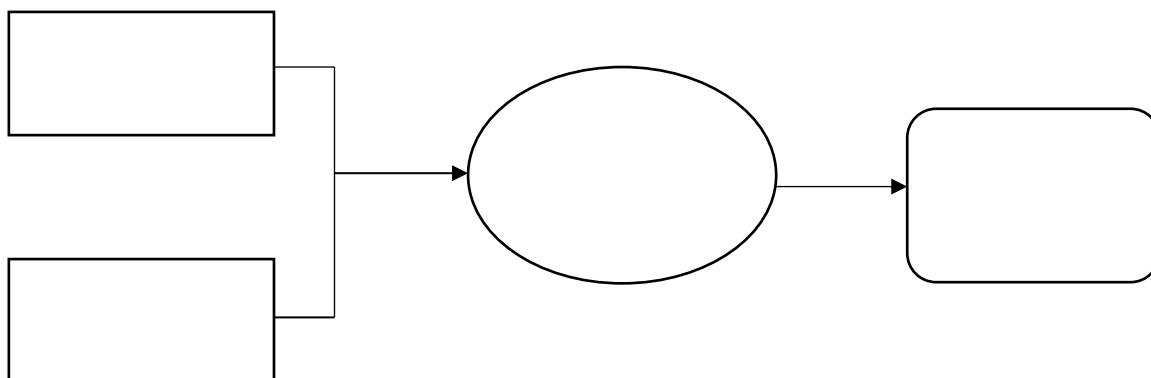
(เป็นการกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ และต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่วารสารกำหนด)

เนื้อหา

1. เนื้อหาหัวข้อที่ 1 (18 pt)

1.1 หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

แผนภาพที่ 1 แสดง.....

(ที่มา: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

1.2 หัวข้อย่อยที่ 2 (16 pt)

.....
.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

ตารางที่ 1 แสดง.....

(ที่มา: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

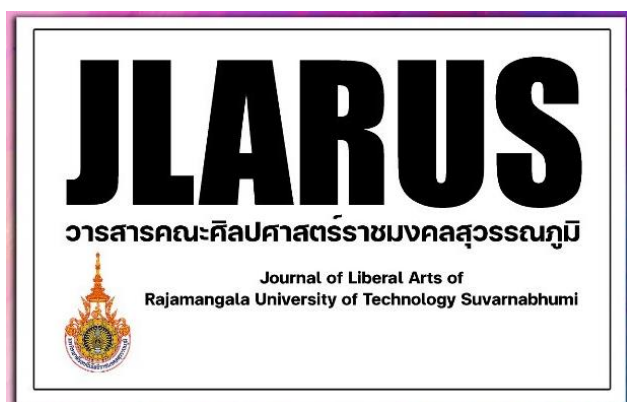
หัวข้อที่ 1	หัวข้อที่ 2	หัวข้อที่ 3
.....		
.....		
โดยรวม		

จากตารางที่ 1

2. เนื้อหาหัวข้อที่ 2 (18 pt)

2.1 หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

.....
.....
.....
.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

ภาพที่ 1 แสดง.....

(ที่มา: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

2.2 หัวข้อย่อยที่ 2 (16 pt)

.....(อ้างอิงที่มาของข้อมูล: ชื่อผู้แต่ง, xxxx (ระบุปี พ.ศ./ค.ศ.))

สรุป

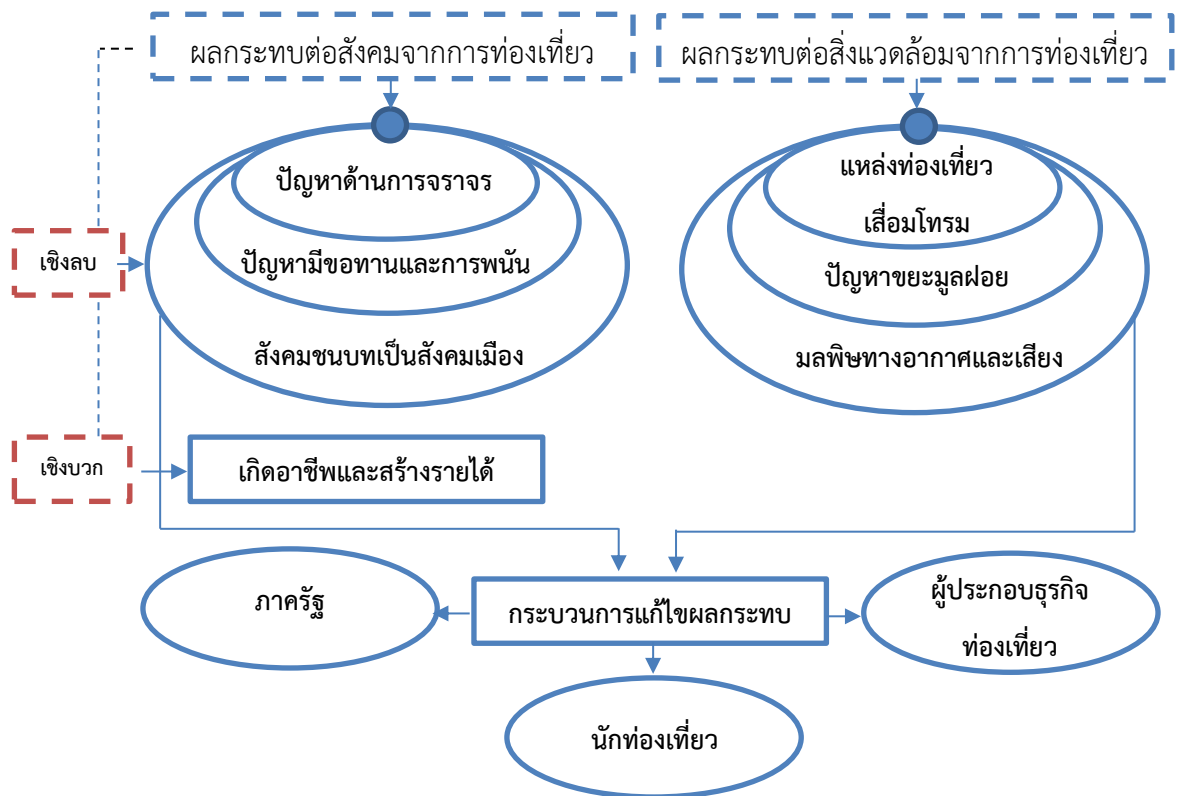
.....สรุปในลักษณะที่เป็นการย่อ ประมาณ 4-5 บรรทัด โดยเลือกประเด็นสำคัญของบทความมาเขียน
รวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้
อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้
ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป.....

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากประเด็นที่ศึกษา การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ตัวอย่าง: การเขียนองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหาที่มีขอทานและการพนัน และสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ส่วนผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในภาพรวมโดยเฉพาะการก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ดังนั้นการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการแก้ไขผลกระทบให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดมาตรการเพื่อนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาไว้ซึ่งมรดกอันล้ำค่าของโลก สู่การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมรดกทรัพยากรและการดำรงอยู่ของคนในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

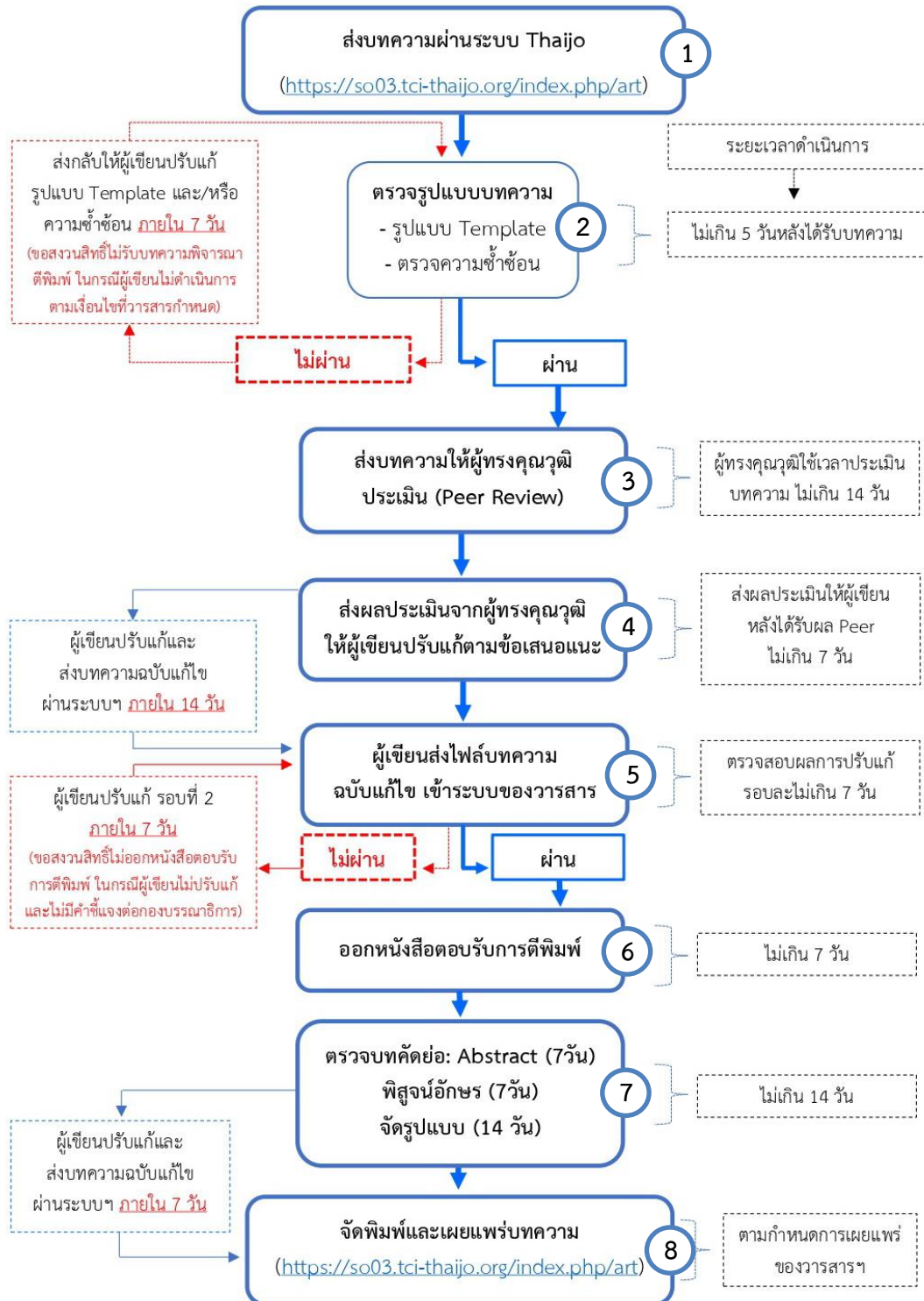

เอกสารอ้างอิง (ตัวอย่าง)

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ครูเชียงราย. (2560). *สื่อการสอน*. สืบค้น 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kru.chiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.
- จรัญ แสงบุญ. (2552). *การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราภา เต็งไตรรัตน์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอทย์.
- จามจุรี จำเมือง. (2553). *ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). *พฤติกรรมกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ทิภาวรรณ เลขวัฒนะ และสุนทรี จันทร์สำราญ. (2557). *การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic)*. *วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย*, 1(1), 12-25.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- นิธิดา บุณจันทร. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals: From good to great performance*. Thousand Oaks, CA: Sage.

กระบวนการพิจารณาบทความ
วารสารศิลปศาสตรราชมงคลสุวรรณภูมิ

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้เขียนส่งบทความเข้าระบบขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้เขียนต้องปรับแก้บทความตามเวลาที่กำหนด)